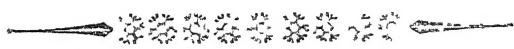
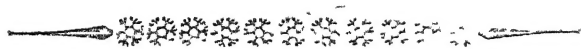

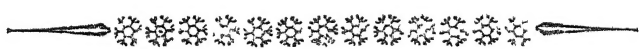
శ్రీమద్ద్వైపాననామకాదరిజ్ఞానరత్న
స్వప్రహయాభూనాంనైతిలజనానాంనైతిబోధాయ
శ్రీమత్సకలకవీంద్రగణపరిగణనీయమానపాండిత్యహంజితేన
ఉండితరాజరాజేనశ్రీమదనంతభట్టాశ్రీ గంగునం

భాగవతంప్రబుద్ధమిదంకావ్యంబ్రం
ఉమాకావ్యంసేవాసమాపాదితాబలపితృభిరను
కురవిరాజయేంద్రప్రసాదరాజ్యభానవ్యుద్యతైర
సహసంయోజ్య -

ఆశ్రేయంనమోనామరాజరాజభక్తసర్వవిధేయభ్యాం
నాద్యై! అనంతనారాయణశాస్త్రిణాం.
వావిల్ల! రామస్వామిశాస్త్రిణాం.
ఉభాభ్యాంలేఖకప్రమాదాదిజనితదోషరహితంపరిష్కృత్య -

అదిసర్వస్వతీనిలయవివేకరగ్నాకరాశ్విస్తవీయ
ముద్రాక్షరశాలయోః
కాశయ్యక్తిసంవత్సరఫాల్గునశుక్లషష్ఠ్యాంసం
వాసరయుక్తాయాంముద్రాక్షరైముద్రయిత్య
ప్రకటికృతమభూత్ -

శ్రీమత్రాసనము

భాగ్యోదయరహస్యము భగవతీంజయము భగవద్దేవ్యుల లాంకాస్తూరితి
 ల కాళికాంకరశత్రుఃపాశాంకుశౌవిభ్రాతీమ్ । చాపంబాణముపి ప్రసక్తమద
 న్నావందేవకాందేవతాంక జీవప్రసాదనలొచనయితాంశ్రీ గాజరాజే
 శ్వరీంజయవాణీంశింజితకంకణపాణింపీతాంకన్వణింలామ్ । మదితాదుణన
 యనాగ్నిముఖజితహస్తాగ్నితా శుభముహమీదే॥జ్యోత్స్నాన్నితముం
 దస్త్రిశుశుభ్రతాయితవీక్షణందేవ్యాః । ముఖకమలగచ్ఛకమలంస్పృశకమ
 లేశుంశతంకలయే॥శరంగితసుమంగళౌతులితభాగ్యతామంజురౌవిశాలసు
 నికేతనావలసదీశవత్కేతనా । మచన్నగరీజయత్కురుతరాపశాలకృతా
 సముద్రతటభూమితాసకలసజ్జనైర్వాస్తుతా॥తత్ర॥వావిల్లాస్వయ
 వంశమాక్షికమణిర్వాగీశవద్భూతలేవిఖ్యాతాద్భుతక్షత్రింద్రజయత్యశ్రీచేంక
 టేకాభివః । మత్పత్నీపతిదేవతాచనుమతిలక్ష్మీవసుంగావికాయద్దేవే
 హరిపూజనంప్రతిదినంయచ్చివ్యవగోమహా॥జ్యోత్సామంగాంబాశ్రీర
 నసూయేవాశ్రేయార్పయజలనిధిపంక్తామ్ । శ్రీమద్వేంకటాచలంపు
 త్రాస్త్రాస్తూతత్రీనమలచరిత్రా॥జ్యోత్సామంగాంబాశ్రీర
 జాయే గామస్వామీత్యేవతేపండితేంద్రాః । విద్వద్వగళంపుత్రకానాంచ
 వగైర్భగళంయజ్ఞేస్తోషయంతోజయంతి॥స్ఫుటముప్రక్షరశాలాబ
 హ్వస్సంతృప్తసువిశాలాః । తానుప్రశితయశస్సేశాలేద్వేమంజులేశ
 యతః॥అద్యాసరస్వతీనిలయాభ్యాఖిలదేశవిఖ్యాతా । అపరాపివేకర
 త్నాకరినామీనాయకౌతుతయోః॥వాపిల్లాసంతనారాయణవిభుధవర
 స్తత్తనీయాన్తహత్తా రామస్వామ్యాఖ్యవిద్వానఖిలరసదాంసజ్జనానాం
 హితాయ । గ్రంథాంతసంశోధ్యవిద్వద్వరగణసహితాయుర్రయిశ్వాణదీప్య
 వ్యాఖ్యానైస్సాగ్రమేతాసకలజనపదేష్టాత్తీత్తిజయేతే॥ఇదానీంశు॥
 జ్యోత్సామంగాంబాశ్రీర
 అనంతభక్తేనకృతంమనోజ్ఞువిజ్ఞానదంభారతచంపుకావ్యమ్ । వ్యాఖ్యా
 నమస్యాస్తిహిలాస్యసంజ్ఞంరామాఖ్యవిద్వన్తణినాప్రణీతమ్॥అలోచ్య
 తాభ్యాంబుధశేఖరాభ్యాంసత్సంప్రకాయాద్యవిరుద్ధమద్య । సమ్యక్పరి
 జ్ఞాతృసమస్తదేశేష్వితద్వయంస్యాత్ప్రకటికృతంహి॥

శ్రీరస్తు

|| కల్పస్థాయచరమాకృతేననుః ||

సవ్యాఖ్యానే - చంద్రాభారతే ప్రకమస్తబక ప్రారంభః

ప|| భావాక్రాంత్యోన్మాదోనదానంగపారసర్వస్వమ్ | తేజఃపరంశివా
 ఖ్యంబిరనువతాన్త్రపుగానాంసత్వమ్ || శ్లో || కావ్యప్రకాశికాదిమలతాణ
 శాస్త్రార్థభావనోదాయః | కురుతేరాస్యచంద్రాభారతమధికురవిరామ
 కవిశిఖ్రిందతునంగనువాసస్ససూయరనసూయరత్రకింతేన | యత్పన్నా
 నసగమవామైవేదంమనుతుపాథేయమ్ || శ్లో || అదూషయతావ్యమిదంవృ
 సింహాకిశ్చిన్నిజాఖ్యానుగుణైశ్చవదైః | సింహబాన్మమశ్వాహినునిర్వ
 లానాంస్పృశకన్యతోదూషణమాతనోతి || శ్లో || ఆపమూలమనన్వి తమతిదుర
 ప || ౧ || కల్ప్యాణంవోవిధత్తాంకరటమదధునీలోలకల్లోల

మాలాభేలగ్లోలంబకోలాహ అముఖరితడి క్షక్రవాళాం
 హంయుభరత్రికల్పితాన్పాతా | అపిపిదుమోమోహయితుంవ్యాచఖ్యోబత
 సపండితస్తున్యః || శ్లో || తేచస్ఫుటికరివ్యంతతేత్రత్రమయాధూనా | విదాం
 కుర్వంతుసుధిమీవివామత్పిరముత్సుకాః || * || అథతత్రభవాన్తహాకపిరనం
 తభట్టః కావ్యంయశసేగ్ధకృతత్తత్వాద్యం | కాంకారికవచనప్రామాణ్యాత్తా
 వ్యస్యానేకశ్రేయస్సాధనతాంకావ్యాలాపాంశ్చవజ్జయేదితినిషేధస్యా
 సత్కావ్యవిషయతాంచవశ్యకచంద్రాభారతాఖ్యంకావ్యంచీకీర్షకారా
 శీర్షమస్మియావస్తునిర్దేశోవాపితస్తుఖిమిత్యక్తడిశాప్రబంధముఖిలకు
 ణం | చిక్కిరితావిఘ్నపరిసమాప్తిసాధనమిష్టదేవతాప్రార్థనాత్త్యంకుంగళ
 మాదానిబధ్నాతి || శ్లో || ౧ || కల్ప్యాణమితి || కరటయోః కుంభయోః సంబంధి
 న్యాంకుదధున్యాండాసజలనద్యాం | లోలానాంకల్లోలానాంవృధుశరంగా
 కాంమాలాసుచస్త్రీషువేలతాంక్రీడతాంగ్లోలంబానావళీనాంకోలాహ
 వైః ఘంకారకలకలైః ముఖరితశ్చజాయమానవిశాంగజానాంచక్రవాళ

స్వసుందరశృంగారాచార్యశేషశాస్త్రాధ్యక్షాః || శ్లో॥ కాకభగండా
కరతౌ సహస్రస్థలకల్పతౌ-లాలంబోబంధరశృంగ-అభ్యంతరంశృంగ
శేష చంద్రవాళింతుమండలమితీసర్వత్ర క్రమేణామరః - సతశంజరిచల

౧౨ అ. శ్చేద్యేద్యేద్యేద్యేద్యతాళౌ-డలయోరభేదః-కణా-తాళౌవ్యజనే
ఇవి గాభాష్టిం ప్రసోహాణాండృష్టానతాంవాతాంకూరాణాంశుందమా
గుతానామితహస్త-భోస్తుమచ్చాఅజిహీమాఅజ్ఞాన్ధరీతేస్తున్న
తాదుప్రత్యయః||*||అంకూరస్తవ్వంకురస్తుల్యావిశేషియశకోశః-తయాద
గంతుషత్పవనశానిచసిరాఫణానాంశృంగాణిఅగ్రాణియేస్తాన్మహాః
భూమోభుజంశాః ఆభరణసర్వాన్యస్యశోకం-భూమాణంబుజంగభ్రతి
తారభ్యశస్త్రేవత్సవివతుయాఅశ్వమాసానివత్సమానః-ప్రన్నంపురాత
నం||శ్లో॥ ౧॥ గాణప్రతప్రన్నపురాతనవిరంశనాథశ్వమరః-వేతడరత్నంగ
జశ్రేష్ఠః విష్ణుగౌతమీమావత్||శ్లో॥ వేతజ్జకరటిగజభ్రతిత్రికాణ్డశమః-పః
యమైకంబల్యుద-గుభానివత్సాంకరోద్విశ్వాశః-విపూర్వాద్దధాతేరాశీ

తరాశమ్ | ప్రన్నంవేతడరత్నంసతశంజరిచలశృంగ-తాళ
ప్రసోహద్వా తాంకూరాజిహీమాదరవిష్ణుతఫణాశృంగ

రథేలోట్-విఘ్నరాజన్యాకంతంపుగుత్తేపిసహస్యగాత్రస్యశిరఃప్ర
ధానమితిప్రాధాన్యేనశృవజేకాభవంతీతవన్యాయాభ్యాంతజ్జేననిదై
శః-అత్రలోలేత్యాదౌవ్యంజనావృతైర్వత్త్యమప్రాసోనామశబ్దాలంకా
రః-విఘ్నరాజాశ్రితానాంపథుషవ్యాధౌనామపిత్రమేణిచ్చక్రవ్యాపి
కోలాహలతత్రణతాళౌనిలకృతాహారవర్ణనేనతదాశ్రితానాంసతాం
అభిలదిగ్వాప్యవివిఖ్యాతిమత్వాన్యానపేక్షకాంక్షితార్థసిద్ధిమత్వాదికంకై
ముతికన్యాయసిద్ధిమత్త్యధాన్త్యలంకారప్రతీతేవ-స్తునాలంకారధ్వజః
అత్రాదౌప్రాప్యస్యకకారస్యకల్యాణమితిత్రిగురుకస్యవగణస్యవప్ర
యోగావృణణగణశుద్ధిభ్యహితమా-తదుక్తంకవికరపాశే - అక్ష
చటతపయశా అమృతావిషాణిదీమాణీతివస్త్రగుభూమిదైవత్యోది
వ్యాన్నరసకాయకభ్రతివతస్తుతస్త్యత్రకల్యాణమితిభద్రవాచకప్రయో
గాదవిచారైస్సాతమక్తం • దేవతావాచకాశ్చబ్రాహ్మణ్యేచభద్రాదివా
చకాః-శేషశ్చనైః-సంహృత్సుఖి-పితృగణతాపితే-ప్రగృహవృత్తమే
తత్ ||*|| ముద్రైశ్చర్యాసంప్రదేహిన్మునియనియతాన్ద్రవ్యరాశీ-తే

యమితలకు నాత్ - యత్తుగ్రంథసకా స్య భాగవిఘ్నరాజప్రాధానత్య
 తమిత్యకః ఇతీన్యసించాః తదే వాస్య వ్యాఖ్యానకరణకౌశల్యమనానం
 వాచ్యే థే-లక్ష్యోక్తానా చకస్య త్యధా త్యలభనస్య వ్యాఖ్యానమే
 ప్రదాయవిగుద్ధాఽపితి || ౨ || అ|| త్యజేవ తాప్రాధానాంతరంకథాం
 ప్రారంభమాణః - నగరాణావశైలతుఃచం గ్రాటాచయవణానైరి
 త్యాది నాపరిగణితానాం మహాకావ్య తా ససాధికానా మస్తానిశానాంత
 భ్యహాత తేనైరప్రవిశంసగణానాం నావ స్మృతాతి తుహి నేతి || తుహిన
 కిరణస్య చంద్రస్యవంశపవరణాం మంజుష్టామౌషకం-తస్మిన్స్థాలముత్తమ
 లానానితపరంపరతయాచక్రి || ౩ || చంద్రే షేనోకులేవగజాశ్వావిశ్వః-కేవలము
 మోక్షకౌత్సత్వైకైలాక ప్రసిద్ధా - ఓపుల మూడిః ఘృయోః బుజయోవిరా
 జక పీఠలక్ష్యైః పహూమా లరళే సుయమాం తేమాం - కదూణాం నాగరా
 జ్ఞాంసంబంధినీ - హసితా లిరమ్మ తా సురపురస్యస్వగః-స్వ శ్రీశృభాయ
 యాసా-రిపుజ నెన ప్రపురుష బిదుర వాపా-హస్తి నేత్యావ్యాయస్యా

భూషాభుజం మ || ౨ || తుహినకిరణవంశస్థూలము
 ఫలాసాంబులబుజుల రాజద్విరలక్ష్యైః పహూమా సహసితా
 రిపు శ్రద సునావాస్తనావ్యా రిపుజచకు రిదాహగజాజధాని
 కుయాః మేర్కెషి లున్యముద గ్రస్థమందిరిచం ప్రకలా

స్యా - గాఢాశీ శ్రధాననగరి || ౩ || ప్రధాననగరీ రాజ్ఞాంతాజధానీతికధ్య
 త్యశీశ్చా-వే మోనేనీవృత్తిః || ౪ || ననమయయయి తేయం మ-చినీభా
 గిలా కైరలీలక్షణాత్ || ౫ || అ|| తామేవనవభివః సంతతిలకాభిగః-ద్యౌనై
 కేనచపిశేషి || యస్యా మితీ || యస్యాం హస్తి ననగర్యాం-ఉద గ్రాయాఉ
 స్నతాయాః స్థవకుండి రాణాం రాజగృహాణాంచంద్రశాలాయాః శిరోగృ
 హస్య వాతాయ నేగవాతే || * || చంద్రశాలాశిరోగృహం-వాతాయనంగ
 వాతాస్స యిక్తుభయ శ్రాప్యమతః-గతేర్దమనస్యవశాత్-ఆధీన త్వాన్ధ
 తాః || * || వశః ప్రభుస్య హేయ తైష్వయి తత్ప్రభుత్వయోగిలోత్వః-వపు
 షిశరీరేమధ్యత్త కేప్రక షేణసక్తంలగ్నాం - దీపా గ్రాణాం సుబంధి
 నోధామస్యమషి కాంమషిం-దృష్టేత శేషః-ముద్ధాః మూఢాః జనాః మో
 హదజ్ఞానాత్ - శిశిరాంశోశ్చంద్రస్య బింబేకురురంగః హరిణః అస్తినిగం -
 అశ్రచంద్రస్య తాదృశమవ్యసంబంధేపి తస్య బంధో-దృశయోక్తి -
 దను ప్రాణిశశ్చనాయంకుంగి - కింతు తాదృశమష్యేవే గురంగేవరం

[illegible]

వసాదృశా నాంశ్చిన్త్యతే న సయ్యోగోకాయా నానః

కా తాత్పర్యము గలిగి వారిని బేదనా యఘంటా వాణెనభిహిత

స్వఘనార వేద|| ౭|| ప || వక్త || నిలాసమని పురాణభాగ్యము

అం వామాసిమాంశురయమిశ్యవధార్యయస్యామృతదశః

అపిహత స్వేతిచ తంగుశ్వాశాడిత స్వేతివ్యాప్త్యా యోగముచతుష్టయ
ద్యోతనాయనుటానుశౌశాడితేనతిభిదానీం రాత్రిరితిస్వేత్వభిత్వస్వని
హాశన్న-తదాపిగతంగానచతుష్టయద్యోతకముటానుశితాడనానాం
కాస్మిన్సంబంధి కానందేహిబాధ కాభావేనపునర్వివసభ్రమస్యదుర్వా
రత్వాత్ - ఏ నిస్సంజనాంముటాధికారస్య ప్రసిద్ధి విరుద్ధత్వాత్ ప్రీ
తాకరత్వాద్వప్రసిద్ధివిరుద్ధత్వాల్లీలాభ్యుదోషద్వయావత్ప్రేతి || ౭ || వ
క్త్రమితి || యస్యాంచామాన్సుందర్యఃవిలాసః ప్రకాశతద్యక్తై నమిదివ
వశేనభార్య మాణంప్రతిబింబతయతిభావః ప్రానిజముఖిన్యప్రేతి
లేపః - అయంపురోవతేవశిష్యాపేక్షీపుంస్త్వనిదేశః - హిమాంచుశ్చ
ప్రభిత్తుక్తప్రకారేణ - అవధార్యభ్రమిత్వేన్యదః - తస్య హిమాంచోరా
దశేదవశాబింబస్పృశ్యతిభావరణం - అదశః అమావాస్యచర్య - తుంబిం

జన్మతిరితిచ-అశ్రుశ్రుపూర్వాదధ్యస్తమా-ర్వాచేతిఅహోమ్యేనిశేషః-ఉభయ
 త్రగమ్యమా-వాభా-త్వాన-ప్రయోగః-త-స్మయోగేషునఃసానగు-త్త్యమి
 త్యాలంకారికాః. తాన్యగేంద్రియం దక్ష-గతో-యంచం-ప్రతిత్వా-కారకజ్ఞా
 నం-వినివర్తయంబిష్య-జంతి-నా-యంచం-ప్ర-కింశునిజముఖ-ప్ర-బింబప-వేతి
 నిచ్చి-న్యశఇతియావత్-విశే-దశ-నజ-స్య-భ్ర-మో-భ్ర-ప్ర-స్య-తొలం-కారః
 ౧॥అహోమే॥య-త్ర-న-గ-గ్భా-అలా-ప-స్య-భావణ-స్య-తా-గ-వి-ప్ర-రీ-రణ-స్వర
 సందోహ-స్య-సంగీ-త-శా-స్ర-ప్ర-సీ-ధ-స్య-వాయః-కాలః-తేన-స-మ-త-త్కా-అప
 వేత్య-ధ-ః-ప-ప-తా-యా-శు-మ-ప-తా-యా-ఇ-తి-యా-వత్-అ-న్య-ధా-సౌ-ర-భ్యా
 ను-ప-వ-ప్తే-రి-తి-భా-వః-అ-కే-చ-స్య-గ-వీ-తా-యా-స్స-భ్యే-ణ-పా-త-నా-ం-ప్ర-వి-శ-
 తా-ం-శు-ప-నా-ం-భ్య-గా-ణా-ం-క-వే-ణ-శ-ం-కు-ల-స్య-మి-త్ర-స్యే-త్య-భ-య-త్ర-ని
 శే-చ-ణ-ం-త-స్రీ-స్వ-ర-స్య-శ-గు-శీ-నా-ం-స్వ-వ-స్య-గా-నా-త్త-క-స్య-చ-వ-స్య-యో-స్స-మి
 తా-సా-మ్యే-స-త్యా-॥౧॥స్మ-మి-త-స్స-గ-రే-సా-మ్యే-స-భా-యా-న-వీ-తి-వి-శ-వ్యః-త-ర-త

వింబధృతిర, శ్రుతవృష్టపూర్వాశస్యేతితాదృశధియంవిని
 వతాయంతి॥౧॥ప॥చ॥ప॥కాలసనుసల్లవితాంకవీణాసౌర
 భ్యపాతిషధుపాఠవశంకులస్య॥తంత్రీస్వరస్యసమితౌత
 రుణీస్వనస్యజానాయస్త్రచతురోపేనతారతమ్యమ్॥౧॥
 ప॥శాలీనతామవిగణయ్యసభీశమాజేశశ్చాత్కృతస్యక
 మితుఃప్రణయప్రకోపాత్॥ముగ్ధాస్సమిత్కముకురాయిశ

వ్యం-న్య-నా-ధి-క్య-చ-రు-ర-ని-పు-ణ-పి-న-జా-నా-తి-అ-త్ర-అ-లి-ర-వ-స-ం-వ-ల-న-మా
 ధ-ర్య-ద్వ-య-స్య-త-ం-త్రీ-శ-రు-ణీ-స్వ-న-త-ర-త-మా-జ్ఞ-స-హే-తు-త్వా-ద-నే-క-ప-దా
 ధ-స-హే-తు-క-ం-కా-వ్య-లి-ం-గ-ం-॥జ్ఞ॥హే-తో-ర్వా-క్య-ప-దా-ధ-తే-కా-వ్య-లి-ం-గ-
 ము-దా-హృ-త-మి-తి-త-నా-త్॥౧॥శాలీ-న-తా-మి-తి-య-స్సా-ం-ము-గ్ధ-స-మో
 ధాః-ప్ర-ణ-యే-న-ప్రే-క్ష-యా-ం-య-ః-ప్ర-కో-ప-శ-స్కా-త్-స-భీ-నా-ం-స-మా-జే-స-భా
 యా-ం-త-త్వ-మా-త్మ-మ-క-ో-ప-న-దు-స్స-హ-తో-క్తిః-శాలీ-న-తా-ం-అ-ధా-వ్య-క-ం-ల-జ్ఞా
 ద్య-చి-త-మా-ద-వ-మి-తి-యా-వ-త్॥*॥స్వా-ద-ధృ-ష్టే-తు-శ-లీ-న-ఇ-త్య-మ-ర-ః-అ
 వి-గ-ణ-య్య-అ-నా-దృ-త్య-ప-శ్చ-త్కృ-త-స్య-క-రా-ద్-భీ-కృ-త-స్య-స-తు-యా-త
 స్యే-త-నే-త-త్య-క్వా-గ-మ-నా-స-హ-త-యా-ప్రే-మా-తి-శ-యో-ధ-వ-స్య-తే-క-మి
 తుః-ప్రి-య-స్య-చ్ఛా-యా-ం-ప్ర-తి-బి-ం-బ-ం-ము-కు-ర-ద-వ-ణ-ం-త-ది-వా-చ-త-ం-త్యా-ం
 ము-కు-రాయి-తా-యా-ం-త-ద్వ-ద్వి-ం-బ-గ్రా-హి-త్యా-మి-తి-యా-వ-త్-ర-త్న-మ-
 య్యా-ం-భి-త్త-కు-డ్యే-స-మి-త్క-కు-ణ-ం-అ-ను-త-ప-స-ం-శ-శ్చ-తా-ప-శ-మ-య-ంతి

వాకయంతి-తత్ర ఆభిముఖ్యేనద్యశ్యమానత్వాదితిభావః - అత్ర ప్రతివింబ
దశకానస్సపంచైవ వారణహేతుత్వాత్పదార్థకహేతుకంకావ్యలింగం
ఏవంపశ్యత్తాపస్యేషానాఖ్యసంచారభావస్యైవృత్తవర్తనాద్భావశాంతి
వలంకారః తస్మాత్పాదాంగభావేనసంకరః - తేనచనవోధానాంపశ్యుఃప
రాజుఃఖత్వమాప్రాసమాత్ప్రతీతేరలంకారేణవస్తుధ్వనిః॥౧౦॥ చిత్రమితి
చిత్రంఆచ్యర్తం-విజయికుమమృతాదిదశకయిషుశా॥శ్చ॥ ఇంద్రాద్భు
తేస్సన్నంతాదుప్రశ్నయిః- అతపపిధినావిధాతా-మధ్యవివైవజనిత
స్వయప్యాంమహితే-సంస్కృతీలాకస్య-నిజంబకటిపశ్చాద్భాగః-జఘ
నం-తత్పురోభాగః తావాదియస్యతదోక్తం॥ని॥పశ్చన్నితంబః స్త్రీకట్యాః
క్లీబేతుజఘనంపురత్త్యమరః-అంగంఅధఃయతోయతోయత్రయత్రయాతి
గచ్ఛతి-తతఃతత్రతత్రడపరిక్షాధ్వంకుచావాదియస్యతదోక్తం-తుంగమం
గమూర్ధ్వకాయః-అనుకూలంఅధర్మకాయానుగుణంయాతిపిధివైభవాదితి
రత్నభిత్తోభానూంక్షణానుతపనంశమయంతియస్యాన్॥౧౦॥
ప॥ చిత్రందిదశకయిషుశాజనితవృత్తయప్యాంమధ్యంవివైవవిధి
నానుహితౌజనస్య॥అంగంనితంబజఘనాదియతోయతోధస్తు
జ్ఞంకుచాద్యపరియాతితతోనుకూలమ్॥౧౧॥ ప॥ పంకేరు
హాణిపరిఘానుపతీర్యయస్యాప్రాకారభిత్తినుభితఃపరివేష్ట
యంతి॥అంతఃస్థితింవిదధతానుబలాజనానామాస్యానిజేతు
భావః - అత్రవిధేరాశ్చర్యదిదశకయిషామూర్ధ్వంవివాకృతస్త్రీజనన
హేతుత్వాత్పదార్థకహేతుకంకావ్యలింగం-తదనుప్రాణితాచేయంస్త్రీ
ణాంమధ్యంవివాజనవాసంబంధేపితస్సంబంధోక్తిరూపాతిశయోక్తిః-తయో
రంగాంగభావేనసంకరః - తేనచతాసాంలాకోక్తగపాందర్యప్రతీతేరలం
కారేణవస్తుధ్వనిః॥౧౧॥ పంకేరుహాణీతి॥యస్యా-పంకేరుహాణికమూ
ని-పరిఘాదౌతానికశ్చాణి - ఆశ్చభానానిజసాందర్యేణకరణేన-అంతః
స్థితింప్రాకారాంతర్వాసంవిదధజాంకుర్వతాంతత్రవతకమానానాంత
బలాజనానాంస్త్రీజనానాం - అభిలాసాస్యానిముఖానిజేతుగకీలేనసంభా
వనాయాం-పరిఘంపలయాభూతజలదుగ్ధంమవతీర్యతీర్త్వా-ప్రాకార
భిత్తినుభితఃపాలస్యసర్వప్రదేశేషుశ్చఅభితఃపరితత్తత్యాదినాద్వితీయా-పరి
వేష్టయంతివ్యాప్తువంతి- అత్రపంకజప్రాకారపరివేష్టనస్య - అంతఃస్థ

[illegible]

మఖిలానికీలాత్మభాసా || ౧౨ || X || యాఖిలుపుతాకురుధ
 రాధిపాపరాధసమేధితక్రోధేనచాలధరేణిజాయుధేన
 హతాత్మకమణిక్షయీసముత్క్లిప్తదక్షిణక్షితిభాగాతపి
 యభువనభూషణాయమావాంభోగవతీమాత్మనాపిజేతు
 భాగీరధిపాధివధేనావతీర్యకృతప్రసానేనాద్యా
 పిపరిదృశ్యతే || ౧౩ || ప || ఉపేత్యతాంపాండురుగారవిక్ర
 మఃప్రజామనఃపల్లవయస్ప్రశాసనాత్ | యశఃప్రకాశేయః

శ్రీరతిశేషః. అత్ర బలరామపరీక్షాతాయాం సంజేతుమశక్తాయాం సత్త్వగుణ
యోగ్యోగకథనాత్మత్వనికాలంకారః తస్య చ అంగీభావేన సః కణా-
భ్యాముత్ప్రేక్షాభ్యాం సంస్పృష్టిః తస్మాత్పశ్యత్త్వనుప్రాసేనైకవాచ
కానుప్రవేశసంకరః ॥ ౧౩ ॥ ఉపేత్సే. ॥ శాండుక్రమశేషణః శ్చిహ్నావాప్తి
నపురిం. ఉదారః మహాన్విక్రమో ముస్య తథోక్తిః. పాండుశ్చ రాజా మ
రువంశ్యః. ఉపేత్సే ప్రాప్య ప్రజానారమనః. ప్రశాసనాత్ ప్రకృతిపరిపాల
నాద్దేహిః పల్లవయోగరంజయన్నిత్యభః. - యమునాసఖ్యాః గంగాయాః స
ఖాయస్స సృశాః త్రైః ॥ శ్చ ॥ రాజాహస్స ఖిభ్యస్తేచ - శన్వత్సరైరితియా
వత్ - యశసః కీర్తేః ప్రకాశైః. లోకం నిజస్య నామనః. పాండురితశబ్దస్య వా
చ్యతాం - అథాత్వంధావశ్యమితియావత్ - నినాయ ప్రాపితవాదాదు

హాదితాన్ స యతిద్వికముకః శ్లేషసంక్షిణ్ణ సద్గుణాలంకారః-తద్గుణ
స్స స్వగుణత్యాగాదన్యోత్కృష్టగుణాహృదితిలక్షణాత్-వశస్థవృత్తం॥
జతేతువంశస్థముదీరితంజరాః-తిలక్షణాత్ ॥౧౦॥ యమితి॥ ఇతరేషామా
శ్చర్యకారిణ్యాంతపసశ్చర్యాయాంతనుష్ఠానే అలంకరీణఃసమర్థః॥
వికముకామౌలంకరీణాభివ్యక్తమరః-పరాశరసుతఃవ్యాసః-నిఖిలానామ
శేషాణాంఅవస్థ్యాంభువిదేశానాంవిషయానాం-అవస్థాయపాతనార్థంమ
నాక్-స్వల్పంబిజజనన్యాఃసత్యవత్యాఃవిదేశేన ప్రేరణయా-అవస్థాప్రస
యోజితకణాభిముఖంనూయస్మత్తదోక్తస్య-అత్రజననీనిదేశేషానా
క్తోష్ట్యాతిత్యంతాకరణీయేపిప్రవృత్తే-హాహత్యస్యమాతరిభక్తిరితిసూ
చ్యతే-సమానోదర్యస్యసహజస్య॥౧॥సమానోదర్యసోదర్యసగభ్యసహ
జాస్సమాభివ్యక్తమరః-పిచిత్రవీర్యస్యశాంతినవస్థరాజ్ఞః-కుటుంబిన్యాం

మునాసఖీస్సఖేనినాయలోకంజనామవాచ్యతామ్॥౧౦॥
గ ॥ య-పరాశరసుతోనిఖిలావనీదేశావనాయునిజజననీని

దేశావనమమనాః-మనాగితరాశ్చర్యతపశ్చర్యాలంక
రీణఃసమానోదర్యస్యపిచిత్రవీర్యస్యకుటుంబిన్యామంతా
వికాయాంజనయామాస॥౧౧॥ పిచిత్రంచరిత్రంజగతీతి
యస్యనశ్లాఘయామాసనరేషుకోవాసయత్ప్రయం
పాండురపిస్వకేనగుణైనరక్తానకరొత్సవస్తా॥౧౨॥ ప ॥

భార్యాయాంయంపాండుంజనయామాసకిలేతివాతాయాంసపాండురి
తిష్ఠావేణసంబంధః॥౧౩॥ చిత్రమితిచిత్రంఅశ్చర్యకరంయస్యపాండు
శ్చరిత్రం-జగతిలోకేనరేషుభ్యఃకోవానగఃసశ్లాఘయామాస-సమస్తవా
సర్వోపిశ్లాఘయామైనైవేత్యర్థః-యద్యస్తాత్సరాజాస్వయంపాం
డుఃపవలోపితవామకోపీతివస్యకేనస్వయేనగుణేనధావశ్యేనప్రకృతిరం
జనాత్మకేనచసమస్తాజనాకరక్తానరుణాఅమగక్తాంశ్చ-అకరోత్-
అత్రశ్లేషానుప్రాణితోవిరోధాభాసస్తదనుప్రాణితస్తద్గుణాభిశ్లేషవి
రోధాభాససంకీర్తయగ్గుణయోరంగంగీభావేనసంకరః-ఉపజాతివృత్తం-ఇ
ద్రవజోపేంద్రవజ్రామిత్రణాత్-తల్లక్షణంబు॥శ్లో॥ స్వాదింద్రవజ్రా
యదితౌజగౌగృత్తి॥ఉపేంద్రవజ్రాజతజాత్వగౌగృత్తిచ॥౧౪॥ అంతరి
తి॥ అంతరీక్షాధ్యభవక-వతఃమానఃకృష్ణమృగస్యసంబంధిఅజినంపాపంత

ద్వధజన్యం-తదేవతింకః శంకఃయేమాంలైః॥ని॥అజినంపావముచ్యతేఇతిత్రి
 కాంజశేషః-సునిమకలైఃఅముష్యపాంబోస్సంబ భిన్యాఃపోడకదానేభ్యః-
 యాకీఃకః-తిస్యాఃఖండైః-ప్రత్యేకంఎకైశశపహత్యపొడశభిఃరశ్నేః-ధా
 త్రాకత్రాకభిందుశ్చంద్రః-అకారినిమిత్తః॥శ్శ్॥కిరొలైఃకమణిలుక్
 అయంచద్రఃఅభేస్సముద్రాత్ - అజనిజాతఇతివాతాప్రవాదిః॥శ్శ్॥
 మృషామిథ్యైవజవేకతికరిలుక్-అత్రిభిందుర్నసముద్రాజాతః-కింతు
 పాండొఃకింకభుండభృత్యతచంద్రిస్ససముద్రజస్యత్పంపిష్యక్షితేఃఖండ
 జన్యత్పారోపాదపహ్నవభేదః-యత్త్వత్రితిలాప్తికాక్ష్మిష్టాజినేనసహ
 దానకిరణాత్ అంతిభావదిత్యాదివిశేషణంచంద్రైశశంకభామిత్యసం
 హః-తిత్తుచ్ఛం-క్ష్మిష్టాజినదానకీతేఃకృష్ణత్వేపీతివారితగారుత్తతాదిదా

అంతిభావతత్కృష్ణమృగాజినాకైసునిమకైర్పొడకదాన
 కీతేఃఖండైరుముష్పేందురకారిధాత్రామృషాయుషజ్వేరజ
 నీతివాతా॥౧౭॥పి॥జగ్రాహనిగ్రాహపఃపరశ్రియాం
 కరైఃకరాగ్రేణకరేణచంక్రమఃకుంతీంశకుంతేశరభోయ
 దారమాంసముద్రకాభీంచసనుద్రకన్యకామ్॥౧౮॥౧॥
 అథకదాచిత్యుగయోపలాలిహృదయఃసరేశ్వరోయుమ

నకీర్తిఖుడానాత్తద్విద్యణాకపత్త్యానుహతీప్రకృతహోస్యాదితి-పు
 రాకిలపండుఃస్యగయాంగచ్ఛావనేక్రీడతోశ్శ్రుగదూపయోఃమువిదం
 పత్యోఃపుమాంసంనిఘ్నన్ననభావవింతతేతిభారతకథాశ్రానుసంధేయా॥
 ౧౭॥జగ్రాహేతి॥కరైఃరాజగ్రాహ్యదనైః-పరశ్రియాంశశ్రుసంప
 దాంనిగ్రాహఃనితరాంస్వీకారఃతస్యైవరఃఆసక్తః-కరేణోఃగజస్యేవచం
 క్రమగమనంయస్యతథోక్తః-కుంతీంశకుంతగమిష్యధః-సంపాండుః
 కుంతీంశుద్రకన్యకాంనూద్రీంచడభే-శకుంతానాంపక్షిణామీశఃగడుడఃర
 భోయస్యతథోక్తఃవిష్ణుఃరమాంలక్ష్మీంసముద్రకాచీభువంచయథాలెడ
 భేదచ-కరాగ్రేణజగ్రాహణసయేమభ్యుదయః॥శ్శ్॥గృహ్లోతేఃకతకరిలిట్
 డపమాలంకారః-తస్యచవృత్త్యనుప్రాసేనహైకవాచకానుప్రవేశ
 సుకరః॥౧౮॥అథేతి॥అథకుంతీమాద్రీపరిణానానాతరం-కదాచిజ్ఞాతుచిత్-
 అయంనరాణామిశ్వరఃపాండుః-మృగాయయాడపలాలితమసురంజితం
 హృదయంయస్యతథోక్తస్సక॥ని॥మృగవ్యంస్యాదాభేటోమృగాయాస్త్రి

యామిత్యమరః - విశ్వంసమస్తవ స్తుజాతంఅతిశేషశ్శివిత్యాతిశాఙ్గినితా
 చ్చీత్యేణిః విజిశః మాతరిశ్వా వాయుర్యేనగన్తివేగేనేతిభావః - శశిన
 శ్చంద్రస్యేవశే. తంరోచిఃకాంతిర్యస్యతస్మా అశ్వేకృతఃఅధిరోహఃఆరో
 హణంయేనతథోక్తస్స - పాశ్వయోస్సవ్యదక్షిణయోఃవిదృతాఃగృహీ
 తాఃవిశ్వకద్రవఃశున కాఃయైస్తైః. అనేకానివాగురామృగబ. ధనజాలంఅది
 ర్యేషాంశానిఉపఃరణానిమృగయాసాధనానియేషాంతైఃయోధైరాటవిక్తై
 రనుద్రుశఃప-వృతశ్చసకమృదుఃభద్రోమంగళకరశ్చవిసయో యయో
 స్తాభ్యాం- నుదోమకద్రస్య చతనయాభ్యాంకుంఠీమాద్రీభ్యాంఅసుగుర్ధఃఅ
 స్పితస్సక-సిద్ధానాంయోగినాంగణైశగణనీయఃమహిమాప్రభావోప్యాస్త్రీ
 తితన్వతఃహిమవతోహిమగిరేః - మహతీంవిస్తీణాంఅటవీతటస్యవీధికాం
 జగాహేప్రవిష్టవాక్-అత్రగద్యేషుప్రా యశఏవవృత్త్యనుప్రాసాద

శ్వేశశిశ్వేతరోచిషివిశ్వాతిశాఙ్గినివిజితమాతరిశ్వనికృతా
 ధిరోహఃపాశ్వయోవిదృతపిశ్వకద్రుభిః. అనేక వాగురామృవ
 కరణైరోధేరనుద్రుతః-మృదుభద్రవిసయాభ్యాంయదుమ
 ద్రతనయాభ్యామనుఃకర్షఃసద్దగణగణనీయమహిమవతోహిమ
 వతోజగాహేమహతీమటవీతటవీధికామ్||౧౯||గృతత్రసతా
 వదతిత్తుల్లకవనమల్లిమతల్లికోద్వల్లితథమ్మిల్లి-అవలగ్నదృఢల

యశ్శతినేతశంకితాశ్శతిఅనేక వాగురికోపకరణానుగోధైరితిచపాఠః||౧౯||
 తత్రేతి||తత్రహిమశైలారణ్యే. తావదితివాక్యాలంకారే. అతియుల్లకాభిః
 స్వల్పాభిః-మృదులాభిరితియావత్-వనమల్లిమతల్లికాభిఃప్రశస్తాశ్శత్యమల్లి
 కాలతాభిః|| ౧ || మతల్లికామచచి-కేతిప్రశస్తవాచకేష్వమరః - ఉద్వల్లి
 తఃఉద్ధృత్కంబధ్ధఃథమ్మిల్లికచభారఃయస్యసః||౧||థమ్మిల్లిస్సంయతాఃకచాశ్శ
 యమరః-అవలగ్నమధ్యదేశేదృఢంలగ్నబద్ధేకచ్చపుటేమధ్యబంధనపట్టాం
 తరేవిచ్ఛరితాప్రవిష్టాచ్ఛరికాస్వల్పశిష్టవిశేషఃయస్యతథోక్తః||౧||కచోజ
 లప్రాయదేశేమధ్యబంధనపట్టకశ్శివిత్యః - నిమంగయోస్తూణీరయోఃఅ
 నుపంగేణసంయోగేనధారణే నేతియావత్ - మాంసలితతమాభ్యాంనితాం
 తపూరితాభ్యాంఅంసాభ్యాంభుజాగ్రాభ్యాంలలితఃరమణీయః - గీర్వా
 ణానాందేవానాంచక్రవర్తికాశ్శాంద్రేణసమఃవిక్రమఃయస్యతథోక్తః||

మహామహావరేహంశము కాంచితానువీవరంశము - మహామహావరంశము
 వ్యవసూకరేకుర్వాణః - దానస్థ - శ్రమేణః - ధా - మహామహావరంశము
 నాంహృతానాంధంహింసాం - విధాతు - కమలా - వ - మహామహావరంశము
 ౨౦ || మహామహావరంశము - మహామహావరంశము - మహామహావరంశము
 జ్యోస్యవిధేసనిశే - చరంత్యో - భోజనగ్రను - యోగ్యమే - మహామహావరంశము
 దృశితముపియాశోభావేపుల్యనైల్యచాంచల్యకృతసో - మహామహావరంశము
 వే - మహామహావరంశము - మహామహావరంశము - మహామహావరంశము
 సృగధోకమివేత్యుత్ప్రేత - మహామహావరంశము - మహామహావరంశము
 త్యేకంతాత్మకకామస్య గగనకుసుమప్రాప్త్యుత్ - బహునామవ్య

గ్నకచ్చపుటవిచ్చురి నదురీకః - నివంగా మహామహావరంశము
 తత మాంసలలితః పరనిరాసన పరంశరాసనవరం
 కరేకుర్వాణఃగీర్వాణచక్రవర్తినమవిక్రమక్రమేణ
 విధిమృగవధంవిధాతుముపచక్రమే || ౨౦ || ప || మహామహావరంశము
 జ్యోస్యవిధేసనిశే - చరంత్యో - భోజనగ్రను - యోగ్యమే - మహామహావరంశము
 భావమ్||జేతుకామమివసర్వసమప్త్యప్రామరాసపురతోమృ
 గయాధమ్||౨౦||ప||యోగ్యమే - మహామహావరంశము - మహామహావరంశము
 తూణీముఖైతతపాణినఖాంతురేన్ది - ఎణకులానితరైర్వ

సారాణాంసంయోగః కార్యసాధక ఇతిన్యాయాచ్చేతిభావః - పురతోగ్రే
 ప్రామరాసపరిభావ - అగ్రసర్వసమప్త్యేజేతుకామమివసర్వసమప్త్య
 తూయా - మహామహావరంశము - మహామహావరంశము - మహామహావరంశము
 నుద్వనిః||౨౦||యోగ్యమే - మహామహావరంశము - మహామహావరంశము
 తోత్తబంకృష్ణసారంప్రతి - కృష్ణమృగముద్రిశ్యేన్యథా - యస్తామదేనకలంకార
 క్తమధురమిన్ద్రసింహః - మదోష్ణటోమదకల ఇతికోశానవిజ్ఞానానిలసంకల
 తూణ్యాఃముఖైలగ్రేపతితాలగ్నః - పాణేనాస్తస్యభావః||౨౦||రాశివ
 యస్యసన్దిగతధోక్తేనతి - బాణానాదాయేతిశేషః - ఎణకులానికృగీబృం
 దాని - తరైర్వక్రీతచక్రైః||౨౦||అక్షివలనైఃకటాక్షైః - విపినేతరణ్యేయమునా
 జలానాం - వేణీశ్రవాహంవితేనువిస్తారయామాసురివేత్యుత్ప్రేత - చ
 కితచకితంప్రతిదిగమవలోకయన్నిత్యథా - అతినైల్యుత్కటాక్షాణాం

యోమునజలపూరతోస్త్రే తుణమ్ || ౨౨ || కురంగశేలి | ఏషాంకురంగ
 యానాం - సమానాభిన్నాజాతిఃకురంగత్వంయస్యసః - సజాతిఃపతజ్జాతీ
 యథాతీయాః తే సమానస్యేతిసూత్రే సమానస్యేతి యోగవిభాగాత్ స
 మానశబ్దస్యసభావః, స్థిత్వగఃసః అస్యాక సంబంధినఃకులస్యగురోరమృ
 తదీనితేష్వంశస్యశంకంశనుతేకరోతి - ఇత్యుక్తప్రకారాత్ - రోషాన్
 పాదివేత్స్యత్యైతాఃసపాండుఃఇమభిఃబాణైః - కురంగయూనాంశగుణ
 వ్యుగాణాంభీతింపథకృతాంకురులేస్తచక్రే || ౨౩ || లట్టు ఇతిగూతాథే
 లంక || ౨౩ || ప్రజవమితి || ప్రకష్టోజమోవేగోయస్యతం - గమనక్రియావి
 శేషణంవా-హయంలక్ష్మ-గమయతేయావయతేన్యపాయపాండువేతిత
 ద్దశఃతత్రతత్రేతినాన్వయభక్తిస్తసః పతితాఃశలల్యఃశలాకికాఇవశలలీశ

మునాజలానాంవేణీమివాక్షిపలనైర్నిపినేవితేనుః || ౨౨ ||
 ప || కురంగయూనా కురులేస్సభీతిగురోఃకులస్యామృతదీ
 ణితేర్న || సజాతీలేషాంతనుతేకశంకమితీవ రోషాదిమృభిస్స
 పాండుః || ౨౩ || ప || ప్రజవంహయంగమయతేతతస్తతఃపతి
 తాన్యపాయశలలీశలాకికాఃగమానేవనేపిపిశునత్వమాచర
 త్రేహణేవరాహకులవతఃనీభువామ్ || ౨౪ || ప || వేశంతపం
 కఃపూతేర్విద్యుశ్చ్యవద్యుఃప్రత్యద్యతాంధ్వనిషు మత్సరి
 శాంహామన్యభూదారపవనసహోద్రవతామతానీహ్నాదా

లాకికాః-శల్యమృగరోమాణీని || శ్వాపిత్తుశల్యస్తల్లోమ్ని శలలీశలలం శల
 మిత్యమరః-అహనేదురవగాహాపివనే - వరాహానాంకులస్యయాధస్య
 యాఃపతఃనీభువఃమాగదేశాస్తాసాం - గ్రహణేజ్ఞానేవిషయేపిశున
 త్వంసూచకత్వం-ఆచరకచక్ర || ౨౪ || అజ్నాన్వాచ్చరతేకతఃరిలజ్ - అ
 త్రేమావరాహకులవతఃన్యఃశలలీమత్వాదితి - శలలీభివరాహమాగ్గా
 నుమానాదనుమానాలంకారః - నృపాయేత్యత్రక్రియాగ్రహణంతకవ్య
 మితిసంప్రదానత్వంసంజభాషిణీవృత్తం || * || సజసాజగౌభవతిమంజుభా
 షిణీఃలక్షణాత్ || ౨౪ || వేశంతేతి || భూదారాయస్యసపిషపాండుఃహ
 యస్యధ్వనిషుహేమారవేషుమత్సరిణాంద్వేషిణాం ఆతపవనద్యః హేమా
 రవశ్రవణక్షణవీవ-వేశంతానాంవల్పలానాంపంకవిహృతైఃక్రీడాతః-వి

నివృత్త్యత్యక్తేవత్సధః-జుగుప్సావిరామేత్యాదినాఅపాదానత్వం-పత్య
 ద్తతాంలభిముఖమాగచ్ఛతాం-పనెసోత్రివతాంపరాహణాః-భువందార
 యితీతభూదారశబ్దాస-జ్ఞాం-అసహిష్ణుఃఅసహమానశివేత్యుత్పేక్షా॥
 అలంకృత్యాదినాశిష్టాచ-ఏషాంవనపరాహణాఃఅత నాశనుతానీత్
 కృతవాక్ ॥ * ॥ తనోతేకతకారిలుక్-మానినస్ససామ్యంనామమాత్రే
 తాపిససహంతశిభావః-అత్రాసహనోత్పేక్షాయాఃభూదారశబ్దశ్చ
 పోద్ధాపితత్వాద్వయోరంగాంగీభావేనసంకతః ॥ ౨౫ ॥ తూణంప్ర
 సౌపాండుః-స్వయంతతుతగంఅన్యతఃఅన్యస్త్విదేశే-అశ్వంప్రధావ్యధావ
 యిత్యా-అగ్రేముఖభాగేవిశాలస్యదీఘస్యకరస్యశుండాయాఃధూన
 నేనచాలనేనచువిధత్వాద్దరిద్రత్వాచ్ఛుండాశూన్యత్యాద్యేతారితియా
 ఎత్ ॥ నిస్సస్తమిదుర్విధాదీనోదరిద్రశివ్యమరః-సత్యాపితఃసూధాధ్యే
 రశబ్దమసహిష్ణురివాతమేషామ్ ॥ ౨౫ ॥ ప ॥ తూణంప్ర
 ధావ్యతురగంస్వయనున్యతోసౌపాండుఃకులపరివవారలు
 లాయయానామ్ ॥ అగ్రేపశాలకరధూననదుర్విధత్వాత్స
 త్యాపితస్విరదభావఃపర్యయాణామ్ ॥ ౨౬ ॥ ప ॥ ఆకణ్యే
 షీతిపహాయారనానసహ్యేనామూలంకుపితధియస్త్రిరోవిషా
 ణమ్ ॥ వ్యాధూయాంతికతరుషుక్షణాన్నిచఖ్నుర్వ్యాకృ
 ఘ్టుంపునరసితచ్ఛిరాన్నశేకుః ॥ ౨౭ ॥ ప ॥ కురుతేతితతస్స
 నజ్ఞాపితఃద్విరదభావస్యగజత్సస్పృహపర్యయః-వైపరీత్యంయేషాంతేషాం-లు
 లాయయానాంతకుణవనపహిషాణాం-కులపరివవారనిరుద్ధవాక్ ॥ శ్లో॥
 వృణోతేకతకారిలిక్ ॥ ౨౮ ॥ ఆకణ్యేతి ॥ అసహ్యేనోఘముశక్యా
 ప్రకృతివైరాదితిభావః-షీతిపస్యపాః-హయస్యఆరవానాకణ్యే-కు
 పితాదీర్యేషాంతేవనమహిషాః-పిషాణంశృంగమితిజాత్యేకవచనంతిరస్తి
 ర్యక్వ్యాధూయ-అంతికేసమీపేయేతరవః-తేషా-అమూలంశృంగాదిభాగ
 వర్యంతంక్షణాన్నిచఖ్నుఃనిఘాతవంతః ॥ శ్లో ॥ నిపూర్వాత్ ఖనతేకతకారి
 లిక్-అథతత్ నిఖాతంవిషాణంపునర్వ్యాకృఘ్టుండధర్తుం-చిరాదపినశేకుః
 నశక్తవంతః ॥ శ్లో ॥ శక్నోతేకతకారిలిక్-నైవాత్సనీనమధవాక్రియతేమ
 దాంధైరితిన్యాయాదితిభావః-ప్రహషణీవృత్తం ॥ * ॥ మ్నాజౌగస్త్రి
 దశయతిఃప్రహషణీయమితిలక్షణాత్ ॥ ౨౯ ॥ కురుతేతితతః-హావనమ

హిషాః యూయం - కులేయుక్త ద్వంశే కూటస్థేన ఆదిమేన కృతాంత వాహు
నేన యమమహిషేణ - సహౌనవాసంకురుతవిదధ్యః - ఇత్యుక్తప్రకారే
ణ ఆజ్ఞాప్యే వెతిశేషః - అతపవగమ్యా త్ప్రేతా - మదేనధూతంకంపితం
విషాణమండలస్య అగ్రం యస్య తస్మిన్ మహిషాణామోఘసమూహేను
డలగ్రంకర వాలంబిజఘాన - మహిషానవదీదిత్యర్థః - వృత్తంవై తాళియ
భేదబోధచచ్చందసికం * || పర్యంతే ర్యోతదైవశేషంబోధచచ్చందసికంసుధీని
రుక్తమితిలక్షణం - శేషం - ఉక్తాదవ్యల్లక్షణంతథావై తాళియవదేత్యర్థః
అ॥ తదితి || అవసేవతేః పాండోః - చంద్రహాసస్య శిష్యస్య పతనం ప్రవేశః -
కర్తృక - చంద్రస్య హాసశ్చంద్రికాతత్పతనమితిచ - వనస్య అరణ్యస్య జలస్య
చ మధ్యే చ ర్యయాజీవనేన - హిషేతేషువధిః - తేషుపుండరీకానాం వ్యాఘ్ర
ణాం శ్వేతాంబుజానాంచనివహేషు || ని || వ్యాఘ్రేపుండరీకోనాసితవృ
త్రేసితాంబుజఇత్యమరః - మీలనంమృతిం ముకుళనంచ || ని || మృతీస్సంస్థా

హేవ వాసంకులకూటస్థకృతాంత వాహునేన మదధూతవి
షాణమండలాగ్రే మహిషోఘనిజఘానమండలగ్రమ్ ॥ అ॥

ప॥ తన్నచి త్రమవనీపతేస్తతశ్చంద్రహాసపతనంచకార
యత్ హిషేతేషువనమధ్యచర్యయాపుణ్డరీకనివహేషుమీ

నిమిలనమిత్యమరః - చకారేతియత్ - తన్నచిత్రం - సర్వస్వస్వాభావికం
చేష్టితంనచిత్రాయేతిభావః - అత్రచంద్రహాసపతనపుండరీకమీలనశబ్దవా
చ్యావాంఖిల్లారణ్యవ్యాఘ్రమృతీనాంచంద్రికాజలకమలముకుళనానాం
చ - శ్లేషభిత్తికాభేదాధ్యవసాయమూలాతిశయోక్త్యా - రాజ్ఞోవ్యాఘ్ర
వధస్యాపికించిత్తరత్వేనలోకోత్తరమస్యశౌర్యమితిప్రతీతేరలంకారణవ
స్తుధ్వజియత్తువనానిఆసుసంతివనోనద్యస్తాసాంపతిస్సముద్రఃతత్సం
బంధినశ్చంద్రస్యహాసశ్చంద్రికేతివ్యాఖ్యాయ - వనీపతివ్యతిక్తరాజసం
బంధిచంద్రహాసపతనస్యపుండరీకమీలనకరణంచిత్రమితి - మూలాద్భు
హిశ్చిత్రంలిఖితవాన్ముసింహః - తత్తస్యానాఘ్రతవ్యాకరణగంధస్య
నచోద్భవయ - యతఃతదస్యాస్యస్తిన్నితమతుబధేః * || అతత్కథనావి
తీనిప్రత్యయేయున్నేభ్యోజీవితీజీవీచసతి - వనినీత్ర్యవరూపాపత్యా - ప్ర
కృతానుపపత్తిహాతవృత్తావ్యాఖ్యదోషాపత్తిశ్చస్యాత్ - కింవలవనీపతే

రితివ్యస్తస్య సహస్రచంద్రవిశేషణత్వే - ఋద్ధస్య రాజమాతంగభిత్వాఽ
 వదప్రయోగతాపత్తిరితి - రథోద్ధతావృత్తం || * || రాన్న రావిహరధౌఢ
 తాలగావితిలక్షణాత్ || ౨౯ || గహనమితి || గహననరణ్యం - అస్తాః సిరస్తాః -
 శరారుణాఢూతుకానాం స్ఫుగాణాం వ్యాఘ్రదీనాం ప్రజాస్సమూహో
 యస్త్రింస్త్రైశ్చోక్తం - కృశవతాపి - జవేనయుక్తో వాజీలశ్యః యస్య తేన ఆ
 మునాపాండునా - గిరిశస్య హినువతః దరీషు కేరశఞ్చి - షధోక్తాః - హరయ
 స్సింహాః సుమ్నా గిరేఅన్విస్తాః || * || మృగేః కన్య - ణిలిక్ - అగ్రశరీశయా
 మమృగిరభ్యుక్త్యా సేవాతప్యస్తాద్భిత్వాః క్వచిన్నా ఇతి శౌర్యోత్కృషణః -
 అత్ర జవవాజీవజవవాజీవివేకస్తైన గహనమివ గహనం కామాదిభిరుగ్రా
 మమంతఃకరణం కృతవతాలమునాపి - మనోమణ్యస్య యోగాత్మకస్య
 జపేన ఆఖ్యాసేన - దర్శ్యాందహరాకాశేశయాః - హరయః అంశవః నీలపీ

లగమ్ || ౨౯ || ప || గహనమస్తశరారుమ్నాగ్రవ్రజంకృతవతావ్య
 మునాజవవాజినా మమృగిరేహరయోమదశాలినోమనుజ
 పేన గిరిశదరీశయాః || ౩౦ || ప || విష్ఫూరఘోష మవకణ్య
 వినిగ్రతానాం హుంకుర్వతాతరుణకేసరిణాం గుహాభ్యః
 యాకేవలం ప్రథమమాననం వభల్లైస్తాం పశ్చతాం సవిదధే
 సకలేపిదేహే || ౩౧ || గ || ఎవమశ్రాంతమ్మృగయాపరిశ్రాం

తాదయః - మమృగిరభ్యుక్తాంతరప్రతీతేస్తు - అభిధాయాః ప్రకృతాధా
 మాత్రనియంత్రణాల్లక్షణాయాః ప్రసక్త్యభావాద్ధ్వనిరేవ సాధకైషః -
 ద్రుతవిలంబితం వృత్తం || * || ద్రుతవిలంబితమాహనభౌభరావితలక్షణాత్ ||
 ౩౦ || విష్ఫూరేతి విష్ఫూరఘోషం ధనుష్టంకారం - అవకణ్య శ్రుత్వా - అ
 తపనగుహాభ్యః వినిగ్రతానాం - హుం నామ శబ్దంకుర్వతా - తరుణానాశే
 సరిణాం సింహానాం - యావంచతావిశాలతామృతిశ్చ - కేవలం ప్రాధా
 న్యేన ప్రథమం పూర్వం - ఆననే ముఖివ ఆసిత్ - తాం వంచతాం స లేపి
 దేహే - భల్లైర్వాణవిశేషైః - సపాండుః విదధే వకార - సింహానవధీరిత్య
 థః || * || దధాతేః కర్తరిలిక్ || ని || సంఖ్యాభేదే విశాలత్వే పంచతామరణేపి
 చేతి విశ్వః - అత్ర శ్లేషభిత్తికయాపకస్యావపంచతాయా అనేకాశ్రయ
 కథనాదతిశయోక్త్యనుప్రాణితః పర్యాయాలంకారభేదః || ౩౧ || పవ
 మితి || ఎవమస్తుప్రకారేణ - అశ్రాంతయా నిరంతరయామ్మృగయయామ్మ

గచ్ఛేనపరిశ్రాంతమధికశ్రమయుక్తం - అతఃపరిమితైస్వేదస్పృశకా
 ణా బిందూనానిక రైస్సమూహైఃకోరకితం వ్యాప్తమిత్వధాః || * || తా
 కాదిత్వాదిహే - ఫలమూలంబలభాగఃయస్యతథోక్తం - తంపాండుం -
 తుహినగి కైహినువతఃదేశభవాదేశ్యాఃతత్రభవత్తతీయత్ - నందనీయః
 జ్ఞానునీయఃనందిమామాంద్యందేహం తే || * || పృథ్వాదిత్వాదిహనిచ్ -
 మానసాభ్యేసరసి - యాన్యరవిందానికమలాని - తెషామకరందసారభస్మ
 పారంలంతంవశ్యతీతిపారదృశ్వానఃమాతరిశ్వానౌవాయవఃతంబిశ్వా
 ననిద్రువం - నితస్త్రమజలమితియావత్ - ఆతేనిరెక్మతవంతః || * || త
 నోతేకగ్రిలిక్ - యత్తుపహినగిరిదేశైఃహిమవద్వాఃఖిః ఆరంభనీయః
 మందిమామేహంతత్తనిసంహః - తదబోధాత్ - పాండూరతుహినగిరిదే
 శ్యత్వాత్తేనతన్తాన్యస్యజనందనీయత్వానాపత్యైః - విశేషణద్వయేనమూ

తమపరిమితస్వేదశీకరనికరకోరకితఫలమూలనూతేనిరేత
 మాశ్యానంతుహినగిరిదేశ్యానందనీయఃనందిమానోమానస
 సరోరవిందమకరందసారభపారదృశ్వానోమాతరిశ్వానః
 ౩౨ || గ || తదనంతరమసౌవరంతపఃసమంతతశ్శకుంతరననిరం
 తరదిగంతరాదఖిలమృగకులశరణ్యాదరణ్యాదుత్ప్లవమాన
 స్యకస్యచిదనుప్లవనహందీభూతజవచమూరోశ్చమూరోపుర
 ణిమనుసరమాణఃతదీయతనూరుహచిత్రబిందురుదినికరైతి

ద్యసారభ్యయోరెవప్రతీత్యా , తైత్యద్యోతనవిశేషణాభావప్రయుక్త
 న్యానపదత్వాఖ్యదోషావత్తేషేతి || ౩౨ || తదితి || తస్మాచ్ఛ్రమాపనోదాదనం
 తరంపరంశత్రుంతవతీతివరంతపః || * || ద్విషత్పరయోస్తాపేరితిఖిలితా
 మ్నుమ్ - అసౌపాండుశకుంతానాంపక్షిణాంరవైనిరంతరాణిసాంధ్రాణిది
 శామంతరాణియన్త్ర - తస్మాత్ || ని || శకుంతపక్షిశకువాభ్యన్యమరః - అఖి
 లానాంన్యగాణాంకులస్యశరణ్యాత్ నివాసజీవనదానాదినారక్షణత్ - త
 త్రసాధురితియత్ - అరణ్యాత్ హిమవద్వనాత్ ఊత్ప్లవమానస్యధావ
 తః - అనుప్లవవేనఅమధావన్త్రమేణైత్యధః - నందిభూతాస్తంభితాజవచ
 మ్నాస్సేనాయాఃఊరూయస్యతస్య - కస్యచిచ్చమూరోఃహరిణవిశేషస్య
 సరణింహగః - అనుసరమాణస్య - తస్యేమానతదీయానియానితమా
 రుహాణిలోమాదితత్సంబంధినాందిత్రవిధిదూవాంశబలవరలోమసంస్థానవి

శేషాణాం-సిః రైఃసం జైరివస్థితైః - గగనముత్పతద్భిఃఖురాణాంశఫానాం
సంబంధిభిఃరషిభిఃపార్వతీయధాతుధూళిభిః - అనుమాయమానాతక్య
మాణారుగస్యగతిగమనంయస్యతథోక్తస్య - సుధూరమనుపపాతగ
తవాక్ || ౩౩ || అచుపూర్వాత్పతతేకతఃరిలిట్ || ౩౩ || తత్రేతత్రసు
దూరజేతే తావదితివాక్పాలంకారే - కస్త్వింశ్చిల్లతాగుల్మస్య నిమంజస్యప
రిసరేసమీపే - సఃసరసాధః-పాండుః-పరికిధితేనపరివృశ్యమానేనతరుణి
మ్నాయావనైనప్రథితంప్రసిద్ధంకథేబరంశరీరంయస్యతథోక్తం - అధిభే
నసాం ద్రౌణరితిసుఖైనసనాథం సంగతంహరిణీవ హరిణశ్చ తయోమిధు
సంద్వంద్వం-నయనపథస్యనేత్రమార్గస్య-అతిధీవకారవిషయాకృతవాక్ -
హరిణద్వంద్వంద్వప్రవాసిత్యథః || ౩౪ || తిగ్నేనేతి-నరాణామధిపఃపాం

వగగనముత్పతద్భిఃఖురరజోభిరనుమీయమానశు రగగతి
స్సుధూరమనుపపాత|| ౩౩ || గ|| తత్రతావత్కస్త్వింశ్చిల్లతా
గుల్మపరిసరేసనరసాధఃపరికిధితేనరుణిమప్రథితకథేబరంఅ
శిధిలరేసుఖసనాథంహరిణిమధునంనయనపథస్యాతిధీవకా
ర || ౩౪ || వ || తిగ్నేనబాణేనజఘాతస్త్విన్యక్తేనరాణా
మధిపఃపుమాంసమ్ || వాతాయురాకారమసామహమై-
జా-తాయురింతస్సమాసాలంబె || ౩౫ || గ || తతఃకృపా
మందమనాఃకిందమనామధేయఃసందారితతనుస్యందమా
నరుధిరేణమహామహాకల్పరవికల్పమహారుమాతస్త్విన్యక్తహీభృ

మః - తస్మాదాయుగ్నేహరిణిమధునే-పుమాంసంమృగం-తిగ్నేనతీక్ష్ణేనబాణే
న - జఘాతపాతవాక్ - అసౌబాణనిహతఃవాతాయుఃమృగః || ౩౫ || మృగేసు
రంగవాతాయుహరిణాశ్చత్యమరః - జాతఃఆయుషఃజీవితకాలస్య అంతఃస
మాప్తియస్యతథోక్తస్య - మహాక్షేకిందమనామధేయస్య - ఆకారంత
త్సర్వరుచం - సహసాత్సర్వణమేవ - ఆలల-జేస్వీకృతవాక్ || ౩౬ || యత్తజా
తారురంతమితిపాతాంతరం - తన్మూలకృతభిసతలాటానుప్రాసాలంకా
రభంగామపేక్ష్యమ్ || ౩౬ || తతశ్చేతి-తతఃఋష్యాకారస్వీకరణాంతరం
కిందమశ్చితిసామధేయంయస్యసంయుజిః - కృపయాకారుణ్యేనమందంశూ
న్యంమనోయస్యతథోక్తస్య - సమ్యక్దారితాయాబాణవిపాటితాయాః
తనోశ్మరీరాత్ - స్యందమానంరుధిరంతంయస్త్వీతేన-మహాతాలమ

ప్రణేన॥౧॥ ప్రణో స్త్రీ యామీమహామరురిత్యమరః - రుషాకోపేనచకల్పర
వికల్పం ప్రళయాకాతుల్యంనుహః తేజఃయస్యతథోక్తస్సుతస్మిన్మహీ
భృతిపాండోవర్ష తేవఅభోజదృశాం స్త్రీణాంసంభోగస్యసురతస్యస
మ్యాకోభోగస్యసుఖస్యచసంభేదకంనాశకం - శాపంసహస్రాక్షః - దంభో
ళింవజ్రమివ - ఉదస్రాక్షీత్ పాతితవాన్ ॥ ❀ ॥ స్పృజతేఃకతః - చిలుక్ -
యథామిధునీ భూయీక్రీడత్యయామారితోహంశ ధాత్వమపినిధుననా
య - వధూముచగచ్ఛన్తీర్వసిశేషవ్తవానిత్యథః ॥ ౩౬ ॥ తదన్వతి॥తదన్వ
నంతరం తాపసస్యకుంభిన్యశాపేన - రచితఃమనసితాపఃయస్య - తేనభూ
పేనపాండునాచ శాన్తిరితంగానిహ స్త్యశరథపాదాతరూపాణియస్యత
థోక్తం - బలమివసప్తతం గాని - స్వామ్యమాత్యసుహృతోశరాస్త్రదు
గబలరూపాణియస్యతథోక్తంరాజ్యమపి - వ్యస్పృజ్యత - తదుభయమపి

తిసంభోగసంభేదకమంభోజదృశాందంభోళిమివసహస్రా

క్షశ్శాపముదస్రాక్షీత్॥౩౬॥గతదను తాపసశాపేనవిర

చితమనస్తాపేనభూపేనచతురంగబలమివసహంగ రాజ్యపి

మవ్యస్పృజ్యత॥౩౭॥ప॥అష్టాంగయోగనవతోస్యరాజ్ఞోమ్న

త్యక్తవానిత్యథః ॥❀॥ స్పృజతేఃకమణిలక్ష్ - భోగమూలంరాజ్యం - రా

జ్యమూలంబలం - భోగప్రతిబంధేతాభ్యాంప్రయోజనాభావాదితిభావః -

అత్రబలరాజ్యయోఃకేవలప్రస్ఫులయోప్ర్యాగక్రియాన్వయిత్వేనకేవల

ప్రకృతాస్పదస్తుల్యయోగితాభేదః - వర్ణానామితరేషాంవాధమైక్యం

తుల్యయోగితేతిలక్షణాత్ - ఏవముత్తర త్రాప్తిప్రాయశాత్రాయమలం

శాసః ॥ ౩౭ ॥ అష్టేతి ॥ అష్టాంగైరంతఃకరణాదిభిర్వేయోగాః - తత్సా

ధ్యాః - యమనియమాసన ప్రాణాయామ ప్రత్యాహారధ్యానధారణస

మాధయః - యోగశాస్త్రప్రసిద్ధాఃతాన్ - అవతఃరక్షతఃఅస్యరాజ్ఞఃపాం

థోః - మృదుకోమలంకందమూలం - మృచ్ఛాపద్రవోపేతంఅన్నంఆసీత్ - వ

నస్యగభాఃమధ్యదేశః - కేళిసాధఃఅజనిజాతః ॥ ❀ ॥ జనేఃకతః - చిలుక్ - ద

భోపిసింహాసనతాంజగాహే ప్రాప - సింహాసనమభూదిత్యథః ॥ ❀ ॥

గాహతేఃరరిలిట్ - దులభసంసాగపారేణింరాజ్యేనేతిజగుష్ఠయా -

తాపసత్వస్వీకృతవానిశ్యధః || ౩౮ || అహూతా || నరపతితాపస
యోః పాండుకిందసయోః - ఫలంబాణశాపప్రయోగజన్యసమానరూపం
అవిభిన్నస్మృతే - ఆచరింతినిరూపం - భావేక్తః - అహూతాస్యా
శ్చర్యే - ఇనముత్తరేణైకవాక్యంశథాహీతి || ౩౯ || బాణతాతథాతావు
భాపాండుకిందమా - బాణప్రయోగేణశాపప్రయోగేణచాభ్యాంక్ర
మోత్తనవివక్షితః - బాణతాపవివిభిన్నదుఃఖకారణావపీత్యధః - యతః
కారణాత్ సగ్యస్సగ్యనివ - తాద్యశ్చరాజ్యమృగదూపశ్శ్యాః పూర్వాకాం
తపస్వితాంమునిభావశోచ్యత్వంచ || ౪౦ || తపస్వీతాపసేరోచ్యఇవిశ్నః - ఉ
పజగ్ముః ప్రాచ్యతే - అతతశ్చర్యమిహుర్వేణఅన్వయః - కారణభేద
వికారైశ్చకృతశ్చర్యమితభావఃవాక్యధాహీతుకంకావ్యతింగమలం
కారః - వృక్షమానుష్టుభభేదః || ౪౧ || క్రమాదితఃకించేచాధః - అవ

ప్రాన్నమాసీన్మృశుకందమూలమ్ | గభోః వనస్యా జనికేలి
సాధోదర్భోపిసంహసనతాంజగాహే || ౩౮ || ౪ || అహూ
నరపతితాపసయోస్సమానిరూపఫలమిదమాచరితమ్ ||
తథాహీ || ౩౯ || ౪ || బాణశాపప్రయోగాభ్యాంబాధితో
తావుభావపితపస్వితాంయతస్సద్యస్తాద్యసీముపజగ్ముః ||
౪౦ || ౪ || క్రమాదితఃతేచావరోధవిధూజనానురోధగు
ణదాత్రేగణరాత్రే || ౪౧ || ౪ || అపాకరిష్యన్ననవత్సభా
వమచిత్యభావంభువనంకరిష్య || ఉవాచదేవీముచితంన

రోధవధూజనస్యంతఃపురప్రీజనస్యామరోధోనుసరణంసేవగుణఃతస్య
దాత్రేశస్త్రభేదేలవిత్రాప్యే || ౪౨ || దాత్రంలవిశ్రమిత్యమరఃసంభోగర
హితఇతియావత్ - గణరాత్రేతాత్రిసమూహేక్రమాత్ అతిపతితేఅతి
క్రాంతేసతీత్యుత్తరేణైకవాక్యం || ౪౩ || గణరాత్రంనిశాబహ్యై ఇత్యమ
రః || ౪౪ || అపాకరిష్యన్నితి || జాతుకదాచిత్ ఉహేఉపాయచింతేదిక్షు
స్సమధఃసపాండుఃనవిద్యతేఅపత్వంయస్యసోనపత్వఃతస్యభావఃతంఅపు
త్రత్వంఅపాకరిష్యగిరిసీతుమిచ్ఛాసా ఆత్మనఇతిశేషః - భువనంమ
త్యలోకంచనవిద్యతేపత్వభావఃయస్యతథోక్తఃకరిష్యసమతికంకతు
మిచ్ఛన్నిత్యధః - ఉపహ్వా రేపకాంతేదేవీంకుంతీంఉచితంఉవాచపుత్ర

సంపాదనాయదేవ్యా సహలోచితవానిత్య ధాః || ౪౨ || అ || సప్తభిన్నై
కైరుక్తి ప్రకారమేవాహ || పరిపాలయత ఇతి || మహీం పరిపాలయతోపి మే
మమతినూజదుగః తేషుత్ర దారి గ్రా్య డ్భేతోః. పరిపూర్ణి నానోరథ
పరిపూర్ణత్వంనాస్తి - హియస్మాన్మనుష్యః ప్రజయాసంత త్యాపూర్ణో
హియ క్షాణికాలసాశ్రుతివర్ణనాంవేదాక్షరాణాంపథ్యతిఃపజ్జీః || శ్లో ||
ప్రజయాహిమనుష్యఃపూర్ణఃత్యైవంరూపా ప్రథతేప్రసిద్ధత్యైవవక్షా
త - నిరపత్యస్యనిష్ఠుల - సవమితిభావః - వాక్యాధానాగుకంకావ్యలిం
గంవృత్తంవై శ లీయం || శ్లో || పద్విషమేష్టేసమేఃలాస్తా శ్చసమేస్సుర్న
నిరంతరాః ససమాత్రపరాశ్రితాకళావైత లీయం - తత్తాగురురితిశాత్ ||
౪౩ || గాత్రమితిత్ర త్రభవతఃపూజ్యస్య కుముదైకబంధోఃచంద్రస్యసం
బంధితశ్చైవబుధైఃదేవైవిద్విద్భిశ్చ శ్చ ఉపలాల్యంజ్ఞానునీయం ఎకత్ర

పాండురుపహ్వరేజాతుచియాహదక్షః || ౪౨ || ప || పరిపా
లయతోపి మేమహీంపరిపూర్ణి నానతనూజదుగః తేషుప్రజ
యాహిమమన్యత్యత్యసాప్రథతేహి శ్రుతివర్ణనాంపథ్యతిః || ౪౩ ||
ప || గాత్రంనకేవలమశేషబుధోపలాల్యంగోత్రంచత్ర
భవతఃకుముదైకబంధోః | ఆపాండువతఃతత్తత్సంబంధితమద్య
మన్యేయస్తాత్ప్రజాంనతభసేయదువీరకన్యే || ౪౪ || ప ||

అస్మాద్యత్యైవచేతిభావః గాత్రంకేవలంశరీరమేకమేవ - ఆసమంతా
త్పాండుశ్వే తంవతఃతత్తత్తనమన్యే కింతుగోత్రంచంద్రవంశోపి - ఆపాతి
డుపాండురాజవర్ణంతంవతఃతత్తత్తద్యస్సుటంమన్యేకుతపతదతతహ-య
స్సద్వితి||యస్మాత్కారణాత్ - హేయదువీరకన్యేకుంతిత్వంప్రజాంసంత
తినలభసేన ప్రాప్నోషి - ఆత్రచంద్రవంశస్య పాండురాజవర్ణంతస్థితి
రూపవాక్యాధానప్రతిభ్రాతాభరూపోత్తరవాక్యాధానస్య హేతుత్వా
ద్వాక్యాధానహేతుకంకావ్యలింగమ్ || ౪౪ || సహితవిధింకమః శ్రోతస్మా
త్తాత్మకం || విధివిధానేదైవేవీత్యమరః - అనుతానామపుత్రాణాం
ఫలంస్వగాదిహవంతితవభృశంననహ్యతేనఘటయతిత్యేవం శ్రుతావే
దేసద్ధేఃప్రసిద్ధేహేతోఃజీవతోమమవరలోకఃశత్రుజనఃఆహవేనయన్ధే
తసాధ్యాయధాభవతితథామీలతఃమ్రయ్యమాణస్తాపిమమవరలోకఃస్వ

గాఢాదిశత్రుజనశృతిహవేనజ్యోతిర్హోమాదియజ్ఞేనయుద్ధేనచ సాధ్యోనభ
వతి || శ్లో || జాతపుత్రఃకృష్ణకేశోగ్నినాదధితే తస్య దినాసపుత్రమైవనై
తానకమణ్యవృధి కారశ్రవణాదితీభావః || ని || ఆహవస్సంగః యజ్ఞాహవస్వ
సేవీతివత్సః - అత్రాపివాక్యాధాహేయకం కావ్యలింగం స్వాగతావృత్తిం
* || స్వాగతైతిరసభాగురుయ్యుక్తమితిలక్షణాత్ || ౪౫ || అహమితి || హేల
భావః తవలభీష్టతాయాః ప్రేక్షాఃవదేస్థానేలహంకిం ఉతలంబామాతాకిం
త్వప్రేమపాత్రంలహంవానూతావేశ్యధాః ఇత్యుక్తప్రకారయామా
తుఃకృష్ణై - తాతస్యపుచ్చయావ్రశ్చైన - ప్రలోభ్యతేఅనేనేతిప్రలోభ
నక ౪౬ తేనఫలాదినాతుల్యంతజారతస్యంయథాతథేత్యధాః - ప్రవదంతం
త్వమేవాభిప్రతాపవంమాతైవేత్యన్యతిరద్భాషమాణంలభావః ఆశిశుం

హ్యతేపిధిరవ్య సుతానాంనవ్యా రేఫలమిశ్రుః సిద్ధిః
బీమతోమమయధాహవసాధ్యోమూలతోపి నతిథావర లాః
కి || ౪౭ || ప || అహంకమంబుకీమభీష్టతాపదేతవేతిమారు,
ద్ధురితాతపుచ్చయా | ప్రలోభతుల్యంప్రవదంతమభావః
ముదాహరణజిహ్వాఃమూర్ఖిణుఃపుణ్యభాక్ || ౪౮ || ప || నిం
ద్యతేపిత్యభిస్త్యైకేకరవత్పథసఃపుమా - అధ్వనీనైరతి
ప్రాంతైరవకేశేవపాదపః || ౪౯ || ప || కదాపితాతతబద్ధస్యకల్ప
భూమిరుహామివ | నాగ్ధిభవిరుమహామనరవాహనసన్నిభః |

ముదాహరణః సాధ్యోమూలతోపి నతిథావర లాః
ప్రతిలభాగ్యానాంపుత్రమూర్ఖాః ప్రాణస్మాతిదుర్లభత్వాదితీభావః -
వంశస్థవృత్తిం || ౪౯ || సింద్యతఇతి || నిగతంలపత్యమేవధనంయస్యసాపుత్రః
పుమా - తప్తైఃలుప్తపిండోదకక్రియతయాదుఃఖితైఃపితృభిఃపూర్వైః
అవకేశేనిష్ఫలః పాదపఃవృక్షఃఅతిశ్రాంతైఃఅధ్వనీనైఃపథికైరివనింద్యతే ||
శ్లో || సింద తేకమణింబత్ || శ్లో || ఏషవాతన్మహాయీపుత్రీతిశ్రుతే - అపు
త్రస్యపితృణుణాపాకగణాయోగాదితీభావః - యుక్తపిపులానామాను
ష్టాభింపుత్తిం || శ్లో || యస్యాంలస్సప్తయుక్తేసాత్యా యుక్తపిపులామతేతి
లక్షణాత్ ఆస్యదవక్త్రవిశేషత్వాద్వక్త్రంనాద్యాన్నసోస్యాతామజ్ఞే
ర్యోనుష్టాభిభ్యాతమితితరస్రశ్లక్షణంబోధ్యం || ౫౦ || కదేతి || నరవాహ

రేణసన్నిభఃతుల్యఃఅహంతాతేతిశబస్యజనకవాచకస్యకల్పభూ
 హంకల్పన్మతౌతామిరఅర్థేభవితువావ్యభవితుంఅర్థేయాచకో
 ఏతుంచకదాపినాహామి అతఃథ నాథ్య స్స యాజ్ఞాయా ఇవలపత్రస్య
 తాతేతివ్యవహారస్యావ్యయోగాదిత్యవః || ౧౬ || యస్తులపత్రస్యస్యగా
 భావేనతస్యకల్పవృక్షప్రాథనామలభేతియదపికుబేరవద్విద్యమా
 నమైశ్వర్యంపుప్రాభావాన్నిష్ఫలమితిస్మసింహః - తదుభయమప్యనాద
 హణీయంరరవాహనసన్ని భితిసాద్యశ్యోపయోగిసో వైయథ్యావ
 త్తేరుత్తరశ్లోకేపానరుక్త్యావత్తేజ్యేతి || ౧౭ || కిమితి || భోగఃస్రక్ష్మందనవని
 తాద్యనుభవఃవైభవమైశ్వర్యంయశఃదానపాలనతౌత్రజన్యాకీర్తిఃషీః
 భూఃరాజ్యమితియావత్ - జీవితంప్రాణధారణంపతాన్యాద్యానియేషాం

|| ౧౮ || ప || - కింభోగవైభవయశఃషీతిజీవితాద్యైరంభో
 రుహాషీనియమైరనస్తేస్త్వమేవ|| శాపాతిరేకదవపావక
 శాయిసోమేతాపాపసూచవిధయేతనయం ప్రసువ్య || ౧౯ ||
 గ || ఇత్యసంకోచంశోచతఃపత్యురగ్రభువిసమగ్రమందా
 త్మరమణీయమందాత్మరమణీయంత్రితమిదంవచనంపుధా
 పికథయామాస || ౨౦ || గ || రాజభిలుపురామమపితా

తైరభైః - శాపస్యకిందమదత్తస్య అతిరేకః అతిశయఃసపదవపావకః
 తవాగ్నితస్త్విశేతఇతిశాయినః || ౨౧ || తచ్చిలికోణిఃమేమమకింకార్య
 మితిశేషః - తాదృగ్విధస్య మేతాపస్య అపనోదవిధయేనిరాసాయహేలం
 భారుహాషీత్వమేవలనఘైఃభత్రానుజ్ఞాతత్వేననిదోషైఃనియమైఃత
 నయంప్రసువ్య || ౨౨ || జనయేసువతేఃప్రాథనాయాంలాభపుత్రసం
 పాదకభాగస్యశాపేనాపేతత్వాదితిభావః || ౨౩ || ఇతితి || ఇత్యుక్తప్రశా
 రేణాసుకోచంనిలజ్జంయథాతథాశోచతఃమఃబాయమానస్య పత్యురగ్ర
 భువిసమగ్రేణమహతామందాత్మేణలజ్జయారమణీయాఃమనోజ్ఞాః మం
 దాః పరిమితాఃఅక్షరాణీమణయిభవతైర్వంత్రిశంసంఘటితంఇదంవత్స
 మాణంవచనంపుధాకుంత్యపికథయామాస ఉక్తవతీ-కథయతేర్నిత్యామా
 హేతేలస్తైరనుప్రయోగః || ౨౪ || దాజన్నితి || హేరాజభిలుపురామ || ౨౫ ||

షేషవాక్యా లం కారజిహ్వాసానునయోఖిల్పి త్వ హరః - పుగాకన్యాత్వే
దశాయామహవి తాకుంతిభో జనిశాంతమధివసః స్పృశ్య హేవతామనీ
స్య || ౫ || ఉపాన్వధ్యా జ్వస ఇతిక మాన్వం - పితామహేన బ్రహ్మణాన్తి
మూనస్యశవసాకృ త్త్రాచాం ద్రాయణాదినా-కృశాంతమలతేవతాం
వహతోపితవఃకృశస్యా పీత్యథః - దిశాం ప్రాప్త్యాదీనాంగణిషుసమూ
హేషునిశాంతృ వే బాలసూర్యస్యకాంతీ శాంభృశం - అంతరంగాణామా
ప్తానాంగ త్తుల్యానామిత్యథః - అంగరుచాందేహప్రభాణాంగరంగపరం
పరాంతరళయతః ప్రసారకస్యఅశాంతంశాంతిరహిణిం క్రుద్ధమితియావత్
మనోయస్యమునేదుర్వాసః ఉపాంతేసమీపేపరినరణాయశు స్త్రా
వణాయ అనుశాసితంపాలితంశైశవంబాల్య మేవరాజ్యంయయాతాంత

పితామహసనూనప్యనిశాంతమధివసత్కృశాంతమలతాం
తపసావహతోపిదిశాంతిషునిశాంతరవిశాంతిభ్యశాంతగం
గాంగరుచాంతరంగపరంపరాంతరళయతోశాంతమనసో
మునైశపాంతపరిచరణాయమామనుశాసితశైశవరాజ్యా
మపినియోజ్యామకరోత్ || ౫ || ప || తతోనియోగాం
త్సనుయేషులబ్ధంమయామహాయత్నజహమహాషేః |
ఆరామవల్లీరపహాయతన్యభ్రావల్లిమేవప్రతిపాల్యతస్థే ||

ధోక్తాంబాల్యా త్పరిచరణాశక్తామపీత్యథః - మానియోజ్యాంపరిచారి
కామకరోత్ - మహతాంసేవాయాదులభత్వాదవిచార్యకులవయస్కీ
లానికనువశ్యం - తేహంసేవనీయత్వాదితిభావః || ౫ || తతిత్తి || తస్స
మయేషుస్నానాద్య వసరేషునియోగాజలానయనాద్యాజ్ఞాప్యాల
బ్ధం ప్రాప్తంమహాంతంయత్నంజపతిత్తి తథోక్తయామయాతిరామేవ
ల్లీఃపుష్పలతాఃవిహాయతస్యమహాషేడుర్వాసః భ్రావేవల్లీశాం
ప్రతిపాల్యనిరీక్ష్యతస్థేస్థితం || ౫ || తిష్ఠతేభావేలిట్ - బాల్యేచితపుష్ప
పవయంవిహాయతస్మియోగానుగపాదయమిత్యథః - యత్తునియోగా
దితిపంచమ్యంతపారేభ్రమేణనియోగాదనుజ్ఞావాక్యాదితినృసింహః - త
త్తుచ్ఛంలబ్ధమితితుమునంతస్యకమాకాంక్షయాసాకాంక్షత్వదోషపక్షే

॥ య ధేతి ॥ మను అంగ మే వాంగ శరీరం సేవయన్నా మ్మనీసే
శ్చ కుల వ్యా పారాత్ జన్మయస్య తేన నిదా ఘతోయేన శ్రవ జలేరయ
యథానిషిక్త మభిషిక్తం తథా తథా న హాపి కాసావృ ద్ద్వి స్వాస్స

మనుభక్తి రేవ వల్ల రీ విష్ణులతా శాపసస్య దుర్వాససః అంతేక సన్ని శౌరవ
ధాత ప్రవృద్ధాఘాత్ రూప కాలం కారిః ॥ ౫౩ ॥ తపస్వినశ్చతి తపసా
కృశస్య తపస్వినో దుర్వాససః సహావ తా సారూప్యం ఆభ్రమి కేత్యు త్ప్రే
తూ ఆశ్రయస్మి సేవ్యమా నైః దయనీయం కారుణ్య స్పృహయాపం అక్ష్మ
తైస్యే హంతైః కృశీభూతైరితియావత్ అశేషే గురై రవయ నైః అతికార్య్యం
ఆపే ప్రాప్త ॥ శ్లో ॥ ఆస్మి తే ర్భావేలిత్ ॥ ౫౪ ॥ ఆపాద సేవేః శాపసే
ద్రోదు వాకసాః సమిధాం ఇంధనా నామ భిషేక స్య వారాంజలానాంతి

౫౨ ॥ ప ॥ యథా యథా సేవనయత్తు జన్మనాని దా ఘతో
యేన నిషిక్త మంగకమ్ తథా తథా నధా తతాప సాం తి కేన
హాపి కాపామమభక్తి వల్లరీ ॥ ౫౩ ॥ ప ॥ తపస్వినస్తస్య
తపఃకృశస్య సహావతా మాభ్రమి వాశ్రయస్మిః ది నేన సేవే
దయనీయమాపే ర్మగే రశేషే రతి కాశ్యమాపే ॥ ౫౪ ॥ ప ॥
ఆపాద సేవ సమిధా మభిషేక వారా మభ్యచ నాసుమనసా
మపితాప సేం ద్రః మయ్యేవ శిష్య జన తామమి తాం వితన్య
న్నంతేవ సంతమపికో పమపాచ కాత ॥ ౫౫ ॥ ప ॥ ఏ కాంగ

భ్యచ నాసుమనసాం దేవ పూజాకు సుమానామపిత్రయాణామాపాద సే
నసంపాద సేన హేతు నాఅమితాంత నేకాంశిష్య జన తాంశిష్య భావం మయ్యే
వ తిత్వన్వకస్తారయంత్య ఏకయైవ శిష్య త్రయకృత్యసంపాదనాదితి భా
వః అం తేనమీ పేమనసీతియావత్ వసంతంవత మానమపి శిష్యమపిచ
కోపంతపాచ కారమూరికృత వాక ప్రసన్నోభూదిత్యర్థః ॥ ౫౩ ॥ శాస్త్రాం
తేవాసినా శిష్య ఇత్యుక్తురః ॥ ౫౪ ॥ అ తిత్వేతి తిత్వం ॥ ఏ కామితీ సత
పోధ సేంద్రో దుర్వాసాః తి త్రగృహో రామేష కాంసమోంసూర్తిరం ॥ ౫౫ ॥ హా
యనో స్త్రీ శరత్సమాశ్రిత్యుక్తురః వసాన క గాచితీ పాశ్వక తాని
కట్టిని తాంప కాంపరిజనరహితాం మాంసమీక్ష్య సమాభేర్యోగస్య వృత్త్యాతి
శ్చ సేనసహమానము ద్రాం వాచంయమత్సంసమాపయామాస తపసి

తవాకా ద్వయమపితృక్తామామవాచేత్యథః || ౫౬ || వత్స
 తేకుంతిభవన్యాస్మే వాసంప్రదాయేనశుశ్రూషామిధిసాసంప్ర
 భృశంప్రసీదామిప్రసన్నోస్మైత్యుక్తప్రకారేణవ్యాహృత్యఉక్తాన్^{సీతి}
 కంపితంపాన్విశం చేతఃకుసంయస్యతథోక్తఃసమునిఃదువాసాఃకుహ్య
 అశ్యథాంభృశంఅభీప్సి తస్య కామితార్థస్యఅపాదనేసంఘటనేపరతం
 శ్రీమాయస్తంసమకథామితియావత్ , కమపితనిర్వాచ్యం || శ్లో || గురుం
 ప్రకాశయేద్ధీమాన్మతుమంత్రంప్రకాశయేదిహంత్రనామాప్రకాశస్తర
 ణాత్ మంత్రముపాదిక్షుత్ ఉపదిష్టవాః || శ్లో || దిశతేఃకతఃరిలుజ్ || ౫౭ ||
 అపీవి || శ్రుధాంకోపానామావసతేవివాసభూతాదపిఅముష్మాద్గుర్వాస
 సుపరభూతస్యమంత్రస్యలాభేనతిగురుత్వమాచార్యత్వంమత్వాజ్ఞాత్వా

మాంశశ్రవనకదాచిదేకాంసమాంపాశ్వ^{౯౧}తామవే
 శ్శ్రీసమాధివృత్త్యాసహమానముద్రాంసమావయామాస
 తపోధనేంద్రః || ౫౮ || ౫ || వత్సేభవత్సేవాసంప్రదాయేనసం
 ప్రతిభృశంప్రసీదామితివ్యాహృత్యసమునిరనుకంపితచే
 తఃకుహ్యమభీప్సితాపాదనపరతంత్రంకమపిమంత్రము
 పాదిక్షుత్ || ౫౯ || ప || అపిశ్రుధామావసతేరముష్మాన్మత్వా
 గురుత్వంపరమంత్రలాభేనపుష్పవశ్యామపిమేదశాయా
 మామోదభారోధికమావిరాసీత్ || ౬౦ || ౫ || అథునాతస్య

శ్రుద్ధస్యగురుత్వాస్తరణాత్ శ్రుద్ధేపిశుశ్రూషాతయేనప్రసాదసంపాద
 నాదాత్మనిగురుత్వం శ్రేష్ఠ్యంవామత్వా-మేమమలిపుష్పవశ్యాంపుష్ప
 రహితాయామపి అరణ్యవత్యామపీతిచ - దశాయామవస్థాయాంబాల్యే
 చఅతపవవిరోధాభాసోలంకారః - ఆమోదభారఃపరిమళౌతిశయఃసంతో
 షాతిశయశ్చఅధికంఅవిరాసీత్ || ౬౧ || ఆమోదోగంధహమయోరపీతిశిశ్వాః ||
 ౬౨ || అథునేతి || అథునాశ్రానానీశతమఖఃకృత్తఃముఖమాదిర్యాసంతా
 ను - క్షణలాను అథునానులేఖానాందేవానాంలేఖానుపజ్జీముదయేపరా
 ధ్యాంఃగుణవత్తరాస్తేతేవత్వమాణాశ్రంద్రాదయఃతస్యమున్ముపదిష్ట
 మంత్రస్యప్రభావేనసామధ్యేనరహసికృతంకారితంసాన్నిధ్యంసమాపి
 తిత్యేసాంతేతథోక్తః || * || ధ్యానమాత్రసాధ్యసాన్నిధ్యా ఇతిపాతాంత

వంవికసంతీతినుకంపాయెషాంతేతథోక్తాశ్చ సంతః- స్వస్యప్రత్యేకమాత్మ
నః అనుగుణః అనుకూషగుణానాశ్చైవై ర్యాదీనాంగణస్య సంఘస్యవిభ
వస్యమృద్ధిర్యేషాంతానాశ్చభవాభిప్రాయముసంపాదయిష్యంతిజన
యిష్యంతి || ౫౯ || ఇతీతి || ఇత్కుక్తప్రకారేణకృతయోజితంసాంద్రంశే
తఃయస్యతస్య-మనీనాం నేతుర్నాయకస్యదుర్వాససఃఅనుగ్రహంవరమం
త్రదానయామప్రసాదం యమను తాకుంతీన్య పాయపాం డవే అహవ-తే
సూస్యస్యసంబంధి-నఃద్యతేదశనప్రణానాంగంతక్షానాంపీ డాదుఃఖం
యస్మిన్తతే చార్యరతశ్వాదితిభావః-రితస్యసురతస్య సంగమనం ప్రాప
ణంఽనాలభిదధేకధయామాస-తదితరత్సర్వము వాచేత్యధః-తస్యలోక
ద్వయనింద్యశ్వాదితిభావః- కుంతీనంత్ర శరీక్షానాయసూర్యమాహూయ

ప్రభావేనశతమాఖ ముఖా ను నిఖిలానులేఖారే ఖానుయే
యేపరాధ్యాస్తేతేరహస్యేతిసన్నిధ్యా స్వానుగుణగు
ణగణవిభ వానాత్మభ వాన్యయివికసదనుకంపాస్సంపాదయ
యిష్యంతి || ౫౯ || ప || ఇతీన్యపా యక్మపాయతే తే సాయ
దునుతామునినేతురనుగ్రహమ్ | అదశనప్రణవీ డ మహా
వ-తేరభిదధేరతసంగమనింవినా || ౬౦ || ౨ || ఇతివ దన
మయీను ధాంకిరంతీయదున్మప ఆస్సనయీం ప్రశంసమా
నః | పతిరిను మను తెన్తపార వాణాంప్రకృతిమహేమాత్మవ
పారదశనాయ || ౬౧ || తదనంతరిమ్ || ప || ధర్మాత్మా

బాల్యేతేనోపభుక్తేతిభాతరకథా నానుసంధేయా-ద్రుతవిలంబితవృత్తం ||
౬౦ || ఇతీతి || ఇత్కుక్తప్రకారాంవచనమయీంవా గ్రూపాంనుధాంత
మృతంకిరంతీం సేవంతింయదున్మప తితితనయాంకుంతీం-ప్రశంసమానఃశ్లా
ఘమానఃపార వాణాంపతిఃపాండుః-ప్రకృతస్యమహేమాత్మవస్య వరమగ
త్రలాభరూపస్యయత్పారహంతఃపు త్రసంపాదనకూషితస్యదశనాయ
అనుమనుతేస్సపు త్రానుత్పాదయదేవేభ్యశ్రిత్యనుజ్ఞాత వానిత్యరణః || * ||
పుష్పితాగ్రవృత్తం || అయుజినయగదేఫతోయ కానోయుజిచనజౌజరగా
శ్చపుష్పితాగ్రేణిలక్షణాత్ || ౬౧ || తదనంతరమితి || ధర్మాదితి || తదనంత
రమిత్కుక్తరేణసంబధ్యతే || తదనంతరంపాండునుమత్యనంతరం-అనఘభ

త్రానుజ్ఞానాన్నిదోషాకుంతీ-మునైర్విద్యయాతమపదిష్టమం త్రప్రభావే
 సైశ్య ధా-ధమా-తయమాత్ యుధిష్ఠిరంధమా రాజం ప్రాపజనయా
 మాసైశ్య ధాః - ఐవనశఃవాయోఃద్విహంశ త్రాణాంభీయంభయంకరం
 భీనుంప్రాప-జిహ్వం ద్రాత అతీవధృష్టసుత్యంతధీరంజిహ్వునజానంప్రా
 వ||ని|| జిహ్విరి ద్రెజా-నైజైత్రగ్రివిశ్వః- అన్యాసాద్వితీయామా ద్యపి-త
 యాకుత్సుపదిష్టమానవిద్యయైవత త్రతస్తి క్షేపకాలేకాకాక్షిన్యాయై
 వకారస్యాప్రాపిసంబంధః- వాసన్యయోరశ్వివో||ని|| వాసన్యావశ్వనాద
 ప్రావిత్యమఃః- అంతికాశ్చమీపాత్-తతస్సంగాదియావత్-రూపస్యసౌం
 దర్యస్యఅస్యనంస్థానంకులం-గీష్వతేర్బుహస్వతేస్సచ్చాగ్రంకుల్యంబా
 ధ్యే తిశేషఃసహజేవవప్య జనయితే - యత్తుమునైఃకుంకీనుం త్రచతుష్ట
 యంతేభేత త్రనుం త్రశ్రయేజస్వయంపుత్రనియంప్రాప-చూద్రితతమ
 తదిష్టేనచతుర్థేనమంత్రేణపుత్రనవయంప్రాపేతిన్యసింహః - తత్తుమ

పయుధిష్ఠిరంపవనతోభీమంచభీమంగద్విహంజిహ్వో జిహ్వున
 తీవధృష్టమనఘాకుంతీమునేవిద్యయాఅన్యాసాపితయైవ
 తత్రనుకులంరూపాన్నచంగీష్వతేస్స ఛాగ్రంసహజేవవ
 వ్యజనయన్నాసత్యయోరంతికాత్ || ౬౦ || ప|| తదనువా

జ్ఞుండిశ్యః జ్యంభితమేవ మహాభారతవిరుద్ధత్వాత్ మునేవిద్యయాత
 నైవేతిమూలానుంగతేఃవరూపస్యనుం త్రస్యేతస్సలేఖనవిరుద్ధత్వాచ్చ-
 కించబాల్యేవికేసకశోకాద్వాదనా శ్చ క్షుణ్ణన్యూనతాయాదుర్వారశా
 పత్రేశ్చైది|| - శాన్దూలవిక్రీడితంవృత్తిం - సూర్యాశ్చైర్వహాసజాన్యతా
 స్సగురవశ్యాకూలవిక్రీడితమితిలక్షణాత్ || ౬౧ || తదన్వి||ని|| కనుయుధి
 ష్ఠిరాదిజన్మానంతరం-వాసనస్యశింద్రస్యనందనేహమణాఃపయోనందనవ
 నేచసంభృతానియుక్తాఃసంపాదితాశ్చపటుగీతిరవేణమనోహరగానేన
 సహితానాంప్రమదానాం అప్సరసాం అశయఃపజ్జయఃయసాం శేపటుగీతి
 సమృశ్యుంకారసహితప్రకృష్టమదభృంగాశ్చ సుమనసఃదేవాఃపుష్పగీ
 చయథోచితంస్వస్వాహంక్రమేణదివిస్సగేతు-స్మిత్రవిధింనాట్యంఆచ
 రణకృతవంతఃఘుమిభునివతనంఆచరణ || ౬౨ || సుమనామాలతీపుష్పపండితేషు

సురైపిచేతిశ్చః - ప్రీయస్సుమనశఃపుష్పమితిపుష్పవాచిత్యే ప్రీ లింగ

తా అత్ర కేవల ప్రకృతాస్పదః శ్లేషాలంకారః పారక్రమానుసరణే య
ధానంఖ్యాలంకాంశ్చన్వయోస్సుస్మప్తిః || ౬౩ || జన్మోత్పన్నవృత్తి || ఏషాం
యథిష్ఠితాదీనాం హావా-జన్మోత్పన్న వజలం అత్యస్సం ఆవహాకుర్వం
త్సా అన్యేషామసామాన్య మసాధాగణీమనన్య నామాన్యంకుంభభువః
అగస్త్యస్యపితౄంస్త్వనయేనజలగమః లీకరణాద్వికాం-ప్రీడాంలజ్జామన
యితే - గమయామానంనన్య సాధారణ్యభంగం సేవధావః-నయేషాం హా
దీనాద్వికావకత్వమ్ || ౬౪ || స్వస్యైః || యజ్ఞనాంయోగవ తాంపావ
కాః ప్రేక్షాగ్నయః స్వస్మస్మాః వాయోశ్చక్రగళింవతులగమనంస్వ
యమస్మాశ్చి శాశ్వతేత్య ప్రేక్షా - జవాతే గాతే ప్రసీదజ్జాలాఃస

సవనందనసంభృత స్వపటుగోరవప్రమదాశయః సుమన
సస్తు యథోక్తనాచంకితవతనంభు పిన్మృతవినిందివి || ౬౩ ||
ప || జన్మోత్పన్నోనుహానేహ జలమూర్త్యుచ్చనావ హా వి
ద్యామనన్య నామాన్యాంప్రీత్యాంకుంభభావోనయితే || ౬౪ ||
ప || స్వస్యచక్రగళింవతులగమనంస్వయమస్మాశ్చి శాశ్వతే || జవా
త్పదగళింవతులగమనంస్వయమస్మాశ్చి శాశ్వతే || ౬౫ || ప || సా
మోదోభీమసంభూతిసంభృతాశౌచంస్తయా! సంకుచన్మిత
సంస్పృశేనమిరోమందమావహా || ౬౬ || ప || కన్యకాత్వే

వృశిభాస్సంతఃజజ్ఞయః జ్వలంతీన్త || * || జ్వలతేకతకరిలిక్ || ౬౫ || సా
మోదగతి || సామోదఃసహషఃసగంధశ్చసమిరో వాయుభీమస్య పుత్ర
స్య సుభూత్యాశ్చత్వత్వస్యసంభృతంజాతంఆశౌచమస్యాస్తీతద్వాకతస్య
భావస్తత్తాతయాహేతునా సంస్పృశేవరేహంస్వ శకనవిషయే సంకు
చకలజ్జమానత్రజేత్య ప్రేక్షామ-దంశనైరావనావాతిన్త || * || వాతేః
కతకరిలిక్ || ౬౬ || కన్యకాత్వేతి || ఏషాకుంఠీకన్యకాత్వేతనూథత్వద
శాయామపినుయవిషయే కాముకీలభూత్ ఇత్య క్తప్రకారస్య పృతాంత
స్యేతిశేషఃస్మరన్నివేత్య ప్రేక్షా, అహస్కరఃసూర్యకుంత్యాఃప్రచూతిది
వసంప్రసవనంప్రకషేణప్రాదిమ్యతత్ప్రకాశయామానంరవిరపిప్ర
కృష్టప్రకాశోభూదిత్యధః || * || యంతాత్ ద్యుతేనజేణీశ్చిదుస్సుభ్యఃక

తేరిచజీతిచ జీచజీతిద్వి త్వేమ్యుతస్వాప్యస్సంప్రసారణమిశ్యభ్యా సస్య
సంప్రసారణం || ౬౭ || పుష్పాదితి || ఏమాకుంతిపుష్పాత్ ఋతఃకుసుమాచ్చ
ప్రాకూర్వ మెవపు శ్రగకణ్ణంసుషువేజనయామాస ఇతిను త్వేవెతిశేషః
అతవపగ మ్యో త్వే త్వో పృథాయాఃవ నేకుంత్యావాసారణ్యే వీరుధఃలతాః
ప్రసూనా త్వే క్షుష్పత్వై తైఃపూర్వ మేవపుష్పస్యవ భాగవ వేతిచఫలే గ్ర
హయఃఫలధారిణ్యః ఆసా - ఫలానానుగ్రతఃపుష్పంధృత్వా జాయమాన
త్వాదితిభావః || ౬౮ || స్యాన్తజః పుష్పమూర్తవం - స్యాదవంధ్యః ఫలేగ్రహిరి
త్తుభయత్రా ప్యనురః - జన్మోత్సవభిక్ష్యాదిభిఃపంచస్లోకైః జలనిమగ్న
భవనాదినస్తు నాతేషాంలోకోత్తరమాహున్యై ప్రతీతేర్వస్తునావస్తుభ్యని ||
౬౯ || తదస్మిన్ తదనుగుణగతైః చంద్రతారాబలాదిభిః అభంగుతాయాః అ

సిచయ్యేషాకాముకీనిస్తరన్నినా ప్రసూతి దివసంకుం త్యాః
స్రావ్యుతదహస్కరిః || ౬౯ || పుష్పా త్వేగెవసుషువే
పుత్రమేషేతివీరుధః ఫలేగ్రహీయ ఏవాసాప్రసూనా
త్వాక్ష్మధావనై || ౬౯ || గ తదనుగుణగతైర్భంగురశుభం
యితావికాససమయోసనుయే || ౬౯ || ప || ప్రజాధిసో సా
ప్రథమంయుధిష్ఠిరేనుతేషుతేజస్వీషుతేషుపంచసుప్రభా
కరేపంచతపాభివో న్నతేప్రపాతయామాస విలోచనద్వ
యమ్ || ౭౦ || ప || తపస్వినీనాంస్థనసాయి నస్తైదరక్ష్ణ
త్రిచకదత్తకణాః || వనెదిసాంతేవసుధేంద్రపుత్రావత్క

తీణాయాః శుభంయుతాయాః శుభయోగ స్య వికాసనయోచ్య ధ్విజనవ
కాలాభిన్నే సుషయోగ్నవిశేషే ఇత్యుత్తరేణాన్యయః ఘటోనీలఘటభ
త్యాదివద్విధేయోటాంధికావగాహితాయాంనపానకుక్త్యమితిసాంప్ర
దాయకాః || ౭౦ || శుభంయుస్తుశుభాన్విశిత్తమరః || ౬౯ || ప్రజాధిస ఇతి ||
అసాప్రజాధిపఃపాండుః - తేజస్విషుతేషుపంచసునుతేషుతన్నధ్య ఇత్య
భావః - తేషుతేషుహరియుధిష్ఠిరేపంచతపాః పంచాక్షిణ్యేతవస్విప్రభా
కరేసూర్యభవసూర్యస్యోగ్నినాంపంచసుభ్యా పూంకత్వ స్థరణాదిభా
వః విలోచనద్వయం ప్రథమంప్రసాతయామాసప్రవేశితవాక్ జ్యేష్ఠస్యై
వపుత్రాణామభ్యహేతత్వాదితిభావః || ౭౦ || తపస్వినీనామితి || తేవసు

ధేంద్రపుత్రాః యథిషీరాదయః వనేతపస్వి నీనాం యుషివత్సీ నాంస్తన
పాయినః స్తన్యరసంపిబంతస్సంతః - దరంతుః క్షణత్సుశబ్దాయమానేషు
కీచకేషు కేణువిశేషేషుదత్తా ఆసక్తాకణౌయోహంతేతద్ధౌక్తాశ్చసంతః॥
ని॥ వేణవః కీచకాస్తేన్యర్యస్సనంత్యనిలోద్ధతాత్తత్వమరః - దినాం తేసాయం
కాలేషల్కేషువల్కలేషు॥ ౧॥ వల్కలంవల్కలమస్త్రీయామిత్యమరః - ని
ద్రాసుఖమన్వభూవత్ - అనుభూతవంతః వనేధాస్త్రస్తన్యతద్దానణోలా
నామసంభవాదితీవాః ॥ ౨౧ ॥ యుదితి॥ కుంతీశిశూనాం యుత్పిడయాబు
భుత్రాదుఃఖైరహేషునాస్తనరసేవిషయేకలహం శమయితుం వారయితుం
తదాకుచాకుంభాపితయోర్యుక్తే - ఎకంకుచకుంభంధనంజయయోధిష్ఠిర
యోశ్చభాగం - ఏకంసమీరిణసుతస్య భీమస్యభాగంసంవిభేజే విభాగముక

షునిద్రాసుఖమన్వభూవత్ ॥ ౨౧ ॥ ప॥ యుత్పిడయాస్తన
రసేకలహంశిశూనాంకుంతీదాశమయితుంకుచకుంభ
యుక్తే॥ ఏకంకుంభిష్ఠిరధనంజయయోశ్చభాగమేకంస
మీరిణసుతస్యచసంవిభేజే ॥ ౨౨ ॥ ప॥ నిశాచరైస్సమం
బాల్యేనియద్భుమివకాయకీడత్రానశయనెముష్టిముద
గ్రాంమారుతవశౌ॥ ౨౩ ॥ గ॥ తతఃక్రమేణకతేషుఃప్రప
యేషువాసరేషు ॥ ౨౪ ॥ ప॥ పద్భిరాల్లిపత్తయోషిత

రోతే ॥ * ॥ సంవిపూర్వాద్భజలేకతకరిలిత్ - భీమస్యబహ్వశిత్వాదితి
భావః ॥ ౨౨ ॥ నిశాచరైరితి॥ మారుతస్యవాయోరపత్యంమారుతఃఖేచః ॥
శ్లో॥ అతత్తత్తత్తత్ - బాల్య ఏవనిశాచరైస్సమంరాక్షసైస్సహనియోద్భుం
బాహుయుద్ధంకతుకౌకౌతుకీకుతూహలవానిత్యుత్ప్రేతౌ - ఉత్తానెడో
ధ్వమముఖేయనేనిద్రాయాంతదవసర ఇతియావత్ ॥ ౨౩ ॥ స్యాన్నిద్రా
శయనంస్పృహకృత్యమరః - ఉదగ్రామున్నతాంముష్టిముకుళితాంగుళికర
విన్యాసంధంధౌధృతివాక్ ॥ ౨౪ ॥ తత ఇతి॥ తతఃక్రమేణకతేషుఃప్రపయేషు
చిద్ధినేషుగతేషుసత్ప్రిత్యుత్తరేణైకవాక్యం ॥ ౨౪ ॥ పద్భిరతి॥ ఎతేబాలా
యోధిష్ఠిరాదయః - ఆత్మనఃపితుః పాంశోః యోషితిభాగ్యాయాం మాతృ
స్థానాయానితియావత్ - భూమాపద్భిఃపాదైఃశ్చశనంస్పృశకంపరిహ
రింత ఇవేత్యుత్ప్రేతౌ - కిరౌసరోజేకమలెత్తవతౌసహాయాయమాంతైఃజా

నుభిః బంక్ర ౯ంగమనః-చహదకుగ్వశచనుశ్చైతవంతఃజానుచారంచస్మ
రిత్యధః-స్వాగతావృత్తిం || ౭౫ || ఆదాయేతి || ఆశ్రమాణా మంతేనమీ
షే జాన భ్యాంకృతఃచ క్రమఃయేనతఃఆతిమాంసలంబహుబలః || ౭౬ || బలవా
న్మృగసంహారం ఇత్యమరఃభీనం ఆదాయగృహీత్యా ఉత్తమాంశైరిసిఆ
ఘ్రాయాపి తే పసివాంమునిపక్షీనాంబాహులతాభుజలతైఃపహనాద్ధార
ణాతి - విరగానువిప్రాంతాభూదివ్యధః || ౭౭ || గమశ్చేః త్తారిలిక్ - శా
ససీనాంశశ్చైతే పునఃపునఃకాతూహలంబద్వ హనకతుకంతుకదాచననసి
రరామతిరహణీయత్వాదివిభావః - అశ్రమూర్వ వాక్యాధేవహనసి
రమణస్య ఆతిమాంసలతాహేతుకత్వాత్పదార్థహేతుకంకావ్యలింగం ||
౭౮ || వృద్ధతి || సపవనభూఃభీనః-శైశవేవాత్మేనృజ్జేనస్థపిరేణతాపసేనపు

భూమాస్పృశనంపరిహారం తత్తైతై || జాను భిఃకరసరోజ
సహాయైర్వృంక్రమంచనుదకుర్వతబాలాః || ౭౯ || ప || ఆ
దాయభీనుపతిమాంసలముత్తమాంశైఃప్రాయజాను
క్రితచంక్రమహాశ్రమాంతేబాహులతైఃపహనాద్ధార
ణాశశ్చత్కాతూహలంబతుకదాచనతాపసివామ్ || ౮౦ ||
ప || వృద్ధతావసపురఃప్రసారితంకేణుదండహవలంబ్యతైశ
వే || భావయన్నివగగపరిగ్రహంభాఃసంపవనభూశ్చపాగ
నః || ౮౧ || మునిసుతై రవిశేషజుహోవనెమహురమీనవశై
శవకేళిశునిన - హనయంతక లేబరంహదకలాఃకలభా
ఇవధూళిభిః || ౮౨ || ప || తత్రత్రత్రనృమపాంసుమపాంసోః

లోక్తే ప్రసారితంకేణుదండహవలంబ్య-భాఃస-భవివ్యంతంగదాయాఃపరి
గ్రహంసకారంభావయన్నివగగపరిగ్రహేత్పుత్రేత్తా - చచారఅగచ్ఛత్ ||
౭౩ || చగతేఃకతారిలిక్ || ౮౩ || మునిసుతైరిశి || అమీయాధిష్ఠిరాదయఃము
నీనాంసుతైఃబాలకైః || ౮౪ || శేషం తారతమ్య రాహిణ్యం బువంత ఇతిశ్చధో
క్తాః సత్పుష్పస్యంతఃనవాసుశైశవకేళిమబాల్యోవిశ్రీతాసు - సనేమ
దకలః హదోశ్చుటాఃకలభాఇవగజశాబకా ఇవధూళిభిఃపాంసుభిః లేబ
రంశరేరంసునితాంమూలిర్యంముహుఃఅనయంతప్రాపితవంతఃపాంసు
క్రీడయేతిభావః || ౮౫ || నయితేదుఃఖ్యేదత్వాద్వివికవకత్వం-ఉపమాం
కారః || ౮౬ || తత్రైతి || ఆశ్రమభూమిఃమృదవఃపాంసవఃసూక్ష్మరజాంసి

యోషు తేషు శత్రోన శ్రుప్ర దేశేషు పాండోపు త్రాణాం పాదయో స్తలా
నాం అధః ప్రదేశానాం విన్యస నేన త్రేపణేన హేతునా న్సుటాః రేఖాః లేఖా
కారాః యోషాంతైః శత్రుకైతకలశైః చిత్రవతీ ఆలేఖ్య వతీవా భవదితిగ
మ్యో త్ప్రే త్సో-వ్యంజకా ప్రయోగాత్ || ౧౯ || లీలేతి తే బాలాః లీలాయా
క్తం స్థితం యోషు తైః స్పృక్ష్యోరో వ్య ప్రాంతయోః యుగాత్ గళద్భ్యః బృహ
ద్భ్యః స్థూలైః లాలాజలాలాచృషు తైః లింఘభిః || ౨౦ || స్పృణి కాన్యం నిబాలా-
శృపంజింఘపుషతా పిత్తుబయ త్రాప్య మరః - ఘతానిత్య క్తాని ఉల్లేఖనం
ఉత్తేజసం-రంధ్రం సూత్రం పతానియాసాం తాః మాక్తి కానాం మాలాః హృ
దివ తుని దధురి వేతగ మ్యో త్ప్రే త్సో || ౨౦ || అత్యంతేతి అత్యంత బాల్యా
దేహోః అన్యతవ దాచరంతేభిః అన్యతాయితాభిః తద్వన్త ఘరాభిరితియా

పుత్రపాదతలః స్వసనైః శత్రుకైతకలశైః స్ఫుటైః శ్చిత్ర
వశ్యభవదాశ్ర మభూమిః || ౧౯ || వ్యలీతాస్తి తైస్ స్పృక్ష్య యుగా
గళద్భ్యలాలాజలాలానాం పృషు తైః బృహద్భ్యః బాలాదధునై
హృదివ మాక్తి కానాం మాలాధునోల్లేఖనరంధ్రం సూత్రాః || ౨౦ ||
అత్యంతే బాల్యా పన్యతాయితాభిః న్యోన్య సుధోః క్తిభిరా
హ్వయన్ || సభీను సే మోజనిపాతకు పుత్రేష్వధోక్త నా
మాపి ప పూర్వనామా || ౨౦ || ౫ || తదానీమయ మంబాలి కా

వతో - అధోక్తిభిః యధిష్ఠిరభీమాజున ఇత్యా దీనాం అధః భాగైః పాత
కుపుత్రేషు అన్యోన్య మాహ్వయత్సు సత్సున ప్రసిద్ధోభీను సేనః అధః ము
క్తం నామయస్య తథోక్తోపి పూణాం సంపూణాముక్తం నామయస్య తథో
క్తః - ఆనిలభూత్ - వినాపి ప్రత్యయం ఘోర్వత్తరపదయోః లోపావాచ్య
ఇతి సేనపరస్య లోపేన తస్య సర్వాధక బోధక త్యాదితి భావః || ౨౦ || తదా
నీమితి తదానీం అంబాలి కాయాస్సానుః పుత్రః అయం పాండవః సంక్రందనః
ఇంద్రఇవ-పంచానాం నందనానాం పుత్రాణాం అగమనం పదాలాభైశ్చ ర్వే
ణ పంచానాం నందనేన నేత్రగమానాం వృత్తాణాం పారిజాతా దీనాం సంపదేతి
చ అమితం పచాం అనల్పా మితనఖచేతి మితే ఉపపదేపచేభిః అగుద్విషది
త్యాదీనాముమ్ - ముదమానందం బభారధృతవాన్ || * || విభక్తైః కర్తృభిః ||

॥ యత్తు అమితం అధికం పచాంబభారపక్వంబభారప్రాప్తవాసత్వం భా
తిన్మసింహః - తత్తస్య ॥ ౫ ॥ నాలం కారోన శబ్దస్య ప్రక్రియా త్రవిభిభృత ఇ
తి సూచితం వ్యాకరణమాధ్యం విశదయతి యతః పఞ్చక కాచక్రావాహానికృ
జ్ఞానప్రయుజ్యతే లిట్యత్ర అనుప్రయోగేభ్యశ్చ ప్రసక్త్యభావాదతి ॥
౫౨ ॥ ౪) త్రేష్వితి ॥ క్రమాత్పేషితేషు తేషు పుత్రేషు పంచ సువిహరత్సుక్తి
డస్స సప్సో లోకయంత్యాః తావత్సృత్యాః సుంత్యాః అంతరంగం హనః
వా రాత్ స్రువత్సృత్యస్తనయోనకులసహదేవాయుషత్వ మంతకత్వం
యుగ్మజాతత్వంచ ప్రాప్య పితృప్యాయయామాసతుః పంచయే శాం - అ
ప్ర అంతకత్వేషు సంతాపజననమిత్త్యేకోఽగోధః - సపత్నీపుత్ర త్వేపితవిత్యవ

సూనుః - అవిలంబితం చంక్రందన ఇవ పంచనం డినా గమనం ప
చాతయాముదమమితం పచాంబభార ॥ ౫౨ ॥ ౪) పుత్రేషు
తేషు క్రమసోపితేషు పిలోకి యుంత్యావిహరత్సుకుంత్యాః ।
అప్యాయయామాసతురంతరంగం ప్రాప్య పితృప్యాయయా
యామాసత్వేన ॥ ౫౩ ॥ పుత్రైరాదరాద్వసలతాసుగృభ్య
రానుతోలావిధేః పరిచితస్య సహాపి పుత్రైః పర్యాయల
భిమసక్త్యశ్చ వచనానామోరారోహణం ప్రతహనూదవ
హానిశూమితి ॥ ౫౪ ॥ పుభీమేన దంతయుగళేఽధ్యతం యుషన్యై
వ న్యైభవారురుహురన్రినిభంసగర్భాన్ ॥ శుడాంబ్రగృ
హ్మపజయస్వయమేవ మానీతం లీలయారదవధే సమా

రః - యుగ్మత్వేన సోపచిట్టవిద్యా ద్వారాస్పృశ్యత్యేన చ సూదవిరోధ
కలిగ్లేష ప్రసోబోద్ధాపితోఽగోధాభాసాలంకారః ॥ ౫౫ ॥ తైరితైర్మృగేషు
రాదిభిః షుషిపుత్రైః సహదృశ్యే తాసుత్రిచతురాదమేవ సేనదాధ్యక్షం
ప్రాపితాసువసలతాసు అదరాత్ పరిచితస్య ఆరబ్ధస్య తోలావిధేహం
లాయంత్రస్య పర్యాయలభంక్రమప్రాప్తవచనానామోభేదమస్య ఆ
రోహణం అవహానమిన్మాహ్నిస్థానం ప్రతం అసక్త్యే అభూత్ అతి
జూంసంకరాభిసంస్కృతవసలతాబహురన్రితాబహురన్రిత్యధః ॥ ౫౬ ॥
భీమేనైతి ॥ అన్యేన గర్భాణాం సోదరాః యుగ్మస్థిరనకులసహదేవాః భీమేన
దుశయగళేఽధ్యతం స్తంభితం అన్రినిభంసగర్భతరుల్యం అత్యున్నతమియా

వత్ - వ నేభవంవన్యం-ఇభంగజంయం-ఆరురుహఃఃఆరూఢవంతః- తంవన్యే
భంమానీవిజయోజ్జ్వలఃస్వయమాన్య నైవలీలయానానానాసేనశుంఢాం
ప్రగృహ్యారదపథేనదంతమాగ్నేణఆదురోహ - మానినామన్యోపజీవిత్వాన్న
కించి ద్వీడాకరమితభావః - అత్రమానస్సస్వయంప్రగృహ్య రోహణం
ప్రతిహేతుత్వాత్పదార్థహేతుకం కావ్యలింగం || ౧౫ || తదన్వితీ తదను
పిధివత్ యథాశాస్త్రముపసీతానా-ఉపనయనసంస్కృతానాం-క్రమే
ణమథురేణమనోహరేణ వయసాయావనేనవిధృతంపూణాంవపుర్యేషాం
తేషాం-శిరసావినయస్యగౌరవంపుష్టంతీతథోక్తానాం-సకలాసుచతుష్టప్తి
మకలాసువిద్యా సుకాశలం నైపుణ్యం ఉన్నీలయశాం ప్రకటయతాం తే
షాంముద్గిష్ఠిరాదీనాం-యశాంసివిద్యానయవివేకాదిజన్యాఃకీర్తయః-వల

గురోహ || ౧౫ || ౫ || తదను పిధివచుపసీతానాం - క్రమేణ
మథురేణవయసాశిరసావవిధృతవపుషాం - వినయగౌరవపు
షాం - సకలాసుకలాసుకాశలమున్నీలయతాం తే షాం య
శాంసివలమథనమదావళస్యధామ్నోర్ముగళమపి యగప
దుల్లంఘయా మాసుః || ౧౬ || ౪ || నవతరుణీమలక్ష్మీనంద
నీయంశరీరంకురువృషభ సుతానాంకుర్వతీనేత్రపాత్రమ్|
ముగ్ధతీరిణమేనెమోహనాయత్రిలోక్యాస్సవిశిఖిభవకా
మస్సోపికింపంచధాభూత్ || ౧౭ || ౫ || అధకదా చిదఖిల
హరిదంతరనిరంతరవలమానమలయపవమానకంపితచంప

మథనమదావళస్య చిరావతస్య ధామ్నో రత్నేనివాసస్య చక్షీరాభేరా
కాశగంగాయా వాయుగళంద్వయమపి-యుగపజేకదా ఉల్లంఘ యామా
సుఃఅతిచక్రముః||సి|| ధామరత్నీనివాసయోరితివిశ్వః || ౧౬ || నవేణి || మునీ
నాంతతిస్సమూహః-నవస్యతరుణీమ్నోయావనస్యలత్యైస్సంపదానంద
నీయంకునోహరం-కురువృషభస్యపాండోస్సుతానాం శరీరంనేత్రయోః
పాత్రంవిషయంకుర్వతీవశ్యంతీసతీతియావత్ - త్రిలోక్యాభవనత్ర
యస్యమోహనాయసప్రసిద్ధికామఃకున్దభోపిష్యస్యవిశిఖిభాణిభవపంచ
ధాపంచప్రకారః అఘాత్క మితీతకే- ఇత్యుక్తప్రకారంమనోతర్క
యామాస-ఉత్ప్రేక్షా || ౧౭ || ఆధేతి|| అథానంతరంకదాచిత్క స్తీంశ్చి
క్షాల్-అఖిలానాంహరితాండిశాంతరేషుమధ్యభాగేషునిరంతరంపాం

ద్రంయధాతథావలమానైర్వాప్తువద్భిఃసలయపవమానైర్దక్షిణవా
యుభిఃకపితైఃచంపకైఃచాపేషుకుసుమైఃసంపాదితస్యసారభస్యసం
పదాసమృద్ధ్యాఅనుకంపితఃపరివళితచక్రభ్రంశః - నిలింపానాందేవానాం
పంథాఃకాశశబ్దిర్యోమతేతాదృశనిలింపపథాః || * || ఋక్సూరిత్యాది
వాచస్పత్యయః - కేశసరకుసుమానాంవకుశపుష్పాణాంకేశసరిశీఖరేషుకింజ
ల్కాగ్రేషుభాసురాభిఘాతాభిః పుష్పరజోభిః భూసగాఃమలినాఃవశని
శోయోషుతేతథోక్తాః - మనసజస్యమన్తధస్యవిజయోషయోసహకారఃసా
మ్యకరణంతస్త్రికవతురాణాంసమథానాంసహకారాణాంసహకారశే
షాణాంయోవల్లవతల్లజాః శ్రేష్ఠవల్లవాః||ని||ప్రకాండముద్దుతల్లజావిత్ప్రశస్త
వాచకెష్వమరః - తేషాంపరితశ్చర్మణేనగర్వామమాణానాందృప్యణా

కేశసంపాదితసారభస్యసంపదనుకంపితఃసంపదాః - కేశసరకు
సుమకేశసరిశీఖరభాసురధూళీధూసరదశచిశః - మనసజ
యసహకారవతుంసహకారవల్లవతల్లజపరిచర్మణాంసహ
యమాణకలకంతయువకాంతవస్తికసందోహజ్జితసందే
హాః - వనదేవతావదనతిలకాయమానతలకావల్లీలికపలితం
భాపుకనభోవిభాగాః - మదనమతభుగంగారసర్వశకమల
భృంగారుమధురసంగారచితమదభృంగారవంభవతుంగా
రహితమిధుశశృంగారరసాః - సమున్మిషద్వాసంతికామిషేణసే
షాంతినీరతేరుదంతంమరణంపిచింత్యరహసవసంతంనృపత
మివహసంతోషసంతోదయవాసరామందంసుందమరణ్యం

కలకంఠయూనాంతరుణకోకిలానాం - కలరే - కుశూరవేద్యభ్రంశః - ఉక్తః
వధికసందోహస్యపాఠసమూహస్యజీవితసందేహాః - ఎతేజీవితనవేషం
శయోయోషుతేతథోక్తాః - వనదేవతానాంవదనేయథే నిలకవదాచరింతీభి
స్తిలకాయమానాభిః - నిలకాఃసృజ్యవిశేషాః తదావశ్యోకికాభిఃకుట్టలైఃప
లితంభాపుకాఃధవళోయమానాభ్యభ్రంశః - నభోవిభాగాఃకాశశప్రసా
యోషుతేతథోక్తాః - మదనవసహమతభుగగ్నితస్యఅంగారైరలాత్రైస్సర్వశా
నికమలానిరక్తాన్తాన్యేవభృంగారవంసూక్షముఖపాత్రైశేషాః||ని||
భృంగారుశుకనకాయకెత్యమరః - భృంగారేతివచస్యతేయంశబ్దః - తేషుయో
మధురసఃశుకరంకతస్యసంకేనపావేత్యధః - అరచితఃజనితఃమదఃయో
షాంతేషాంభృంగాణాంఅరవిభాషేనయుంకారసమృద్ధ్యాహేతునాతుంగి

అధికః అరహితానామవియుక్తానామిథునానాం స్త్రీపుంసానాం శృంగారత
సఃసంభోగసుఖంయేషు తేతథోక్తాః - వసంతస్య ఋతు తోరుదయః ఆవిభావా
వఃయోషు తేచ తేవాసరాః దినానిసీమంతి నీభిః స్త్రీభిస్సహర తేస్సుర తస్య
సంబంధినః ఉదంతం వృత్తాంతమపి మరంతం దుఃఖావసానక విచింత్య అలో
చ్యమునిశాపాదితి బావః - రహసివసంతం వాసంతిక వైభవా విలోక నాశ
క్త్యేతి భావః - సుపంపాండుం సమున్మిషంత్యాః వికసంత్యాః వాసంతికాయా
మాధవీకుసుమస్య మిషేణ వ్యాజేన హసంతః పరిహాసంకుర్వింత ఇవేవ్య
త్ప్రేతౌ - అరణ్యం అంకః చిహ్నం యస్యాంతస్యాంధరణ్యాం భువిక మపి అని
ర్వాచ్యం వికాసం ప్రకాశం - మందం మందం శనైశ్చ నైరాపాదయామాసుః చ
క్రుః ఉపమో త్ప్రేతౌ రూపకానుప్రాసానాం సుస్పష్టిః ౧౮॥ కింశుక స్త్యేతి
శుకస్య వదనే చ చారుచిత్రం సౌందర్యం కిమితకుత్సాయాం - శుకస్య వ్యాస
పుత్రిస్య హృదయే విశిత్వంజితేంద్రియత్వమపి కిం - నభవ త్యైవేత్యథః

కింధరణ్యాంకమపి వికాసమాపాదయామాసుః ౧౮॥ పకింశు
కిస్య విజ నెరుచిత్రం కింశుకస్య హృదయే విశిత్వమ్ ౧౯॥ కింశు
కిస్య కుసుమేషు నిదంతీ శంసతిస్త మధుపాలి రితివ ॥ ౧౯ ॥
ప ॥ కిరవ కేరవ కేళిభృతస్సుధా సన ధురం వ ధురం మధుష

ట్పదాః ప పుర వా పుర వార్యమపి స్తయం నృపవనే పవనేతి త

నాదవలోక నేపలాయితవ వేతి భావః - ఇక్ష్వుక్త ప్రకారేణ మధుపాలిః
భృంగవజ్జీకింశుకస్య పలాశవృక్షవ్య - కుసుమేషు నదంతీ ర్ఘం సుర్వతీ సతీశం
సఃస్తజ్ఞాపయామా నెత్సు త్ప్రేతౌ - శుక త్రోటికుటిలారుణాని పలాశము
కుళాని మనీనామపి మోహనాన్యాస నిర్మిత్యథః - స్వాగతా వృత్తమ్ ॥
౧౯॥ కురవక ఇతి ॥ పవనై న వాయు నా - ఈరితాః కంపితాః పాదపాః పృథ్విః
యస్మిన్ తస్మిన్ - నృపవనే పాండురాజా శ్రమారణ్యే - కురవ కేకుసుమే జాత్య
కివచనం - రవాక్యం కారాకేళిః ఇచ్ఛాహారాం శ్చ బిభ్రతీతి భృతః
ట్పదాః భృంగాః సుధయా అమ్మ తేన సమధూర్భాయస్య తథోక్తం - అత
పవనధురం మధునుకరందం పుంపిబంతిస్త - అతఏవా వార్యం నిరంకుశం స్త
యనపి మదంచానాపుః ప్రాప్తవంతః - అగ్రస్తయా వాప్తా కురవక మధు
పాన వాక్యాథః హేతుకస్య కావ్య లింగస్య యమకేన సహైక వాచకానా

ప్రవేశసంకరః - ద్రుతవిలంబితవృత్తమ్ || ౯౦ || అధేః॥ అథవసంతప్రాచు
భావా సతతంఽటీరగి రేశ్చందనావలస్య బంధునా తదీయసారభభరి
తేనేత్య థాః - అముసాగంధవహస్తనంధయేనబాలమాతుతేన-అస్తిత
పావనస్యపాండ్వాశ్రమస్యపరిసరేనమీనేనన్నిధింస్వనాన్నిధ్యంనీయమా
నః ప్రా పయ మాణఃమమరజసఃపరాగస్య పరిగ్రహఃసంబంధః-తపస్యం
తంసిగ్ధహీతేంద్రియంతపఃకుర్వాణమపికంపురుషం అంతర్వనసిపరితాపస్య
రంపనాసమృద్ధానలింపేతనఘటయేత్ ఇత్యుక్త మథామేకమధాంత
రమప్యన్యవధాంవ అగిరాభ్యంగారవవ్యాజేన్యే థాః - బోధయం
త్యాంపూచ మంత్యామివస్థితాయాంవనవాసంత్యాంమాధివీకుసుమేజా
త్యై కవచనంసమున్మిషంత్యాంపికసంత్యాంసత్యామయంతీతివతిః వాం
దుః-క్షణాదేవ ఇత్యుధన్వనోమన్తధన్యలక్ష్మ్యతాంబాణవిషయత్వం

పాదపే॥ ౯౦ || ౫ || అధాస్మిన్నమునాతపోవనపరిసరే - ప
టీంగిరిబంధునాగంధవహస్తనంధయేనసన్నిధి-నీయమానో
మద్రజఃపరిగ్రహస్తపస్యంతమపిమనస్యంతఃకంపరితాప
సంపదానలింపేసిత్యథాంతరమప్యగిరాబోధయంత్యా
మివవనవాసంత్యాంసమున్మిషంత్యామయంక్షణాదేవక్షీతివ
తిరిత్యుధన్వనౌలక్ష్మ్యతామధ్యగుతుత్ || ౯౧ || ప॥ పరిహృత్య
తనుంబితై బాణంకామౌముమౌదయత్॥ అంతరేవాలిరక్తో

అధ్యరుతుత్ ప్రాప్తవాక్ || ❀ || రుహేకతకరిలుక్-అధాం
తరంబునియమానఇత్యంతముభయత్రసనుం-అతః అంతహేతుః-మశ్రా
జ్ఞాతోమద్రజఃపరిగ్రహఃభార్యా॥ ని॥ పత్నీపరిజనాదానమూలశాపాఃప
గ్రహాఇత్యనారిః - తంతపస్యంతంపాండుమపికంసురతసుఖం-తముద్దేశేనే
తినూపత్ || ౧ || మూర్ఖాసుభేల్పికమిత్యమరశేషః - పరితాపసంపదా
నలింపేసిఃయోద్యుత || ❀ || మద్రజాపరిగ్రహఇతిపారస్త్రప్రామాదికః
ఉభయనాధానసూల్యాభావాదితి॥ ౯౧ || పరిహృత్యైతి॥ యద్యస్తాత్తార
ణాత్ పాణినిన్మిథతనుంపాండొశ్చ రీరింపరహృత్యహమయచిల్లబాణం
ముమౌదయక్తివాక్॥ ❀ || ముచేఃః త్తరిలిత్-తత్తన్నాన్నృపఃపాండుఃబ
హిశ్చరీరేచవ్రణఃక్షతరహితస్సౌ అతపవంతశ్చైత్రవిఅతరక్తఃభృశశో
ణితఃపత్యనురాగాన్నితచ్ఛాభూత్ - శ్లేషమూలాతిరయోక్తికావృలింగోజ్ఞీ

వి తేతి సంగరః || ౯౨ || కమితి || అధునా కేళి దేశం క్రీడాస్థానం కముపయామి గ
చ్ఛామి తి తి తయన్ని తి శేషః - అసౌ పాండుః - మా ద్యా సాకంతయా సహ -

క రేణ్వాగజ స్త్రీ యం సాకంక రేణుగజభవ || నిక రేణురిభ్యాం స్త్రీ నేభత్తి
త్యమరః - కంకే లేః వృక్ష వి శేష స్స సువల నేన మేళ నేన కల్పితా కృతా వి శ్రా
శోభాయ స్స తం - కురవక ద్రుః కురువృక్ష స్స పల తా నికుంజః - ల తాగృహం
తం ప్రతి గూఢం యథా తథాయయా అగచ్ఛత్ || ౯౩ || యా తే వి టి ధా తో రి
తి ద్వి త్వే అభ్యాస హ్రస్వే అతి టే ని లభ్యతే త్వే అతో లో పశ్యతీతి లో పే ని ష్ప
స్వే యం క్రియా || ౯౩ || శాపమితి || అగ్రజా తేః బ్రాహ్మణస్య కిందమస్య
సంబంధి నం మృత్యు ప్రదం శాపం పూర్వోక్త రూపం చ - స్మరాజ్ఞాతం స్మరజం ప

భూద ప్రణస్త ద్భహిన్య పః || ౯౨ || ప || కంకేళి దేశ ముపయామ్య
ధునైతి తావత్తం కేళి సంచలనకల్పిత చిత్ర శోభ మ్మామా ద్యా క
రేణురివ సాక మసౌక రేణ్వా గూఢం యయా కురవక ద్రుల తా
నికుంజమ్ || ౯౩ || ప || శాపం చ మృత్యు ప్రద మగ్ర జా తే స్త్రీ
పంచపశ్య స్మర జం సమీక్ష్య గూరెతరస్మిన్ సుర తే పి దే వ్యా
డో లాయమానం హృదయంత దాసీ త్ || ౯౪ || ప || చాటు
ప్రయోగే చతు రస్స పాండుః ప్రసూన తల్పే ప్రతి వే శా
యాః | టే నుం బి భేద స్మర రాజ ధాని టే నుం తి రాంభోజ వళే
నతస్యాః || ౯౫ || గ || తత్ర తౌ రాజదంపతీ ముని శాప బల పరి

త్యుః పాండుః స్తాపంచ సమీక్ష్య ద్వయ మపి దుని వార్య మిత్యా లోచ్యే త్య
థః - తి దామర తే మి రేతరస్మిన్ - సన్నిహితే సత్య పేష కాంత సంగత త్యాదితి
భావః - దే వ్యాః మా ద్యాః హృదయం డో లాయమానం అనంత చింతా క్రాం
తమాసీత్ అభూత్ || ౯౪ || చాటు ప్రయోగ ఇతి || చాటూనాం ప్రియ వాక్యా
నాం ప్రయోగే భాషణే చ తుగి నిపుణః - అతపవస పాండుః ప్రసూన తల్పే కు
సు ముశ య్యా యాం ప్రతి వే శి తాయాః శాయితాయాః తిస్యాః మా ద్యా
స్సంబంధి నిః స్మర రాజ ధాన్యాః మన్త భమ హాన గరస్య టే నుం ప్రా శాం
టే నుం దు కూలం || ౯౫ || టే నుం దు కూలే ప్రా కార ఇతి పశ్యః - కరః అంభోజ
మివ తస్య దళై ని అగ్రే ని బి భేద శి ధిలయా మాస || ౯౫ || త త్రే తే || తత్ర సూన

జల్పేనా రాజ్జీవ గాజాచ గాజానాతౌపవతీ - మాద్రీ పాండూ మునేః కింశ
 మస్య సంబంధిచః శాపస్మ పరిక్షి శుమి ఛాపరిచిచిత్తాతయేవేత్సుః ప్రేత్సా ||
 శ్లో || పరిపూర్ణాదీక్ష తేస్సర్షం శాదస్త్రశ్శయః అభంగు రేణలబ్ధ్యధేనఆ
 లిగనమంగరేవ పరిగంభ సుఖై రశగంగి శయోః ప్రవృద్ధయోః కుశ కుంభ
 యోః సంభృతేన పూణేన ధర్మజ తేః నిర్మిశః నదనయాప రాజ్యాభిషేకిః
 యస్త్యిక్తాతధోక్తం - ఆదరితః తుచ్ఛీకృతః శుభురసస్యన ధురిమానా ధుర్జం
 యేన తేన అథ రేణబింబే నేవ విడంబిణం ఆనుకృశం అంబరచరకుటుబినా - దే
 వానాం జీవనమన్యుతం యస్త్యిక్తాతధోక్తం - అతిజ వేన అతి కేకేచంపుల్యగా
 నాతే శిధిలాయమానా తే ధన్విగ్లాప్తాయుతకచ గారాతపి శుచ్ఛివశకుశ
 ముకురైః అశోకి పుష్పేః పునరుక్తం ద్విగుణీకృత పుష్పతల్పం యస్త్యిక్తాతధో

చిచిక్షయేవ ముహూరభంగు రాలింగనమంగళతరంగితయచ
 కుంభసంభృతఘృజలస్త్రితమదనయాప రాజ్యాభిషేకిః -
 అదరితమధురసమధురిమాధరబింబపిడంబినా -
 బరచరకుటుంబిజీవనం, అతిజవపంపుల్యమానధన్వి
 పిగళవవిరళవశకుశముకుశపునరుక్తపుష్పతల్పం - అపిగణితవి
 శానుశక్వణితమణితమస్మణితం, అదరితప్రముషిశమన
 మశరసమరమున్మిలయామాసకుః || ౯౬ || ప || ఆయుఃస్య
 తతిందీరూపమావహాన్నపిపాండవః | ఆయుశస్సంతతైకంత
 మామరూహరతైరివ || ౯౭ || ప || నృసస్మ నూరికృతపాశ

క్తం - అపిగణితమన్యతంపీశాయాః సంతకృణితంతరస్రీనానః ధైన్యైశ్చాశ
 తైః సస్మణిత నిబిత్తం - అతినిరంమునిశాపస్త్రభృత్యేనాపాశ్చం ప్రము
 షితంతస్కరితం - అనశశరస్య పంచబాంస్య సమరం యుద్ధం సురితపతి
 యావతే - డిస్తీలయామాసకుః లినుబభూషయిత్యథ || ౯౬ || ఆయుశ
 త్రివి || శౌగవః పాండవః - ఆయుషః ఆయునాకమరద్వైజేతకాలస్యచ సం
 శతం వంశం సమూహం బద్ధి స్థుపుత్రిసంపత్త్యా విస్తృతాం - ఆపిగణిత
 న్నపిసన్నిత్యథా - ఆయుశః జింతికాలస్య సంతతైస్సమూహస్యతతేరివ
 అంతరసాప్తం - అజగామ ప్రాప్తచాకరత్యంతసమకాలస్తస్యజీవిశాం
 తోభూదిత్యధిక - శ్లోమను ప్రాణితోపిరోధాభాసాలంకారః || ౯౭ || నృ

పశ్యేత్ || మూరికృతః నిరాసితః పాశస్య సంసారబంధస్య సంగమ స్సంబంధో
యేన సం. వికింఠ్య మంత్రియ నిగ్రహ మాపం యోగవిశేషం విహాయ త్వ
త్త్వాలతాగృహవిధూం మాద్రీఁడపేయపస్యంగతస్య పృథ్వీపాండోః -
అజస్ర నిశ్చం. డ్రికృతః పాశస్య అయథవిశేషస్య సంగమోదేన తథా
క్షః - పాశ యుధధారి అపరోన్యః యనః అంతః కిం న దధే సన్నిహితో
బూత్ - అత్రేష్టాధో ద్యమాదనిష్టా వాప్తిరూపో విషమాలంకారభేదః - పం
శస్య త్తమ్ || ౯౦ || ఆలింగనేనే || సర్వవివతురవః సర్వేషి కారవాః సర్వో
సింహవకవృక్షశ్చ భువి హరిశేఖణానాం స్త్రీణామాలింగనేన ఆమోదస్య
సంహృతస్య పరిగళస్య చ గౌరవం ఆతశయిచి భ్రతీతి తథోక్తః - అభాన్తి
తే శేషః - అన్యస్త్రిగౌరవేణ భృషః పరిపూణః కంభవతీభ్యధకః - తే మాంసరూణాం

సంగమం యమం విహాయైకమపైయమోవధూమ్ - అజస్ర మూ
రికృతపాశసంగమోయమోపరస్పన్నీరథేలతాగృహే ||
౯౦ || పృథ్వీలింగనేన కురవో హరిశేఖణానాం మామోదగౌర
వభృతో భువి సర్వపవ || తన్తద్యథాగపితః సకధన్మపాం
డుకాలిగ్యమద్రతేన యామవధిం ప్రపేదే || ౯౧ || ప || ని
గ్రయా కిల నిమిలితం వృతేన్దుద్రయా నిజముదీత్యవల్లభమ్
ఉక్రవాకరముసస్మవిహ్వలాసం ద్రరాజతనయా గురోద
సా || ౧౦౦ || ప || తన్నిశన్య సమమెత్య కుమా రైస్తాదృ

శస్య కురవకవృక్షసామాన్యస్య మధ్యంభజతీతథోక్తోపసపాండుః - శ్వే
తపుష్పకృవకవృక్షశ్చ మద్రతనయాం మాద్రీఁ ఆలింగితదాలింగనేనే
ట్టః - తథావధింతాదృశం మరణంకధన్విత్వశ్చగ్ధం ప్రపేదే. ప్రాప్త
వాకమగవః త్రుస్తరుణ్యా లింగనేన పృథ్వీతీప్రసద్ధిః - అత్రాపసద్గురకా
ర్యో శ్చిద్రూపో విషమాలంకారభేదః - అథాకంతగప్రతీక్షుద్వనిరేపి అభిధాయా
ప్రారణేన నియంక్తణాల్లక్షణాయాశ్చ బీజాభావాదిత || ౯౧ || నిన్రయేతి ||
సామగ్రరాజతనయా నిన్రయాకేలేతసంభావనాయానిగ్రయేవ తయా
మృతైర్తరణస్య మద్రయానిమిలితం ముకుళిశాక్షునిజం వల్లభం పాండు
ముదీత్య విహ్వలాసం భ్రాంతిచిత్తా సతీకరముదస్య మాస్తముధృ
త్య-ఉద్రవాఉచైశ్చ బ్దాయమానా సతీరురౌదరభౌగ్ధతావృత్తిం

౧౦౦ || తదితితస్మాద్ద్రోదనం నిశమ్య శ్రుత్వా - కుమారైర్యుధిష్ఠిరాదిభి
స్సునుంపిత్యాగత్య-తాదృశం మృతం పతి మ వేక్ష్య ఉద్వీక్త్యరుదంత్యాః భో
జపుంగవభువఃకుత్యాః-అశ్రునిపాతైః బాష్పవమైః భూరపిస్సయం బా
ష్పం ఊష్మాణః చ అముంచతముక్తవతీరాజభార్యా త్పాదితభావః-తప్తా
లూంభుపివ షేధూమాకృతిరూప్తా భవతీతితత్వం || శ్లో || ముచేకతః రి
లిక్ష్వా || బాష్పం నేత్రజలోష్ణణారిత్యమరః - శ్లేషమూలాతిశయోక్తిః ||
౧౦౧ || మా ద్యృతియాస్వసంగమేనమృత్యుదాయిన్యా అనుమృతయా
అగ్నిం ప్రప్త్యయత్యథః - మా ద్యా మహితస్య సంతృప్తస్య రాజ్ఞః సక
లానుక్రియానుదౌర్భవః దైహికీషు-తనయైర్యుధిష్ఠిరాదిభిః నివతాతాను

శంపతిను వేక్ష్యరుదంత్యాః | భోజపుంగవభువోశ్రునిపాతైః
ర్భూరపిస్సయమముంచత బాష్పమ్ || ౧౦౦ || ప || మా ద్యా
తయానుమృతయా మహితస్య రాజ్ఞో నిర్వర్తితానుతనయై
నిఖిలక్రియాను | భూయోపితోనునుసంపురణః ప్రకా
శంజామావతీతుసురతోత్సవమన్వభూతామ్ || ౧౦౧ || గ || త
దనునవ్యవైధవ్యబహువ్యధాయః - పృథాయాః పురతో
నిర్వర్యాదపితృశోకవిదార్యమాణధైర్యాం-సోదర్యజనపరి
వార్యమాణాయ - హృదిపిదితనిఖిలధర్మజాతాయ - ధర్మజా
యమహత్యామపిపితౄంసత్యం వెయ్యాత్సేనభపితవ్య

అనుష్ఠితాను సతీషు-తౌజాయాపతీమాద్రీపాండు ప్రకాశముజ్వలం మర
ణభీత్యభావాదితభావః - సురతోత్సవంసంభూగం దేవత్వప్రాప్తకాపము
త్సవంచ-భూయః పునరపినుమననాం దేవానాం పురితస్తులగ్రపవిత్ర్యథః-
అన్వభూతాం అనుభూతవంతో || * || సురితం మైధునేపిన్యా దేవత్వే సుర
తాస్త్రియామితివిశ్వః || ౧౦౧ || తదన్వితీతిదనుపాండుసంస్కారానంత
రం నవ్యసనూతనేనవైధవ్యేనభత్వారాహిత్యేనబహువ్యవ్యధాదుః
ఖానియస్యోస్తస్యాః పృథాయాఃకుంత్యాః పురతః-అగ్రనిర్వర్యాదేనఅపా
రణపితృశోకేనవిదార్యమాణంభిద్యమానుధైర్యంయస్యతేన-సోదర్యజనే
నభ్రాతృభోకేనపరివార్యమాణాయహృదిమనసిపిదితంజ్ఞాతంనిఖిలానాం

భగ్వాన్మామావక్ష్యామి కానాంజాతంసమూహంయస్యతస్మై భర్తా త్వయా
మాతృజాతాయధర్మజాయ యుధిష్ఠిరాయ-మహాత్మాంమమ్పారాయా
వాపివివత్పామావది-వైయోత్యేనధేర్యేణభవితవ్యంధీరౌభవేదిత్యథః||ని||
ధృష్టైశ్శృష్ణునియాతస్యాదిత్యమదః-ఇత్యుక్తప్రకారంరాజ్ఞాంనయనిగమ
స్యనీతశాస్త్రస్యఅంకురంతథాబోధంప్రకాశ్యఉపదిశ్యకాశ్యపఱదిర్యేషాం
తథోక్తాః-శతశృంగేనామవర్షతేమముఖ్యాఃమూఢుంగవాఃబుషిశ్రేష్ఠాఃసై
దయయాఉపేతాస్సంతః-తుంగానిమణిమయసౌధానాంశృంగాణిశిఖరా
ణీయస్తితథోక్తం-కులక్రమేణవంశానుపూర్వాప్యలగతంప్రాప్తంకురునగ
రంహస్తినపురం - ఏతాన్యథిష్ఠిరాదీలవతారయామానుః-ప్రాప
యామానుః || * || తరత్యేకంతస్యగతిబుద్ధిత్యాదినాద్వికమకత్వమ్ ||

మితరాజనయనిగమాంకురంప్రకాశ్య-కాశ్యపాదయోద
యోపేతాశ్శతశృంగమునిపుంగవాః-తుంగమణిసౌధశృంగం
- కులక్రమాగతంకురునగరమేతానవతాంయామానుః ||
౧౦౩ || ప || మందంమందముపేత్యతత్రసదనోమత్పూ
దుపుత్రాంకుగాఃకేఠిప్రేమపురఃప్రసారితకరఃకుర్వన్
ధాలింగమ్ | స్పృశన్స్పృశన్మిమాన్సజాంగగమితాన్
భ్రాతుఃస్మరన్తౌరవశ్యోతద్భిన్నయనాంబుభిన్నపదభేదో

౧౦౩ || మందంమందమితి || తత్రహస్తినపురేనఃప్రసిద్ధః కారవః ధృతరా
ష్ట్రః-సదసఃఆస్థానమంటపాత్-మందంమందంశనైశ్చనైరుపేత్యాగత్య
అంధశ్వాదానందపారవశ్యాద్వేతిభావః - మమపాండోః పుత్రాఅంకు
రాభవతే-కృకుత్రేతివదన్నితశేషః - ప్రేమ్ణాపురఃప్రసారితౌకరౌయస్యత
థోక్తస్య-దృఢంయథాతథాలింగనంకుర్వంశ్చసఖ-అథాలింగనానంత
రంనిజమంకంగమితాన్ప్రాపితానిమాన్యథిష్ఠిరాదీన్స్పృశన్స్పృ
శన్స్పృష్టౌస్పృష్టౌ-ఆదరాత్పానఃపున్యోక్తిఃఆభీత్యేణములాద్విక
భావః-భ్రాతుఃపాండుం || * || అధిగర్భేత్యాదినాకమణిషష్ఠీ-స్మరన్
సఖావకసంబంధిజ్ఞానస్యాపరసంబంధిస్తారకత్వాదితిభావః - చోతద్భిః

ధారయమా శ్రేణయనాంబుభిః పామైశ్శౌకంపాండుసంబుధి-నదీమా
తావధాయత్రయస్యతథాక్తం - నదీమాత్యకంవిదధేచకార - శామూల
విక్రీడితంబృత్తమ్ || ౧౦ || పాండవేష్యుః|| దృశాలంధః|| త్రైకాణః-సంభృత
రాష్ట్రః|| పాండవేష్యుయాదృఢతా అంగదాఢ్యంపరిణానాః|| ఊర్వాధ
స్తిర్యస్విస్తారః|| ప్రాయఃవయఃసూపమాకృతిఃతనుశ్శరీరంబ తానాంసంపద
స్సమృద్ధేః-ఇయతంతదమేతావతితిచరిమాణవి శేషంస్పృశకనంపాండవ
స్పృశకంవిదధతాకుర్వతాపాణినాస్సహస్తేనైవ-పరిమమామానం|| త
వా || * || మా లేఃకతిరిలిట్ - అ త్రాంధత్వస్య వాణికిరిణకహంసవి
ర్భారణహేతుత్వాత్పదాథకహేతుకంకావ్యలింగం-పాస్వతావృత్తమ్ ||

కంనదీమాత్యకమ్ || ౧౦౪ || ప || పాండవేష్యుదృఢ శాపరిణా
హ ప్రాయసూపతను సంపదియత్తాన్|| స్పృశకం విదధతైవ
దృశాలంధఃపాణినాపరిమమాధృతరాష్ట్రః || ౧౦౫ || ప || ద
త్వాతేహంప్రత్యహంయద్యదిష్టంయవత్స్వేమమాత్మజా
నాంశతేపి | పాండోఃపుత్రైస్సృచికాసూనుకెతేష్యైకైక
స్త్రికప్రేమతావద్భుబంధ || ౧౦౬ || x || ప || వంవత్సభావే
పిభక్తినుత్పుతేషు నిజపేతుర్వత్సలశామసకృత్సనిరాత్మ్యమ
త్సరేణచుర్వనాయమాన సుయోధనోహృదయాలవాలె.

౧౦౫ || దత్వేతి || అంబికాసూనుఃభృతరాష్ట్రః-దినదినేప్రత్యహంయద్య
ద్వస్తుతేహంపాండవానాంఇష్టంకాంక్షితంభవతితద్దగ్ధాన్వతేభ్యః|| భా
వః - స్వేహంస్సియ్యానాం ఆత్మజానాంశతేపిపుత్రశతకేపి-యావత్ప్రే
మాస్తే-తావత్ప్రేమ-పాండోఃపుత్రేషువీకైకస్త్రికాయుధిష్ఠితాదౌబంధ
ఘటితవాక్ - భ్రాతృవాత్సల్యాతిభావః - శాలినీవృత్తమ్ - శాలిన్యక్తా
వ్రాతగోభీలోక్తైరితితత్త్వాత్ || ౧౦౬ || ఎవమితి|| వత్సభావేచాల్యే
భక్తినుత్పుస్య స్త్రీన్నిభావః - శేషపాండవేషు-పవనుక్రవిధానిజస్యపి
సుఃభృతగాష్ట్రస్యవత్సలతాంప్రేమ-దృష్ట్యాజ్ఞాన్వాదుమనాయమా
నఃభిద్యక్ - అతఎవసుయోధనోదుర్యోధనఃవత్సరేణ అన్యభుభవేషేణ-

హేతునాని మత్సరోన్యశుభద్వేషేతద్వత్కృపణయోరపీతివిశ్వః-రాధే
యఃకణః ప్రధానఃముఖ్యఃయేషాంతేషాంకణశతునిదుశ్శాసనానాదు
ప్రబోధనంప్రేరణంయస్యాస్తాద్భవేమేధాస్వబుద్ధిరేవఉత్పేధసవిధధరణీ
రుహాండన్నతాంతికవృక్షఃతమధిరూఢాంతస్తిన్నేల్లితామిత్యధః. అమ
తోనురోధానిరంకుశాం-విరోధఃపాండవేషువైరంసంవివవిషవీరుత్వత్స
నాభలశాంతాంహృదయమేవఅలచాలంవృతమూలవర్తులసేతుస్తస్మాద
ధాంచక్రేవదకయామాస-అప్రపాండవేషాధృతరాష్ట్రప్రేమదశక
సస్యదుర్యోధనభేదంప్రతితస్యమత్సరంప్రతితస్యవిషవీరుద్వధానంప్రతి

రాధేయ ప్రధానదుబోధన మేధోత్పేధ సవిధధర
ణీరుహమధిరూఢామతుతోనురోధామ్-విరోధవిషవీ
రుధమేధాంచక్రే || ౧౦౭ || ప || తీవ్రోరయానవినయా
దధశాంక్రమేణదుర్యోధనాద్యసుహృదాం దురహంకృతీ
నామ్ | పట్టాభిషేకమభిలష్యతి ఫాలదేశేకుట్టాక భావకుతు
కంకురుతెన్నభీమః || ౧౦౮ || ప || పాచధాప్రవహం తీనాం
పవనాత్తజవవశః | కౌరవక్రోధసంధూనాంక్రమాత్సంగ
మభూతభూత్ || ౧౦౯ || ప || ఉన్మీలదంబుజకదంబక సౌరభీ
ణామున్నుత్పదీశమకుటితటినీసభీనామ్ | ఆచాంతవైరియ

చ హేతుత్వాదంగాంగీభావసంకీర్ణేనకావ్యలింగత్రయేణసంకీర్ణానమ
స్తవస్తవతీసావయవరూపకం || ౧౦౭ || తీవ్రేతితీవ్రఃదారుణఃఉదయతీ
విభాణః-యేషాంతా-అవినయాదుష్టచేష్టితానిదధతాంకుర్వతామి
త్యధః | దురహంకృతీనాంనిష్ఫలాహంకారాణాందుర్యోధనఆదిర్యే
షాంతేషామసుహృదాంతశ్చాంతాం-సంబంధిపట్టాభిషేకంఅభిలష్యతీకా
మయమానెఫాదేశేలలాటెకుట్టాకభావేముష్టిపట్టనే-కుతుకకౌతూహ
లంభీమఃకురుతెన్నునికుట్టాకఃపాణికుట్టరమితశ్చబ్ధాణశే-భీమోనమృ
వ్యతీతిదుర్యోధనాదయోయకావరాజ్యాంయనిరాశాబధూపురిత్యధః ||

దాసతేరస్తేరనుప్రయోగః || ౧ || రహసిణి || సఃసుయోధనాదిక్రొత్తః
 త్రంభీమః - తాదృశైఃసునోజ్జేరిత్యథః - కుసుమానాంగఃధర్మాతైః
 రిమళవరంపరాభిఃకరణైః - అలసతాయాఃశ్రమస్య అధికంయథాతథా
 హానింతుతింస్యంతిభుజయంతిలిహానికాఃద్రవఃప్రత్యాఃసాస్యంతసాస్యం -
 తటభవిగంగాతీరే - దినఃరతిసమీరైఃసాయంతనవాయుభిస్సేవ్యమాన
 స్సై - రహసిరణ్నచర్యంకకల్పేనాణిసంచతుల్యైఃసాదృశ్యేకల్పప్రశస్తి
 యః - సతిసతత్వేపద్మశయ్యా యానిన ద్రౌసుప్తవాక్ శ్చ సిత్రాతేఃక
 త్కరివిత్ || శ్చ || మాలినీవృత్తం || ౨ || అధేతి || అధస్సాపానంతరం - తథాభూ
 తస్యసుఖసుప్తస్యస్మభీషస్యజిహ్వాసయావాతుమిచ్ఛయా - కురునరేం
 ద్రనందనేనచుర్యోధనేనచోదితైఃప్రేరితైః - సరేంద్రైఃవివవైద్యైః*

వాదిత్రకలశీరవ వివశీక్యమనసస్సుఖమాపానాసుః || ౧ ||
 ప || రహసిసతితత్వైరణ్నచర్యంకకల్పేదినవిర సమీరై
 సైవ్యమానస్సభీషః | తటభవికుసుమానాం తాగ్మతైఃగం
 ధర్మారైఃధిఃమలస తాయాహానినద్రౌనిదద్రౌ || ౨ || గ ||
 అధనీరే కేతథాభూతస్యతస్యజిహ్వాసయాకురు నిరేంద్ర
 నందనేనచోదితైఃసరేంద్రై రుపేత్యయుగవదైఃయుద్ధితిని
 భృతంసముద్ధాటితేషునియంత్రణపేటకేషు || ౩ || ప || సు
 తేపితృస్వాదిమసుప్రదాయశుశుత్సయేవశ్వ సనా శ నేం
 ద్రాః సమీరసూనుంసముపేత్యజిహ్వబహిః ప్రసారా
 బహుశోవిలేమః || ౪ || ప || సుప్తస్యతస్యతుసుయోధనభృ

న రేంద్రో వివవై ద్యోపీతివిశ్వః - నిభృతంగూఢంయథాతథాహానిపేత్యయుగ
 వత్ - ఏకదై వనియంత్రణపేటకేషుసపజబంధన మంజూ హాసుర్ముక్షితి
 ద్రుతంసముద్ధాటితేషువివతేషుసత్త్విక్యైరేజైకవాక్యం || ౩ || సుత
 త్తి || శ్వ సనఃవాయుఃఅశనమన్నయేహం తేహమిం గ్రాఃసర్వశ్రేష్ఠః -
 సుతేవానువుత్రేభీమేపితుఃవాయోస్సంబంధీషుస్వాదిమాఅన్యమాధు
 ర్యంతస్య యస్సంప్రదాయఃపారంపర్యేణసంక్రమణంతస్యశోధితుంపరీక్షి
 తుమిచ్ఛాశుశుత్సయేవేక్య త్రేతా - కారణగుణస్య కార్యేసంక్రమ
 ణపరీక్షయేవేతియావత్ - సమీరసూనుంభీమంసహ్యగుపేత్య - జిహ్వ
 నాలబహిఃప్రసారాబహుశఃఅధికంవిలేమఃచక్రః * ఉపజాతవృత్తం ||

కాసుప్తస్యతి || సుయోధనస్యభృత్యైముక్తాః ప్రయోజితాః-వాతాశ
సాస్పచాశ్చ - సకలావనదేవతాశ్చ - సుప్తస్యతస్యభీమస్య - తురబ్జిస్త
మకాథకః- వపుషిశరీరేఅయుషిచ ఆశేషోదం ప్రాయాఃశుభ ప్రార్థన
నాయాశ్చగ్న్వయంవితేనుః ప్రత్యేకంనివేశయానాసురిత్యథః- ఋతశ్శు
భాశంసాహిదం ప్రయోగిన్యమః- తస్మాత్తేద్యయస్య మధ్యే- పూ
ర్వాప్రథమాసపకదం ప్రాపీర్యంమారణసామర్థ్యం నపుసోవనరక్షితవత్
కింక- చరమాద్ద్వితీయావనదేవతాశుభ ప్రార్థనైవ - వీర్యంచిరజీవత్స
కరణాత్త్వంపుసోష- భిలజనంసన్మాంతస్స తోదేవాపవరతుంతతిభావః- ఋ
వసంతతిల కావృత్తం || ౫ || మమేతి || భుజంగమాస్సపాణఃపూర్వోక్తః-
మారుతిస్యావత్యంపుమాకమారుతిభీమఃతస్య వపుషిశరీరే మమసు

త్యముక్తావాతాశనాశ్చసకలావనదేవతాశ్చ | అశీర్ద్వ
యంవపుషి చాయుషిచ ప్రతేనుఃపూర్వానతత్రచరమైవ
పుసోషదీర్యమ్ || ౫ || వ || మర్త్తినత్తదశనాభజంగమామారు
తేర్వపుషి ఉప్తిభూరుహః | ముష్టమెయతనవోపరేజరేమూ
లి కాశ్చనబహిషేగతాః || ౬ || గ || అన్యేమ్యురపిపునరా
జీవంతంనిద్రాగుణనయన రాజీవంతం - సముద్గధిః స్నిగ్ధ
ఇవ సజగ్ధి కేళికాయామారాళిక దాపితకబళని చోళితక

యుస్థానేషుదత్తాఃఃహితాఃదశనాఃకం ప్రాయైస్తథోక్తాస్సంతః - బహి
భూమేరుధ్వంవినిగతాఃముష్టి నామాశుయోగ్యామేయాతనుగ్యా
పాంతాః - సుప్తిభూరుహఃశయనవృక్షస్యమూలికాఃమూలానీవవిరేజిత -
ఉత్ప్రేతాః రథోద్ధతావృత్తం || ౬ || అన్యేమ్యురికః ముద్గామూఢాధీర్షు
ద్దిత్యస్యతస్యతథోక్తః - సమర్థోధనస్యాత్యుపకదంశనేవ్యమ్ తస్యవిష
దాపనేనపునస్తద్వింతనాదితిభావః - స్నిగ్ధఃసుహృదివకపటమిన్ద్రమి
యావత్ - అన్యేమ్యుఃవరస్త్రికానిపునస్సపకదంశనేపీత్యథః - ఆజీవం
తం ప్రాణాధాయంతం- నిద్రయాఅరుణేనయనేరాజీవేకమలే ఇవ
యస్యతం || ౭ || విప్రసూనరాజీవేతిపద్మపగ్వా యోవ్యమః - సజగ్ధి కేళికా
యాంసహభోజన క్రిడానాం - ఆరాళికైఃసూదైః || ౮ || ఆరాళికాఅంగస
కాశ్చతివాచాపర్యా యేష్వ మతః - దాపితైఃకబళైః గ్రాస్తైఃచోళితేన

అంతఃపాతక రాధేనభీషణానగరభేదవిషేణతద్భక్తుజేనేతియావత్ - వి
హ్వలంవిభ్రాంతం-అతవన - స్రహ్వలంబితంశిరిఃసుస్యతధోక్తం - అను
హృదాంశ త్రూణాంహృదయేషుసీశూలంతద్వద్దుఃఖజనకమింద్రాః -
తంభీనుంపరిణాహినీభిఃఆయుతాభిఃరజ్జుభిఃపరిణాహృబంధయితా - అత్రై
రాయుధవిశేషైఃకీలితే అధోబంధితే - నిజరసరితోగంగాయాఃఆంతఃకా
లేజలనుధ్యేషినజాయామానపాతితవాణాభృత్యైర్మితిశేషః || ౭ || తేహ
మితి || తదానీంతేషాంధృతరాష్ట్రజానాందివిషత్తటిన్యాఃగంగాయాఃతీ
రేతతేనీరేజలేచప్రవీరం మరుత్సుతంభీనుంమారయతుంక్రమాత్సారాః
దృఢాఃచణాస్సుదాఃఎకత్ర - అన్యత్రగజ్జవశ్చపాథనతంకారణత్వంఅ
పాపుఃప్రాప్తవంతః - కారణాన్యభూవన్మితృధాః - సూదైస్తీరేషంప్ర
దాప్యనీరేరజ్జుభిరభంధయితాపాతితత్వాదితిభావః||ని|| గుణోప్రధానే

రాశగృహవిహ్వలం ప్రహ్వలంబితశిరసంరజ్జుభిఃపరిణాహృ
పరిణాహినీభిరసుహృదాంహృదయశూలమ్-శూలకీలితేనిర్జ
రసరిదంతజ-లేవిసజాయామాన||౭||ప||తేహంతదానీంధృ
తరాష్ట్రజానాంతీరేచనీరేదివిషత్తటిన్యాః | మరుత్సుతంమా
రయతుంప్రవీరంసాతాగుణాస్సాధనతామవాపుః||౮ || ౫||
తతఃపాత శభువితదాగమనకౌతుకినా వాసుకి నాసమ్మా

రూపాదౌహార్యావ్యంసూదేవ్యకోదరత్తీవిశ్వః - సారాఃశ్రేష్ఠాఃగుణా
శ్శౌర్యధైర్యాదయః- తం-మారయతుంసాధనతామవాపుః - తిశ్యతాద్వ
గుణరాహిత్యేతస్మిన్నేవధాతరాష్ట్రాణాంతథావైరాప్రసక్తేతిభా
వః - అత్రాధేగుణానాందోషీకరణాల్లేశాలంకారః|| ౫ || ప || లేశస్సా
ద్దోషగుణయోగుణదోషత్వకల్పనమితిలక్షణాత్ - పూర్వత్రచసూదర
జ్యోఃశేషభిత్రికాభేదాధ్యవయసామూలాశ్చయోక్తిః - ద్వయోరప్యేక
వాచకానుప్రవేశస్సంకరః - అభిన్నపదబోధ్యంనానాలంకారఘటితత్వం-
తల్లక్షణప్రపంచోమదీయసుకరందర్పర్యాండ్రప్రవృత్తిః - సారాఃవిషదాః
శ్శారస్త్రగరదేదృఢత్తితివిశ్వత్త్యపిశేషత్ || ౬ || ఉపజాతివృత్తం
౯ || తత్యతి || తతఃపాతనానంతరం - ధృతిః ధైర్యమస్యాస్తీతిభృతిమాణ

ప్రభంజనశూర్వా యుఃపుత్రః - పాతాళభవితస్య భీమస్య ఆగమ నేనకా
 యకం శుకరాచాలమస్యా స్తీతికామకీనావాసుకినా సర్పరాజేన సమ్మతితః
 ఆమృతమిశకలశ ప్రదానాది బహుమానితస్య - అత్యయంస్య మరణం
 శంకం తెనుఃప్య - ఇతి శంకభిః ఇతరైః యుధిష్ఠిరాదిభిరపత్యైః పుత్రైః స్మ
 హ - అస్తాసుదిశాసువియుః * ఆపంచైవ హలంతా నాయథావా చాదిశానిశే
 త్యనుశాసనాదాకారాంతత్వం తాసామష్టదిశాం ఆనుగుణముచితం పరిగణ
 నం బ్రహ్మత్వసంఖ్యాయస్యతం - దినానాంగణం అద్వైది నానీత్యర్థః - ఇతి స్త
 తో విదిత్య అన్నివ్య - హేతి ఖేదే - హేవశ్య - హేరిపూతాం భత్సంసత
 జ్జాన - హేభీమ - హేతి సర్వత్రయోజ్యం - క్వకుత్ర వానిషీదసి టివసి
 తిడత్యైతి శేషః - నిషీదంత్యాః శోచంత్యాః కుంత్యాః - సవమంచనసంఖ్యను

నితస్సవృత్తిమానిత స్తతోస్తాసుదిశాసుతదనుగుణ పరిగణనం
 దినగణమత్యయశంకీభిరతరైరపత్యైస్సహవినిత్యహావత్సరే
 పుభత్సాన-భీమ-క్వవానిషీదసి టివసి టివసి త్యాః కుంత్యాః -
 వమమపివాసగమనమమమ సంజయస్త్రభంజనభూత
 మృతాంజనైరపవృత్తకేరంజయామాస || ౯ || ౧ || ఆగతస్య
 తస్య మదావళాయుశబలావహానాం పృథాకుపరిషదావ
 ధాపితదశకలశపియూషాణాం నిషేవణే నవిశేషిగవ్యభో
 షంగాత్రంసవిత్త్రీభుజాంతరభవసోదరకారవహృదయపి

పివాసరందినం - అనవమంచనసంఖ్యారహితం - అవమః శూన్యః నభవతీతిత
 ధోక్తంచ సంజనయకాకుర్వంతస్య కాలతపి వవిరోధాభాసాలంకారః -
 ఆమృతమయైరంజనైరిదమృతౌ నైత్రైరంజయామాసతి నందయామాస - త
 యాదృష్ట్యశూదిత్యర్థః || ౯ || ఆగతస్యైతి || ఆగతస్య పాతాళాది తిశేషః -
 తస్య భీమస్య సంబంధి - మదావళానాం అయతస్య దశసహస్రమదగజా
 నామిత్యర్థః - బలంయత్రస్య ఆవహానం సంపాదకానాం పృథాకుపరిష
 దాసపకాసమాజేన ఉదపధాపితానాం ఉపాయసిక్యతానాం దశకలశానాం
 తత్పరిమితానామిత్యర్థః - పీయూషాణామమృతానాం నిషేవణేన పానే
 న - పిశేషితః అతిశయితః పరిపోషః వృద్ధిః స్వతః ధోక్తం - గాత్రం శరీరం
 కత్వ - నవిత్యైః జనన్యాః భుజాంతరేవ క్తుసేవ - సోదరాణాం యుధిష్ఠి

రాదీనాంచకారవాణాంచుర్యోధనాదీనాంచహృదయేనానస్యపి- క్రమా-
త్- మోదసంపత్సంతోషసమృద్ధిః- విషాదసంపద్యఃఖిసమృద్ధిశ్చ- తేనచ
మతుః- మితంస ప్రా- పతుః- కు- టితమాలోక్యాల్లింగితపీ- యధిష్ఠి- రా-
దయోజహామః- మర్యోధనాదయశ్చిఖిమరిత్యభాః || ౧౦ || శదనంతర
మిత్తు- ప్తిరేణాన్వయః || ౧౧ || కాస్తామిత- తదనంతరం- ప్రజ్ఞాబుద్ధిరెవద్భ-
కొనయసాయస్యసః- అంధఃపృతరాప్ర- తా- యధిష్ఠి- రాదీ- చుర్యో- ధ-
నాదీ- శ్చ- కాము- క- కాశలస్యధనుని- ద్యా- యాః- ప- రాం- కాస్తాం- నిరవధి-
త్తి- షం- - ఆ- రో- పయితుం- ప్రా- పయితుం- - తే- సాం- యధిష్ఠి- రాదీ- నా- న-
ర్యో- ధ- నాదీ- నాంచ- యశః- కీ- తం- - ప- రా- ఉ- త్క- ష- భి- న్న- కా- స్థా- - -
శః- ఆ- రో- ప- య- బ- మ- పి || ౧౨ || కాస్తా- త్క- షే- క- స- త్త- ద- స- త్త- మ- ర- - - - -

మోదపిషాదసంపదౌనచమతుః || ౧౩ || తదనంతరమ్ || ౧౪ ||

ప || కాస్తాంపరాంకాస్తాంకాశలస్య కాస్తాంపరాస్తానపిత
ద్యశోపి | ప్రజ్ఞాదృగారోపయితుంప్రవృత్తౌవ్యజ్ఞాపయద్వి
ష్ణుపదీతనూజమ్ || ౧౫ || ౧౬ || సోపిక్వత్కవిదామగ్రణీప
రేణేవశరదన్యనాకృపేణబహుకృపేణనిరవద్యవీగృహశోని
షద్యాంచాపవిద్యామాపాద్యాపి కాంపునరుక్తయితు- దిశి

గంగాయాఃతనూజంభీష్టం- వ్యజ్ఞాపయత్- జ్ఞాపితవా- యశ్చుపరాః
అన్యాః- కాస్తాః- పరరా- స్థా- ణీ- తి- ప్తి- స- హ- త- న- - త- త్క- తే- - - - -
పనాప్రతీత్యాపత్యాపతత్ప్రకషత్వదోషప్రసంగాత్- ఆ- త్రి- అ- న- క- క్రి-
యా- యో- గ- ప- ద్యా- న- ము- చ్చ- య- అ-ం- కారః- * - గు- ని- క్రి- య- యో- ప- ద్య-ం- స- ము-
చ్చ- య- త్త- త- ల- క్ష- నా- త- * - ల- క్ష- ని- య- త- త- క్రి- య- వ- - - - -
కృత్యవిదాంకర్తవ్యజ్ఞాననిపుణానాంఅగ్రణీఃశ్రేష్ఠఃసభీష్టోపి- అ- ప- రే-
ద్వి- తీ- యో- న- - ర- ర- ద- ర్భ- వి- శే- షే- బా- ణే- చ- జ- న్న- య- స్య- తే- న- స్క-ం- దే- నే- వ- స్థి- తే- న- త్క-
ప్రే- త- - కృ- ప- స్య- బా- ణ- జ- న్న- త్వ-ం- మ- మా- భార- తే- ప్ర- సి- ధ-ం- - బ- హ్వి- కృ- ప- య-
స్య- తే- న- కృ- పే- ణ- ధ- ను- రా- చా- ర్థే- ణ- పా- త్రా- నాం- నృ- ప- త్య- పు- నా- నాం- పూ- ర్వో-
త్త- నాం- గ- ణ-ం- - ని- ర- వ- ద్య- స్థ- అ- ని- ద్య- స్థ- వీ- రా- నాం- య- శ- స- - - - -

తేజఃనిష ద్వాంతపణీగూణాః॥ ౧॥ అవణస్తునిష ద్వాంతామిత్య మరః - చా
 వని ద్వాంతాపాద్యులధ్యాపయిత్వాపి - తాంచాపవి ద్వాంతపునరుక్తయితుం
 ద్విగావనిషయితు - దిశి దిశి ప్రశినితం - జై త్రాః జయశీలాః పుణాశ్చౌ
 ర్వాదయః స్య శం-పాత్రగణ వివిధస్థుబహునై కారస్యధనురాగమస్య
 అస్త్రవేదస్య వ్రాణస్య జీవభూతస్య డవచేశ పారంపర్యేణవధాక స్థే
 తియావత్ - ద్రోణస్య నామాచార్యస్య చరణయోగూహతాత సుఖ్యేన
 కనన్యనివ హేన రాశి నాసహ - ఉపవీద కారి డపాయనంచ క్రే శ్చ కృభ్య
 స్త్రీశ్చానినాన్వాత్య దీఘశ్చ॥ ౧౩॥ సింహితి॥ తస్మాత్తస్మాత్తనపురే - హ
 రాణానికరస్సంఘః - తయోస్స ధుజాతస్య గంగానుతస్య సమీప స
 మూహస్య కలశేభవో ద్రోణస్య అగస్త్యస్య చద్వయోభీష్ట ద్రోణ
 యాః సముద్రాగస్త్యయోచ్చేతయావత॥ ౧౪॥ దేవేనదపి శేషేష్టాసింధునాకా

దిశి జైత్ర సుబంషా త్ర గణం మహాతాధననివ హేన సహవివిధ
 ధనురాగమ వ్రాణస్య ద్రోణస్య చరణయోరుపధీవ కా
 ర॥ ౧౩॥ ప॥ స. ధుజాతకలశేభవో ద్రోణాః పునః వావ ము
 వలోక్య తాదృశమ త్రైత్రపా రికి రస్సమూచంబు త్రైపూర
 జత రేనిమజ్జనమ॥ ౧౪॥ ప॥ కుమారాస్త్రాణామారుక్షా
 కుంభయో సేరినుగ్రహం॥ కొటింకోదండసారస్య గుణి న

సరితి స్త్రీయామిత్య మరః - తాదృశముక్తపదంన్నిధియోస్తుహృదోభావం
 స్నేహమవలోక్య-దిత్రిపూరస్య అభ్యుదయ ప్రవాహస్య-జత రేమధ్యేని
 మజ్జనం సమాచరత చక్రే అత్యాశ్చ ర్వాన్వితోమూదిత్యధాః శ్చ అత్ర స
 ముద్రిభీష్ట యోరగస్త్య ద్రోణయోశ్చ శేషభిత్తికాధ్య విసాయములాతి
 శయోక్తు జీవితేన సాకార రుద్దయోస్సముద్రాగస్త్యయోః స్నేహోవ
 లోక నాన్యకవిభావనాలంకారి ధేదేనపా గాణాచిత్ర పూరనివజ్జనసంకుధా
 నాత్మకం కావ్యలింగమ-గాంగీభావేన సంకీర్ణం-అతితయా క్షిప్తభావనాసం
 కీర్ణం-అతిశయోక్తివిభావనాసంకరస్య విభావనా కావ్యలింగసంకరస్య చ
 ద్వయోః పునరంగంగీభావసంకర శ్చేతి నూత్న శృణాకలనీయ-సంధోధ తా
 వృత్తం॥ ౧౪॥ కుమారాణి॥ గుణి నశ్చౌ ర్వాదిగుణవంతః - తేహారోహైః కు
 మారాణామిష్టిరాదయః - కుంభయో నేః ద్రోణస్య అనుగ్రహత్ప్రసా

దాత్ - కోదండసారస్యధనునిదాన్వైపున్యస్కోటిముత్క-షణం - కోదండసారస్యశ్రుత్తచాపస్యకోటి-అగ్రశం-గ శాశ్వింజన్యభవ - తూర్ణసర్వ-ఆగుత్కప్రాప్తవంశః - రుహితాజ్ఞపూర్వాత్కతకరిలుజ్జీ॥ని॥స్యాత్కోటిశ్రౌచాప్రాగ్రేసంఖ్యాభేదప్రకషణయోరిత్యభిధానాత్ - శ్రిష్టవిశేషణైఃపమా - అతవగుణినఃపూర్వీవత ఇతిధనుష్యపియోజ్యం॥౧౫॥కూలతేతి॥కదాచిత్స్నాతుంజలానాంమధ్యేచిరంకృతాసతిగనస్థానంయేనతస్య - చిరస్నాయాశ్యాగమాదితిభావః - కుంభజానైఃస్రజస్యసంబంధినా - స్ఫుటకమలవ్యేవరుక్మాంశియాయాస్తాపాదా-అదాప్రభవం - నిపీడ్య ప్రణవ్యపీడయిశ్వాచ - అంతేవసత్సంగమిచ్ఛంతి చ - చిత్రత్ - సింధు భువాభిష్టేణనదీశేనవవధమానః - అతవహూలస్థస్థితీ

పైగుణాభవ ॥ ౧౫ ॥ వ ॥ కూలస్థస్యానుకుర్వకకురుసుతపదసఃకుంభయోనైఃకదాచిత్స్నాతుంమధ్యేజలానాంచిరకృతవసతేస్సింధుభూవధమానఃఅదాపాదానిపీడ్యస్ఫుటకమలరుచాచిభదంతేసత్సంగమిచ్ఛంతిచిత్రత్స్వయమపిజయస్తాగమాంతంమహంతమ్ ॥ ౧౬ ॥ గ ॥

తతస్తే సర్వోన్మతాపితరాసనేషుదక్షిణాః - గురుదక్షిణాంకురుతమహ్యంద్రుహ్యతోద్రువదప్యయిధిబుద్ధాహీతస్యసమర్పణమేవేతిగురుణావాచితాః - సర్వేష్యహంపూర్వికయాకయాపివిమలేషుకృతావజ్ఞసేనయాజ్ఞసేనం

రెవతమానస్యకుసుసుతపదసః యుధిష్ఠిరాదీనాంసమాజశనుకుర్వణావిదంబయాశ్శిశ్మద్యోగాత్కమణిషష్ఠీకశ్చిద్ద్రాహఃనుకరః - స్వయమపి - విశేషేణజయోయస్తాత్తస్యాస్తాగమస్యధనుశేదస్య అంతంపారంబిజయస్యఅజానస్యసంబంధినాస్తాగమేనబాణప్రాప్త్యాఅంతంనాశంచ - జగ్రాహపాప్రవాణ - కదాచిద్ద్రోణస్యస్నాతుంద్రుతగంగావతరణస్యచరణగ్రాహీకశ్చిన్తకరఃఅజానేనబాణేనిహావత్తిపారాణిక్యత్రగాధానుసంధేమా - స్రద్ధరావృతం ॥ ౧౬ ॥ తత ఇతి॥తతః ఆనంతరంసవేషాంధనుధరాణాముత్తరాఃఉదీచ్యాఅపిత్రేస్తాశ్చైతిడ

శరాస నేషు చావనైపుణ్యేషు విషయేదక్షిణాఃదక్షిణాత్మాఃసరతా
శ్చ - అశవపఃరోధాభావః॥ని॥ ఉపర్య దీప్యతే ప్రేక్ష్య పుష్కతరః - త్రి
ష్వనాశ్చరతారామపఃచ్ఛందానువృత్తిషునీతితత్త్వ భయశ్రావణర
ప్రకారే - మహ్యంబ్రహ్మతఃసమాద్రోహంబాల్యే ప్రశిష్టతదకరా
జ్యాప్రకానకూపంతుర్వతః॥ క్షుద్రద్రుహేత్యాసాసంప్రదానత్యం -
అతపవయ ధియదేబలాత్ - గృహీతస్య సజీవమాశీతస్య స్రవస్య తాశ్చ
స్స మనఃకమేవగురుదక్షిణాంకుయతే - గురుణాద్రోణాచార్యణః - నీతి
శాస్త్రాపితాస్సంశః - అరకయాపిఅని గ్వాన్యయాఅపః - పూర్వక గనా
అహంపూర్వమహంపూర్వమితిబుద్ధ్యా॥ ని॥ అహంపూర్వంహంపూర్వ
మిత్యహంపూర్వకాకూతేత్య మరః - ఓహతేమౌళిమవిదయే - క్షణాప
జ్ఞాగచితతరస్మాదాసేనా మస్మికాత్ - యజ్ఞసేనస్య ప్రసదస్యేదం
యాజ్ఞసేనంపురఃపట్టణం - నిరుధ్య - చిరమయ్యశ్యంత-య్యధాకుర్వతే॥౧౭॥

పురఃనిరుధ్యచిరమయ్యశ్యంత ॥ ౧౭॥ప ॥ కృత్యేభ్యైదే-

మషిసగురు ద్రోహిణస్తస్యజీవగ్రాహేవాహంచలపరి

చల్లకడః॥ నీ సహాయః॥ పుత్రావత్సాం సుబలదుహితుఃపూ
ర్వపక్షీభవత్యాంసింద్రాత్ భూద్ధివిభుచిచబు ద్దేన్యాసిత

కృత్యైః॥ సఃజలమద్య గ్రాహమారకత్వేనప్రసిద్ధఃసన్య సాచిఅజ్ఞానః -
గురవేప్రవ్యాతీతి ద్రోహిణఃతస్యప్రసవస్య - జీవ గ్రాహేజీవితవిగ్ర
హణేవిదయే - సుబలదుహితుగాంధారాఃపుత్రానానుభవ్యే - గవాక్షి
నాంతవత్సావజ్ఞా - పూర్వపక్షీభవత్యాంసింద్రాత్ - సహధావ - సత్కార్య
పదేనపరాభూతాయామితియావత్ - భద్రైఃప్రసవస్య బాణవిశేషైః
సుషినిజచాపేకృతేభిన్నేపతి - బాహాయాఃభువస్య అచలే అగ్రేకర్తృ
యావత్ - పరిచలంతీకంపమానాఖడ్గఃపల్లవ సైవసహాయోయస్యతగ్ -
పుక - వివిస్వగే - బుధైదేవైః - భువిబుధైఃపండితైశ్చ - శాస్త్రచారి
సురాబుధాత్మభిధానాత్ - స్లాఘితఃసంస్తుతః - సిద్ధాంతఃకృతకర్మల
భూత్ - అగ్రజీవస్య చిత్ప్రతిబింబస్య గ్రాహయాబింబభూతవిద్యే -
త్వేనజ్ఞానేవిదయేసాబలేయశతేపూర్వ పక్షీభవతిదేహత్వవాగనిశుభ

సతి. అజానఃభవముశ్రవబ్రహ్మవిద్విన్యోమి తఃఅభినందితః - సిద్ధాంతః
 అద్వితీయబ్రహ్మభావాత్తకఃఅగూనితలకంధాతరంతునశ్లేషః - అభిధా
 యాప్రకృతేనియంత్రణాదివ్యాజేరుక్తత్వాదితీక్షణి మంతా క్రాంతావృ
 త్త-మందా క్రాంతాజలధిపడగైయ్యానతౌతాక్షగూజేదితిలక్షణాత్
 ౧౮॥ పాదకమితే॥తదనుప్రసదగ్రహణాంతరం-తేపారవాఃకుమారాః-
 పాదకంఅజానమేవపురతోగ్రేవిధాయ-గురోః ద్రోణస్యసన్నిహౌనిజం
 శిరఃభక్తిభివ్యకనమయక ప్రణేమరిత్యధః - పాషడఃద్రుపదస్తుపరిభూ
 త్యాతిరస్క-తేణులజ్ఞాతయానిజంశిరఃవ్యవనయత్ - అవనతవదవో
 భూచిత్వధః * నమతేయోశాత్య-త-రిలజ-అత్రకురుకుమారాణాం
 ద్రుపదస్యవప్రకృతానామేవశిరోననునధర్మేశౌపమ్యస్య గమ్యత్వాప్తే
 పలప్రకృతాన్పదస్తుల్యయోగితాభేదః * రథోద్ధతావృత్తం ॥ ౧౯ ॥ ౪

సవ్యసాచీ ॥ ౧౮ ॥ ప ॥ పాదకమేవపురతోనిధాయతేపా
 రవాస్తదనుసన్నిహౌగురోః| భక్తిభివ్యవనయన్నిజంశిరః
 పాషడస్తుపరిభూతిలజ్జయా ॥ ౧౯ ॥ ప ॥ అథోగురునీ-
 తవాభివ్యధస్వ నాపురఃప్రజేశంపురహూతసూనునా| త
 రంగీతాక్షంతమవేక్ష్యవిద్విషంవచోగభీరంవదన్తసస్త్వే
 తమ్ ॥ ౨౦॥ ౫ ॥ రేరేక్షత్రియసత్తనుపురామహస్తరమగ్ని

ధోత్సా ॥ అథోఅనంకరం - గురుద్రోణః - అభిజ్యంతిరోపితగుణంధన్వ
 శాపఃయస్యతేన-పురుహూతస్యేంద్రస్య సూనునాఅజానేన - పుఃప్ర
 జేశఃనీశం ప్రాపితం-తరంగితేదకిదకితేఅక్షీణీయస్యతథోక్తం - విద్వి
 షంశక్రం-శంప్రసవం-అవేక్ష్యగభీరంగూఢాధావవచఃవద్యమాణం -
 సస్త్వితంయథాతదా - వదతిస్తజ్జ పంశస్కృత్తం ॥ *****
 ౨౦ ॥ రేరేక్షితేరేరేకుచ్చ ॥ ౨ ॥ కుచ్చసంబోధనేతురేత్యమరః - క్షత్రి
 యగుత్తమవిపరీతలక్షణయాక్షత్రియాధమేత్యధః - పురాధనువేదా
 భ్యాసకాలే - మహస్తరంఅతశ్చయపూజ్యంఅగ్నిజేశ్యంఅగ్నిజేశభవ
 యద్వాత్సాక్ష్యం - అగ్నివేశ్యంనామమునిం - అస్త్రస్యధనువిద్యా
 యాఃపరిశ్రమాయఅభ్యాసంకతుమితి ॥ * ॥ క్రియాధేత్యాదిసాసం
 ప్రదానత్వం - ప్రశ్రయేణసహవినయేనసాకం ॥ ౨ ॥ సాకంసక్రాస

మంస హేత్యనురః - శుశ్రూష మాణః సేవాంకుర్వత్ - త్వం మత్కృతేషా
దర్శణమేత్యర్థః - పితరనంతరం లోకాంతరగతేపితరీ - మామతిథిగా
జ్యేష్ఠదస్య అధః రాజ్యాధః ప్రథమం అగ్రే భవతేతుభ్యం వితీర్ణవత్త్వా
తతిపరం లవశిష్టం అధః రాజ్యాధః అహం సుభవిష్యామితి - యద్యస్త
యదాయేన స్రూరేణ ప్రత్యశృణుథాః ప్రతిజ్ఞామకరోః - తత్ ప్రతిజ్ఞాతం వ
స్తుప్రతికో ఇత్యుక్తప్రకారేణ లతపవయ్యుర ప్రాయాణయ్యురకత్వేన - వి
ప్రియవచనేన అప్రియభాషితేన - మహాస్రద్ధిమసీమనసివ్యధాం విలీణా
వశాదత్తవత్ - కించ - మహాణవస్సముద్రః పరిధానం వస్త్రంతిదస్యాతి
స్తీతి తద్వత్ - సముద్రపర్యంతామితీయావత్ - వసువతీం గూమిం - స్వయ
మేవ అనుభవతాభవతాత్వయానను హేద్రుషదతిథా ప్రతిజ్ఞానురూపం చి
వతీతతంతచరితం కిలు అధిరాజ్యమితి యత్ప్రదం సునితంతిస్య అధః

దేశ్యమగ్నివేశ్యః నామమునిస్తుప్రపరిశ్రమాయప్రశయే

ణసహశుశ్రూషమాణస్త్యం మత్కృతేపితరనంతరం మా

ధిగాజ్యేష్ఠదస్య ప్రథమం వత్ - తేపితీర్ణవత్ - తవ వత్ -
మహాసుభవిష్యామితి యద్యధా ప్రత్యశృణుథాః - తత్

ధానిర్వర్తితం కిలు - అగ్నిప్రమితియ్యుర ప్రాయాణవిప్రియవచ

ధిం హవ్యందత్వా తతిపరవధః అవశిష్టం రాజ్యం త్వయానుభూయతే త
స్మాద్ధానివతీతం విత్పితిచాధః - అగ్రజులశబ్దః కాకో - ఆదత్తే వశేం
చిదపి మహ్యమనుభూతం త్వయైవ సర్వమిత్యర్థః - అతలతకీతమానస
వ్యథారూపోక్తానిష్టావాప్తిసత్వేపి శ్లేషమహిమా అధః రాజ్యరూపే
ష్టావాప్తివణనాత్మమాలంకారభేదః - సచ || * || వినానిష్టంతతభిధిర్వ
దధః తుల్యముద్యమభితిల్లక్షణేనిష్టమంతరేణేష్టావాప్తావేవ తేనభావ్య
మితివాచ్యం - వ్యాజస్త్రుతిపథయా ప్రాథమికస్త్రుతిరూపవాచ్యకత్యై
యాంసమాలంకారిస్యదుర్వారత్వాత్ - ఏవం స్త్రత్యానింజాభివ్యక్తకత్యై
యాంమానసవ్యధానిష్టావాప్తిప్రతీతిః - అనిష్టప్యాప్తవాప్తిశ్చ తద్విధాధః
సముద్యమాదితలక్షణోపమమప్రభేదశ్చ - ద్వయోశ్చ స్త్రత్యానింజాభివ్య
క్తిరూపవ్యాజస్త్రుతిప్రభేదేన సహజావకానుప్రవేశసంకరభిసూక్ష్మ

దృశాకలసియం || ౨౦ || ఆ బాలవృద్ధమితి || యన్యస్తా దా బాలవృద్ధం బాలత్ర
 భృతీ చృద్వపర్యంతం - సమస్తా జవాః - ద్రోఃవృక్షస్య పదం మూలస్థానం ఆలవా
 యుతియూతత్ || ౨౧ || ద్రు ద్రు హాగమా ఇతి వృక్షవ ర్యా యెష్వ మరః - జలై సువ
 కై మూక్షైః - శ్చ - లడయోరభేదాత్ - సక్తం సంగత మేవ - ఆహు. వరం
 తి - తస్మాత్కారణాత్ - స్వీకృ తాతాదృ శీ ద్రుపదేశ్యా బ్యా వానుయోత
 స్వీకృత్వయి - నిత్రస్య సఖ్యః మ మేతియావత్ - సూర్యస్య వ తేజః - కథం జే
 న ప్రకారేణ - నభజ్యే తభంగం గచ్ఛేన్ను - నురామంత్ర శే - కింతు గచ్ఛేదే
 వేత్యథః - జడసంగతే మనాస్తిమిత్రా వకాశ ఇత్యథః - అత్ర ద్రుప
 నాఖ్యాస్వీకరణస్య మిత్ర తేజోభంగ హేతుత్వోక్తేః పదార్థ హేతుకం కా
 వ్యలింగం - సూర్య సుహృదోః క్లేషభి త్తక్తాభేదాద్య వసాయ మూలాతిశయో

నైన ప్రధీయ సీంసు ససివ్య ధాంసు మవితీ ణవతా - మహా
 ణవపరిధానవతీ - వ గుహ తీంస్వయి మేవానుభవతా నన్య
 భవతా || ౨౦ || ప || ఆ బాలవృద్ధం జల సక్త మే వజనాస్సమ
 స్తా ద్రుపవంయ దాహః | తస్మాత్స్వయి స్వీకృతతాదృశా
 భృతీ ధుమభజ్యేతనమిత్ర తేజః || ౨౧ || గ || ఇతి వ్యాజస్తుతి
 వచ సస్సహం వాం తెభాగవాం తెవనతా వ్రధషీతః పార్ష

స్తీసంకీర్ణం || ౨౨ || ఇతితి || ఇత్యుక్తప్రకారేణ - వ్యాజస్తుతివచనేన గూఢ
 నందా వాక్యేన కరణేన - భాగవస్య పరశురామస్య అంతేవ సకాశిష్టేణ
 ద్రోణేన కర్తృ పాఠవాణాం యుధిష్ఠి తాదీనా - అంతే సమీప - ప్రధీక్షి
 తః భర్త్వికతః - కృత్య విదాంకర్తృవ్యే మనీషుణానాం కకుదః శ్రేష్ఠః - అత
 వీవ - పాషాడః ద్రుపదః - తేన సాధకం ద్రోణేన సహ - అథ రాజ్యస్య
 పరివర్తనమాత్రం పరిపాలన మేవ నతు సఖ్యమిత్యథః - అంగీకృత్య || * ||
 సుర్వనాశే సముత్పన్నై అథాంత్య జతిపండిత ఇనిన్యా యాదితి భావః - కృతని
 వర్తనః ప్రత్యాగతస్య - తౌ ప్రసిద్ధా - జంభరిపు సంభవం అజానం - కుం
 భ సంభవం ద్రోణం చ - ఉభావపిత్ర మేణువయమం వివాహం || ౨ || వి
 వాతానాం పయమోపాశీషీడనం చేత్య మరః - యానుస్మనమీవం వప్రవ

తామయితం ప్రా పయితం - సోమశృంగ్రః ఉ మయాపార్వ త్యాసహిత
 సోమశ్శివశ్చైతయోరివ కాంతిఃకోవశ్చ క్రమాత్ ఆ స్వే ముఖేయయోస్తా
 * సోమోలలాప శేషేస్యా చ్చ కాంకేశంక రేపి జేతవిశ్వః - చంద్ర కాం
 త్యాతుల్యాననారుద్ర సత్త్వ ధముఖం చేత్యథాః - సోమకైః పాంచాతైః
 అంతికేడత్సంగడ పాస్యే డి పలానీయావితివ - పుత్రీంచపుత్రంచపు
 త్రాదౌ పదీవృష్టమృమ్నా - బాగీరథ్యాఃవ నేతీరాంశ్యే ఆ వనధంస్థానం
 యస్యతస్య || ౨ || స్థానాంసథ నాస్తుచేతిగృహపర్యా యేష్విమరః - యాజ
 న్యనానుముని రాజన్య-యాజనేనియాగ కారయితృత్వరూపేణాను గ్రహే
 ణప్ర సాదేన - పరిజ గ్రాహణ త్పాదిత వానిత్య థాః * యత్తుకుంభజం
 భరిపుసంభ వాపితపాతాంతతం - యద్వ నాత ద్రితై స్త వన్యసంహవ్యా
 భ్యానంతమభ యునుపిత శుద్ధం - వివాహ ప్రా పకచంద్ర కాంత్యా నన
 త్వశ్చైద్రావద్యాంయమసమీప ప్రాపకరు గ్రరౌ ద్రా సృత్వస్యభృష్ట
 దః - తేనసాధామధా రాజ్యపరివర్తానమాత్ర మంగీకృత్య
 కృత్యవి దాంక కుదః - తౌజం భరిపుకుంభసంభ వాపు భావ
 ప్పునయమంప్ర వర్తయితుంకృతనివర్తనసోమ కాంతికోపా
 న్యోపుత్రా భాగీరథీ వనావసథస్య యాజన్య ముని రాజన్య
 యా జ సాను గ్రహేణపరిజ గ్రాహ||౨౩|| తతః|| ప||తాతో
 పిధర్మగనయంతపనీయపీత మారోప్య చతురివలభమముం

ద్యుష్మేచక్ర మేణాన్వయాశ్చకయభాసంభాస్యలంకారభంగాపత్రైః * పు
 నాన్వా స్త్రయేత్యేకశేషశాస్త్రేణపుత్రీచపుత్రశ్చపుత్రావిత్యే వవ్యా
 భ్యయితయాసోమకైరంతికేడపాస్యేవిత్య థాంత రాజ్యసత్త్వచసో
 మకోప కాంత్యాస్యేతిపారకల్పనామోగాచ్చేతి || ౨౩ || తాతథ తి|| త
 త.అనంతరం - తాతఃధృత రాష్ట్రే పితసోభిలభంచతురివస్థితమిత్పు త్రే
 తౌ - శు శ్రూ పాదినిజసంపత్త్యావరమప్రేమాస్పదమిత్యథాః జాత్యం
 గస్య బాగ్యత్వ దాచిమత్వ స్సేచతురివ్యుత్కటాను రాగాదితిభావః - థ
 మిన్వయమస్యతం మురయు సేషిరం - ధనుకాన్య ప్రధమపురుషాధాన్యత
 నయముంపాంధమకమివస్థితమిత్య పి||*|| ఆశ్చవైపుత్ర నామాసీతి శ్రు
 తేరితిభావః - తపనీయపీతం ఆ రోప్య కనకపీతేడప వేశ్యేత్యథాః - ఆపజ్ఞా
 తైరానమితైః సముద్ర గంగాదిభ్య ఆహ్వా తైరితివా - కలశేసువారిభిఃపు
 త్రైస్త్రిణాంత్రిపూతైశ్చసత్తైగభ్యపిం చత్ - పట్టాభిషేకంకృతవాణ్డి

పసగాత్పునోతీత్యాదిసాధ్యవాయేషిషత్వం-పాశ్చాత్యసంజేనచిరా
 త్కాంతీతలబాజనితేనయానిబాష్పసలిలానితైః-అవనీంశద్భార్యాంభూ
 మింతభ్యషింవళ- భతుఃపట్టాభిషేకేభార్యాంబ పితృహృదిత్యాదితి
 భావః- పాశ్చాత్యదాననందురితీవరమాధః - స్యంజకాప్రయోగాద్ద
 మ్యాత్ప్రేక్షా- వసంతతిల కావృత్తం ॥ ౨౪ ॥ ఆభిభ్రుతృభ్యః ॥ ధరణింభూమిం
 అగంజెనకేయూరణసహనిర్విశేషంతారితమ్యరాహిత్యంయథాతథా
 ఆభిభ్రుతః హేలయాభుజేనవమాతృతిప్రభావోత్కంఠః - వాసవసన్ని
 భస్యభంగ్రతుల్యస్యఅస్మయధిష్ఠిరస్య - నయేషషష్ఠాశగ్రహణరూపేణ
 ఉచితాభిః - ఆజితాభిరత్యధః - నానామణికనకరౌప్యాదిరూపాణాం
 ధనానాంతయతిభిఃలాభైఃసమస్తంవస్త్యంగృహమపి ॥ ౩ ॥ ౩ సౌంధ్యవస్త్యస
 దనమితిగృహనామస్విత్వమరః * కారనాణాందుర్యోధనాదీనాంకుతైః

తపోభిః | ఆవజ్ఞతైఃకల శవారిభిరభ్యషించదానందబా
 వ్పసలివైరవనీంవపాశాః ॥ ౨౪ ॥ ప ॥ ఆభిభ్రుతృభ్యః
 మంగదనిర్విశేషంనానాధనాయలిభిరస్య నయోచితాభిః ।
 వస్త్యంసమస్తమపివాసవసన్నిభస్యకౌశిలభూవకుత్తుకైస్స
 హకారవాణామ్ ॥ ౨౫ ॥ ప ॥ పారేసింధుప్రధితనాథకంప్ర
 త్యహంనథమానంసోఘంపాథాభ్యుదయమపటోస్సాస్వ
 త్తజస్యానురోధాత్ప్రీతోరాజాప్సనుజనయాప్రేమమా
 ర్గైప్రయాతుంమాతందోషాగివబహిరగాదంతరవ్యంధభా

మృతూహలైస్సహ- కోశిలభూవధనభవనీలభూవ-మరుళీభభూవేతచ-యూ
 ధిష్ఠిరస్యతాదృక్సమృద్ధ్యాదుర్యోధనాదయోభిద్యన్తిత్యధః ॥ ౩ ॥ కోశో
 స్త్రీకుట్టలేఖిపిథానధనకేశ్వరీతిశ్చ- వమాతావభ్యుదయేభిలానాం
 భేదస్యబేత్సగికత్వాదితిభావః-అత్రగ్రహముకుళయోఃశ్లేషభిత్తికా
 భేదాధ్యవసాయమూలాశయోక్తిసంకీర్ణస్పృహాంత్యలంకారః * ।
 సహూక్తిస్సహభావశ్చేద్భాసతేజనరంజనతలక్షణాత్ ॥ ౨౫ ॥ పా
 రేసింధ్యిలి||అథరాజాదృతరాష్ట్రే-ప్రీతేభక్తిప్రజారంజనధనాజనాది
 భిన్నంతుష్టాపి- పారేసింధుసముద్రతటపర్యంతం- ప్రధితంప్రసిద్ధం- కించ-
 అహన్నన్యహనిప్రత్యహంవథమానం- పాథకాస్య యుధిష్ఠిరస్య ఆభ్యుద
 యమైశ్వర్యంసౌదుంకుంతం - అపటోరశక్తస్య తదసహిష్టారిత్యధః-
 సాష్టత్తజస్యదుర్యోధనస్య అనురోధాదనుసరిణాం తద్దబ్ధోధానువృత్తే

కథయావత్ - అనుజతనయోయుధిష్ఠిరేయ త్రేమతస్యమార్గేత్రయాశుః
 గంతుః-మాతురంబికాయాఃదోషాత్ మగతసమయేవ్యా సరూపావలోక
 నజగుప్సాకృతనేత్రనిమిలనరూపాత్ -బహిఃనేత్రయోరివేత్యథః-అ
 త మణనస్యపిలధస్యభావమంధత్వం - అగాత్ ప్రాప్తవాః-తత్తాద్య
 శంప్రేమతత్యాజేత్యథః-పురాకిలగత్యవత్యాజ్ఞయా -అంబికా పుత్రా
 త్పాదనాయసంగత్యా సేన - అథత ద్రూపదశానజనితజగుప్సాభా
 యకృతలోచనమాలవాజ్ఞత్యంధంజనయామానధృతరాష్ట్రమితిభారత
 కథాత్రానుసంధేయా-మందా క్రాంతాపృథ్విమ్ || ౫ || శ్లోకః
 ౨౬ || తదన్వితీ || తదనుప్రేమత్యాగానంతరం - సౌబలీ గాంధారిజాయా
 యస్య సౌబలీజానిః || శ్లో || జాయాయానిజీతినీజ్ - అసౌధ్యరాష్ట్రః-బ
 లీయసామహతాఅమషేణధ్వేషేత్యథః-ధర్షితః-అక్రాంతపుణ-

వమ్ || ౨౬ || X || తదనుసౌబలీజానిర సౌబలీయ సామ
 షేణధర్షితః - సహజః-నయంధర్మతనయమాహూయ
 కృతావహిత్యాగరమిశ్రముక్తాపయామాన || ౨౭ || X || వ
 త్ససంప్రతివారణావతింబురిముపేత్యవారణాననగురోరు
 త్సవంవారణాయవివదానిషేవ్య సహసుజ్జేస్త్రత్రవాస్త్ర
 వ్యపారజనభవ్యయాగిరాస్త్రవ్యోనిరవధిసుఖామనుశాధివ
 సుధామితి || ౨౮ || ప || తస్మాశ్చయంహృదిదన్వపిధర్మ

సహజస్త్వభావికః-వినయః-యస్య తేధర్మతనయమాహూయ-కృతాల
 వహిత్యా ఆకారగోపనంయెనతథోక్తశ్చ సక-స్వకైతవపరిజ్ఞానభయేనే
 తిభావః - ఇశ్శంవత్సమాణప్రకారేణగిరంవాచంక్ష్మాపయామాసఉత్పా
 దితవాః - ఉవాచేత్యథః || ౨౭ || వత్సేతి || హేవశస్యయుధిష్ఠిర-త్వం-సం
 ప్రకీల్య - వారణావతంనామపురంఅనుజైభీమాదిభిస్సహఉపేత్య-వా
 రిణస్య గజస్యేవతననంముఖయస్యతస్యపిఘ్నశస్య యోగురుఃపితా-గు
 దాశివః-తస్య ఉస్య వందైమిక్తికపాతీకాదికంవివదాంవారణాయనివాత
 ణాయనిషేవ్య - తగ్రవారణావతేవాస్త్రవ్యస్యవివాసినఃపారజవస్య భా
 వ్యయాకుశలాన్వితయాగిరాస్త్రోతుంయోగ్యస్త్రవ్యస్కా-నిరవధివధిసహ
 ణంముఖయస్యాస్త్రాంవసుధాంభూమిం - అనుశాధిసరిపాలయంతువాచేతి
 పూర్వేణాన్వయః || ౨౮ || తస్మేతి || ధర్మశ్శ్రుణుమస్మనూనుర్హృదిష్ఠిరః ||

॥ సూనుఃపుత్రేనుజేరవావితివిశ్వః - తస్య కృతావహితస్య - తాతస్యపితృ
 ధృతరాష్ట్రస్య - ఆశయందుష్టాభిప్రాయమ్మదివిదకజానన్మపి॥ *
 అనుక్తమపూహతిపండితోజనఇతిన్యాయాదితిభావః - అవిలంబ్య కార్యా
 కార్యలోచనైకాలయేవమకృత్వా - తథావారణావతంగచ్ఛామిత్యుక్త
 ప్రకాశాంవాచలగృహ్లాత్ ధృతవాక్ - ఉవాచేతియావత్ ॥ * ॥ నన్విద
 మాయుక్తం ॥ * ॥ గురీరప్యవలిప్తస్య కార్యాకార్యమజానతః - ఉత్పథం ప్రతి
 పన్నస్య కార్యంభవతి శాసనమిన్యా యాచిగ్యత ఆహ - తదితి॥ పూగోఃకురు
 వంశజస్య గాఙ్గాఃకులం - తత్తాన్యశేషులతిమఃఖకర తేననదుభా - రేషు - గురోః
 పితృశ్చాసనం ఆజ్ఞాతత్వా లనేషుతత్కరణేషుపిపథే - గుణానాంవినయవి
 వేకాదీనాంగణేనకూలంకషంపరిపూణః - ఖలు - సామాన్యే నవిశేషసమర్థ

సూనుస్తాతస్య వాదమవిలంబ్యతథేత్యగృహ్లాత్ । తత్తాన్య
 శేషగుగుశాసనపాలనేషుకూలంకషంగుణగణేనకుల-హి
 పూరోః ॥ ౨౯ ॥ ప ॥ ధర్మభూమజైస్సాకంతద్విరాతత్పురం
 యయా ॥ కర్తవ్యోదనయా జీవః కాయమన్యమివేంద్రియైః ॥
 ౩౦ ॥ ప ॥ సవినయమథదశితంమహీయాస్సవివవరేణపు
 రోవనేనశత్రోః । జతుగృహమభజంతతత్రపాథాఃజగదివ

సగూపోధాంతరన్యాసః - పూరుసాః - మపుత్రః పితృయోయాతేజః - రాం
 షగృహ్యజుగుప్సి తాందశసహస్రవత్సరాస్స తారుణ్యంతస్మైదత్తవా
 సితిభారతకథా - వసంతతిలకావృత్తిమ్ ॥ ౨౯ ॥ ధర్మేతి ॥ ధర్మభూమృశి
 ప్తిరః - తస్య ధృతరాష్ట్రస్య గిరా - తత్పురం వారణావతం ప్రతి - అనుజైస్సా
 కం - జీవః - అతఃకరణ ప్రతిబింబితచైతన్యం - కమణః - ప్రారబ్ధస్యచోదన
 మప్రేరణయా - ఇంద్రియైశ్చక్షుషరాదిభిస్సహ - అన్యం - కాయం దేహం
 తరవివ - యయా - ప్రాప్తవాక్ - ఉపమాలుంకారః - తేనహస్తిసపురత్యాగో
 వేహత్యాగవదతిదుఃఖాయాభరాదితిప్రతీతేకలంకారేణవస్తుద్వనిః - యుగ్మ
 విపులావృత్తిమ్ ॥ ౩౦ ॥ సవినయమితి ॥ అథ వారణావతప్రాప్త్యనంతరం
 తత్రవారణావతే - పాథాః - అశేషైవకస్తుభిభోగైశ్చఃపూర్ణం - అతప
 వముహీయఃకమణీయం - కించ - శత్రోఃకుర్యోధనస్యసవివవరేణమంత్రిము
 ఖ్యేసపురోదనేనసామ్నాన్మేచ్ఛే నసవినయంయథాతథాదశితంవిజ్ఞాపి

తం జీతుగృహం లాఘోగృహం నూత్నం నవం జగత్ లోకాంతరమివ - అభ
జంతవివిధః - ఉపమాలుకారః - అత్ర శత్రో స్సచివవరేణేత్యక్త్యతద్య
హస్యవాసాయోగ్యత్వం ధ్వన్యతే-పుష్పితా గ్రావృత్తమ్ || ౩౧ || తత్రైతి
తేపాథాః-విదురభృత్యస్య తస్మై పితఖనకస్య భాషితైః వాక్యైః దుర్యో
ధనో జీతుగృహదాహాత్ యష్మాన్కారయన్ తత్యా దిభిః-తత్ర తస్మిన్ జతు
ధామ్ని లాఘోగృహే-సౌ బలియానాం దుర్యోధనాదీనాం యచ్ఛతః తస్య
మన్యః క్రోధః సేవిత హేతుర్యస్య తేన-సౌ బలేయః దుర్యోధనపవశతమ
న్యః ఇంద్రః హేతుః యస్య తేనేతి చ || ౩౧ || తమన్యది-చ స్పృహంతీంద్ర నామ
స్వమరః-చ నంజయస్య వహ్నిరజానస్య చ ప్రాచినేన పూరణేన-పతాం
సంఖ్యాభిన్నాం-పంచతాం మరణం-మేని కేతక్కి-తవంతః || ౩౧ || ధనంజయో

నూత్నమశేషవస్తుపూర్ణం || ౩౧ || ప || తత్రైతి విదుర
భృత్యభాషితైస్తాంబలేయశతమన్య హేతునాం పంచతామ
పిపరాంధనంజయప్రాసణేన జతుధామ్ని మేనిరే || ౩౨ || ప ||
శిశమయి మురిపిద్విహంసమంత్రీని భృతశరారురిమాన్ని
గూఢభావాః || ౩౨ || సరమనలావృతే పితై ప్రతిదినమేధయి
తుం ప్రతీక్ష్యతే || ౩౩ || గజాతు దిదవత్ప్రేస్తు హంపంచభిభృ
త్యభావమిషాదమిషామామిషఫలేషు విషం నిసీషంత్యానిమా

జానేవహ్ని-స్యాత్పంచతాకాలధర్మః ఇతి విశ్వామరౌ-రథోద్ధతావృత్తా
౩౨ || శిశమయి మురితి || నిభృతః ప్రచ్ఛన్నః సచాసాశరారుః పూతుక ఇతి విశే
ష్యత్వ వివక్షయా నమాసః-ద్విహంమంత్రీనపురోచనః-నిగూఢః మర్షిజ్ఞే
యః భావః అభిప్రాయః యోషాంతా అప్రకాశితవిదురభృత్యభాషితాని
త్యధః-ఇమాం పాథాన్-అనలేన అగ్నినా ఆవృతే దగ్ధే-నికేతే జీతుగృ
హే-శమంక్షయం ప్రాప్య మితు మిచ్ఛుః శిశమయి మురిపిన్క-దినేది నేస్తతి
దినం-పథయితుం వధాయితమితి పురోధః-వహ్నిరింధనీకర్తుమిత్యవిరోధః-
అతేవ విరోధాభాసాలంకారః-అవసరం సమయందహనయోగ్యం-ప్రతీక్ష
తేన్యనిరీక్షితవా-పుష్పితా గ్రావృత్తమ్ || ౩౩ || జాత్వితి || జాతుచిత్ కదాచి
త్-భృత్యభావస్య పరిచారకత్వస్య మిషాద్వ్యాజాత్-అవిషాం పాథాన్

నా-అమిషేషభోగ్యేషు సలేషురసాలాదిమితగుషేషుమాంసేషుఫలైష్యితి
 చా||ని||అమిషంచలతే||జే||మృశ్చాద్భిగ్యవస్తనీతివిశ్వః||శివంగుళంనే
 తుంప్రావయిశుచుచ్చంశ్చాకనీతశ్చానిషదయోషితాదుర్యోజనస్రై
 షితయాకిరాశ్చాభవఅపత్వైస్త్రుత్పుత్రైఃపంచభిస్ససతస్సనిభృత
 శరారోఃపురోచనస్యనిద్రాయామపిద్రామిమాణందీఘ-త్యం-దీ
 ఘానిద్రాసంజ్ఞమరణమితియావత్-దాతుకామోయస్యశేన-న
 జనన్తాఃసంత్యాఃసోదరజనస్యయిధిష్ఠిగాదేశ్య-నీచేతరంఆన్వంసంవే
 శసుఖంనిద్రానౌఖ్యంయన్తికతాదృశోమణిమయోమంచతిఆచారంమ
 ణీమంచాయమానాభుజగీఖామోస్సిమాప్రదేశఃయస్యతేన-నీచేతరంసం
 వేశసుఖహేతురితివాక్యాఖ్యాయం||ని||సుఖహేతౌసభేసుఖమితివిశ్వః||భీ

దయోషితభవపురోచనస్యతస్యనిద్రాయామపిద్రామిమా

ణందాతుకామేన-తత్రసగ్గనిక్షణదాయామాసుశుక్షణం
 త్మణాన్నిక్షిప్యజనగీసోదరిజననీచేతరసంవేశసుఖగణి
 మంచాయమానభుజగీఖాసమేనభీమేన-తస్మాద్భూహద్విదు
 రకుంకరకృతలింగయాసురంగయానిజ-గ్నే||౩౮||ప||వా
 థ-ద్విషాంకిగ్రహమేకమేకంవిభజ్యసప్తాపిశిఖాఃకృశా

నో||స్వీకృత్యతృప్తాస్సశిరఃప్రకంపైశ్చన్దామిరైతత్రస

మేన-తత్రశస్తికసన్యజశుగృహే-అశుశుక్షణంఆగ్నింక్షిప్య||౩||శిఖా
 వానాశుశుక్షణిరిత్యగ్నినామస్వమరః-త్మణాత్ఆగ్నినితైషకాలపవ-అస్య
 థాస్వేషామవ్యగ్నౌ||కాపతేరితభావః-తస్మాద్భూహత్లాటాగృ
 హత్క్షణదాయాంత్రా-విదురస్యకుంకరేభభృశ్యేనకృతలింగంగ
 మనచిహ్నంయప్త్యాస్తయా-సురంగయాభిలేన-విజ-గ్నేనితం-
 గమేభావేలిట్*ఆగ్నిదొగరదతైచవేశ్యాదివాహ్నివిషదాశ్చ
 పురోచనకిరాతోః*ఆతతజాయినయాంతంహవ్యాదేవనసంశయ
 తిత్వాదిప్తిరణాచ్చతన్యభోభీనుస్యనానుచితత్వద్యేయం||౩౮||పాథే
 ||తత్రకృశానోరగ్నేస్సప్తాపిశిఖాః-పాథ-ద్విషాంకిరాతీతత్పుత్రపు
 రోచనానాం-ఏకమేకమేకైకం-విగ్రహాశరీరం-విభజ్యవిభాగంకృ

తావ- స్వీకృత్య ఆస్వాద్య చేత్యధః-శ్శప్తా స్సత్వః- స్వశిః సః అగ్ని ర్భాగ
స్సప్తక షేణకంప్రై- సమీరపుత్రంభీమం-శ్శ్లాఘిరేశ్లాఘనంచ కురి
వేత్సు త్ప్రే-తా- వ్యంజకా ప్రయోగాన్తమ్యా-న్లాఘురేకత-రిలిచ- ఉవ
జాతినృతిం || ౩౪ || ప్రవశ్య తామితప్రభాతే ప్రాతః- ప్రవశ్య తాం అగ్ని
హతాప్రియామితిలభ్యతే- అతపవసంక్రమాదాగత-సాంక్రామికం-
రోగమత్యోచయాదివిస్మయం- అధినామనోవ్యధయానుస్తాపస్తం- అభి
బ్ర-తా-పాగన్యశాంఅశ్రుభీరేవ- తత్రజతఃశ్శుహ- అగ్నేస్సంబంధిన్యాః
హతాప్రియా యాః బింధాహస్య- శాంతినిర్వాపయ- అసాదిప్తితా-
వద్యతే-కమణిలుక్- తాద్యమనీరానాంకిమదమాకస్మి కమాప తితంబ
తేషాంపారారుదురిత్యధః- ఉవజాతినృతిం || * * * * *

మీరపుత్రమ్ || ౩౪ || ప || ప్రవశ్య తాం పారన్యతాప్రభా
తేసాంక్రామికంరోగమివాధితామ్మౌ అభిభృతామశ్రుభి
రేవశాంతరాపాదితతాగ్నిహతాప్రియా యాః ||
౩౫ || ప || తత్రాలయేదధతినానధై తాన్నిశ్చిత్తహ
థాన్నిజచారివాచా | దుఃఖాపదేశేనసుయోధనాద్యాస్త
మోద్దిబాష్పంసస్మజుస్సభాయామ్ || ౩౬ || గ || తావత్స

౩౬ || తత్రైతి || అథలాత్యోగృహదాహాంతరం- నిజానామాత్మీయా
నాంచారాణాంవాచావాక్యేన-దగ్ధాస్తహమాత్రాపాండవాభిత్వాదినా
తత్రాలయేజతుగృహ- ఎతాన్మాధాన్-దగ్ధాతనుఃశరీరంయేషాంత
ధోక్తాన్శ్చిత్తహసుయోధనాద్యాః-తదాసీంసభాయాంచుఖాస్సఅపదేశేన
సమోద్దిబాష్పంసస్మజుఃముముచుః-అద్యజాతం నిష్క- అంకమస్సతాన్
మాజ్యసితిముదురిత్యధః || యత్తుదగ్ధతనూనెతాన్పురోచనా
దీ-పాథాన్నిశ్చిత్తహ త్వేనజ్ఞాత్వైత్యధఃకృతీనృసింహః-తన్న-పురోచ
నాదీనాంప్రకృత్యాభావేనైతచ్ఛబ్దైతత్పరామర్శాయోగాత్- అన్య
థాఉత్తరగద్యైవ్యతానవతార్యేత్యత్రతత్పరామర్శికింసస్యాదితి-ఇంద్రవ
జ్ర || ౩౭ || తావదితి || తావత్ సురంగానిగమసముకాలపవ-సగంధవహస్య

వాయోస్సానుసంభీనోపి-అంధతమసేనగాఢతమసా॥౧॥ధ్వాంతేగాఢేంధ
తనుసమిశ్మమరః-బంధురంసాంద్రం-సక్తి నోరూర్వోఃజవాద్వేగాత్సముత్థి
తేనసంజాతేనమరుతావాయునాఉత్పాటితానామున్మూలితానాంతరూ
ణాంవిటపేషుశాఖాసుయావసతయఃకులాయాఃతాసాంఘటనేననాశేన
సముద్భూంతానామాకాశమత్పతితానాంశకుంతానాంపక్షిణాంకులేన
నిబద్ధేనిధ్వానఃకోలాహలరవఃయస్త్రికాతం-అధ్వానంఅరణ్యమార్గంఘటం
ఘృతిక్రమ్య-కస్యచిత్ కాననేకాసారస్యసరస్వీరేతరోః-అభిపరస

పిగంధవహసూనురంధతమసబంధురమ్-సక్తి జవసముత్థిత
మరుదుత్పాటితతరువిటపవసతివిఘటంసముద్భూంతశ
కుంతకులనిబద్ధనిధ్వానమధ్వానంఘటంఘృతిక్రమ్య-కస్యచిత్కాన
నకాసారతీరతరోరభిపరసరమేతానవతార్యతదీయ
పరిరక్షణవిచక్షణః-క్షణమవతస్థే॥ ౩౮॥ప॥తత్రకా
పితగుణేతటిదాభాతంయయాజతుగృహేసుహితేన।చూ
షణాయతమసాంపనమాగ్నేచోదితాహుశవహానశిఖేప॥

౩౯॥ప॥అధరోస్థవిభాగరేఖికాసుద్భవోస్యావదస్తేన్ని

సరంసమీప-ఎతాకమత్యాదీఅవతార్యఉపవేశ్యతదీయేకుంత్యాడి
సంబంధిపరిరక్షణేదుష్టసత్వేభ్యస్తాణేవిచక్షణఃకుశలస్సృ-క్షణంఅవ
తస్థేస్థితవాః॥జాగరూకఇతిపాతస్తుఅనుప్రాసభంగాదుపేక్ష్యః-య
త్తుతావత్-దుర్యోధనాధ్వానంపసమయఇతిసృసింహః-తన్న-దుర్యోధ
నాధ్వానంధస్యభీమగమనారణ్యస్థిత్యైచకకాలికత్వస్యాసంభావ్యత
యాసందభావిరొధాత్-యదపి-అథవాభీమగమనాంతరమితివ్యా
ఖ్యాంతరం-తదపి-భీమనిగమనాంతరంభీమోవతస్థఇతిసందర్భవిరో
ధాల్॥౩౮॥తత్రే॥తత్రతరుమూలే-తటితఃవిద్యుతఇవఅభాయస్యాస్స-జ
తుగృహేసుహితేనఅనఘృతవస్తుకబళనత్వపైస-అతపవహుశవహేనఆ
గ్నినా-పనమాగేతమసాంచూషణాయధ్వంసనాయ-చోదితాప్రేషితా
శిఖాజ్వాలేవస్థితా-కాపితరుణీ-తంభీమంయయాప్రాప-ఆత్రజతుగృ
హసుఖపదాధ-హేతుకకావ్యలింగోజ్జీవితాగ్నిశిఖాత్వోత్ప్రేక్షేతి-త
యోరంగాంగీభావేనసంకరస్మతటిదాభేత్యవమయాసంస్పృష్టిః*స్వాగతా

వృత్తం || ౩౯ || అథరోష్ఠే || అస్యాఃభీనుంప్రతి ఆ గతాయాఃపురోవత్తి
 నా ఇతివా- సుస్పృశఃవదనేయథై- అథరస్య ఓష్ఠస్యఊర్ధ్వఃస్థుచవ్వయోః
 కింభజ్యతేనయేతిః భాగా రైఖై వరేఖికా- అథరశ్చజ్వసన్నియోగాదుపరితనో
 వ్యవహృతశబ్దోవర్తతే - అథకస్యచద్విత్వాద్వివచనమిత్యోహాధరాఃత్వ
 ప్రసివ్యసమితి సాలస్తివానవేత్సుక్లప్త కారంసంశయం-తస్యభీనుస్యహృ
 దిపరిమాన్వఃకలిలవారయి కుమివేత్సు త్వేత్వా సాతదుణీ మానమత్య
 జత్ ఉవాచేశ్వధః-అప్రమానశ్వాగేతాదృశసంశయవారణఫలకత్వో
 ప్రేతుయాశస్త్యఖికాంశినైగనిగ్య-తథానృష్టిప్రతిరోధకమితివస్తుప్రతి
 తేరలంకారేణవస్తుధ్వనిః - ఔపచ్ఛందసికమ్||౪౦||అ||తదక్తిప్రకారమే
 వాహ||ఎతామి||నగభజాంచనుచ్యూతనానారతుసాంఘ్యుషభఃశ్రేయః

వానవా || ఇహిసాహృదితస్యసంశయంపరిమాన్వఃకలిలమా
 నమత్యజత్ || ౪౦||ప || ఎతాంప్రశాస్తిభజయావనరాజ్య
 సీమామేకస్వయంసరభజామృషభూహిడింబః | అథాం
 శభాగ్జ నవధేసమమంతకేవతుల్యభిధానవదయా స్వస్థ
 మామయాః || ౪౧ || ప||వీతశంకమిహతేవ్యతిక్తతఃకీ
 దృశంకకుదమిత్యయం మమ | చిత్తరంగభువి నృత్తకాశలీ

అతపవజనానాంవధేహింసాయాంవిషయై - అంతకేనసమయమేనసహ
 అథాంశతుల్యభాగంభజతీతిత ఘోక్తః హిడింబోనామరాక్షసఃస్వయ
 మేకఃఅసహాయస్సన్నేవ-భుజయాబాహుబలేనేత్యధః - ఎతాంవనరా
 జ్య సీమాంప్రశాస్తిరతుతి - ఏతద్వనస్య రాజేత్యధః-యోహిడింబః-తు
 ల్యంఅభిన్నంఅభిధానవదంసంజ్ఞాశబ్దఃసాస్తయ-మయాస్వస్థమా
 తస్యాహంభగినీత్యధః-సహిడింబఇతిసంబంధః-వసంతతిలకావృత్తమ్ ||
 ౪౧ || వీతశంకమితి || ఇహాయనుతుల్యహిడింబవనే వీతశంకంగతభయం
 యథాతథా - అదృ-తిష్ఠతస్తేతవకకుదందైర్యంకీవృశం - ఇత్యుక్తప్రకా
 రఃఅయం-చిత్రంఆశ్చర్యమేవలాసకఃనతాకః-మమచిత్తమేవరంగభూర్వా
 త్పదేశఃతస్యాం-నృత్తకాశలీనాట్యనైపుణ్యం - ఉత్తరంగయతివధాయ

తే.అ శ్చ శ్చర్యమత్ర త్వ దవస్థామిత్యథాః రధోద్ధ కావృత్తమ్ || ౨౨ || రు
ధిరమితీ|| కేంచరుధిం-యమిన్ద్ర క్తింపాతుం కః మోయిస్యః భోక్తేన-తేనహి
హింబేన ఎయిమ్మోక హంతు-తురతః ప్రేరణా అవా-తేరసంబంధిన్యా
రూపస్య శౌందర్య స్త్య సంపదాసమృద్ధ్య హేతునా - అదరభవదౌష్ట
మాధుర్యం - వాతాకామా అన్య - ఇంతతో హ్య శ్చర్యం-య మ్మోక్తా
మాంసమాగతాయానుమబస్త్వత్వసర్వంత్వేనూపవ పదాత్మయి
దయత్వత్వథాః - అగ్రవిరుద్ధా తా-ర్యసంపత్తీరూపోపిభావనాభేదః - యు
గ్మవి పు లావృత్తమ్ || ౨౩ || అద్వైతీ|| కించ-|| అసాహిడింబః-కే ధీర-తేలవస
విధ-సమీపావ్రతి-అప తేదాగచ్ఛేత్ - అతఃహ్యద్యంమనోజ్ఞం- అతేవడివి
తం-సతతే వత్సూమాణం-చ శ్చృణు-మమేతి శేషః-నిపున్సుశ త్రుష్ణవివయే-
మూరణంపథం - తస్మి తాకుగ్న తా-అమునాహిడింబే-సహ-రణంయథం

ముక్తరంగయతివి శ్రీలాసకః || ౨౨ || ప || రుధిరంపాతుకా
మేన తే నవోహంసమిరి శా-అధరంపాతు కామాహమస్మి
తేహంసంపదా || ౨౩ || ప || అద్వైతే సేధమాపతేనసా
హ్యద్య మేత పదితవచశ్చృణు | మారణం-పుషుతర్వతా
మునామారణం-పురుషమా-బలెనసః || ౨౪ || ప || ఉపయా
మఃకౌత్వ రస్వ మేకృ పయామారశరాశ్చ రారవః | దివి

మాకురు-యతస్సహి డింబః - బలేనమహా-సర్వోత్తరః - అత్రబలాధిక్యే
సరణాకరణంమధానాద్వాక్యా ధా హేతుకం కావృత్తం-రధోద్ధ తావృ
త్తమ్ || ౨౪ || ఉపయామేతి|| కించ-హేధీర-త్వం-కృతయాదయయా-మే
మను -ఉపయామఃకౌత్వి వాహకమణివిషయే త్వరస్వ-ప్రసారోభవ-య
తఃసూరస్యమన్దస్యశ త్రో శ్చ || ౨|| మారౌమన్దశ త్ర వాఙ్మివిశ్వః-శ
రాఃబాణాః-శరారవఃపూతు కాః - అథనుద్వి నాహంసంతరం-దివిస్వ గే
వా-భువి వా దితు కా-క్షితాసు వా-రంహసావేగేన- త్వాముపనీయతందే
శం ప్రాపయ్య-రమయేక్రీడయామి-స్వస్యాః కామచారి త్వాదితిభావః-బే
పచ్చందనకం || ౨ || ఇతి|| ఇన్ద్ర క్తింపాతుకా రేణభాషమాణంపదంతింభీనుమి
తిశేషః-పనాంహిడింబం-క్రీడస్యలింగైశ్చిహ్నైః-అక్షోస్సస్యలింగైర్గ్ని
కణైఃత ప్రాయైరీక్షణే రితియావత్-దధా-దమాన్నివస్థితశ్చత్వత్ప్రతా-

శ్లో || స్ఫున్నంత త్వాన్న లోకే త్యాగినామస్మి ప్రశామకః - అభీక్ష్యంతుహుః -
 స్ఫుటైః ప్రకటైః ఘటితయోః అయ్యోన్యం స ఘృత్య సోఽభ్యజయో గాసోష్ఠి
 తైః అస్ఫులనశ బైః వాచాటితాః ముఖరితాః ఆనాదశః యోనశశక్తేః - బ్రహ్మ
 కపిలవణాని కైశ్వంకేశబృందం - బిక్రాంతాః వహణ - రజనచరపః - హిడిం
 బః హేమదుర్బుధ్ధముఖ - భిహమదీయో వనేవసస - హృత్తో వ - భ్రాంతాం
 జద్భిః శిశిః - శ్వః - కః - పృథునః కృతః పరం కృతయోగి - గచ్ఛ - కృత్యుక్త
 ప్రకారయాగి రావాచామేమరః ముఖరస్పృశ - ప్రాచురాసి హవిర్భాగ
 వ - స్రగ్ధా - యదు - ఘటం - మధాత హఘటిశస్య ముశ్లేష్టస్య - లభ్యతే
 ఇతిస్మ సంహః - తన్న స మస్తపదమ క్షే - శై - ఘారణేన మావానుపవ త్తే స

వాభువి వాధదితు వారి నయో శ్వా ముపసీ యరంహసా ||
 ౪౫ || ప || ఇ త్యేనాం భాషమాణాం జనిచరపః - శౌదలివగైః
 స్ఫులింగైర్దగ్ధై వాత్మో రభిక్ష్యంస్సు బఘటితభుజాన్భాబ
 వాచాటితాః || బిక్రాంతో బభ్రుకైశ్వంతస్మి హవససీకో
 మృత్యువక్త్రాధః జగ్గోదుబుధ్ధైర్థితయా న్య పునరితిగి
 రామేమరః ప్రాచురాసీత్ || ౪౬ || ప || తస్మిన్ కరక్షసి నేది
 త్తే తాన్మృతవరుషాక్షరైః | అపమృత్యురి షానస్థా దనిలస్యా
 ప్తి సంభవః || ౪౭ || ప || వృత్తే చృత్తం గిరిణాగిరి రుహ
 ప్రేరహస్తం వచ సావచత్స | పరస్మ రేణ ప్రతిరుద్య ఘోరం

మహాః పదవిధిశ్చ నేనపదాంతర సా పెక్ష స్వ సమాసప్రాప్తే నిషే
 ధాత్ - చ్యుత సంస్కృతిచోప పత్తే వ్యాఖ్యానం ప్ర దాయవిరుద్ధ త్వాచ్చేతి
 ౪౬ || తస్మిన్ నితి | తాదృత్యోని తాదృశాని ముఖద్వైత్త్యా దీపపరూణింస్తు
 గానిలక్ష రానివచ నానియస్య తస్మిన్ తథోక్తే - తస్మిన్ కరక్ష - హిడింబే నేది
 ప్తే సన్నిహితేనతి - అనిలస్య అస్తి సంభవోభీనుః - అపమృత్యుః అకాలిక
 మృత్యురివ - ఉదధిసాదుర్భత వాణ - యుద్ధా - ముగన్నధో మూడిత్యుకః - అత్ర
 సాగ్లీలంకితా యోనితీపరుషవచ సామమంగళత్వ స్త్య రణాత్తత్త్రి తా నేనహి
 డింబస్య మరణాన్య కామంగళసోరణాయభీమే అపమృత్యు పసేత్యం కా
 రేణ వస్త్రధ్వనిః || ౪౭ || ప || వృత్తేణైతి || ఏతాభీనుహిడింబో వృత్తేణావృత్తం

పరస్పరేణనోన్యేన్యేనప్రకరుభ్యనివార్యేతిపదద్వయముగ్రేపియోజ్యంగిరి
 తాగిరింద్రంహస్తేనహస్తంవచసావచశ్చ - వివంసశంతుల్కం - ఘో
 రండారుణం - సమీకంయుద్ధం - ఆదధాతే కురు త్క - ఉగజాశిష్టతమ్ ||
 ౪౮ || స్వసురితి || భీమఃస్వయం - వజ్రస్ఫుల శనేస్సఖ్యా తద్వ దతినారయే
 త్యథః - ముష్ట్యముష్టిమా తేవైవ - నిత్వాయుధే నైత్యథః - స్వసుభః గి
 న్యాఃహిడింబాయాఃసమక్షంప్రశ్నయే - ఏనఃహిడింబం - విడోజాఃఇత్రః
 వలంవలానురమివ - యమరాజధాన్యంకుటుంబిషువాస్తవ్యేషుముఖ్యం
 కురుతేస్త - అవధీదిత్యథః - ఉపమాలంకారః - ఉపేంద్రవజ్ర || ౪౯ ||
 తదన్వతి || తదనుహిడింబవధానంతరం - తిమిరస్యకదంబేసమూహేనేవ

సమీకమేతౌసహమాదధాతే | ౪౮ || ప || స్వసుస్సమక్షం
 స్వయమేవముష్ట్యవలంబిడోజాశిష్టతమ్ వజ్రసఖ్యా | హిడిం
 బమేనంయుమరాజధానీ కుటుంబిషుభ్యంకురుతేస్తభీమః ||
 ౪౯ || గ || తదనుతిమిరకదంబేనైవహిడి బేన - నిర్ముక్తాత్త
 స్తాదహర్తు ఖాదివవనాత్సంధ్యయేవస రాగయాతయాక
 మలపాలికయాసహ - తపనభానవ ఇవ రాజసూనవస్తేని
 మ్ర మృశాలిహూత్రమునేస్సరసి - వీతిహూత్రభా
 సంవ్యాసంభగవతమాసేవ్య - తత్రతస్మి దేశాదహనితి

హిడింబేనరాక్షసేననిముక్తాత్ ఉభాభ్యామపితృక్తాదిత్యథః - ఏవమ
 గ్రేపి - అహర్ముఖాత్ ప్రాతః కాలాదివతస్తాద్వనాహిడింబారణ్యాత్
 రాగేషరక్తకాంత్యాఅనురాగేణచసహితయాసంధ్యయేవతయాకమల
 పాలికయాహిడింబయాసహ - నిమ్ర మృపినిగత్య - తపనస్యసూర్యస్య
 భానవఃకిరణాశ్చ - తేరాజసూనవఃపాండవాః - శాలిహూత్రస్య నామ
 మునేస్సరసితి త్తీరశ్చిత్యథః - వీతిహూత్రస్య అగ్నేరివభాఃకాంతిర్యస్య
 తంభగవంతం వ్యాసంమునిమాసేవ్య - తస్య వ్యాసస్మని దేశాదహనితిః
 కతివిద్దివాని - తత్ర శాలిహూత్రమునిసరస్తీరే అతివాహయాంచక్రం
 మయామానుః - అత్రనిమోదనక్రియయావనప్రాతః కాలయోగ
 గణమనక్రియయాపాండవరవికిరణానాంధమైశ్చేనప్రస్తుతాప్రస్తుతా

స్వదందీపకద్వయం-తథాహి హిడింబశనాఃకదంబయోగశ్చ మోక్షనైత్యే
సహిడి బాసుంద్యయోః శేషభిక్తికాభేదాద్వ ససితతాగేషదనాశ్చకూ
దుపనూద్వయం- చతుశ్శాకం ప హంవీతహిహాస్రభాసుమిత్త్యు స శయనా
సంస్కప్తిః॥ ౫౦॥ పుత్రమి॥ తత్రశాలి హిహాస్రసరస్త్వీదే-ఆచం గాపరా
తానాపీడితా-చ క్తంచరీహిడింబా- పవనభువాభీమేనపహ- పు గాశ్చభో
గాధేతోః - సవైగుణైఃశౌర్యదై ర్యాదిభిః-ననోజవసశాసన్మిత్యు
త్సంప్రాప్త - భీన తుల్యమితియావత్॥ ౫॥ ఆధనునోజ- స-పిత్త- సన్నిభ
ఇత్సవరః - ఘటా క్త-చం నామపుత్రం- ప్రా సూతన క్త-చం - ఘ
టోత్క-చ-పు- భోపితః - వఃయుష్మాకంకవ సుకార్యస- యోజం - స్వ
శివ వస్త్రేమా త్ర సన్ని హిశివ వేష్యధాః - హరేసింద్రస్యః శేనానా
ధ్యోస్యాఃకంక్రదన్తకణప్రముక్తశ చ్చాయాధస్యావీతచ - స్రుంసనాం
మృతంతుర్యామిశ్యుప్ర కా రేణ-పిశ్వా యుధిష్ఠిరాదీప్రత్యక్తా-

చివతి నాహయాంచక్రః॥ ౫౦॥ ప॥ పుత్రం తత్రఘటా
త్క-చంపవనభూసం గాదనం గాపరా ప్రాప్తంసర్వఘటైర్వ
నోజవసతాం ప్రా సూతన క్తంచరీ కుర్యాం వఃస్త్వతయవ
కర్తసుహరేశ్చక్తైరపిస్రంసనామిశ్యుక్తావసపిశ్వా యథా
భిలషితంయుక్తి స్తయానిర్యయా॥ ౫౧॥ ౫॥ తతస్తేవ న్యా
శ నైధకన్యా ధారితవసుధాసుధాశనాకృతయః - ప్రాప్త

తయాహిడింబయామాత్రాయుక్తిస్సక - యథాభిలషితంస్వై రంయ
దాతథా - నిర్య యానికతవా - యత్తుసవైగుణైరుపలక్షితం
నోజవసతాంనునోజవసత్సంప్రాప్తమిన్ద్రసింహః - తత్తస్య ఉక్తకోశా
నభిజ్ఞతాఽలసితమే వేతినాస్తాకమూగ్రహంజ్ఞ శాదూలపిక్రీడితం॥ ౫౧॥
తత్రత్వః॥ తతఃఘటోత్క-చశిశమనానింతరం- వ నభవైశ్చనై రత నైః
కందమూలాదిభిః - ధన్యాఃస్థూయాః - తెహండనాః - ధార - వ - ధా
యాంభుఃసుధాశనాఃదేవాః బ్రాహ్మణాఃకైయావత్ - తేషామ క్తైర్వ
షఃస్తైస్తథోక్తాస్సంతః- బకస్యనామాసురస్యబలేభ్యశ్చా వనాశ్చాదితా
ఆక్రాంతాం- బకపక్షికులాక్రాంతామితిచ- అతఏవప్రాప్తవ- స-
ర్వమివస్థితామేవమ గ్రేపి - అహన్యహాని ప్రత్య హావధకమానివిహ
బ కా సు ర దే యేనయశ్శ్రీకంసయస్యాంతాం - వధకమా నైర్యోజనో

కాంచ - పాతాళభవంపాతాళలోకమివ - పాతాళే నాగపాలైబలాతే
 బద్ధత్వాదిత్యస్య శ్రభావః - సూర్యతనయా యాః యమునాయాః - అంకరాజ్యసే
 లంతరే ప్రతిస్థాస్థితస్య స్వాస్తాం - కణోః చితపాలనా మితవ - అంగరాజ్యసే
 మాం - అంగభృం దేశమివ - ఏకచక్రాంత్యంజ్ఞాం - ఏకం చక్రం ధాం
 గం యస్మాన్తామితవ - రవిరథస్య సూర్య రథస్య సంబంధినీం అక్షధురీణ
 క్రావలంబితర్యగ్నామివ శేషమివ - పురీంక్రమాత్కేతివయ ప్రయాణే గా
 క్రస్య ప్రాప్త్య - కస్య చిద్ధృహమేధి - గృహస్థస్య గృహనధ్యమేత్మ - సు
 ఖియథాతిధా - అధ్యవాత్సుఃవసంతిస్త - వసతే. కతకరిలుక్ - అత్ర బకబ
 లాక్రాంతామిత్యాదౌ శబ్దమాత్రసాధగ్న్యశ్లేషచతుష్టయసంస్పృష్టిః ||
 ప్రకృతాప్రకృతోభయగతముక్తంచెచ్చబ్రహ్మాత్రసాధమ్నం - శ్లేషోయం

షమివబకబలాక్రాంతం - పాతాళభవమివ ప్రత్యహం
 వర్ణమానబలిశోకామ్ - అంగరాజ్యసేమామివ సూర్యతన
 యానుకూలప్రతిస్థామ్ - రవిరథాక్షధురమివైకచక్రాం - పు
 రీంక్రమాదాక్రమ్యకస్యచిద్ధృహమేధినోగృహనధ్యము
 మేత్వసుఖనధ్యవాత్సుః || ౫౨ || ష||భిత్తోమటద్భిరధత
 త్రపుధామూరైరధంవిభజ్యపృథగపితమన్నరాశేః ||
 ఆకంతమభ్యవహరన్నఖిలైః ప్రతీకైఃపుష్టైఃబహువమరుతః
 పునరుక్తపోషః || ౫౩ || ష||తత్రతత్రద్విజైరేతేపృష్టానా

శీఘ్రత్వంసహస్రప్రద్యగ్వయేనాంత్యతితటతాత్ || ౫౨ || భిత్తోమటద్భి
 రితి|| అథఏకచక్రపుగప్రవేశానంతరం - తత్రఏకచక్రాయాం - భిత్తో
 మటద్భిః||భిత్తోన్నహచరద్భిరిత్యధః - పుధామూరైఃపాదైః - అన్న
 రాశేరాజితాదిత్యశేషః - అదాంసహశంయథాతథావిభజ్య-పుథగర్పితం
 అన్నరాశిం - ఆకంత - కంఠపర్యంతం - అభ్యవహరణభుంజానః - మరుతః నా
 యోఃపుష్కరభేదః - అఖిలైః ప్రతీకైరవయవైః - పునరుక్తః ద్విగణితః
 పోషః సాంసృత్యంయస్యతథోక్తోబహువ - ఆతిసాంసృతోభూదిత్యధః - వ
 సంతతితకా || ౫౩ || తత్రేతి|| ఏతేపాండవాః - తత్రతత్రగోషీసు - ద్విజైః
 బ్రాహ్మణైః - పృథాభువాంపాండవానాం - నాశం దాహజన్యం పృష్టాకిం
 పృష్టాశ్వినయక్రాస్సంతః - వయమత్ర ఏకచక్రాయామేవ తేహంతుసంస్థేం

౫౬॥ నేతి॥ సావిత్రపత్న్యపి - కృపాళుతయానయాశీలతయా - హృదిమన
సిలగ్నావ్యాప్తుః కర్మగోళోకాత్మకః స్యాస్తాం - మహంతోన్య సం
తాపాన్తి ద్యంతిభావః - తాంకుంతే ప్రతి - గద్గదానిదుఃఖతరైశ్చానితక్ష
గాణివచనాని యస్మిత్తద్వదాతథా - ఆచచత్సే ఉవాచదుఃఖని దానిమితి
శేషః * చక్షుః కేకతరిలిట్ ॥ ౫౭ ॥ సాధయేయమితి॥ ధర్మః పిశ్యబు
తాపాకరణహపసంగ్య హ్య తేనేనేతిధ మ్నంగ్రహంపుత్రంసాధయే
యంసంపాదయే మిమితి హేతోమిధుసంస్త్రీ పునుమేనందధాతీసంగచ్ఛ
తి * ప్రజయాపితృభ్యవషవా అన్మనోయఃపునీతిశ్రుతేః * ప్రజాయై
గృహమేదెనామిత్త్య తేశ్వనుమాతానువత్సా ర్థమేవదారసంగ్రహాత్తి
భావః - అనేకానిసన్తానపూర్వాణి యయోస్తయోరితిబహుతరే పాపసం
చయవ్యతినాయకంవిశేషణం - ఆవయోదంపత్యోస్తుపరంకేవలం-ఆధ

ప్రాక్షీత్ ॥ ౫౬ ॥ ౫॥ సాపితాంకృపాళుతయాహృది
గద్గదాంగద్గదాక్షరమాచచత్సే ॥ ౫౭ ॥ పసాధయేయమి
తిధర్మసంగ్రహంసందధాతిమధుసంపరస్పరమ్|ఆధయేపరమ

నేకజన్తనోరావయోరజనిపాపసంగ్రహః ॥ ౫౮ ॥ ప॥
అయికింబ్రవీషపరిపాకమంహసామితి భీషణోబకృతిక్ష
పాచరః | స్వసురాదరాతస్వయమివాగతోయమో

యెనునోవ్యధాథణం - పాపంతత్ఫలదుఃఖంసంగ్రహ్యతేనేనేతిపాపసం
గ్రహఃఅల్పాయఃపుత్రః - అజగజాతః - అత్రపుత్రాత్మకధర్మాయయ
తమానయోరల్పాయఃపుత్రాత్మకపాపావాప్తవణానాద్విషమప్రభే
దః * యత్తునమన్యసంగ్రహంసంపాదనమితి వ్యాఖ్యానియితమి
ధునసంగ్రహాత్తిన్యసింహప్రలపితతన్నాన్యనపరశ్వాదిదోషాత్సేవణ
మూలోచ్ఛేదిశ్వాదుపేక్ష్యం ॥ ౫౯ ॥ అయితి॥ అయిహేనఖి-అంహసాం
పాపానాం - మమేతిశేషః - పరిపాకందుఃఖాశ్చనాపరిణామం - కింబ్రవీ
మికథంపత్యమి - అనిర్వాచ్యంనాద్దుఃఖమిత్యథః - తదేవవిశదయతి॥ అ
తీతి॥ అతిభీషణఃఅత్యంతదారుణః - బకృతిబకసంజ్ఞః - త్తపాచరఃరాక్షసః
స్వసుభాగిన్యామనానాయాఃఆదరాత్స్వయంసాత్మాఅగణియనుభ
వేష్యత్ప్రేత్సా - యమునాయాఃసనాంత - తీరారణ్యంఅవలంబ్యఆక్రమ్యవ
తతేమంబుభాషిణీవృత్తం ॥ * * * * *

౫౦ || మాభూదితి||నఃఅస్తా కంసర్షే హం - యుగపదేకకాలం - నాశోమా
భూదితి హేతోభీరుభిఃభయశీలైరితపవ-పూరైఃపురాతనైఃపారైఃపత
త్పట్టావాసిభిఃజాతుకదాచిదవసరం ప్రాధానావకాశంబభావ - అస
త్పద్మహువారంప్రాధానాభిఃప్రక్షిప్తంసిగ్గీతం - పక్షైకస్త్రిన్నహనివక
మేకంపుమాంసం తుంగమత్సున్నతం-పగ్వతకల్పమితియావత్ - అన్నస్య
రాశిం - పతదుభయకూపంబలిం-నిత్యంది నేది నేత స్తేబకాయ - ఇహైతత్స
ట్టణే-జనవితరతిదదాతి-నిత్యంతస్త్వైశ్చ త్యేషాదః || * || కృత్వాతస్త్వైశ్చ
పాతస్త్యనస్త్వయిత్వాదుపేక్ష్యః || * || మందాక్రాంతా || ౬౦ || తాదృశ

యమునావనాంతమవలంబ్యవత్తతే || ౫౯ || ప || మా
భూన్నాశోయుగపదితనోభీరుభిజాతుపారైఃపూరైఃస్వ
బ్ధ్విపరమగుక్యప్రాధానాభిఃప్రక్షిప్తం || ౬౦ || స్త్రిన్నహ
నివతరత్యేకమేకంపుమాంసంనిత్యంబస్త్వైబలిహజన
స్తుంగమన్నస్యరాశిమ్ || ౬౦ || ప || తాదృశఃప్రళయకాల
కిలోహంసంసృజుమమాలయభూమేః || ద్వారితివృత్తిబకా
త్పరితుష్టాత్పరితోషకమివాద్యజిఘ్రతః || ౬౧ || ప || బా
లానివప్రవయసోపనరాశనోయంభుజీతచేత్తమగపవహి
పుణ్యపాకః || బాలేనభావ్యమితితద్వలిఖువ్యవస్థాకంరేపు

ఇతి || తాదృశః ఉక్తబలిప్రదానాత్మకః-అతఏవప్రళయకాలశివకరోరఃప్రా
ణిహింసకత్వాద్దారుణః-వాసరఃదివం-పరితుష్టాత్ బ్రాహ్మణోద్యబలింద
దాతీతిప్రియవాక్యశ్రవణేనసంతుష్టాత్-బకాత్ రాక్షసాత్-పారితోషి
కంప్రియవాతాహారదేయద్రవ్యం-జిఘ్రతః-గృహీతుమిచ్ఛురివ-మమా
లయభూమేఃనివాసస్య ద్వారిద్వారదేశే - అద్యశ్వః ప్రాతరితి-వర్తమా
నసామీప్యేవర్తమానత్వనిదేశః-తివృత్తి-తత్తద్భూవారానుపూర్వా
శ్వః ప్రాతరబాలిరస్తాభిదేయశివ్యధాః-స్వాగతావృత్తమ్ || ౬౧ || బా
లానితి || అయంవరాశనోబకః-బాలాయూనగ్రవేత్యధాః-ప్రవయసఃవృ
ద్ధానపి-భుంజీతచేత్ భక్షయేద్యది-గున్మద్ధభక్షణమేవపుణ్యానాంపాకో

హి-భలంఖలుతన్తాశ్ర గపినాస్త్రీశ్యాహ || బాలేతే || సస్య బకస్య బలిమవి
 వయేభావ్యంభవితవ్యం - ఇత్యుక్త ప్రకారావ్య సస్యప్రాదీనసక్రవణః
 పునఃకంఠేక్రకచస్య - కరపత్రస్యధాటీభంగీం - కలయతే - జనుతి
 ఆవయోదశంపశ్యోరవిధత్వా తగుణపుత్రవవాయంతద్వ ల్యధాదే
 యత్రామహన్తు బుమితిభావః వసుశశిలకా || ౬౦ || సంతానే || సుతానస్య
 అస్తద్వ్యుశే న్యమూలంలపిచ్ఛేన కారణం - ఇవంపురోన్ధి - తస్యౌచిత్రః -
 ఎకమేవాస్తే - తే-తత్త్వానాద్వ్య శోచ్ఛేదత్యభా - ననుకదాచిక్ర స
 యాబజంబునపుత్రందచ్యో త్యతత || సువక్త్రే || స రాక్షసే - ప్రబ
 కస్తు-సంవర్తకాలస్య సహజస్య శృశిశ్య రణః రథాచక్రణిహిసాప
 హ రాక్షారేకతక్య పేతభావః ననుకాలంతరభావినీనాపసంపదించ్య కేను

నఃకలయితక్రకచస్య థ టీమ్ || ౬౧ || వ || సుతానమూల
 మిదమేకమపశ్యమాస్తే సంవర్తకాలసహజస్య సరాక్షసే
 త్రః || సంభూయ తేచసయః క్షిప యానుచాత్యా సంత్య
 తాంకథసుయంసఖి మేషివత్రిః || ౬౩ || X || ఇస్మదీర్య సుభ
 సావగాహనహృదినుసముత్కూలితశ్చేకం సస్రాం మున
 యససలిలంవిశ్వంఖలంఖేలయంత్రేతన్యైశ్చ మతిసయేషు
 ద్విటీయోపన మరెష్వద్వితియ స్సతి స్సఖి తేదియతేనవవ
 త త్ప్రాణవాశ నేబలీభ పస్యతిమాత్మేషీరతనానర దేవమహి

ద్యైవశోచసత్యతలహ- సంభూయతఇతి-మహత్యా దుఃఖదుభావరయా
 త్పవయా ఎకయై వరాశ్యా - సనుయఃబలిప్ర దానావసరః - సంభూయ
 తేసంప్రాప్యతే-ప్రభా - యాంరజన్యామేవబలిదేయ ఇశ్యధిః - అ
 తానకాలాంతరిణావిసదితిభావః - ఇయముక్తామేనుదీయావిస్త్రీ - హేస
 ఖి-కథంకేనప్ర కారణ-సంతీర్య తాంతిక్రమ్య తాం || * || తరతేకహ
 జీసాప్రకాలేలోట్ || *****
 ౬౩ || ఇతి || ఇత్యుక్తప్ర కారేణదీర్యక్రౌ - సుభ-సను తివేXం అ వ
 గాహసంని - జ్వరయన్య తథోక్తేనహృదయేననుననాసముత్కూ లిశంత
 టుంప్రాపితశోకవవరసఃజలంతస్య పూర్వ వాహమనస్థితం - నయవ
 యోస్సలిలం-విశ్వంఖలం- ని స్ప్రతిబంధయథాతథా - ఖేలయంత్రే ప్ర

[illegible]

పీఠత్య శౌర్యేత్ ॥ ౬౦ ॥ ప ॥ అచ యోరక్షదంపత్యోరశ్రు

హాహా శుభపదే | ఆనందస్యాగిరే తోజాదాదేశభ్రజశ
క్రీణమ్ | ౨౨ | ౪ | తమిళుం ప్రసువార హమ్య సంతుంగడి
వో నాయు పుతో బలావలే సాలే || కనసానబకం లితే హరా
శ్వామి సాధారి తమన్నరారి మేవ || ౨౩ || ౫ || అపరే ద్యు

నైషదేశజ్యోతిష - ఆనందస్య అచిరకఃసంతోషాతిశయః - ఆదేశఃఅగ్రాధి
 ప-వ్యాకరణశాస్త్రప్రసిద్ధజ్ఞాంతరమివేతిచ-తస్మిన్నేవమణితత్త్వణం-
 భూత్-వ్యాకరణేనయుక్తగాదిపదేఅదేశవిధయాన్యమూదిపదమివఅప్ర
 ప-సంకూరీకృత్య ఆనందాతిరేకపదమభూదిత్యుధాః || ౩|| ఉపమాలంకారః ||
 ౬౫ || శకుంతి || వాయుసుతః-తమసుంపూర్వోక్తం ఉదంతం వాత్తాం ప్రతి-
 హసిప్రసువాదనవ్యాగదితఃకథిశస్పృశ-బలాపలేపాచ్చార్మగర్వాద్ధృతిః-
 బకనుసురంకాక్రంతంనసానలిలేహనస్పృష్టవాక్ - సగణయామాసే
 తియాః తే-కింతు - అ-సాశకతేన-ధారితం సంభరితంఅన్నరాశిమేవ-నువ
 సాగాత్యాంలిలేహఆస్వాదితవాక్-శ్వఃపూణాహారోమమభవేతితి
 సత్వానుపిరజనీలధ్యాయన్నతిష్ఠదిత్యుధాః-లిహేకర్తరిలిహ-దాపచ్చంది
 కం || ౬౬ || అపరేమ్యురితి || అపరేమ్యుఃపరస్తిక్తాదినే-నిభిలజనానాంఽపి చంద్రశ్చ

సఖిః-జనహత్ బకహృదయ భేదనంత్వేలితంసింహనాదంచక్రైః-అశ్రుబ
లిబజ్జుత్యైలితాభ్యాంభీనుస్యత్పణీకృతజకబలావలేపప్రణతేవశస్త్రునా
వసుధ్యుచిః || * || శాదూలవిక్రీడితంవృత్తమ్ || ౬౯ || సత్త్వోప-తది
దంభీనుసింహనాదం-శిశుమృశ్వా - బలివాలస్నే నబలవతేతివపును
విశేషే-శనుహేపురుషేణభీమేనచద్వా భ్యాం నందితేనవిలంబితేనశకట
స్యాగమనహేతునా- ప్రధనుంసింహనాదశ్రవణాత్పురస్థమేష-కృతఃఉ
న్మైతఃఉన్నత్తిర్యస్యతం-రోషంక్రోధం-ద్విగుణయోపునరుక్తయః సక-
గిరేకందరంగుహానైవనుందిరంతస్య ముఖాన్వా రాత్-సరభసంసవేగం
యథాతథా-నిగతృబహి-గత్యేషుత్తరేణస్వయః || ౭౦ || ఏవమితివృ
త్తాభిఃస్ఫుటాభిఃఉరగిరక్తరేఖాభిఃరుధిరలేపధారాభిఃకృతాఃవిరుదానిజ

గృథృధ్వంతుస్య గాలఘోషవికరశ్రవ్యోపదానస్త కేభుం
జానశ్యకటస్థపివచితదాచక్రైఃసుహృద్వైలితిమ్ || ౬౯ || గ | సో
పితదిదంనిశే-స్యజలిపురుషవిశేషనుందితశకటాగమనైవప్ర
థనుమేవకృతాన్మైతంరోషంద్విగుణయోగిరికందరంగు
దిగముఖాన్సరభసంసవేకత్వ || ౭౦ || ప|| ఏవంకోవాపరా
థోన్నశ్యమునువిగణయోబాహునుత్రైతిషుచ్యతావృత్తో
రోరక్తరేఖాకృతవిరుదజగద్భానుకత్వప్రకృతిః | క్రోశన్
త్యానిగఖాదత్పరణపరిచలత్సృక్వలగ్నస్థిదంఉచ్ఛాలే

యదిహ్నినియస్యాస్తరోక్తా-తాదృశీజగతోఘోషాతుకత్వేనవధేనయాప్రక
స్తిఃశ్లాఘాసాయస్యకథోక్తిః-క్రోశతాంవేదనయారుదతాంమగ్రాన్వానాం
బలీభూతానాంఅంగఖాదేఅవయవభక్షణేత్వరణేరవేగేనవరితశ్చలతోః
సృక్వగోఃఓష్ఠప్రాంతయోలకగ్నేఅస్థిదండావివస్థాలేఖేషిశేషత్వ
వివక్షయాసమాసః-దంప్రైదంతవిశేషా-దధానోయాతుధానఃబకః-అ
ముంబాహుంఅవిగణయోఅవిచారయన్నేవముక్తప్రకారం-అత్రమయివి
షయేకోవాఅపరాథోన్తిఅపరాథంకరోతీతిషుచ్యతాఘోషంకుర్వతా
సక-పవనసుతమభిభీనుస్యాభిముఖం-ప్రాద్రవత్థావతిన్న-యక్షుక్రో
శతోమత్వస్యభీనుస్యేతి-లగ్నఃపూర్వమేవేతిశేషః ఇతిస్మసింహప్రల

పిరగ నెట్టెనానాను హవ సేవ-యతఃప్రథమే కష్టకష్టస్యద్విటీయేచ్యు
తస్య స్థానాస్యచదోషస్యా రత్నే || ౭౦ || ౨ జే || గావుభాభీనుబకానిజా
భ్యాంభుశయోయుః భిభ్యాంభియం గ్రాభిబంధనైః-నియమి-రగ్ధః
యత్తుః మస్య శాన్యశంకరస్య తమనోఽన్యంయయోస్తథా క్తాసంతా-పర
స్యగంధజాబ్జాంబుధ నేన్యంయత్తాః త్వ ణః-లింపానాం దేవానాంప
స్త్రే-నిలి తేజశ్చ ధ్యేయశ్చ ఖలి తేనయనైస్సేతథి క్తం-దేవై గాశ్చర్యా
త్పరిచ్యుచిమింహం గగనాధాతి వా ఆలోక్య మానమిన్యో ధః నియుగ్భి
ల్పగభామయ్యుద్ధకణ నిపుణయధాతధా-నిరవహతాంకృతవంతౌ || + ||
నిమ్నాద్వాద్వహాభేకతరలిజ్జ || జ || పుష్పి శాన్త || హృద్యోద్యోద్యో
౭౧ || పుత్రస్యేతి || తే వాద్యోపుత్రస్య భీగాస్య భుజయోఃదౌలతి

ద, ప్రేక్షగఢానిఃపవనభువకుభిప్రా ద్రురగ్నా తు ధానిః ||
౭౦ || ప || స-స-స-ము-భీనియ-త్ర-శా భిని-మి-త-య-త్తు
పరిస్పరావుభాతా-నిలితరము నిలితి పవ-జ్జ-నికరవహ
తానిపుణంయగ్భిల్పమ్ || ౭౧ || తతః || ప || పుత్రస్య వా
యోభాజదౌలతి త్వ లబక-వ-నో-త్ర-చిరంచరం తమ్ || ని
నైదశం కామపరాక్షున సీ నేత్రాభ్రవష-తు-విలాసి
యోగ్యమ్ || ౭౨ || ప || తంకికృత్య పురసిమ్మి నిశీధేశ్చ
శాత్కు నిశమశి-దోషమ్ | మాన్యుకా మభివమారుత

త్వంకష్ట-తత్రవనేత్రణ్యై జలచ-చిరం-చరింతంసత్వా నిభుజానం-బకం
రాక్షసంపక్షిపిశేషంచ-ర తస్య స్త్రీశాంనే త్రాణ్యైవలభాణిమేఘా
స్తేనాంపక్ష ర్తాయోఽలాగఃపుష్ట్యత్తకఃతస్య యోగ్యాముచితాం-కా
మశివశాంకురవస్థాం-నిన్యే గమయూమాస-భీమబాహుబలేనబకోమమా
రేత్యధః || జ || నయతేదు-హాది త్వాద్విక్రమ-త్వం || * || నేత్రాశ్రు
వక్షాన్వి-తిసాతోనేత్రపవనైయ్య ధ్యాపత్రేగు-పెత్తుః || జ || ఉపజా
తిః || ౭౩ || తమి-|| మారుతనూను-భీమఃతంనిహతంబకంతచ్ఛవమితియా
జత-నిశీధేలధ-రా-ప్రే-పురసిమ్మి నగరద్వా రే-వికృత్య పాతయిత్వే త్య
ధః-తత్తు శాత్కు-నిశస్య శివస్య మశనసస్య శేనయోదోష-తం-మా

ప్రసాదానుకూలమాయస్త్వభావోక్తవేత్తః ప్రేక్షాగ్రహణకావలంబితః
 సమస్తవికారలోపః - మానుకుః కృతః ప్రాంతవర్తనానామేతర
 గాతృగతవాదః ॥ ౧౬ ॥ సమానుదైవవలన సంపదనాభివృద్ధిమేవా
 యాస్త్వకలదోషనివారకత్వాదీభావః ॥ ౧౭ ॥ సమానతా - అభిప్రాయ
 లర ॥ ఆలోచ్యేషా అశేషైః సాత్త్విక - లబోద్ధామభిప్రాయః - విజ్ఞప్తు
 సీమ్నవికృష్టంయావదవ్యవహరాలభ్య - అప్యన్యసానుభూయిష్టా
 రోప్రసాదానుకూలమాయస్త్వ పరివోషేతననంజనమేతేభ్యః - సత్త్విక - వి
 జ్ఞప్తికలవలనంబును శేతనమిక్ష్వస్వ - భువనానామేతర - అభిప్రాయ
 మితిభేదం - అనంతసాగరస్య తరుగాణానాంనా భిప్రాయానామి
 రవశీక్రియాలెత్త - అత్మాశ్చర్యోయంబకభోదోద్యమోన్మేషానాం

సూనునానారంభిసూపనేతియమాగత ॥ ౧౮ ॥ ప ॥ ఆ
 లోక్యమాతృశవమేతదశేషపారైరణ్యైః - ప్రేక్షావల
 క్రియతేన్ద్రజేతః | ఆశ్చర్యపూరవరిమేత - అభిప్రాయ - సా
 దసాగరం గదర - సాభి ॥ ౧౯ ॥ ౧ ॥ భవనమేత్యతదాగ్న
 మామధిసూపన - ప్రేక్షాశేషమూర్త్యై - ప్రయయజేన
 మాసేషవిమేత్రేప్రయవితః పురిత - ప్రేక్షా - ౨౦ ॥ ప్ర
 క్షిజాతునికేతవేదికాయాంసకేతేనుపిహిభవనేవ్యపా
 ధాత్వా - పథికోపరరాత్రిజాగ్రూకప్రబభామేగిరమీత్వ

ననంకురిత్యభావః విసంతతిలకా ॥ ౨౧ ॥ భవనమీ - ప్రేక్షాపురి - తదాప్రా
 ప్తహాదనః ప్రముదితస్త్వ - గృహమేధి - ప్రేక్షావాతగృహస్థస్య భవనం
 మామేత్య - ప్రవణీకృతః సమీకృతః - ము - భావ - మనతస్త్వ - పవనజేతే
 విపయ - అత్యున్న - సంతతి - ప్రయయజేతేదీప్తితవా ॥ ౨౨ ॥ ప్రపూర్వా
 ద్యుజేతతారిలిక్ - ఉపకృతస్య ప్రత్యుపకారా - విశ్వదాద్రికభావః - ద్రు
 విలంబితం ॥ ౨౩ ॥ ౨ ॥ జాతకదాచిత్పథికః కద్విష్వాంరః - నిశితా -
 నికేతస్య పాదవావాసగృహస్య వేదికాయాం - స్రాంగణవేదికాయాం -
 కేతేర్యసమీపే - సుప్తిసుఖంబి - ద్రాపౌఖ్యం - నిష్క్రేష్టా - ఆచరణ
 త్రైఅరుణోదయవేళాయాః జాగరూకః ప్రబుద్ధస్త్వ - ప్రసంగాత్తే

ప్రస్థావార్త - పాదావప్రతి - ఈ దృశ్యేవత్మ్య మాణప్రకాశం - ౧౧౫
 వాచం - ప్రబభాషే ఉక్తవాక్ - బౌపద్ధంనుక ॥ ౧౭ ॥ పాంచాలి -
 మిది ॥ అర్హస్యపాఃయూనాంతరుణానాంన సౌరభేను కామేష్టైః - సౌ
 ధేషు గౌమ్యేః - రత్నసుయ్యాంపాంచాలికాం - కృత్రిమపుత్రకాం -
 పాంచాలికాం ద్రౌపదీం ॥ ౧౮ ॥ పాంచాలికాపుత్రికాన్యాద్వస్త్రదంతాది
 భిఃకృతేత్యనురః - మమేయంభవేత్ - ఇతిహృదికృత్వా మనసినిశ్చిత్యేత్య
 ధాః - స్వయంవరఇతినుహాఉత్సవస్తస్యై - యుతై గావో నాథామాగతైః
 ద్రౌపదైస్స మం - ద్రుపదభూపతిరాజధానీం ప్రయాంతిదుష్పదపురమి
 త్యధాః - అత్ర సౌధగత్సపాంచాలికేతిపరంసతికేవలయావకం - వసంతతి
 లకా ॥ ౧౯ ॥ తహిరాజానఃప్రయాంతుకీమస్మాకంబ్రాహ్మణానాంత

౧౦ ప్రసంగాత్ ॥ ౧౭ ॥ ప ॥ పాంచాలికాయు వమ నోరధ

సౌధగత్సపాంచాలికాంహృది మమేతిమమేతి కృత్వా ॥ అ
 దృశ్యస్వయంవరముహూయన్తపాః ప్రయాంతియాత్రైస్సనుం ద్రు
 పదభూపతిరాజధానీమ్ ॥ ౧౮ ॥ ప ॥ భోక్తు మన్న మపిసూప
 నమగ్రదోగ్ధు మప్యభినవప్రసవాగాః ॥ లప్యతేద్విజగ
 ణోపిచతస్మాద్వత్సలాద్దు హితురుత్సవకాలే ॥ ౧౯ ॥ ప ॥ న
 హిత శ్రభవేదపాథాతావిజయస్సిద్ధిముపైశ్యతీస్ఫుటమ్ ॥

త్రైత్యతతప ॥ భోక్తు మితి ॥ ద్విజానాంగణాప - భోక్తుంసూపేనసమగ్రం
 సంపూర్ణమన్నమపి - దోగ్ధమభినవః - నూతనః ప్రసవః ప్రసూతిర్యా
 పాంతాః - గాలపి - దుహితుః - సుతాయాః ద్రౌపద్యాః - ఉత్సవకాలేస్స
 యంవరోత్సవసమయే - వత్సలాద్దుహితృప్రేమవతః - తస్మాద్దుష్పదాత్ -
 లప్యతే ప్రాప్యతే - స్వాగతావృత్తం ॥ ౧౯ ॥ సహితీకించ - తత్ర ద్రౌ
 పదీస్సయంవరోత్సవే - హియస్తాత్ - అపాథాతావ్యథత్వంనభవేత్ -
 పాథాఃజానోనభవతీత్యపాథాః - తస్యభావస్తత్తా - అజానభేః - నభ
 వేదితచ - తతః - కారణాత్ - విజయఃగమనమిత్యధాః - ఉపసగేణథాత్స
 ణోబలావన్యః ప్రతీయతఇత్యనుశాసనాదితిభావః - సిద్ధింసాఫల్యంఉపై
 శ్యతిలప్యతే - విజయోజానః - సిద్ధిం ద్రౌపదీలాభహావారి - ఉపైశ్యతి -

స్ఫుటానూరమితచ-దధిస్తుతసూపసమ హాన్తరానిలాభాన్తస్య భేదన
 త్వా రా ద్రా పదీలాభాన్తే త్యుభయత్ర భావః - హేమమాజనః ఉత్కృ
 ప్తతేజశ్శాలీనఃః యుక్తాకంసుహత్సు ఖంయుగపః - ఏకదైవసాహిత్యే
 నేతిచ-అస్తు-తత్తస్మాత్ - ద్రుగంసత్వ రమాగచ్ఛత - వైతాతీయవృత్తం
 ౮౦ || ఇతి|| ఇత్యుక్తప్రకాశాముపశ్రుతింవ్యంజనయా - భావ్యథాసూ
 చసీ-ఆజానద్యాగాద్రా పదీలాభేనర్వేషాంసౌఖ్యలాభవ్యంజకామి
 తియావత్ - అతపవసుధయా అన్యతేననిమిత్తామివస్థితాం - ద్విజాతే
 బ్రాహ్మణస్య శాంవాచంహృదికృత్వా అంగీకృత్యేత్యుక్తః - తేపాండ
 వాః - పదిమాగేభూసురసంఘస్య బ్రాహ్మణబృంహస్య హధ్యంభజాతి
 ప్రాపువంతీతి భాగస్సంతః - పాంచాలస్య ద్రుపదిస్య పురంప్రతి - వ్రత

యుగపతుః పునస్త్రామహద్వైతమాగచ్ఛతత్తన్మహాజనః
 ౮౦ || వైతివాచనుపశ్రుతింద్విజాతేహృదికృత్వా సుధ
 యోనిర్నితాంతామ్ || పదిభూసుర సంఘసుధ్య భాజఃప్రతి
 పాంచాలపుర ప్రశస్తి రేతే || ౮౦ || ౫ || తెపిపునరనేకదిన
 నీతజనపరవససీమానః - పదికృతోదయేనభగవతావరాశ
 రీదాయాదేని - జకుభవ న పరిచ్యవ నేనవోనవో హ

స్థిరే - బౌపద్ధుదసికం || ౮౦ || వేపితి || తేపాండవాలపి - అనేకైదివై
 నీతానాంతి క్రాంతానాంజనపదానాందేశానాం నానామరణ్యానాం
 సీమాః - భాగాః - యైస్తథాక్తాస్సంతః - పదిమాగమధ్యే - పునరపికృతః - ఉ
 దయఃసాక్షాత్కారః - యేవ - తేవ - శాలిహూత్రాశ్రమేపూర్వందత్త
 దశేనత్వాత్ - పునరపిత్వ క్తం - భగవతా త్రైకాల్య వేదనా - పరాశరస్య
 మునేదాకాయాదేనపుత్రేణ వ్యాసేన || ౫ || రాయాదౌసుతబాంధవాదిత్య
 మరః - పియుక్తాకం - జకుభవనాత్ జకుహృద్వహ్య మానాత్పరిచ్యవ నేన
 నిరుపద్రవంనిగమనేన - పృషతో ద్రుపదితాతదపత్యస్య పాషాతస్యన
 వఃసూతనః - మృత్వా పునరుత్థితికృతశుల్యితియావత్ - హాషాస్సమున్మిష
 తిజాయతే - ఇత్యుక్తప్రకారయాగిరాలనుగృహీతాస్సంతః - సాక్షాన్మన్త

తేభూతానై రోహతానిగచ్ఛతాభుజయోః ప్రతాప ఏవఅనలోగ్నై
 నేవస్థితేన ఫల్గునకరవేల్లితేన-మహతా - అలాతస్యకరశ్మతకాష్టా గ్రాం
 గారస్య తేజసా-నిశితాంత్రా - నితాంతసీమాని - సాశ్వతామోద్వికథా
 నిస్సారితంసంతమసమంధకారః-యస్యైవ సమంధకారావన మాగేణ
 త్రివిష్టవస్య స్వగణస్య తటినీ నదీగంగాసంయమా స్థాస్థమీవమిక్య
 భాః || ౫ || అభితేవరితభిత్వాదిదాన్తి తీయా- ప్రావీక్షా || * || విశతేక
 తోరిలుక్ - త్రైలుగుంగాయామిదుః తరేతాన్నయః || ౫ || ఇందీవరా
 దితి||ఇందీవరాతనీలోచ్ఛలాత్ - రాత్రాశత్రైవలత్క్యైః స్థితేరిభా
 వః-తరంగేతరంగేప్రతితరంగం-అనుప్రప్తైః క్రమేణసంక్రాంతైః అభి
 దుహితులత్క్యైః బింబైః ప్రణిబింబైరివస్థితైః తరుణీ నాంకదంబైస్సమూ

వఃపాద-తస్య సముచ్ఛవతీగిరీనుగ్నహీతాః - సాత్రా
 ప్రోహతాభుజప్రతాపానలై నేవఫల్గునకరవేల్లితేన
 మహతాలాతతేజసా-నిశితాంతసీమంతితి సంతమసయా
 వదవ్యా - త్రివిష్టవతటినీసమయా ప్రావీక్షా || ౫ || త
 త్రైలు || ౫ || ఇందీవరాత్ప్రతితరంగమనుప్రప్తైః బిం
 బైరివాభిదుహితుస్తరుణీకదంబైః | క్రీడకసమంవయసిది
 త్రోరథోవిలోక్యపాథాథాదురోదకుపితః ప్రళనంబీర్జుః
 || ౫ || ౫ || అస్తమాన్తపననానదైవతంసంప్రయుజ్య

హైస్సమం-తైస్స హైశ్చ భాః-పయసిగంగాజలేకీ డకచిత్రరథోనామ
 గంధర్వపాథాన్నిలోక్య-కుపితః క్రుధస్త్వా - ప్రీభిస్సహౌకాంతైః తావ
 మామాగమస్య లజ్జాకరత్వైరక్రోధోద్వాదకశ్వాదితిభావః - అతవప్ర
 తనంతుమిచ్చుః చికిమృస్త్వా - రురోధనిరుద్ధవా - అత్రపాథావ
 లోకనస్య ప్రళనేచ్ఛాంప్రతితస్మాత్పత్ని రోధంప్రతిహేతుశ్వాత్ప్రదా
 థాహేతుకంకావ్యలింగద్వయనంగాంభావేనసంకీర్ణం-వసంతతిలకా
 ౫ || అస్తమితి|| ధనంజయః అజ్ఞానః - సమరేచిత్రరథేనసహయుద్ధే

అత్తనాసమంతుల్యం నామధనంజయత్తా భ్యా యస్య తాదృశంజై వతం
 అగ్నియస్యతత్ - అగ్నేయమస్మంసమ్యక్ప్రయచ్చ - తత్ర గంగాతపే అ
 గ్రైస్వస్య పురఃవర్తత్యకలహా క్తంశస్య విగ్రహస్య రథంజాతుమాలయ
 సృలాతౌన్యహస్యసహాయం - దగ్ధత్వేనసమ్యక్ నిత్యధరాః - అనౌతస్మ
 తవాః - అగ్నేయాస్తేణతద్రథుదగ్ధవానిత్యధరాః || సీధరంజయోజానే
 వహ్నోఽతివిశ్వః - రథోద్ధతా || ౮౮ || గంధర్వాణామితి || గవణంజుషతత్తి
 గవణంజుషతహం కా రాన్పిశస్య - గంధర్వాణాంవక్తుశ్చిత్రకస్య - సుర
 సింధోః గంగాయాస్సంబంధినీ సార సైంధవేతస్మిన్నాధసజలే - భుగతితరం
 గః - శిశిరః - శీతలః - అఘాత్ - రోధసితాద్భుతేతమేభంగః పరాజయస్తు - తా
 వహేతుఃసంతాపజనకః - అఘాత్ అత్రతరంగవరాజయయోః శ్లేషభిత్తిణా

సమరేధనంజయః | తత్రతస్యరథమగ్రవర్తి నంజాతు మా
 లయసహాయమాతనౌ || ౮౮ || ప | గంధర్వాణాం వక్తు
 గవణంజుషస్యగ సైంధవేతస్మిన్ || పాధసభంగగ్ధిరోరో
 ధసభంగస్తు తావహేతురభూత్ || ౮౯ || ప | ససఖ్యస్యలాభాత్స
 వదిప్రహృష్యత్ మగిలవేంశ్రుమరుచందనానామ్ | ప్రాదర్శ

భేదాభ్యవసాయముబాతీతయోక్త్యాఅనుప్రాణితోవిరోధాభాస ఇతిత
 మోరంగంగీ భావేనసంకరః - గీతిరాశ్యా || ప | ఆర్యావధనుదభోక్తృ
 యదికథనపిలక్షణంభవేదుభయోః | దళయోక్త్యతయితోభాం రాంగీణం
 గీతవాః భుజంగేశ ఇతిలక్షణాత్ || ౮౯ || సఖ్యస్యేతి || సవదిత
 దాన్తం - మగిలనానాం గాయకానామింద్రవిత్తరథః - సఖ్యస్యపాద్యు
 సహమైత్ర్యాభాగ్మహృష్యసంతుష్యకాశా - ప్రధనుమానా -
 మరుచందనానాంపాండవానాం - స్వాంస్వీయాం - విశేషేణసీతంపురోహ
 తానుగామిత్యాదిరూపాం - ప్రాదర్శయద్యోధితవాః జ్వరాజాగచ్ఛే
 త్ప్రియాణేకుపురఃకృత్వాపురోహితమిత్యాదివృత్తాదితిభావః - పశ్య
 దనుతరంతు - అమీషాం పాదానాంరమ్యాంపదవీచూగణం - ప్రా

దశకాయదశకాయామాస - ఉపజాతిః || ౮౬ || * మేఁత్తి అథమాగ్గద్యయ
 వ్రదశకానానంతరం - అయంధమాగ్గద్యమాన్వనతీధనాఁభూర్ముఖిష్టిరః .
 విశ్రుర-జ్ఞానజ్ఞాననిధితేనప్రవ్యాణం || ౧ || ౨ త్త జ్ఞానవిశ్రుతాత్మకసరః
 జ్ఞాన్యంనాఘ బ్రాహ్మణసద్వనిమాగ్గమాన్వనతీధనాఁభూర్ముఖిష్టిరః - ప్రాణినాను
 సొంసకోపిసక - అమువ్యభౌన్మన్వతాదయోపీడరంబాధనంననస్తారం
 చ సహజాదరైభీకమాదిభిస్సనుం - క్లిప్తవాక్ కృతవాక్ - విరోధాభా
 నః - రథోద్ధతా || ౮౭ || యథేఽ || సఃకౌన్యః ప్రీతఃపొరోహిన్యవరణేనసం
 తృప్తస్సక - అతిధృపిభౌఅతిథిపూజాయా - శాన్యధిష్ఠిరాదీక - యథా
 పురస్కరుతేప్రసమ్నానితవాక్ అగ్రేకృతవాక్ శ్చైతిచ - ప్రశ్రయపశం

యత్యాన్వంప్రథమంఽనీతిప్రసమ్నానంపవీంచరహ్యమ్

౮౬ || ప || దర్శచూరథసహజాదరైస్సనుంభౌన్మన్వతాదయోపీడరంబాధనంననస్తారం
 మిత్తువిశ్రుతమ్ | ప్రాణినానుసహంసకోపిసకపాద
 పీడరముష్యక్ ప్రవాక్ || ౮౭ || ప || యథాతిధృపిభౌప్రీత
 స్సపురస్కరుతేప్రవాక్ | సకౌన్యగననతేపిత ప్రశ్రయ
 పశంపశాః || ౮౮ || ప || భౌన్మన్వసంభూనిధిమహా
 స్సన్వయంవరకథాభి | ముసంపురస్కరితేమాన్వితా

పశాఃవినయపరాధీనాః - తేయధిష్ఠాదయోపి - అధ్వనిమాగ్గగమనేవి
 జయే - తంభౌన్మన్వ - తథాపురస్కర్య తేప్రసమ్నానితవంశశ్చైతి || ౮౮ ||
 భౌన్మన్వస్యేఽ | సుధామదున్యః అన్యతనాధున్వస్య భౌరేయాభిఃపురంధ
 కాభిః - భౌన్మన్వసంభూనిధిభిఃతత్ర - కృమానాభిరితయావత్ - స్వయంవ
 రేకథాభిః - ద్రౌపద్యాత్మకభాః - ద్రుపదపురఃద్రుపదపురస్థసరణిర్వా
 గణః - ద్వేవాత్రీణీవాన్విశ్రాణిపదానివ - విప్రిప్రదపరిమితమాగ్గగజే
 తివాభవత్ - ఆర్యావృత్తిం || ప || లక్ష్మైతత్ప్రవగణాగోపేతాభవతినే
 వావిషమేజః | వర్షోయంనలఘూవాప్రథమేధేనియతమార్యా యాః |
 సుష్ఠేద్వితీయలాన్లేపరకేముఖిలాచ్ఛసంబిషదనియమాః | పరమేధేవంశ

మ కేత స్సాదిహాబవతివష్టలభిలక్షణాత్ || ౧౮ || భూదేవేష్వితి||అతినివి
 డేషుఅత్య తసా-దేసుభూనేవేషు బ్రాహ్మణేషు- మధ్య బాజాంపంచా
 నానుపిప్సరాకుంతీయజ్ఞానాంయధిష్ఠిరాదీనాంపురఃప్రదేశే - మ్రుపద
 పురం - యుగపదేకదైవ - పుష్పోరస్స రితమభూత్ -తే మ్రుపదపురం
 దద్యభురిత్యభావః - వక్త్రాదేతేహంముఖపద్మే-దక్షిణమక్షిణయసంచయుగ
 పత్ సరభసంపుష్పోరస్పంద తేస్త- అత్ర మ్రుపదపురద్యగ్నిషయూభవనా
 క్షిచలనియోయాకాగపద్యాత్మముచ్చయాలంకారః|| ౧౯ || గుణక్రియా
 యాకావద్య సముచ్చయితలక్షణాత్ - ప్రహషిణీ || ౧౦ || కుమారికా
 యాభి || కుయాద్వహఃపాడవాః || ౧౧ || పురే - మ్రుపదస్యభూవతేఃకు
 మారికాయాః - ద్రౌపద్యాః - కుచయోఃడ పమాద్రవ్యసదృశపదార్థం
 ఘటమితియావత్ - కుతూహలాత్ప్రభమద్రౌపదీదత్తనాత్పూర్వమేవ

ఋభవశ్చదానీవ || ౧౮ || ప || భూదేవేష్వ నినివిడేషుమ
 ధ్య భాజాంపంచానానుపియాగపద్మ ధానుతానామ్ | పు
 ష్పోర మ్రుపదపురంపురః ప్రదేశేవక్త్రాదేసరభసమక్షిదక్షి
 ణంచ || ౧౯ || ప || కుమారికాయాదుపదస్యభూవతేః
 కుచోపమాద్రవ్యమివాకీవీక్షిమమ్ || కుయాద్వహస్సత్రపు
 రేకుతూహలాత్పులాలగేహంప్రథిమంసమావిశ || ౧౦ || ప
 తామాగమన్నభపురీశతతేస్సనైన్యాఃస్తారం యుగోదయ
 మివాచ్ఛతమావహంతః | భూవాస్తుతాభుజముదస్యపత

అభివీక్షికుమివేత్యుత్ప్రేతా-కులాలస్యకుంభకారస్యగేహం-సమావిశ
 ప్రవిశంతస్త-వంశస్థవృత్తం || ౧౧ || తామితి || అథపాండవప్రవేశా
 నంతరం-స్తారంమన్తశమయం - అతపవఅచ్ఛతం - యుగోదయంసృష్ట్యావి
 భావమిత్యభావః - ఆవహంతఃకుర్వంతఃఇన్ధితాత్తత్యుత్ప్రేతాసర్వేష్వతి
 కందగ్న సాందర్య శాలినత్యభావః - సనైన్యా భూపాఃదక్షిణభుజ
 ముదస్య ఉద్భృత్యనిబద్ధానివిరుదానిజయచిహ్న శబ్దాఃయస్మింస్తత్పద్యం
 శ్లోకం-జాత్యేకవచనంపరద్భిరుచ్చరద్భిః-పటుభి స్రవససమక్షేఃపందినాం

వైశాఖి కానాంబుండైస్తుతాఃస్తూ యమానాస్సంతఃశతశఃతాండ్రపత
 చురీ అగమక ఆగతవంతః - వసంతతిలకా || ౯౨ || ద్యావాభూమిని || సీ
 రంహలంపాశ్చాయస్య తథోక్తః - సవీరః బలరామః - యదూనాంయాద
 హనాంయశ్చ లంచతురంగతస్య రజసాం శ్రేణిభిఃపశ్చేభిః - ద్యావా
 భూమీలంతరిక్షంభూమించనిరుందకాచ్చాదయకాసకస్యస్య వినయేన
 గురుణా శ్రేష్ఠేనశౌరిణాకృష్ణేన-ఆస్వీయమానఃఅనుగమ్య మానశ్చసక
 వేగాదాగాత్ ద్రుపదపురమితశేషః-దేవబలరామేణద్విషతాంతవశుత
 యేతిరస్కా-గాయనమ్యక్తేవ్యమానేఉదరేణకరేణదగ్ధహ్యమాణే తిప్ర
 సిద్ధే - అహరఃహాలాచ - ఆయుధఃహలంచ ద్వైపసి-రణభువి హాలాహతి

ద్భిరగ్రై వద్యంనిబద్ధవిరుదం పయవందిబృందైః || ౯౩ || స
 ద్యావాభూమినిరుందకాయదుబలరజసాం శ్రేణిభిఃసీర
 పాశిరేష్వగాదాగాత్సవీరస్త్వవినయగురుణాశౌరిణాస్త్వి
 యమానః || అహరశ్చాయుధంచద్విషదనమాతయేయేనసం
 సేవ్యమానైతేద్వైహాలాహలత్వంగణభువివహానావతః
 కృత్యతశ్చ || ౯౪ || ప || బిభ్రాణోమణిదీప్రకుండలభ
 రంకణకత్రయంపాశ్వకయోరగ్రైచాతిమనోజ్ఞరూపమ
 ఖిలేష్వంగేషుదుర్యోధనః|| సేనాదుండుభినాదతుందిలనభా
 స్స్వస్యాసుబింబాయితైరాసీదత్సనవాధికైఃపరివృతప్రా

త్వంనామతః సంజ్ఞాతః-కృత్యతః కర్మణోపిత - ఉభయధాపితహతః-హా
 తామద్యంహలంసీరంతయోభావఃహాలాహలత్వంకాలకూటత్వంతస్రసం
 జ్ఞాపయేపంచవణాశ్చకంసంజ్ఞాత్వంచేష్టాపయే కాలకూటవస్తారకత్వమి
 తివివేకః * సురాహలిప్రియూహాలాకృషకోలాంగలహలంకాలకూటో
 హాలాహలశ్చతివసర్వస్రాస్యమరః-హాలాహలఃకాలకూటశ్చతివపత్యతే స్ర
 ధరా|| ౯౫ || బిభ్రాణశ్చతి || మణిభిఃదీప్రాణిఉష్ణ్వలానికుండలానిభిభర్తీతిభ
 రం - అతపివలంగేషుకరచరణాదిషుఅంగాభ్యుజనపదేషుచప్రఖ్యాతంప్ర
 సిద్ధం || *|| అంగం గాత్రాంతికోపాయప్రతీకేష్వప్రధానకే|| అంగోదే
 శవిశేషేస్యాదితివిత్వః - అతిమనోజ్ఞాయాపంసాందర్యంయస్య తత్ || క

కానాం శ్రుత్యైః రాధేయస్య చ శ్రాంతాం పాశ్వర్యయోః సన్యదక్షిణయో
రగ్రేణ బిభ్రాణః సప్రసిద్ధో దుర్యోధః స్వస్యాన్న సేవనుబింబాయై ప్రే
తవిబిబ్రతుల్యై రిన్యథాః సవన్యాయదరకసంఖ్యాక్తేన అధికాయేషాం
తైశ్చ అనుజ్ఞేన వాధికనవతిసంఖ్యాక్తేన మన్వాసనాదిభిరన్యథాః పరివృ
తాః పాంతాః చ హః పాన్వాన్వాయస్య తిధౌ క్తిస్థా - సేనా సుత సుయాశ్చ
కానుయోదుం దుభయః భేష్యస్తేషాం నాదైః ఛాంకాదైస్తుం విలంఘ్యాణాం
సభః ఆకాశం యస్య వధోక్తిశ్చ సత్ - అసీదక్ ఆగతవాః - అత్రాసీదుప
దపురీమితీశేవః || శాకూకలవిక్రీడితవృక్షమ్ || శ్లోకైః శ్లోకైః శ్లోకైః
౯౪ || తనన్విని || తదనుగాజుగోకాగమనాం సంరంసరితః కీస్తే కరలం
కృతైః - పుష్పేస్తరంగిరం వధికశంసారభం యస్య తత్ - మణిమయే మృదు

శోనవన్యానుజ్ఞైః || ౯౪ || గ || తదనువరితః కీస్తేః పుష్పే
స్తరంగితసారభమ్ - మణిమయమం చానూథా వనీంద్రవ
రంపంగ || అగరుజనితైః సూక్ష్మపైగాలింగ్యమానవితానకంస్య
నితపటహం ప్రాపుః పాథాః స్వయంవరకంటపమ్ || ౯౫ ||
ప || జాగ్రత్సంవకక్తిసోమనిపత్నావ కాశాత్యయ
ప్రాప్తేందీవగత్యవాగఘటితశ్యానప్రభాశ్రీరివ || పాం
చాలస్య సుతాతః రిజనైస్సదకంపురఃపశ్యతాం రాజ్ఞాం
బుద్ధిమివాధిగుహ్యశీవికాంఠంగన్ధలీం ప్రాప్తశత్ || ౯౬ || ప ||
ద్రౌపదిముఖశశిదు్యుతిసంవశ్చాముదీమహతిరంగతటాకే ||

హత్సుచమంచేమ ఆస నేష్వానూథాచిధిష్ఠితాః అవనీం గ్రాణాం రాజ్ఞాం
వరంపరావజ్జయః యస్మిత్తత్ - అగరుభిజగనితైః సూక్ష్మపైపరిమళగ్నామైః
ఆలింగ్యమానాని స్పృశ్యమానాని వితానాని ఉల్లాచాయస్మిత్తత్ - స్వ
నితాశ్చ బ్రాయమానాః పటహోవాద్య విశేషాయస్మిత్తత్ - స్వయంవరమం
టపం - పాథాః ప్రాపుః || శ్లో || హరిణపుత్రావృత్తం - రసయుగహఙ్గా
శ్చిన్నానైస్సప్రగాహరిణపుతేతిలక్షణాత్ || ౯౫ || జాగ్రదితి || రతః
జాగ్రతానిత్యప్రకాశేన పోమకానాం పాం చాలానాం కీర్తిరేవ సోమశ్చం
ద్రస్తేన నిమిషత్సు సవదాముకుళీభవత్సు పక్ష్యేనులవకాశస్య నివస్తుమా
స్మగస్య తత్యయేన లవకమేన ప్రాప్తయత్తందీవరేసిలోశ్చలేనిత్యవాసస్తే
నఘటితాయోజితాశ్యామప్రభానీలకాంతిర్యస్యాస్తథోక్తాశ్రీలక్ష్యీరివ

స్థితేతిగద్గహోద్ధి పిహో త్వేత్తాపాంచాలస్య సుతాద్రావదీ - పురోగ్రేవ
 శ్వతః - అంశాంబుధిమివ - శిబికామాంబోధికాం - ద్వే అవ్యధిగు ష్యేశ్వ
 భః - అంబుధి నై వ్యాధిగుంభిభిస్సహ - రంగస్థి - స్వయంవరమంటపం - ప్రా
 విశత్ - అంశాగచ్ఛత్తిద్రావదీ సవేషురాజసుతద్గతాంతః - కరణాన
 మాగచ్ఛత్తిభః - అంశాంబుధిత్రిడితం || ౯౬ || ద్రావదీతి || తత్ శ్రుణం
 ద్రావదీ స్రవేక్షణే - రంగవ పటాకైశ్చ - ద్రావద్యాః ముఖస్యై
 వశశివః స్వతేస్యంపదేవకాయదీచంద్రికాతయానుమాతిమనోజ్ఞే సతి - నృ
 పతీనా - పశ్యంతీం || చక్రాకోకదఃపతీతయోర్యుగళం ద్వంద్వం - బహు
 మారం - విజఘటేదిముక్తమాసిత్ - అత్యంతరాజానావిష్కార్యలో
 చనేతాను ప్రాయురిత్యభః - చంద్రికాయాంచక్రవాకాః యుజ్యంత

పక్ష్యచక్రయుగళం నృపకీనాం శ్రుణం విజఘటేదిముక్తమా
 రిన్ || ౯౭ || ప || తాంపశ్యతస్యగతస్యహాహీనురాణాం
 వామేతరేనువాతీవాసునందిచస్య || అంతరబాలస్యసప
 దిప్రకటిబుభూషోగున్నల్లనంకిలభజేష్పుణంబహువ || ౯౮ ||
 గ || తావత్సరభసముపేత్య సాత్మాదాదెష్టుననాః - ప్ర
 ద్యుష్మదవస్త్వద్యుష్మస్యైకేస్సాకంసకశమవనీశమ
 స్వయంవరదిద్వక్షయాసపరివారంప్రత్యాసన్నంపన్నగపతి
 మిచాపపుస్త్రైశ్యకన్యావలోకనధన్యాకరాజన్యానే

ఇతిప్రసిద్ధిః - సమస్తవస్తువర్తిసావయవసూపకం - స్వాగతావృత్తం || ౯౯ ||
 తామితి || చందసస్వయంవరమంటపమహీనురాణాం మధ్యే - స్థితేతి శేషః
 తాం ద్రావదీంపశ్యతః తస్య వాసునందనస్య అజానస్య సంబరధిని వామే
 తరేవక్షిణే - నవాతిప్రతాపేనన్లాఘ్య - భుజే - స్ఫురణం నందః - సపది
 తత్కాలే - ప్రకటిభః తుమిచ్చుః ప్రకటిభః తుమిచ్చోః ప్రకటిబుభూషోః -
 భవతేస్సన్నంతాదప్రత్యయః - అంతరబాలస్య ఉద్విల్లంకిల ఉద్భవము
 స్థితిరివేత్వ త్వేత్తాపభూవ | శ్లో || దక్షిణాక్ష్యః పరిస్పందోదక్షిణస్య భుజస్య
 చ || హృదయస్య ప్రసాదశ్వసద్యస్సంసిద్ధిసూచకా ఇతి కాకునాః || గహీను
 రాణాం సదసస్థితా తాంపశ్యత ఇతి వాయోజనా - వసంతతలకావృత్తం
 ౯౯ తావదితి || తావత్తదా - సాత్మాన్మాతీభూయసరభసముపేత్యను

అశ్రేష్ఠం వక్ష్యమాణం శ్యావ క్తుం నో యస్య సః || * || కుంభామచనసోరపీతి
మకారలోపః - ప్ర ద్యుష్కః మన్తగతసాధికః - ధృష్టద్యుష్కః ప్ర పదపుత్రః
సాయకై బాణై సాసికం - స కాశం సమీప ముపసీగం ప్రా పితం - అతప
వస్పయవరం ద్రష్టుమిచ్ఛయాదిదృక్షయా ప్ర శ్యా సన్నం సన్నిహితం సవ
రి వారం పరిజని సహితం పన్న గపతిం శేషమివస్థితం వాచం పురస్కృత్యతి
గ్రైనిధాయ - కన్యాయాః ప్రా పత్యాః అవలోకితేన కన్యాకృతాధాన్యా
రాజన్యా ప్రాజ్ఞః - ఏవం లక్ష్యమాణం త్యా - అవాదీతి ఉక్తవాన్ - వచేః
కతేరిలుష్ - ఉ త్రే త్రాద్యయస సృష్టి || ౯౯ || ఉక్తిప్రకారమాహ || బా

వ మ వాదిత్ || ౯౯ || పః బాణం సంప్రశిన్నపాదిలక్ష్యమే

తస్మాద్ దామవద్భునిపాతయితుం పటుర్మః మార్పిమిమామవ
సపక్షిణం పాశం కుర్యాత్సవారణభిదశ్యమమస్వసా
రమ్ || ౧౦ || పః ఇథం సగల్భముదితారభ సేనసీరాదుజ్ఞాయ

జేనే || హేమపాః - యియుష్మాక మన్యతమః కోవా - సంప్రతి అర్కదవ్యా
కాశేష్టం ఎల్లక్ష్యం కుంభం గ్రవిశేషం - తస్య లక్ష్యస్య చాయామివ తచ్చా
యవత్ తదనాతిపమివేత్య భణః - విభాషా సినేత్యా నినా ప్రాప్తః || * ||
భాషాసూర్యప్రియా కాంక్షిః ప్రతిబింబమనాతవ ఇత్యమరః - బాణసంభవి
నిపాతయితుం పటుర్మ మతః - సపవన్మపః - స్వస్య సారంబలం ప్రదశ్యన్
ప్రకృతీకృత్య - ఇమాం ఏతచ్చాపసంబంధినీం హావీంశింజినీమివ - ఇమాం పు
రోవతిణీం మమస్వసారంభగినిం ద్రావదీం - దక్షిణే పాశం కుర్యాద్వివహే
త్సీకుర్యాదిత్యభణః - దక్షిణాస్సంభవపవన్మవ ఇత్యపియోజ్యం - వీర్యశు
ల్క్రయః సకులవయస్కే లాదిశుల్కే తిభావః - అ త్ర ద్రావదీంజినోః
ప్రకృతయోః పాణిగ్రహణధ ర్మశోపన్యస్య గమ్యత్వా త్రిల్యయోగితాభే
దః - యత్తు తచ్చాయవద్భువిలక్ష్యచ్చాయావత్వా మేవ భువీతి వ్యాఖ్యాయతి
స్యత్ర పాతయితుం స ర్వేపి సమర్థా ఇతి భావ ఇతి నృసింహాతన్న - రవిగత్యను
సారిణ్యాలక్ష్యచ్చాయాయాః భగ్నలక్ష్య పాతస్య చద్వయోరేకదిక్కుత్వ
స్యక దాప్య సంభవాద్భారతవిరుద్ధ త్వాద్వ - తత్ర అధిష్ట భనుస్సంహిత
బాణేన లక్ష్యచ్చేదనమాత్రస్తేవ శుల్కతయా త్రవణాదిత్తి || ౧౦ || ఇత్యమితి

భిత్తముక్తప్రకారేణ ప్రగల్భం ప్రాథమ్యధాతవా-ఉచితాః పృథ్వీమ్యే
 నోక్తాః - తాః సహీ పతీ నాం ప జ్జయః - రభసేన వేగేన హాషేణ చా
 శరభసో వేగమాషణయోరితి శివ్యః - పీతా చ శ్లాగు - చాపము పన్న త్వ స
 నిధాయక రేపి కృత్వా చాపమియోజ్యంతి నాయేత్యధాః - శృణోయన్మః
 ధనురారోహణా వ్యాపారోయేనశం - ఆత్మాహనిజశరీరనేత్రాతి నింపీడా
 మనై ముః ప్రాపితవశ్యః మార్జీలతేన శాంతృతితిందనుస్కృతిం నానై
 ముః నయతే కర్తరియజ్జీమహావిత్వాన్యై కర్తవ్యం * ఆః - పీతాధనుస్తో
 త్యోరిత్యమరః - అత్ర ఆతి ప్రాపణస్య శరీరమార్జ్యోరుభయత్ర ప్రాప్త
 శరీరమాత్రే నియమనాత్మరిసంశ్యా లంకారః పీతాదయోః తోః శ్లేషభిన్ద
 కాభేనాధ్యవసాయమూలాతిశయోక్త్యనుప్రణితభిద్వయోరం గాంగీ
 భావేన సంకరః - తస్య చ ధను గారోపణసూపేష్టార్థ సమున్యనాచ్ఛరీగ పీ
 తావాప్తవణనాశ్చ కవిషమప్రభవస్యైవై కవాచకాను ప్రవేశసం

చాపముపస్పృత్య క రేపి కృత్వా | ఆత్మాహమే వకృతయత్నము
 నై ముగార్తిం మార్జీల శాంతతునహీపతివజ్జయస్తాః || ౧౦౧
 ప|| దృష్ట్వాథ తా జకమిదంద్విజసంఘమధ్యాన్విగత్యసంస
 దినిలింపపతేకుమారః | చాపేశరంకరథృతే సనధత్తలజ్ఞాం
 భూపేషు భూరికుతుకం వసుధేంద్రపుత్ర్యామ్ || ౧౦౨ || ప|| వీ

కతః - తస్య చ ధను రారోపణసామగ్రీ సత్త్వే పితదనుత్ప
 త్రిక ధనాత్మకా యా వి శేషోక్తృత్వ లున రేక వాచకాను
 ప్రవేశసంకరభితిసూక్ష్మద్వగ్భిరాకలనీయం - వసంతతిలకాపృత్తమ్
 ౧౦౧ | దృష్టైతి | ఆథ - నిలింపపతేరింద్రస్యకుమారః అజ్ఞానః - ఇరంధ
 నురారోపణాశక్తం - రాజకం రాజబృందం - సంసదినభాయాన్యష్టా -
 ద్విజసంఘస్యమధ్యాత్ నిర్దిత్యధనుస్సమీపమాగత్యేత్యధాః - కరేణధృతే
 చాపే ఆరోపితజ్యేశరంసమధత్తసంఘటితవా - భూపేషు గుణారో
 పణమాత్రోవ్యశక్తేషు - లజ్ఞాం సమధత్త - వసుధేంద్రపుత్ర్యాం ద్రావ
 ద్యాం భూరికుతుకకాతూహలంచసమధత్త - అత్ర అజ్ఞానస్యైవేనశర
 సంధానవ్యాపారేణ లజ్ఞాకాతుకద్వయాత్మకవస్త్యంతరసంధానవణనా
 ద్విశేషాలంకారభేదః - కిందిదారభతోశక్యవస్త్యంతరకృతిత్వసంబంధతా
 త్ || ౧౦౨ || వీరేశతి || తేన వీరేశాజ్ఞానేనకత్వా - విశిష్టసఖాజ్ఞాన

కగణేనః లూనః ధిక్ష్మామూల ఆవిర్యస్య సత్ - చక్రకన్దు మేణభ్రను
 జౌనడపలతీతం - వతయానువతత్ || * || వతయాను సహజుకృత్యనరః - అత
 పవశరవ్యంలత్యయగ్రం - అస్తికసమాజస్య రాజన్విజసంఘస్యనిలయే
 మండలేకటకభూషణనిమిత్తంచ - అయవజ్ఞానపవదోన్మాదగంధభూషణ
 లశాలీకృత్యక్తప్రకారేణఽహితాఘటితాభినయస్యైకాభివ్యంజకాః
 గికచెప్పాయాః లీలావిలాసః యేనతథోక్తమివేత్య త్రైత్య - ఆబభాసెర
 రాజ - భాసః కేరరలిట్ || ౧౦౩ || నిష్పరదితి || తదానీం - సుగాణాంకర
 యోః అంజలీనాం సంపుటాత్మకవిన్యాసానాం పుంజాత్సమూహాత్ - తాయా
 తావంజలిః పుమానిత్యమరేణౌకరావిత్యర్థః - మరువీరమభితః అజ్ఞానస్యస
 ర్వపాశ్వేదః - అభితః పతతత్త్యాదినాద్వితీయా - నిష్పరత్ - పుష్పవక్షః

రేణ తేనః శిఖైః విలూన మూల చక్ర భ్రమేణవతయానుత
 దాశరవ్యమ్ | అస్తిక సమాజవలయేత్వయ మేవదోన్మాదిత్యా
 హితాభినయలీలమి వాబభాసే || ౧౦౩ || తదానీం || నిష్పరత్సర
 క రాంజలిపుంజాత్పుష్పవక్షః మభితః మరువీరమ్ | మండహః
 సత్తతివిక్రమలక్ష్మైః స్పందధేనకలచేతసిబుద్ధిమ్ || ౧౦౪ || స
 పాంచాలపుత్రీ ప్రహితాః కటాక్షాః సాం డోస్తనూజంపతి
 తోవవల్లుః | మూగల్యమాలావతరేదిహేతిమాధ్వీలిహః పూ
 ర్వమివోపయాతాః || ౧౦౫ || ౬ || జననాంతరనేత్రవారిశ్మ

విక్రమలక్ష్మ్యైః మండహః సః వీర్యోయం మహానుభావ ఇత్యా నందకృతాదర
 హాసః - ఇత్యుక్తాత్మికాంబుద్ధిం ప్రాంతం - సకలస్యవశ్యతోజనస్యచేతసి
 మనసి - సందధేఘటయామాస - భ్రాంతిమదలంకారః - స్వాగతా || ౧౦౪ ||
 పాంచాలేతి || పాండోస్తనూజంపరితః అజ్ఞానస్యసర్వభాగేష్వితిపూర్వవ
 ద్ద్వితీయా - పాంచాలపుత్ర్యా దౌపద్యా ప్రహితాః - ప్రేరితాః కటా
 ఖాః నేత్రాంతదశనాః - ఇహజ్ఞానై - మాం గల్యాస్వయంవరశుభయో
 గ్యామాలాలవతరేత్ ఆగచ్ఛేదితి హేతోః పూర్వమేవోపయాతాః ఆగతాః
 మాధ్వీలిహః భృంగా ఇవేత్యుత్ప్రేత్య - వవల్లుః పరివప్రః కంద్రవ
 త్తం || ౧౦౫ || జననేతి | తయా దౌపద్యా - జననాంతరేపూర్వజన్మనివా
 కౌయినీనామని - నేత్రవారిభిః క్షురలాభశోకేన జాతైః సృష్టానిడత్వ

న్యూనిమానిశ్చైవధాన్యం గంగాయాం హేమపయోజానికనకకమలాని
 త్రైశ్శంభిశానంఘటితేవస్థితా చంపకానాంచాపేయకుసుమానాంమా
 లిలంబితైః కింభవజ్జానస్య - కంఠేతిధికంతువిభక్త్యధోవ్యయాభావః
 వరణేవతత్స్వేరస్వీకరణనిమిత్తం - నిమిత్తాశ్చైర్మయోగభిన్నప్రమీ - వితే
 న్నైష్ఠీశా - నివోత్యేకగ్రాణిలిచ్ - పురాజన్మనికేలేయంనాథోయనీసమా
 బ్ధ్యోఽభ్యుదయంకపస్యతీరుప్తేరహహాదేవేనచాదితాదేవే, శ్రావ్యేనా
 యగంగావటః శ్రావ్యతరాగజనైవిలంబితరురోద - తద్భాష్టైగం
 గాయాం హేమతానరసాన్యభూర్నితభారతీకథా శ్రావ్యసగధయా
 యాద్యపివరణమాలా యాశ్చపకత్వేనకటాతాశాం భావితదపేతాహే
 తుకమధాకరత్వే ప్రేతాపూర్వశ్లోకాకారుభ్యతే - చంపకానాంసు
 భుకరమారకత్వేనప్రసిద్ధైస్తథాపితదానీః తరభావేనపుష్పమాలాత్వేన

శ్చైత్రీయవాహేమపయోజగుంభితేవ | వలవేరిభువస్తయా
 ధికంయవరణేవంపకమాలికావితేనై||౧౦౬||౫|| తదనుమహా
 వీరాగ్రైసరః - సమగ్రగుణశేఖరితాంసరపతిసుతామివశ
 రాససలవాముద్వహాసరాజ్ఞాంబలమవజ్ఞాయసభాంక
 శ్చాక్షణేననిశ్చ్రాను || ౧౦౭ || ౫ || తదాత్వపవఖలుఖ

తదవరణస్యపూర్వంనుభుకరాశాంతిశాజననేబాధకాభావాన్నశ్చతిరి
 తికవేగామాతమితధ్యేయం || ౧౦౬ || తదన్వతి || తదనువరణాంతరం - మ
 హావీరాణామగ్రేసరఃప్రథమఃసోజానఃసమగ్రైస్సకల్తగుణైఃసాం
 తగ్యానిబిఃఅఖండజిన్మాచశేఖరితాంభూషితాం - సమ్యగగ్రయోఃకొ
 ట్యోగుణైవశేఖరితామిత్యవ్యవ్యప్రయోజ్యం - నరపతిసుతాంద్రౌప
 డీమివశరాససంధనులకతేవతాముద్వహాబిభ్రత్వివహన్నిచ - రా
 జ్ఞాంబలంశౌర్యంచతురంగంవాలవజ్ఞాయతిరస్కృత్య-క్షణేన - సభాయాః
 స్వయంవరణమటపస్యఅంగశాన్నిశ్చక్రానునిగతవా - అత్రనుహా
 వీరాగ్రైసరత్వస్యవిశేషణకత్యా రాజబలానాదరం ప్రతిహేతుత్వాత్ప్ర
 దాతాహేతుకంకావ్యలింగం || ౧౦౭ || తదాత్వభితి || తదాత్వపవనిగ్గనుచ
 కాంపవ||*|| తత్కాలప్రతకాత్వస్యానిత్యగురః-ఖల్వీతివాక్యాలంకారే-ఖ
 లఃకుజఃసంఅయందుశదఃఅఖిలానస్తాఅతివిస్తయేరతితిగర్వేణ

పిస్త్యరకః అగణయకః - క స్తే చిత్ అవిజ్ఞాతకులశీలనామ ధేయామై
త్యథః - వి ప్రాయద్విజవ్యాజానైత్యథః - తేనద్విజగ్ధం వాతస్యకో
జానీతభితిభావః - దుహితరంపుత్రం ప్రాయచ్చన్త త్తవానితి హేతోః ద్రుతం
ద్రువదాయద్రో హమన్మిద్రయతిః ప్రకటిమర్వతః - అశవజన్యా
యయథాయతిభిముఖానుమ్యుక్తాః యుద్ధమామోధనంజన్యమిత్యమ
రః - కతిచనరాజన్యా న్రాజ్ఞః ప్రతిసులభః ఉన్నేషః ఉత్పత్తిర్యస్య తేన -
రోషేణస్వీయమేతేఖిలానిగుంధంతీతిక్రోధేన - సరభసంసవేగంభుజా
దున్నీతైః ఉద్ధవామాకృష్టైరుపవీతైః యజ్ఞసూత్రైః కంఠమావేప్య - స
మ్యుదేత్యటనభయాదితిభావః - మమయప్యేహాస్తదండస్యత్రయంపురస్థి

లోయమఖిలానస్తానతివిస్తయేనవిస్తరక - క స్తే చిద్దుహి
తరంవిప్రాయప్రాయచ్చదితి ద్రుతం ద్రువదాయద్రోహ
మున్నీద్రయతిః కతిచిద్రాజన్యాజన్యాభిముఖావ్రతిసుల
భోస్తేషేణరోషేణ - సరభసంభుజోన్నీతైరుపవీతైః కంఠ
మావేప్యమమాయంయప్యేగ్మమాయంవిప్తరస్యలక్ష్మమితి
వచనేనజాతిచాపలంకుర్వాణాధరణీగీర్వాణా - భవ
తాంపునరాశీరేవజయరాశీకరణాయాలమితసన్నితంనివ

తోరాజాలక్ష్మంభేద్యః - మమవిప్తరస్యపీతస్యత్రయంలక్ష్మమిత్యుక్తప్రకా
రేణవచనేనఉపలక్ష్మితా - జాతేబ్రాహ్మణస్యసంబంధిచాపలంవప
లచేష్టితంకుర్వాణాధరణ్యాంగీర్వాణాభూదేవాబ్రాహ్మణాః -
భవతాంపునరాశీజయాశీసావాక్యమేవజయానాంరాశీకరణాయ హ
శ్యత్తనాసంపాదనాయసంపద్యథకకరోతియోగాచ్చాన్వివికారస్యదీ
క్షుః అలంపర్యాప్తానతుబాహుబలమిత్యథః - వాగ్భిశ్శూరాద్విజాత
యభితిస్తరణాదితిభావః - ఇత్యుక్తైతిశేషః - సన్నితంయథాతథానివర్త
యజాతిచాపలాదితిభావః - అమర్త్యవతేరింద్రస్యకుమారః అజుః - స
మ్యుగారోపితాత్కోటింసీతాత్థనుషాగుణాత్ నిరగళం నిణేరోధంయ

ధాతధానిగళి తేనప్రయుక్తైః - శరణాంవికరేణ - యుధియుద్ధే - తే
షాంప్రసదాయప్రహృతాం - పరేషాంశ్రూణాం - దిశిదిశిప్రతిది
శం - కాంధిగీతే షాంభయ్యాస్పృగాయన - అధికమత్యంతం - దిదేశదదా - ప
లానూ బహువ్రకస్సృగళి || ౧౦౮ || శావదితి || తావత్తనసీంతస్మవలూ
యమాచస్య సజస ముస్స జంఘాల కాంవభాయనజవం శ్శజ భూభూతజవ
మైల్లావిత్తిగళి - అనుకుర్వన్తి రిచస్థితైరభసమారోపితార్వద్భిఃప్రశైవ
గణోజానాంజలజానాంబ ధౌయాన్యైఃపరాణావస్యపశ్చి మాభౌరభ్య
ణాంసమీపం - రూణాంసత్వరంమితాత గౌలవ తీణావతిప్రాప్తవతి
సతి - తెనఅగ్గోజబంధునానిహితానిక్షిప్తాం - అపరాంతగ్నినిహితేత

గ్రమన్నవార్త, పతికుమారోయుధిసమారోపితధనుగు-ణని
రగళిగళి తేనశరనికరేణ- తేషాంపరేషానుధికందిశిదిశి
కాందిశికశాందిశేత || ౧౦౮ || గ || తావత్తస్యరాజసంఘ
స్య జంఘాలతామనుకుర్వన్తి రివరధార్వశిరపరాణావా
భ్యణా మవతిణావతితూణానాగోజబంధౌ - తెననిహి
తాంసీప్తి మపరామివ తాందయితామనురంజయన్నయమపి
ధనంజయస్తామేవ వాసభవమాససాద|| ౧౦౯ || ప || స్వేదాం
బుభినిటల జైఃపవయోస్స విశ్రీమాద్రీణచకారసతయా

రాం - దీప్తిప్రభామివస్థితాం - తాందయితాంద్రౌపదీంసనురంజయ
న్ననుగాగిణీంరక్తవణాంపవకుర్వణ - అయమపిత్యపినాఅగ్నిసముచ్చయః
ధనంజయోజానః - అగ్నిశ్చతాంకులాలనంబంధినీమేవవాసభవం - అస
సాదప్రాప్తవాణ - సూర్యకిరణానాంరాత్రావగ్నిప్రవేశసమాగమసి
ద్ధౌక్షత్రైత్యైద్వయస్యధనంజయశబ్దశ్లేషమూలాత్తయోక్తైశ్చఅం
గాంగీభావేనసంకరః || ౧౦౯ || స్వేదేతి || చాపఃపానౌయస్యతథోక్తః -
సంజానః - తయాద్రౌపద్యా సహనిటలశైలకలాటోద్ధైస్సైవదాం
బుభిస్సవిశ్రీంమాతరంకుంతీంపవయోరాద్రీణచకారసిక్తామకరోత్ -
మాతుఃప్రణనామేత్యథః - ఇయంకకుంత్యపి - విస్మేరంపిన్దయాన్వితం

జేనసంక్షిణ్ణం || ౧౧౧ || అన్యేద్యురితి || అనేద్యుఃపరస్త్రిణ్ణిసేహంచాలకః
 మ్రువతః - వ్యాసస్య మనెరుక్త్యా వాక్యేనపురామరాతేశ్వినస్య విదిగః
 వరః ద్రౌపద్యాఃనాథోయనీజన్మనిపంచపతిలాభాత్తకఃయెనశధోక్తస్సకాపం
 చాపిక్షీతిపతిసంగనాథ - పాండవానిశిరాత్రైశ్చహంప్రత్యుపనీయప్రా
 పయిత్వా - సుతాయాః - ద్రౌపద్యాఃపరిణీతయేవివాహాయ - అనుమేన
 అంగీకృతవా - క్రియాగ్రహణాన్సంప్రదానత్వం - ఇయంజన్మాంతరే
 నాథోయనీభర్తృర్థంతపస్తప్తాత్మప్తేనసదాశివేనవరంవరయేష్యుక్తావతిం
 మేదేహీతిపంచకృత్వోనియతివశేనోక్తవతీపంచపతీలభస్తేతిగదక్త్యా
 స్త్రీజన్మనితావతఃపతీలభతేతివ్యాసోక్తిప్రకారః || ప్రహషిణీ -
 ౧౧౨ || తత ఇతి || తతఃఅనంతరం భద్రకస్య పంచపతిపరిణయాత్తకస్య ఉ
 త్సవస్యప్రసాదాద్దేహిః - పరమంఅస్యదులభత్వేనసర్వోత్కృష్టంఆనందం

మలజ్జత || ౧౧౧ || వ || అన్యేద్యుగృహముపనీయ పూజి
 తాంనాథవ్యాసోక్త్యావిదితవరఃపురామరాతేః | పంచాపి
 క్షీతిపతిసందనాథ సుతాయాఃసాంచాలానిశిపతీణీతయేను
 మేనై || ౧౧౨ || ౫ || తతఃపరమీవృశోత్సవశ్రవణాత్పరమా
 నందమనుభవంతీభిరంతఃపురికాభిఃపరివృతాం తాంసఖీజనా
 మండనమంటపి కాముపనీయ ప్రసాదయితుమారభంత ||

౧౧౩ || ప || ద్రౌపద్యాఃపంచపతిత్వేద్రష్టుంలిపిమివోత్సు

అనుభవగతీభిఃనాగ్నిస్తృప్త్య తికాస్తానాంనాపగానాంమహాహ
 దభిః | నాంతకస్సర్వభూతానాంనపుంసాంవామలోచనా ఇతిస్తరణాత్
 అప్రశ్య వాయుబహుపతిలాభస్య స్త్రీణామానందకరత్వాదితిభావః -
 అతఃపురికాభిః - అతఃపుర స్త్రీభిఃపరివృతాం ద్రౌపదీంసఖీజనాఃమ
 ఙ్గనమంటపికాంతలంకారశాలాముపనీయప్రసాదయితుమలంకర్తుంఆరభం
 తఉపవక్రముః || ౧౧౩ || అథదశభిఃశ్లోకైస్తదలంకరణంవణాయతి దౌ
 పద్యాఇతి || సఖీకాచిత్పరిచారికా - ద్రౌపద్యాఃపంచానాంవత్సే విష
 యేలిపింధాత్మలిఖితాక్షరవిన్యాసం ద్రష్టుముత్సుకేవ ఇష్టాధోద్యు
 క్తఉత్సుకఇత్యమరః సీమంతకేశమధ్యేరేఖాయాంశిల్పస్యలంకరణస్య
 వ్యాజేనిశిరోజాకేశకావ్యభజత్విభాజయామాస అత్ర కేశమధ్య

రేఖాకరణస్యపంచపక్షీత్య బోధకధాత్వలిపిదశానఫలకత్వ సంభావనా
త్ఫలం త్రైతూసీమంతశిల్పవ్యాజేనేత్యపహ్నుతిగ భావః ॥ ౧౦౧ ॥
మృగైతి ॥ తన్వాన్యః ద్రావద్యాఃమృగమదేనకస్తదాగ్నియ త్రిలకం
మఖైనైవశశినాదం ద్రేణిక త్రాణ - మహాసాతేజసాకరణేన - బహుగా
హృతాయాః ఆనీయబుద్ధీకృతాయా ఇత్యధికః - చితురాణాం కేశానాం
మిషంవ్యాజంజానతత్త్వితథోక్తాయాః - అంధకారంనుపిచబుద్ధిబంధనస్య
మానిరుద్ధాంగనాతస్యాస్పృబంధి - అపరాధస్యవాంతైస్త్వనిగాసాయ - నాని
తంసతింప్రాపితం - అపత్యంపుత్రత్తివ - రరజ - అపరాధిరఃక్ష - నా
యపుత్రా వికంజేతారం - ప్రణామయంతితిభావః - ఉత్ప్రేక్షా లంఘనః
పుష్పితాగ్రా ॥ ౧౦౨ ॥ అథీతి ॥ నరపతేదుఃపాతుః ద్రావద్యాః - అధనా

కా ॥ సీమంతశిల్పవ్యాజేనశిరోజ్వావ్యభిజన్మహి ॥ ౧౦౩ ॥

ప ॥ మృగమదతిలకింబరాజతిన్వాన్య ముఖినిశసాన హసాబ
లాహృతాయాః ॥ చితురమిషజుహుపరాధశాంత్వైస్సవిచ
మవత్యమివాంధకారబుద్ధ్యాః ॥ ౧౦౪ ॥ ప ॥ అధి - అశ
ఖిరమాకలితంనవమా క్షికంసరిపతేదుఃపాతుః ॥ శుశుభేమి
ఖాంబురుహమధ్య చరత్ స్తి తహంసికాజనితవ - జమివ
౧౦౫ ॥ ప ॥ సుతరాంజనమోదమాదధాతేమతనోర్వాక్తిక
రక్షకణావత్రై ॥ పరిచేతుమివాననెందుసేవాంపరివేషస్య

సికాశిఖరంనాసాగ్రే ॥ ॥ విభక్త్యధేవ్యయూభావః - ఆకలితంసంహ
టితం - నవంమాక్షికంకత్వ - ముఖమేవాంబురుహంపద్మంతస్యమధ్యేచ
రంత్యాస్తితేనైవహంసికయాహంసస్త్రియాజనితం - అంజంకోశమివ -
శుశుభేరరాజ-శోభతేకత-రిలిఖ-అత్రాపిధావర్త్యసుఃఖమితాస్వయా
పోత్ప్రేక్షా - రూపకోణ్ణివితాసేతితయోరంగంగీభావేనసంకరః - ప్రసూ
తాక్షరావృత్తం - ప్రమితాక్షరాసజననైరుచితేతిలక్షణాత్ ॥ ౧౦౬ ॥ సుత
రామితి ॥ సుతనోఃద్రావద్యాః - మాక్షికరత్నానాంకణావత్రేణిణికా
వ్యేకణ-భూషణేకత్వణీ - ఆననస్యద్రావదీముఖైస్త్వవేదోశ్చద్రావ
సేవాం - పరిచేతుం అభ్యసేతుం - సమావభావోపరివేషస్య సింహావలకాపి
వ - జనానాంమోడంహషణంసుతరాంజనధాతేమరుత్యై - అజీపూర్వా

ద్వధాత్యేతకారిలిక్ - అ త్రా పీవతులత్వ భావశ్యగుణనిమిత్తామాత్మైక్
తత్త్వకణపస్రయోఃపరివేషశిశుత్వోత్ప్రేక్షాః॥ ఔపశ్చందసికం॥ ౧౧౧
కణభూపరివేషప్రకారంతరేణోత్ప్రేక్ష్యతే॥ తాటంకైశ్చ॥ తత్త్వాత్ప్ర
లంఘనానీనాంప్రభాతరంగాః కాంతిపరంపరాఃయయోనే తాటంకకణ
పత్రే॥ ౧౧॥ కణికాకణికాపస్రంచ॥ ౧౧॥ తాటంకకణభూపరివేషిత్రికాం
తరేయః - ప్రకటంస్తుటం - మూతకత్వ - శరీరం - ఉపేత్యలభ్యాజాగరూకే
స్రకాశమానే - నయనవిపాతాబాణవిశేషావేశయోరంత్యే చరమద్వే
పణేతవణేత్రవతదాతన్వన్యంగాః క్రౌంచద్యాః ముఖనక్షతః ముఖస్య
పాశ్చ్యద్వయభిత్వభావః - చక్షుగా శాంతరేజశుః - భాత్యేకతకారిలిక్ - నయన
విపాతయోరంత్యేవణేత్ర

శిశూసమీపభావో ౧౧౨ ॥ ౧ ॥ ప ॥ తాటంకైశ్చరశమాణీప్ర
భాతరంగైశ్చన్యంగాః ముఖనక్షతస్సదాన్యభాతమ్ ॥ మూ
ర్తస్త్వంప్రకటముపేత్యజాగరూకేవణేద్వనయనవిపాత
యోరివాంత్యే॥ ౧౧౩ ॥ ప. సవ్యాఖ్యానకరోజనవిధానకృదేవగం
తుమాపాంగభాగముపలుస్త్రముమానశ్చైయః॥ రేఖావధేరన
వగామితయాద్యగంగంపూర్వాక్షమేవసపునఃపునరాలలం

చాద్యవచనశ్చదోషః - బహుజేశలిపిమరవణస్య చాద్యచిందుకత్వవ
తులత్వదశనాన్తర్వేన తాటంకయోరుత్ప్రేక్షా॥ ౧౧౪ ॥ ప్రహషిణీ
౧౧౫ ॥ సవ్యాఖ్యానీ సవ్యాఖ్యానీ - యః కరిః - అంజనః ధౌధౌ పద్యాః
నేస్త్రయోః కంజలాలంకరణైః పాదభాగం నేస్త్రాంతపశ్యంతం - సకృదేక
వారమేవ - సమన్విత్రివారమిశ్యభావః గతుః ప్రాప్తం - అపః పునః
స్పృశనయనయోరత్తిదైర్యమ్యాదితిభావః - శ్రమంభవం - అనశే ప్రా
ప్తవాతాత్మకైః తకారిలిక్ - సకరిః - రేఖావధేః నేస్త్రాంతసీమాయాః
అనవగామితయాదుజ్ఞేయత్వేన హేతునా - పూర్వకం ప్రథమంతకం
జ్జలలిప్తమేవద్యుతః నయనస్య అంగంవకదేశం - పునఃపునః అలలంబెశగ్న
హే అత్రనయనయోస్తాద్యగైర్యుక్తసంబంధేపిసంబంధరూపాతిశయో

రణావతని వాససమయో - అస్యాః ద్రౌపద్యాః - భావిమభవిష్యత్సు వల్లభే
 ఘోషతీక్షణః పాండవేషుపిషయో - ఆతంత్రకనక దాచిదత్ర వయోదగ్ధాభ వేమేతి
 శంకయోపేదాండుఃఖ - ఆదదాంతకరవం - దదాతేక ర్తరిలిజ్జ్ఞురుక్తా
 పశంకాస్పృతంక ఇత్యమరః - ఏవము క్తప్రకారంవిచింత్యస్తృత్వా భయోనె
 వ - తదా ద్రౌపద్యాఅలంకరణసమయో - లాక్షయాఅల క్తకేనకృతంధా
 మతేనపి వగ్ధ హమితన్దిష్టయాపకం * ధామస్యా గ్ధ హ తేజసోరితిశిష్టః
 తన్వాన్యః ద్రౌపద్యాః పాదేపపాతప్రణామేత్యధః - అస్మాద్రుతం
 బాపిష్టిపాచేద్రుతంశీఘ్రంపపాతేతిసంబంధః - యావత్తాను ప్రాణి
 తేయము త్రేతా - ఇంద్రవజ్రా || ౧౨౨ || తస్మాఇతి || సకలసూక్ష్మ
 ఘోతస్యాః ద్రౌపద్యాః - తత్తచ్చిగురాదిలంగం - వివాహవేదైః పరిణీయో

మదదాంపు రాహమస్యాస్తదాభావిషువల్లభేషు | ఏవంపి
 చింత్యేవభయేనపాదేలాతౌక్యతంధామపపాతతన్వాన్యః
 ౧౨౨ || తస్మాస్సఖీషుసకలాస్వపితత్తదంగంవేగాద్విభూషి
 తవతీషువివాహవేదైః | కాలక్షపాసహనవృద్ధపురోహి
 తానాంకోపస్యపాత్ర మభవత్కుచశిల్పకర్త్రీ || ౧౨౩ ||
 గ|| ఏవమలంకృతామేనామాలోక్యస్వయీమపిసంధ్యారుణి
 మసంపాదితలాతౌక్యత్యామంజనశిలకమంజు శముఖభా

చితత్తదలంకారైః - వేగాత్ ద్రుతం - విభూషితవతీషుసతీషు - శుభయో
 శిల్పకర్త్రీకాలంకారిణీ కాలక్షపాసహనానాంవివాహాలగ్నాతిక్రమణభి
 యోకాలవిలంబమసహమానానాంజ్ఞానేనవయసాచవృద్ధానాంపురోహి
 తానాంధౌమ్యదీనాంకోపస్యకోధస్యపాత్ర మభవత్సపదితతాదృశ్చ
 జూలంకారకృతవిలంబస్య విశేషణగత్యా పురోహితకోపహేతుభూతత్వా
 త్వదాధాహేతుకంకావ్యతింగతాదృశవిలంబానంబంధేపిసంబంధోక్తిరూ
 పాతిశయోక్త్యజ్జీవితమితితయోరంగంగీభావేనసంకరః - వసంతతిలకా ||
 ౧౨౩|| ఏవమితి|| ఏవముక్తప్రకారేణఅలంకృతామేనాం ద్రౌపదింతలోక్యే
 వస్వయమాత్మనాపిసంధ్యాయాలంకరిమాసంధ్యారుణవణపవలాతౌ
 కృత్యంయావకాలంకరణంవిరచితమయస్యాస్తథోక్తాంతంజనస్తలకశ్చ

ద్వితీయ స్తవకః.

వృక్షవిశేషాతావేవాజనంకజ్వలంశిలక ఇన్ద్రాగ్నిప్తపూవకం-శాఖా-
 అలంకృతౌముఖస్యఅగ్రస్యైవవదనస్యభాగానైశ్రలలాటదేశౌముఖ-
 ధోత్తం-ప్రతీవీందిశఃపరిణేతుముద్వోధుమివభగవఃభాసా శేజవాంఃథ-
 స్థానేనూర్య-ఉవగతవతిప్రాప్తవతిసతీత్యుద్ధిలేణాస్వయః-తామాలా
 క్షేవభాసాంఃథోస్వయనపిశాద్యగేప్రతీవీందిశఃకుమివోపగతగతీతివా
 యోజనా-అగ్రపూవకద్వయోజ్జ్వలతపరిణయోత్ప్రేక్షాదనఃప్రాపద్యా
 లోకనోత్ప్రేక్షాసాపేక్షత్వాద్వయోరంగాంగీభావేనసంకరః॥౧౨౮॥
 తస్యామితీ॥తస్యాంధ్రౌపద్యలంకరణదినసంబంధిన్యాంక్షపాయాంరా
 ప్రావేవ-నిజస్యఆస్తియస్యకులస్యవంశస్యఉత్తంసానాంఃగిరోభూషణాయ
 మాననామిత్యర్థపాథానాంసంబంధినాంఉత్సవానాంవివాహోత్సనాం

సాంపరిణేతుమివప్రతీవీందిశముపగతవతిభగవతిభాసాంని
 ధో॥౧౨౮॥ప॥తస్యామేవక్షపాయాంసపద్యజకులో
 త్తంసపాథోఽత్యవానామాలాకాయెవనాత్వాద్విశేషిసామ
 రుచోద్యాంశుభంయశాముహూతే॥సోపానైరధ్యుక్షా
 మరకతఖచితైర్దేదిమేతేకుమారాస్సాలంకారాఃపురీధన్
 రభాసనిహితైఃపురీధానైస్సనుగ్రామ॥౧౨౯॥॥అత్రి

ముహూతాగుణేష్విసముతాదోజాయమానోమదిపేను
 సాత్మాతనిష్ప్రతిబంధంతలోకాయంతలోకితుమివేత్యుత్ప్రేక్షాః॥౧౩౦॥
 మథోచ్చభావవచనాదితీసంప్రదానశ్చ-హి-శ్చే-కగుచయః
 సృగస్త్రీచంద్ర-ద్యామాకాశంసపదిమృతంఃశతినతి-ఏతేకుమారాః
 పాథాఃఅలంకారేణవైవాహికేనసహితాస్సాలంకారాఃసృతః-శుభం
 యశాశుభయోగయై॥౧౩౧॥శుభంయస్తశుభాన్విశభత్యమరః-మరక
 తఖచితైఃహరిన్దణిబద్ధైస్సపానైః-పురోధోభిఃపురోహితైఃసరభాసం
 నిహితైఃక్షిప్తైస్సంవిధానైస్సమిత్కుశాదివైవాహికోపకరణైస్సను
 గ్రాంసంపూర్ణాంవేదివైవాహికీం-అధ్యరుక్షాఃఅనుగుహః-అధి
 పూర్వామ్రహేఃకర్తరిలుక్షేస్త్రక్షరా॥౧౩౨॥తత్రేతి॥తత్రవివాహ
 వేద్యాం-ముహూతాస్యవివాహలగ్నస్యగుణేషుచంద్రతారాబలాదిష్వి

వదీపేషుద్వయేషుద్వీకృతః - వివమగ్రసి - ఓకయామానేషుః కాబ్య
 శుభయోగవదాచరత్సప్రకాశమానేషుచసత్సు || * || ఏకత్రమానాదా
 చరణనికృత్ అకృత్యవభాతుకయోరిడిఘః - అన్యత్ర ఓజశ్చ బ్రస్తవ
 స్సరఃకతుఃకృత్య జ్ఞుపశ్చేత్య పమానాదాచారాధేకృత్ ఓజసోస్సరసోని
 త్యమిత రేషానిభాషయేతిసకారలోపశ్చ ఓజాభ్యోయోగోజ్యోతిశ్చాస్త్రై
 ప్రసిద్ధః - మంత్రవిదాంవై వాహికమంత్రకోవిదానాంపురోహితానాంవ
 దనేషువక్త్రేష్వివవాద్యేషుమనతతసుషిరానర్థభేదేనచ తువిధేషుశ
 బ్దాయమానేషుశబ్దవికత్రవశాత్కముచ్చారణేనాన్యస్తధ్వన్యాత్మకం
 వాదనేనకువత్సుసత్సు || * || శబ్దవైరేత్యాదినాకరోత్యధేకృత్ ప్రత్య
 యఃకమనీయైషునోహరైఃమణిభిఃకోరకితైస్సంజాతకారకైరివిధితైః
 తదన్యసంజాతమితితారకారిత్వాదితచ్ - కనకభూషణైఃకటకాంగదాదిభిః

మంత్రవిదాంవదనేష్వివశబ్దాయమానేషువాద్యేషు - కు
 లపాలికాఃకమనీయమణికోరికితైః కనకభూషణైరవికృత
 సహజరామణీయకాంకన్యకామమీషాంసకాశేనివేశయా
 మానుః || ౧౦౬ || ప || పూతపాశ్వేకకుశాంకురైఃపురస్తా

అవశృతంలిప్రాపితరూపాంతరంసహజంస్వాభావికంరామణీయకంసాం
 దర్యంయస్యాస్తాం - అవ్యాజసుందరత్వాన్నభూషణైఃకార్యమితిభావఃక
 న్యకాంక్రాంతదీం - అమీషాంపాండవానాం - సకాశేసన్నిధౌ - కులపాలికాః
 కులస్త్రీయః || * || కులస్త్రీకులపాలికేత్యమరః - నివేశయామానుః ప్రవే
 శితవత్యఃవిశతేణిజం తాత్కతారిలిట్ - అత్రముహూతగుణానాందీ
 పానాం క్లేషభిత్తికాభేదాద్యవసితేనౌజాయామానత్వేనవాద్యానాంమం
 త్రవిద్వదనానాంశబ్దాయమానత్వేనభౌపమ్యస్యగమ్యత్వాక్లేషలప్ర
 కృతాస్పదస్యతుల్యయోగితాద్వయస్యసంసృప్తిః || ౧౦౬ || పూతేతి || కు
 శాంకురైః అభినవైఃపరిస్తరణదభైః - పూతాఃపరిశుద్ధాఃపాశ్వశ్చ
 త్వారఃయస్యతస్మిన్ - మణిభిఃకుట్టిమెబద్ధఘృతా - వేద్యామితియావత్
 తస్యధౌమ్యస్య పాండవపురోహితస్య - పురస్తాదగ్ర - ప్రతిబింబధౌమ్య

ప్రశ్నిచ్చాయేవ - అవలంబేవాహికాగ్నిః - ప్రాజ్వలత్ ప్రజజ్వాల - పునః
హితోదభావాపరిస్తేగ్యవేద్యాహగ్నిం ప్రతిష్ఠేతి వాన్త్యధః - ఉత్ప్రే
యోలంకారః || ౫ || వృత్తమానుష్టంఘం || శ్లో || పంచమలభునః జేషుప
వ్రహంద్విచతుర్థయోః | గురుస్తప్తస్థసుగంజాపాంపల్లవోక్తిస్థులకుణకు
తిలకుణాత్ - అన్యైవయ్యసిపులాపక్రమితనామాంతరిమిలిచ్యయం

౧౦౭ | ధర్మాణాని || హేపాథాణాయూయం - అనయాహ్రస్వాసహ
ధర్మాణా - త్రైతస్యార్థా - ప్రజాఃపుత్రాంశ్చ - బహుయథాతథా - సంచి
నుతరంపాదయత్ || శ్లో || చిన్మలైఃద్యధేలాహ్ - ఇత్యుక్తప్రకారం
వాణివర్కసః - ద్రుపదరాజభవఅనిలాగ్నిపి - సచసచేత్యధః - శా
వ్యంసినాదహ్యమానానాంసమిధాంపాలాశాదీనాంసంబంధిభిః || శ్లో || ధ
ఉభటాత్ప్రతిభిశ్చబభువైతద్వ్యాజేనేత్యధః - ధర్మాణాప్రజాశ్చ

న్యసిశుట్టిమే! ప్రాజ్వలత్ స్వధౌమ్యస్యప్రతిబింబభివానలః

౧౦౮ || ప || ధర్మక ప్రజాశ్చ బహుసంచి నుతానయేశా

వ్యత్సమిచ్ఛలభయాత్ కృతిభ్యుదవాణిః | తామాన్తిజాః

ద్రుపదరాజభవానలాపిస్తాదాదిమౌన్యతలిఖగ్రకరేణ

తేభ్యః || ౧౦౮ || ప || అధజాతుమాలయసమర్పణాత్కృతం

బహుసంచి నుతానయేతి బ్రువాణస్సః - ఉన్నతశిఖావలగ్రకరస్సైవకే
న్నతాశ్రేస్తాశిఖాకంఠిః గాజముద్రాంగుళీయకంచాయస్యతథోక్తేనా

గ్రకరేణేతిచ - తేభ్యఃపాండవేభ్యః - తామాన్తిజాం ద్రుపదీంతస్యాహ
హ్నుపుత్రస్తత్వాదితిభావః || శ్లో || ప్రాదర్శితవానివేయ్యత్ప్రేతా - ఉ

దాతేః - కతకరిలుక్ - అత్రాగ్నిజాదానైస్సకృతయోరేవాగ్నిద్రుపద
యోరోపమ్యగమత్పక్షుల్యయోగితాయాన్యదానోత్ప్రేతాయా

శ్చైకవాచకానుప్రవేశసంకరః - ఉత్ప్రేతాయాస్తు అపహ్నానయావకా
భ్యాముజ్జీవితత్వాత్తాభ్యా మంగాగ్నిభావేనసంకరః - వసంతతిలకా - శ్లో

౧౦౯ || అధేతి || అధపాణిగ్రహణాంతరం - వృధానుతాఃకన్యాదయః
వధ్వాద్రాపద్యాసహితాఃవధూసఖాస్సంతః - జతునానిర్నితఃజాతుషః

త్రపుజతునోమ్ముగీతినివృత్తా భేధుక్ ష్టి|| జతుత్రపుభ్యాంనివృత్తతి
జాతుషం త్రపుషం త్రప్విత్వమరః - సచాసావాలయోగ్రహంతస్యసమా
వణాత్ భతుణాథంవ్రదానాశ్చశంజాతం - అస్యాగ్నైర్వపుషశ్శరీర
స్య పరిపోషంమాంసలత్వం లభివీక్షితుంస్పృహయాశవఃకిలేనంభావనా
మాం - కాతుకినకృత్యుత్ప్రేతూతదాక్రిమాత్ జ్యేష్ఠానుక్రమేణ - ఆ

గ్నింపరిచక్రముః ప్రదక్షిణంచక్రః ష్టిగుంజుభాషిణీ ౧౨౯|| కఠిరత్వేతి||
పాకురువీరవధూః ప్రావదీ - కుజఃకుట్కలఃముకుళభవతస్య కఠినత్వం సం
జాతాకఠిన్యసమ్మద్యాయోవలెపభరోగర్వాః శయితస్తాద్భేదాః - కృశః
ప్వీకృశః - నిజయఃవిజయోయయానధో కైకెత్త్యుత్ప్రేతూ - పతినాంసా
ణభిఃస్థితంపదంచరణం - అత్తనఃపాషాణస్య || శిరసిడపరి - ని - కైహితవ

వరిపోషమస్య వపుషోభివీక్షితుమ్| స్పృహయాశవఃకిలప్య
భాసుతాఃక్రమాత్పరిచక్రముహుళభుజంవధూసఖాః ||
౧౨౯ || ప || కఠిరత్వంసంపదవలెపభరాతు - చకుట్కలస్య
కురువీరవధూః | కృతనిజయవపతిపాణిభ్య తపదమత్తన
శ్శిరసిపానిదధే|| ౧౩౦ || ప || కన్యయాభ్యుపకృతవిధిలాజాః
కందళత్వనలరోచిషిపేతుః | పంచవల్లభకరాగ్రవినుదా
ద్యాహువంశగళితాభవముక్తాః || ౧౩౧ || ప || విధిచోదనాను

తీ - వైవాహికంకర్తృసప్తవదాఖ్యుచకరోదిత్యథః - ప్రమితాతురావృ
త్తం || ౧౩౧ || కన్యయేతి | కన్యయా ద్రావద్యా - అభ్యుపకృతాఃఅభితః
సమీపేవేతుంకృతాః - విధయేలాజామూమాఖ్య వైవాహికకర్తృణా
జాః - పంచానాంవల్లభానాంకరాగ్రవినుదాత్ - పాణిగ్రహణసమ
యేషీడనాజ్యేతోః - బాహురేవవంశః కేణుఃతస్తాద్భిత్తాఃముక్తాఃమాక్రి
శీవేత్త్యుత్ప్రేతూ - కందళతిప్రజ్వలతి - అనలస్యవైవాహికాగ్నేఃరోచిషి
జ్వాలాయాం - పేతుః - అగ్రవిధిలాజానాంధావధ్యాదిగుణామిత్తకో
త్ప్రేతూబాహువంశేతిరూపకానుప్రాణితత్వాద్భియోరంగాంగీభా
వేనసంకరః - అభ్యుపకృతాభిపాతాంతరముక్తాథస్యలాక్షణికత్వా
వత్తేరుపేత్త్యం - స్వాగతావృత్తం || ౧౩౧ || విధితి | విధయేవధూకర్తృక

జై వాహికకగ్గ కరణాథకంబోదనాను ప్రేరణాసువిషయే-మణిమయూ
 ముదీపయస్థి కాసుపరితఃస్ఫుగత్యాఃఫలం త్యాఃప్రతికృతేః ద్రావనీప్రతిదిం
 బస్య - సుభ్రు వో ద్రావద్యాశ్చ - ఉభయోఃవేచనః పౌత్రయం ద్రావ
 దీత్యయంత స్మ తిక్యతిరిచిపాథకత్వేనజ్ఞానవచ - పురోధనఃకౌఘ్యస్య - ప్త
 లనంప్రమాదః - బహువ - మంత్రోనై వాహికకగ్గంగతంత్రం గతు
 స్థానంతయోస్తుప్తలనంబహువ - అంత్రావనీతస్య తిక్యత్యభయవి
 వెచనెమంత్రతంత్రద్వయేవ ప్రసక్తస్య ప్రమాదస్యపూర్వస్తి నైవనియ
 మనాత్పరిసఃఖ్యాలుకారః - యస్తుస్ఫురదిందిరాప్రతికృతేరితిపాతాంత
 రం - యచ్చమణిమయ్యాఃదీపయస్థికాయాఃదీపస్తంభస్య పరితఃఉపరిస్ఫు
 రంత్యాఇందిరాప్రతికృతేఃలక్ష్మీప్రతిమాయాఃపూజాధానిక్షిప్తాయాః
 తిన్వసింహవ్యాఖ్యానం-తదుభయమప్యశుద్ధం- జగత్పూజ్యాఃలక్ష్మీప్ర
 తిమాయాఃపీతి కాయామేవస్థావ్యతయాదీపస్తంభోపరివిన్యాసస్యప్రసేద్ధి
 మణిదీపకయస్థికాపరితఃస్ఫురత్ప్రతికృతేశ్చసుభ్రువఃఉభ
 యోర్వివేచనఃకౌలరోధసస్థులనంబహువనతుమంత్రతం
 శ్రయోః॥౧౩౨॥ప॥ బాహుప్రశాపఇవసాక్షిణిహవ్యవాహే

విరుద్ధత్వాన్నామైకదోషాపత్రైఃఉక్తాథకస్యమహతాపీడావమాత్వాద
 శ్శీలదోషాపత్రైశ్చ - కల్యాణమితముంగళశ్లోకేనైతత్కామ్యకర్తృకత
 యాప్రశస్యభిజ్ఞానాత్కంఠంచిన్నదస్థితయాస్తప్యఇతివత్తవ్యత్వేపిగోరీ
 ప్రతిమాయావతదాత్వావశ్యకత్వాదైచ్చవానాంత్రాద్వేషేపిప్రకృ
 తాయాః ద్రావద్యాః ప్రకమాప్రసక్త్యాతత్ప్రకమాఖ్యదోషాపత్రై
 శ్చైతసుధీభిర్విభావనీయమ్॥ మంజుభాషిణీవృత్తం॥ ౧౩-౨॥ బాహ్వితి॥
 అవనీంప్రస్యపాండోపుత్రాఃయిథిష్ఠిరాదయః-బాహుప్రశాపఇవమా
 వ్యవాహేలగ్నోతదుభయస్తి న్నపిసాక్షిణిసంవిద్యయంసాక్షికృత్యేతియా
 వత్-సామంతరాజానాంశశ్రున్తపాణాంధరణఃరాజ్యస్యేవయాజ్ఞానై
 న్యాః ద్రావద్యాఃకరంపాణింబలిం-క్రమశఃజ్యేష్ఠానుక్రమేణ-కాంతౌ
 శ్శమంవాచాచ్చసమకాలమేవ - గృహీత్వా - హామేణయావృద్ధిః తాం

సంతోషసమ్మద్ధిమితీయావత్ అభజకా సా ముఁట ప్రవాహు ప్రవాహు
జ్యవాహయోసాన్నిశ్చకరణేనామంతరా జధరణీయాజ్ఞసెన్యాః స్లేషభి
త్తికాభేచాద్యవసితకరగ్రహణేచా సమ్మద్ధిః శ్చామానత్వాత్తల్పయో
గితాద్వయస్యాం గాంగీ భావేనసంకరః - ఏవం నాద్యశ గ్రహణస్యవిశేషణ
గత్యాసంతోషసమ్మద్ధి ప్రాప్తిహేతుః శ్చాద్వాద్వాదాదాహేతుకంకావ్య
లింగం - ద్వయోశ్చ సుస్పృహః || వసంతతిలకావృత్తం || ౧౩౩ || పాంచాల
రాజభి || పూజకః పూజాకర్తా పూజ్యః పూజాహాః తయోభావం

పూజకపూజ్యత్వం * పుష్పత్తమాఅతిశయోనపోషయంతౌ - ఎకః పూజ
యకాఅవరః పూజ్యనానభిలీయావత్ * సః ప్రసిద్ధః పాంచాలరాజో ద్రుప
దశ్చ సపాండవః ధర్మరాజశ్చ తౌ ద్వయోతతకైః వివాహకాలజేయద్రవ్యైః
కరణై రాధ్యంభవిష్ణుత్వంధనికత్వముకించనత్వం దారిద్ర్యం ద్వైలపకర్తృణీ

సామంతరాజధరణేరివయాజ్ఞసేన్యాః కాంతౌ సమంక్రమ
శపవకరంగృహీత్వా హామేణవృద్ధి మభజన్మ వసీద్రపు
త్రాః || ౧౩౩ || ప || పాంచాలరాజశ్చ సపాండవశ్చ పు

తేధనికత్వదారిద్ర్య-తౌ పాంచాలరాజపాండవావివ-వృత్త్యశ్యతాంవివ
నీతీచక్రతుః - వృత్తిపూర్వాస్యైతేకర్తరిలజ్. ప్రథమం ద్రుపదః కన్యా
తకాతకదానాభ్యాం పూజకోకించనశ్చాభూత్ తదుభయప్రతిగ్రహ
భ్యాం యుధిష్ఠిరః పూజ్యః అధ్యంభవిష్ణుశ్చాభూత్ - పశ్చాచ్ఛశ్వశరస్యగు
రుత్వస్థరణాత్ అకించనసైన్యవప్రతిగృహీత్వ త్వాచ్ఛ ద్రుపదః పూజ్యో
భూత్ - ధనికసైన్యవదానసమథాత్వాజ్ఞామాతృత్వాచ్ఛ యుధిష్ఠిరః పూ
జకోభూదిలిసముదాయాధాః - అధ్యంభవిష్ణుత్వమిత్యత్ర కర్తృభుభువ
త్తిత్యాదినాఅభ్యోపపదాత్ భువః శ్చిష్టుచ్ - ఆరుద్విషదజంతస్యముమిముస
భావస్త్యతలావితిత్వప్రత్యయేచఅధ్యంభవిష్ణుత్వమితిరూపం - అనాధ్యత
భ్యోభవతీతిఅధ్యంభవిష్ణుః - నాసికించనయస్సైన్యకించనశ్చిశ్యుభయత్రవి
గ్రహః - అత్ర ద్రుపదయుధిష్ఠిరయోధానికత్వదారిద్రయోశ్చవృత్త్యా
నికరణేనాపమ్యస్యగమ్యామానత్వాత్ - వలప్రకృతాస్సదతుల్యయోగితా

[illegible]

ప్రేమాకాలే సమాగర్భస్య సమ్యగువ శ్రంతస్య సమారబ్ధిపూర్వస్య - త
 దానానాదైత్యైస్స హోషావపివలాయితత్వా దితిభావః - యుద్ధేపలాయన
 సైన్యవలభ్య యనస్య వేదస్యద్వితీయాం యాతవృత్తైరభ్యాసస్యఽచ్చి శింవి
 శ్చేదంపరిజహీమహా శాఃపరిహస్తమీచ్ఛంత్యవేష్యత్రైత్య-పరిపూ
 ర్వాశ్చంన్నం కల్లటశ్శునవి - సేనాయాఃపురస్సరాత్ అగ్రవర్తినఃశిన్వా
 శాత్ జయమనుభవంతైః ప్రవర్తితైఃశిన్వా నైఃభాంకారైఃకాతి
 తై మిశ్రితైః త్వైలితైః సింహనాదైః త్వాళితః శిరస్తంగవా త్వాణాంహా
 వమేవకక్ష్యంమాలిన్యంయస్యతత్ - ప్రతిధ్వనితగవాత మిత్యథః - కాక్ష్య
 మితిపారైః త్వైవకాక్ష్యం ప్రతమిత్యథః హనరౌక్ష్య మితిపారేమాన
 కారీన్యమిత్యథః - క్రుపదస్యపురంపునరపినిరుధ్య - నిరుచ్ఛ్వాసయాం

ద్విచ్ఛింతింపరిణిహీషమాణాభవతేశకుఃఖాగినయోస్యే
 నాపురస్సరస్సానినిస్సారితనిస్సానలాలితైః - యేశ్చితైః
 తూళితగవాక్షమానరాశ్శ్యంధ్రుపదపురంపునరపిరుఢ్యని
 కుచ్ఛాన్వసయాంబుః ॥ ౧౩౫ ॥ గ ॥ తత్త్వనిమేవసత్త్వ
 రంగిర్తతీషువిచిత్రేరాయుర్ధ్వరమావ్యేషుద్రుపదస్తేవ్యేషు

౧౩౬ || ప || పృథానుతాస్తేపి రథాధిరూఢావ్విధావిచార్యే

చక్రఃనిర్బంధః - నిశ్వాసోపియథాతత్త్ర శ్యానాన్వగక్ష్య త్తదా
చక్ర రీత్యర్థః || ౧౩౫ || ❀❀❀❀❀❀❀❀❀❀❀❀❀❀❀❀❀❀
తదితి||త్రిస్తోణనిరోదసమకాలమేవ - వివిధైఃఖండగజాతోమరశరాసనాది
భిఃఆయుధై రశూన్యేషు సహితేషుద్రువనైనైస్యేషు - సత్త్వ రంగికాతేషు
యుద్ధార్థమాగతవస్తుసత్పుష్పితుల్యైరేణాన్వయః|| ౧౩౬ || వృధేతి|తేవ
ధానుతాలపరధేష్వుధిరూఢాఘంతః - శరై బాణై ద్వికషతశ్చ క్రూరా
దుర్యోధనాదీకూటాణాం లవచ్చన్నానిశ్యర్థః- తేషాంద్విషతాం సంబం
ధినీనాంసుభ్రువాన్స్త్రీణాంఅలకాకూటాణకుంతలాకాలకూటాణసమిప్తే
థవ్యేనకుంకుమాదియాణారహితాంశ్చనిధాతుంకతుమేవద్విధావిచార్య

అ లోచ్యే వెక్కు త్మై య - పురా డౌ వదాన్నిరీయఃనిగతవంతః - ఉప
జాతివృత్తం || ౧౩౭ || శంఖానిలి తెచ్చ యేపిపాంచాలాఃకారవాశ్చవ్రవీ
రాః - దివిస్వగేఅంతరి యేచసీకంతిపసంతితిద్యో సదాం - సిద్ధాఃయోగస
ద్ధాఃనార దాదయో దేవయోనివి శేషాశ్చ అదయోయేషా - తేషాం - లాలసీ
యోన్దాఘరీయయు క్థస్యారంభే - శంఖాదధ్మఃఅపూరియ - ధ్మాయ తేః
కతకరిలిక్ - భేః కడయంస్తృత తాడయ - యేభాస్సంహనాదావ
క్రూతకుగ్ధ - వాచస్య నాదాటంకారావప వ్రువక్రూత్వ భాః -
ద్యభోతేః కతకరిలిక్ - అ త్రానేకక్రియాయాగశ ద్యాన్ముచ్చ యాల
కారః - శాలినీవృత్తం - శాలిన్య క్తవ్రూతగోగోబ్ధిలోక్తేరితలయతాత్ || ౧౩౮ ||

వపు రా నిరీయః శరైర్వి ధాతుంద్వి పతోపిచూణాణా
తత్సృజ్రువామవ్యలకానచూణాణా || ౧౩౯ || ప || శంఖాద
ధ్మస్తాచయంతిస్త భేరిశ్చక్ర యేభాశ్చాపనాదాన్వవక్రః
సిద్ధాదీనాంద్యో సదాలాలసీయేయుధ్ధారంభే తేచ్చ యేపిప్ర
వీరాః || ౧౪౦ || ప || అనయోబలయోర్ధ హరధానామ
వలో కాయనభోజుషాంసురీణాం | సుదృశాంచపురస్యసాధ

తినయోనిలి || అనయోబలయోఃకారవపాంచాలవతురంగయోః - యుగ్య
మానయో రితి శేషః - మహార ధానామవలో కాయదశానంకతుఃమిత్యర్థః ||
|| క్రియాధోవపవస్య కమణిస్థానిన ఇతిసం ప్రదానత్వం - నభోజు
షాంగనభాజాం - సురీణాందేవ స్త్రీణాం || జాతేర స్త్రీ విషయాదయో
పభాదిజమ్ - సాధభాజాం ప్రాసాదగ్గతానాం - పురస్య సుదృశా
పారాంగనానాంచ - విద్యతాక రేణగృహీతా - వరణస్యయద్దేన్మతానాం
పతిత్వే నవరణార్థం ప్రకృమందారమాలై వేదిరాదధ్యై వష్టిసమాసః -
భేదికా ఇమాన్సుర్యఃవరణ స్థూరణాల్ ఇమాఃపార్యఃతద భావాదితినిధో
భేదానుమానికా అభూదిలి అనుమానాలంకారః - తేనపారాంగనానాంను
ద్యాదికాయసౌందర్యం చృజ్మత ఇత్యలంకారేణవ సుగ్ధనిః - ఔపచ్ఛందసీ

కం॥ ౧౩౯॥ ఆసీదతామితి॥ ఆశుసత్వరం - ఆసీదతాం యుక్తాయ సన్నహృద్ధి
తాం - అతావ్యత్ అవిచ్ఛిన్నమానం కరయోః కాశలంధనుగ్రహణశరసం
ధానాదిషు నైపుణ్యం యుహంతే మాం - ధనుర్ధరాణామిథోన్యోన్యం బా
ణగణానాముపరోధాన్నిరోధాద్ధేతాః - కిస్యాపి ధనుర్ధరస్య ప్రణంతుతం
నాభూత్ - యద్యస్తాత్కారణాత్ రణం యుద్ధం న వం నూతనం న విద్యతే వ
కారోన్యస్త్రితథోక్తమితి - రణశబ్దస్య త్కారసహితత్వే ప్రణంప్యాది
త్యధః - అశ్రవణే నాచ్యవాచకయోరభేదాద్యవసాయః - బాణైర్భా
ణానాం నిరోధే శరీరభేదనాయోగాద్ర్యణస్యాప్రసక్తిరితత్త్వం - బాణ
గణాపరోధాత్ ప్రణంనకస్యాపిరణం న వం యదిత్యేవ పారః - బాణగణా

భాజాం వరణస్త్రిధృతైవ భేది కాభూత్ ॥ ౧౩౯॥ ప॥ ఆ
సీదతామాశుధనుర్ధరాణామాసీదతావ్యత్కారణాలా
నామ్ తుణం మిథో బాణగణోపరోధాత్ ప్రణంనకస్యాపిర
ణం న వం యత్ ॥ ౧౪౦॥ ప॥ ద్విరదం ద్విరదస్తురగంతురగః రథి
కం రథికః పదగం పదగః॥ ఇతరేతరమేత్యరణం పదధేది వినారథ
విస్తయనాకతరుమ్ ॥ ౧౪౧॥ ప॥ రజోంధకారేషు దృశోంధయ
త్సుకరైః కరాకౌతుకసాత్రచిహ్నైః పరావృశంతో యుధి

న్నిరుధ్య ప్రణం వినా తత్ర రణం మహీయ ఇతి పాతా త రెతు తత్రైతి మహీ
య ఇతి చ పదద్వయస్య వైయ్యధ్యాన్తి రథాకత్వదోషః - ఉక్తస్సార
స్యాయోగశ్చైతి ధ్యేయం ॥ ౧౪౦॥ ద్విరదమితి ॥ ద్విరదః గజః - తదా రూఢ
త్యధః - ఏవమగ్రే - ద్విరదం - తురగః అశ్వః తురగం - రథికో రథాయాధః
రథికం - పదగః పాదచాతీ పదగంచ - ఏవమిత రేతరం అన్యోన్యమేత్యసంగత్య
దివి అంతరితే - సారదస్యము నేయో విస్తయః ఆశ్చర్యంతస్య నాకతరుం
కల్పవృక్షం - ఆశ్చర్యజనకమిత్యధః - రణం యుద్ధం - పదధేవకార - రథి
కం రథిక ఇత్యాది పాతస్త్రక్రమ భ్రష్టదోషాదుపేక్ష్యః ॥ ౧౪౧॥ రజఇతి ॥
రజాంస్యేవ లంఘకారాః - రజాంస్యంధకారాణీతేతి నా - తేషు - దృశం నై

శ్రాణి. అంధయశ్శు అంధీకుర్వశ్శు సశ్శు. పాండుపు శ్రాణి - కైకైస్త్వైః
 కతుకసూత్రం ప్రతిసరఃపిహ్నుం యోగ్యతాకాకాకాపహాన్మహాకైగ్నై
 శంతస్సంతః - పరస్పరమనోవ్యం - ప్రహారాకాశస్త్రహాకా - పప్యహ
 రకాపరిహృతవంతః - అశ్రవణకాతుకహస్తస్పకేనపాండవానాన్సశ్రాన్వా
 నుమానాదనుమానాలంకారః - తథా - అస్సంబంధేసంబంధమాపాశేయో
 క్తిశ్చ - ద్వయోరేకవాచకానుసరకేస్సుకరిః || ౧౦౨ || సోమ
 కేష్వితి || మార్య సూనోకణాన్ప్రశ్నిస్తే సైస్త్వైశ్చైవై బాధాన్స్య సకే
 శ్చుపాంచాలేష్వికసహశ్శుపలాయనా లే - సశ్శు - కులి - వస్త్రకాయా
 భూమిస్త్వై స్సేంద్రస్యనం నోజానః - కోమలమనాం - కూటమీకా
 సు - సుతాకీ షోణధ్వనయతిస్తే - సూర్యసూనూతత్ప్రమాణాయాచీస్తే

పాండుపు శ్రాణి పరస్పరం పర్యహరక ప్రహారాశస్త్రహాకా

సోమ కేష్వ పవర్షత్సు సూర్య సూనోక్తిశ్చైవై హజయా
 మాసకోదండంకులి శాయుధంపనః || ౧౦౩ || తేనజసంత్ర

వ ప్రధ నేపివృకోదరద్వి తీయేన - కరోదరపరికర్తృకృతకోదరక

స్యవర్తనిర్మాణభిశ్చ రోర్తిభిశ్చకృతమగ్నాణః - భయఃసా

శితైఃతీత్రైఃశరైరివశరైఃకిరణైః - సోమకేషుచంద్రనద్దవ రేషుజలేషు - అ

వసహశ్శుశుమ్యత్సుసత్సు - కులి శాయుధంపనంపయిత వాహనత్వే నేరినంద

దనఃమేషుః || కస్య బ్రంహణః ఉత్ డోఘం అండంబ్ర మ్మండోఘా భాగ

మాకాశం - కూజయంమాసగజిః తైరితిభావః || శ్లో || క శ్చి త్తాద్గిరవిబ్ర

హ్నాథాతామూర్తికసుభేష్సుకమితివీశ్వః || ఇత్యధాంతరైఃసశ్లేషఃఅశ్చి

థాయా ఇత్యాదేరుక్త శ్వాదితి || ౧౦౩ || తేనైతి || చననేజన్మనీవస్త్రకే

యుద్ధేపి - ఉభయత్రచేత్కథాః వృకోదరఃభిమంత్వి తీయస్సహాయా

స్యవృకోదరస్మద్వి తీయ ఇతివతేనఅజానెన - కిరస్యఉదకేషుస్సేషః

మీకకృశస్యజలంకారీకృతస్య కాముకస్య చావస్యసంబంధినిః - అశ్చినిః - అశ్చినిః

అతవశానిమూర్ధ్నంతితిభోక్తైః - శరాణామూర్ధ్నంబంధినిః || ౧౦౪ ||

శక్తిశ్చైవ - మా-నితయస్థానానియేషాంతే-సౌబలేయాఃపర్యోధనాద
యః - బలైశ్చైవసేరిభిః ప్రసద్భిః - స్వేదవారిభిః - స్వేషాంపదానిచరణా
న్యే - యానపదేవాహనస్థానే ఆభిషేచంతః - పాదచారిణస్సంతః - సమ
ర-జరేయ్యాః ప్రాంగణేకందళితమంకురితఃపాదాయశ ఏవచతుర్థిచం
ద్రస్తస్య అవలోకనమరిహతుమివేత్సు త్రేతా - చతుర్థిచంద్రదర్శ
ననవవాదహేతురితిప్రసిద్ధం - ముఖనివత్సవరావృత్యలజ్జావశాదితిభా
వః - కేవలైని-రాయుధైరేవబాహుభిః-ఉపలక్ష్మితాః- కురుపుటభేదనం
హస్తిసంబుధాం ప్రతి - పలాయాంబభూవుః - పలాయనంచక్రుః॥ శ్లో॥
౧౪౪॥ బీభత్స్వితి॥ యుధియుద్ధే- బీభత్సేరజానస్యచాపెనవివృతేషు

రిభిః స్వేదవారిభిఃస్వపదాన్యేవయానపదేభిషేచంతః-స
మరాజరకందళితపాదాయశశ్చ శ్చతుర్థిచంద్రకళావ
లోకనంపరిహస్తుమివముఖనివత్సవరావృత్యలజ్జావశాదితి
బాహుభిఃకురుపుటభేదనంప్రహలాయాంబభూవుః॥ ౧౪౪
ప॥బీభత్సుచాపవివృతేషుకుహతుకర్తృస్వేకందృఢంజగృహీ
రేయధిధార్తరాస్త్రాః॥వీత్యస్థితేషువిమతేషువిలోలజీవం

పుష్కంప్రకాశ్యగమనంపుషునాజవేన॥ ౧౪౫॥ ప॥ విజయా

ప్రకటితేషు - మహత్సుక్లాఘ్యముకర్తృసుక్రియానుతన్త్యేతిత్యర్థః- వి
మతేషుశత్రుషువీత్యస్థితేషుసన్నద్ధేషుసత్తు - పుష్కంచాపదండపశ్చ
చ్ఛాగం ప్రకాశ్య-పుషునామహతాజవేనవేగేనవిలోలా - జీవాశింజినీయ
స్త్రికర్తృణితత్తథా - గమనంబాణప్రయోగాధమాకషణాద్దనుర్కం
డబీభవనాత్కందృఢులకంకర్తృ - ధార్తరాస్త్రాః - తదాపలాయనకాలే
జగృహీరెగృహీతవంతఃకుతః - విమతేషువీత్యస్థితేషుసత్తు-విలోలఃగతాగ
తఃజీవః ప్రాణధారణంయస్త్రింస్తద్యథా-పుష్కంజేహపశ్చచ్ఛాగంప్ర
కాశ్య-పుషునాజవేనగమనంజగృహురివేత్సు త్రేతావ్యంజకాప్రయో
గాద్దమ్యాగ్నేషుప్రాణతాపవృత్తంవసంతతిలకా॥ ౧౪౫॥ విజయా

దితి || ఏ తేషాం పాండవ నానాసంబంధినః గుణాశౌర్యై ర్భావయః - ఋజవఃవి నయాన్వితత్వైర్జవోపి అకుటిలా అపీతి వాలవక్త్రా అపీతిజ విజయాస్పరంకౌగవజయాపంతరం - అతిభీషణాః అతిభయంకరాస్తంతః - అతిభీషణా ఇతిపాతాపరం - సద్యఃతత్త్వణమేవ - సమున్నే ఋజుస్సాగున్నతీం ప్రాప్తాః ఉన్నమా బహుపురితివ - భవన్వనాంకాపానాంకానాంజివ్యః - అతిభీషణాలపీవజయాస్పరగువనైః అనన్త్రాః అగోపితాః - ఎతేషా గుణాః - విజయాత్ అజానాత్ తస్మాత్తాపాధ్యేతో గిరియానత్ ఇత్యపి ప్రాచయః - అతవివక్షేష ప్రబోధాపితస్యవిరోధాఢా

త్పరిమేతేషామృజవోవ్యతిభీషణాః | స్సవ్యో గుణాస్సమున్నేమురవనేముస్తుభవనామ్ || ౧౧౬ || ప || తెనివృత్యనగరంసమావసాతోపితామ్రుపదరాజపూజయా అప్యశేషజనశేసశౌరిణా జన్యభావమువజస్తుషాసముమ్ || ౧౧౭ || ప || పాథావ సహజేషు భిరేషు ప్రాయశో యుధిబలం శ్రుతవత్కాః | అన్వభూదధిః మిత్రాణాం వృష్టిరాజా కాంశమువరా

సద్యఃసృసంస్థప్తిః || ౧౧౬ || తత్తితి || తేపాండవాః - సగరం ద్రుపదపురం ప్రతినివృత్య యుధాత్మత్యాగత్య - అశేషాణాం లోకానాం జనకేనాపి జన్యస్య భావమున్నతీం వరైస్సఖ్యం చ ఉపజగ్నుషా ప్రాప్తవతాః || జన్యః స్నిగ్ధావరస్య య ఇత్యమరః - శౌరిణా సమంక్రీకృష్టై న స హద్రుపదరాజస్య పూజయా తోపితాస్తంతః - సమావసావసంతిస్తద్రుపదపుర ఇతి భావః అత్రాపి విరోధాభాసాలంకారః - క్లేషాను ప్రాణితః - రథోద్ధతావృత్తిః || ౧౧౭ || పాథా ఇతి || అభిరేషు సహజేషు భాత్వా కాంచుర్ధ్వ ఇత్యుచః - పాథాః అజానపవ - యుధియుద్ధే - బలమాత్మశౌర్యం ప్రాయశః శ్రుతవ

త్యాః రాజసుతాయః ప్రసాద్యాః - ధృతనివృష్టికటాక్షపాతాః - అ
 ధా కస్య అంశం అధికం భాగమివ - అన్వభూత్ అనుభూతవాః - అజాత
 క్త్యంశద్వయస్థరణాదితిభావః - ఉత్తైః - స్వాగతావృత్తం ౧౦౮॥
 వృత్తాంతమితి॥ అథ సరాజవృద్ధః పుతరా వ్రాతః - చినంతజతుగృహవ్యవసంత
 కారవపరాయనం ప్రసిద్ధం - వృత్తాంతం అవకణ్య శ్రుత్వా - తుత్త్రావిదు
 రేణ - అనుజాతైః భ్రాతృభిః మాదిభిః సహ - సకాశం స్వ సమీపం ప్రతి
 ఊపనాయ్య ప్రాసయ్య - ధర్మాత్మజమితి విభక్తిపరిణామేన యోజ్యం - కం
 సభిశ్చ శ్రీకృష్ణస్య పుత్ర్యైః - ధర్మాత్మజాయయ్య ఫస్తిరాయస్వస్య నామ్నః

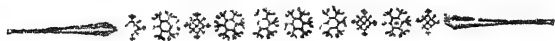
జనుతాయాః ॥ ౧౦౮ ॥ ప॥ వృత్తాంతమేన మవకణ్య శ్రు
 రాజవృద్ధః తుత్త్రా సకాశముపనాయ్య సహానుజాతైః॥ ధర్మా
 త్మజాయ ధురికం సభిదోధా భావాదన్వధా తామభవిభజ్య
 దదౌ స్వనామ్నః ॥ ౧౦౯ ॥ ప॥ తస్మిన్నాహితలక్షణైః స
 మతే రాజ్యాభిషిక్తైః సతస్త్వా న్యక్షీణిదధుర్వ దంబుశిశిరంబి

ఘృతరాష్ట్రైః శిశిరంజ్ఞాయాః - అన్వధా తాందృతరాష్ట్రత్వం రాజ్యధారణ
 మితి యావత్ - అథా భావాద్విభజ్య అథాత్వేన విభాగం కృత్వా - దదౌ అ
 ధా రాజ్యందత్తవానిత్యధః - వసంతతిలకావృత్తం॥ ❀❀❀❀❀❀❀❀
 ॥ ౧౦౯ ॥ తస్మిన్నితీ॥ అహితాని సంఘటితాని లక్షణాభివ్రతా మరాదిరా
 జవివక్షినియస్తే తథోక్తైః - తస్మిన్నుపసమతే ధర్మరాజైః - రాజ్యైః అభిషిక్తైః
 సతి - ధృతతాప్తేణైతి భావః - యద్యస్తా తస్మాన్ స్వీయ్యాని - అక్షీణి నై
 త్రాణి - శిశిరంశీతలం అంబుజనందోత్థం - దధుః పుత్రవంశః - ఏవం తస్మిన్నుప
 సుతే సుంకుమైశ్చందనమిశ్రితైః విప్రాన్యంగానియస్య తస్మిన్ సుత్యైః - సతి

శ్రీరస్తు -

శ్రీమేధాదక్షిణామూతకయేనమః -

చమ్పాభారతే - సవ్యాఖ్యానే - తృతీయస్తవక ప్రారంభః

పితృవ్యతి || అథలథా రాజ్యాభిషేకానంతరం - ఎవఃపు థాననూ
 వోధర్మరాజః - పితృవ్యస్యపితృభాతుఃపుతరా ప్రస్య - వాచాశంధ్రప్ర
 స్థేవసె శ్యాత్కియా - పరస్పరస్య స్నేహాం మర్యోధనాదీనాం చ స్నేహం
 ప్రమరసం - మాతుం ప్రమాణిక ర్మువేయ్య త్సై యా - ఖాండవశశబ్దః
 పూర్వాయస్యనామనితతో క్తం - ప్రస్థాశ్రవప్రస్థా ప్రతీశ్యధః - ఖాండ
 వోబలసూదనశతీంద్రపర్యాయేషుశబ్దా ఇతి వః - హరింగ్రీ కృష్ణంపురోధా

ప || పితృవ్యవాచాధర్మథాతనూజోహరింపు

రోధాయసమంబలౌఘైః | పరస్పర స్నేహమివై వమాతుం

ప్రస్థంయయాఖాండవశబ్ద పూర్వమ్ | ౧ || ౧ || తత్రవనీభ

యతగ్రీప్తత్వా - బలౌఘైస్సమంయయా||శ్చ|| కుమపః ప్రస్థశత్యాద్యాః
 వరిమాణాథాకాన్సృగగత్సమరిః - ఉపజాతివృత్తం || ౧ || తత్రైతి | వనీప
 కజనస్యహూచకజనస్య మనీషితానాం కామితానాంపూర కాస్స మగ్రం
 సుంహుం కాపూరోనా మరాజ్ఞఃకులం వం శోయసాం తెదతెతి వనీపాః
 రాజానాంతవసురసురభయః కామధేవః తాసాంగోష్ఠీసమూహాతస్యాః
 స్తేనైప్రార్పతనస్థానై || శ్చ || వనీవకోయాచనకోమాగ్నోయాచ కా

ధిశా - గోష్ఠి - గోష్ఠీనకంతత్తుగోష్ఠీనభూతపూర్వ కమిత్యభయ శ్రా
వ్యసరః - తత్ర దేశేతింగ్రప్రస్థవాగేవనీభవః అగణ్యాయమా నెసతి - వి
రా ద్రాజ్ఞామనావాసానినిభావః - స్మరణమా త్రేణకృతం సన్నిధానం
సమీపస్థి ర్యేనతేన - సకలానాంశిల్పా నాంగృహకనిష్ఠాణావాసా పారా
ణాంపారదృశ్యనాపారంగతేన - విశ్వకర్మణాదేవశిల్పినాక (౧) - స్వే
నస్వీయేనైవకర్మణావాసాంశేణ - నవ్యస్య దీయేదేవకర్మణః - నిగ్దా పితర
చితం - అతఏవ గామనీయకస్యతత్పురనాందన్యస్యలవలక సేవయోఃస్వ
యభాగఃఆశ్చర్యాతిశయస్తే - గురుతరా అతియభారా - అమరా - దే
హా వోధుః - అమృతయాతశక్త్యా - త్మోతలంభూ ప్రదేశేన్ద్రతితివ

వచివచీవజనననీషితపూగకపూరుకులావశీవయరమరభి
గోష్ఠీగోష్ఠీనేదేశే-స్మరణమా త్రేణకృతం సన్నిధానేనసకలశిల్ప
పారదృశ్యనావిశ్వకర్మణాస్యకర్మణానిర్వాపితంతాననీయ
కాః లోకనసూలభవిష్టయభారగురుతరానస రాన్వోధు
మాత్సరతయా త్మోశలనవల - బహు నైవికమానైవాభ్రలి
మాం - కురువిందనణిమందిరైర్దంభరిపుని సేవేనలంభితత
న్నా మోపవనం. ఇంగ్రప్రస్థ మధిష్ఠాయయధిష్ఠిగాయనివే
ద్య-స్వపుకేపిసుమమామీశ్వరవరీషీతుమివస్యందనేనయ

లంబమానైఃవిమానైదేవయానై రివస్థితైః - కురువిందనణిమంఃఃః
రైఃగృహైఃఅభ్రలిహమాకాశమంబి - జంభరిపోరింద్రస్యనిదేశేనజ్ఞ
యాలంభితం ప్రాపితంత స్వేంద్రస్యనామింగ్ర సంజ్ఞాడవవచస్వసం
జ్ఞానాంపూర్వశబ్దః మన్యతథోక్తం-పూర్వతనరాజభీరితిశేషః పురమిం
ర్రప్రస్థమధిష్ఠితాయత శ్రప్రవిష్టామెత్యర్థః-యధిష్ఠిరాయవివేద్య స్వల
రంగచ్ఛామీతివిజ్ఞాప్య - స్వస్యపురేద్వారకాయావపీవృశీంయంద్రప్రస్థ
సుమమానద్యశీంసుమమాం కాంతివిశేషః-వరీషీతుమివేత్యుత్ప్రేయా - మ
దునందనైశ్రీకృష్ణేన - స్యందనెనరథేన - ప్రయయేప్రస్థిం - రథమాయ
హ్య - శ్రీకృష్ణఃప్రస్థతవానిత్యభాః - యాతేభాః నెలియ - స్మరణమాత్రన

యనపాత్రై దేవిపాతాతరం || శ్లో || కుసుమిందఃపద్మ గాగ ఇ త్య మరః ||
 ౨ || పాత్రాణామిహ నేతి || అథకృష్ణగవ నానంతరముదారోహ హాశభూ
 మాప్రభావోయస్యనః-అపారభూమేతిపాతే అపారోసిరవధికః-హమాప్ర
 భావోయస్య-ధౌక్తత్యధః-ఎణాజినేనమృగచమణాఘటితం ఉద్దమ
 నీయ్యస్యదౌతవస్త్రస్వయస్యకృత్యముత్తరీయ్యాఽతరీయ్యకార్యంయస్యనః
 వీణావినోదరసికోమునినాకరసిః-ప్రాణవదాచరతీతిప్రాణాయమా
 నామాహి-శౌయేనాంతాక-పాణకుల్యద్రౌపదికానిత్యధః-ఇమాక
 పాండుపుత్రాననృపహీనుమిచ్ఛుః-అనుజిన్ముత్తుస్స-గృహ్యతేష్వ
 న్నంతాదుప్రశ్నియః-క్షౌణోపాండవావాసభూమావావిరాసీత్-వాతౌ
 ద్భూభూవ-వసంతతిల కాష్టత్త || ౩ || తపోనిధేః || విభోధః-కరాజస్యస
 భా-తపోనిధేనారదస్యఅగమనేనసద్యః-స్తబ్ధఃశాంతః జనానాంసభాస

కునందనేనప్రయయే || ౨ || ప || పాత్రాయమానమహిశౌ
 నథపాండుపుత్రాక్షౌణావిమానిసుజిన్ముత్తురపారభూ
 మా || ఎణాజినేనఘటితోద్ధమనీయకృత్యోవీణావినోదరసి
 కోమునిరాపిరాసీత్ || ౩ || ప || తపోనిధేరాగమనేనస
 ద్యస్సభావిభోఃస్తబ్ధజనారవాపీ | వీణారవానుద్రుతభృం

దామారవఃకలకలరవఃయస్యాంతథోక్తాపి - వీణాయాఃనారదమహత్యాః
 రవాకతంత్రీనాదాఅనుద్రతాయాలనుధావంత్యాభృంగాణాంమా
 లాయాఃపజ్జేకోలాహవైర్ముంకారైఃఘోషితానిముఖరితానిదిశాం
 ముఖాన్యగ్రభాగాయస్యాస్తథోక్తాభూత్ - అత్రశాంతేపీకోలాహలేస
 భాయాఃపునస్తద్వత్త్వకథనాత్ పూర్వరూపాలంకారభేదః || శ్లో || పూ
 ర్వావస్థానువృత్తిశ్చవికృతేనతివస్తునితీతలక్షణాత్ - యత్తు - వీణారవా
 నుద్రవణంభృంగాణాంరవసామ్యాత్సజాన్యభ్రాంత్యేతిన్మసింహః-తద
 బోధాత్ - యతస్తేసాంపరిమితానుధావనమేవలోకసిగ్ధంకపికులముం
 ణ్నంప - ఆలాపకాలసవల్లవితాఃవీణేత్యత్రగ్రంథకారణాపిసారభ్య
 పాతిమధుపారవేత్స్యక్తం-ఏవంచవీణారవాననుతిత్సనుకాలమేవదుతా
 వామిత్యధః - గానమాధుర్యేణవీణాయాస్సద్యఃకుసుమితత్వాదితివ్యా

భేదం - అన్యథాప్రసిద్ధివిరోధత్వదోషావశ్యత - పృథ్వీమహాభూతిః || ౪ ||
 దృష్టేతి || అయన్యసోగర్హణాః - దేవమునిం నారదంశ్వస్తే - వినితేవి
 నయాన్విశస్య - మాభౌకిరీతి || ౫ || మాభిమూఢాభాకిరీతియోరితివిశ్వాః
 స్రజాంపుష్పమాలికానాంసంబంధిభిః - భూతీనాంపరాగ్రాణాంచక్షుశ్చ
 నాంమకరందానాంబుగ్దైస్తస్య నారదస్య ఆంస్త్రియగ్గంపాదయుగ
 లశం - సపంకంపంకేనసహితం. ఆధాయకృత్వా - తగనమస్త్రైశ్చైత్యకాః
 ఆత్మానంపంకంనిష్పాప - న్యతానీదకరోత్ - తనోఽఘోరర్తులక్ష్ || ౬ || పం
 కఃకదామపాపయోరితివిశ్వాః - అత్రనారదనక్షస్త్రైరకరణస్యపిశేషణగ
 త్యానిష్పాపత్వకరణహేతుత్వాత్పదార్థహేతుకంకావ్యతిరంజనత్వము
 పజాతిః || ౭ || మేధ్యామితి || మేధ్యాంపవిత్రాం - బ్రహ్మీకుశాదిన్ద్రితా

గమాలాకోలాహలైర్హోషితదిబ్బుఖాభూత్ || ౮ || ప || దృ
 ష్త్వా నృసోదేవమునింవినితోమాత్రస్రజాంధూళిమధూళి
 బృందైః || సపంకమాధాయతదంస్త్రియగ్గంవిపంకమాత్మా
 నమయం న్యతానీత్ || ౯ || ప || మేధ్యాంబ్రహ్మీమధికతస్యవి
 తిగ్దిహానోరాస్థాయసన్నిధిముదారముదాంకురూతాన్ ||
 తస్యాద్భుతాగమనహేతుపరిచ్ఛిదాయాంచితానికూరపక
 వర్తనతామవాపుః || ౧౦ || ప || నికుంభితేతేనధృతానిజాంక

సనం || ౧౧ || ప్రశానామాసనంబ్రహ్మీత్యుతరః - అధిగోస్యత ప్రపద్య
 స్సైత్యతః - విరించేబ్రహ్మణస్సు నొనారదస్య || ౧౨ || సూనుఃపుత్రే
 నుజైరవావితివిశ్వాః - సన్నిధింసమీపరూస్థాయప్రాప్య - ఉదారామహ
 త్రిముత్తానందోపహంతేపాంకురూణాంయుద్ధిష్టిరాదీనాం - చిత్రానిశస్యఅ
 ద్భుతైకస్తకత్వాదత్యాశ్చర్యకరైరగమనైయోహేతుకకారణతస్యపరి
 చ్ఛిదాయాంనిష్ఠమేవవిషయ - దూరపథేవర్తనశాంస్థిమవాపుః - సుదీ
 ఘ్నాలోచనప్రతాప్యాసన్నిత్యధాః - వసంతతిలకా || ౧౩ || ప || నిజమా
 ౬ || నికుంభితత్వతి || నికుంభితే ఆకుంభితే - నిజేష్వయేతింకే || ౧౪ || నిజమా
 ద్ద్రీయనిత్యయోరితివిశ్వాః - తేననారదేనధృతానిహితా - విపంచికామహ
 త్వితా - పాంచాలికాయాః ద్రావద్యాఃపంచనవాదభోపాంచాల్యమా

వల్లిచాగ గుణ విత్తవచ స్తస్య శీలమేవతైవీతి చారణః ఛాగగణమితియా
 వల్లిచాగ మాధుర్య మాకళ్యాణవిశేషేణలజ్జితేచేష్య ప్రేక్షా - మానం
 ప్రసక్తిభావ సావ్య తస్థాస్థితా - అ శ్రవీణామావస్య పాంచాల్యైకి
 మాధుర్యానివాసనలజ్జాహేతుకత్యై హేమా ప్రేక్షా - వృద్ధము
 పశాణి || ౭ || దాస్య సూను సాకరణః అనువాగాజ్ఞాధ మాగా
 చేనక క్షాణ - పాణిభి పరిజనమాస్తైర్విధ్యతైః పాత్రైః పూజాద్రవ్యభా

జనైః కరణైః సమ్యగుచితే ముత హేమసభాజనేషు సూజనేషు నివర్ణితా
 తేషు కృతేషు సత్సు || ౫ || అనందన సభాజనత్వస్య సరః - కించేషాక్షణః పాణి
 విగ్నతైః చుకీహస్త్యహీతైః - ప్రచరైః పేక్షాత్రైః గంధతైః - సభాగూం
 ణినేషు సభాసత్సు - రభసేన - నివర్ణితేషు సత్సు - మితరహ

నివర్ణితా మానసావాప్సతస్థా || పాంచాలీ కాశంగన వాగ్దత్తే
 లీమాధుర్యమాకళ్యాణవిలజ్జితేవ || ౭ || ప || గజ్జామునా
 సముచితేషు సభాజనేషు పాత్రైః పాణిః ద్యుతైః ప్రచరైః
 వేత్తైః నిర్వర్ణితేషు రభసేన నివర్ణితేషు సత్సు త్వమిథోగి
 రహభారతదాకృతానుః || ౮ || ప || లాత్యైగృహద్యనచ్యా
 ప్సాత్యైగృహద్యనచ్యాపియా మద్వ్యవహితయస్త్వభిత్ ప్ర
 ర్పయంహి సజ్జాముదే || ౯ || ప || స్వత్రోభాతమతీనాంవః

గి స్థితా || ౫ || నిథోనోన్య రహస్యపీన్య సరః - గిరంవత్సమాతామభావ
 తత్కైవాల - యత్స - సభాజనానామభ్యుదయార్థకంధనాదిభిరహం
 మానంకృత్వా తేషుయాపితేషు సన్నివృతీనృసింహస్తన్యందంప్రక్రాంతనా
 రిపరిత్యాగేనభాజాయాంతేషాం ప్రసక్త్యభావాదితి - వసంతతిలకా
 వృత్తం || ౮ || లాత్యైతి || హేకురవః - యుస్తాభిః - లాత్యైగృహత్ - తద్దా
 హానిశ్యథః - అచ్యావిముక్తమితియత్ - చ్చసంతేభావేలుక్ - కించ - సా
 త్యైగృహద్యనచ్యాపియా మద్వ్యవహితయస్త్వభిత్ - వి
 ఘ్నావాద్యహానిః మాణియక్ || తత్ స్వయంలాత్యైగృహముక్తిక్రూపదీ
 పాణిగ్రహణం - సతాచం దేసంతోమయభవతి - పరేషామాపన్నం గేత్రే
 యస్యం గౌరవసంతస్స తుష్టింతీతిభావః || ౯ || స్వత్రైతి || స్వతీత్యైవ

భావాభావస్య తో ప్రతిభావానినీ మతిర్యేమాంతేమాం- అథాననధావంతనన
 మథాననహబుధిమతామిత్యధః-వఃయుక్త్యక మస్మ్యసంబంధి అనుకాన
 నంకతా వ్యాకతావ్యశిడణం-కుతోహతోః-నాశబ్దోహ్యధఃకః-నకుతో
 వీత్యధః-శహి-కుతోను శాస్తీత్యతామామానమతి-కింతు-సుహృదాంమి
 త్రాణానూభ్యేయైక్తవ్యే విషయోసుహృద్భూతౌమిత్రామిత్ర
 యోరితినపాతనా శాన్తుః-మానంకత్వవత్తారంకధనసహధాంజనం-దూ
 నంకధనియ్యా కధనేనసంతప్తమాదిశేక కువీత - ఆహేదితిపాతేప్యే
 యేవేవాధః-సుహృదాంకధనీయస్యసమయోచకధనేనతికదావిద్విపత్తాన
 త్వంజానాశితదాకేమిసినోక్తమితసుహృద్భూతాతత్కథః ౧౦||అస్య
 మీత్రిత్వయంవధూద్రోవదీ-యాజేనమునినాయోనుభియ్యః తతాగ్రిత
 పుత్రకామేష్టిరితియావత్ - తత్సంబంధిన్యాగపదోవేదికాయాంబహి

కుతోవాన్యానుకాననమ్ | మానంతుసుహృదభ్యేయేదూ
 నంవత్తారమాదిశేత్ || ౧౦ || ప || అప్రమీకలభిభావధూతి

యంభానియాజనువేదబహి-వః | యాయుమభ్రసరితా
 వృతాన్వయాఃపావనఃబలుభవత్యమాగమః || ౧౧ || ప ||

మఃఅగ్నేః || శ్|| బహిశ్శుక్త్యక్షప్తవత్తేత్యగ్నివత్తాయేవ్వుమః - అప్త
 మీసపానికా - శిఖాశిలజ్వాలాఖలు - తద్వదతిపవిత్రేత్యధః - శిలశబ్ద
 స్సంభావనాయాం - భాతప్రకాశతేహేపా-డవాః - యాయుమభ్రసరి
 తాగంగయావృతేబహుమానితఃఅన్వయోవంశోయేమాంతభోక్తాఃల- చ
 ద్రవంశశ్చ భవదీయోగం గావదని మలభత్యధః-వత్తద్వంశస్యస్మశం
 తినోగం గయాన్వతత్వాదిత్యపిచాహుః - భవతీవభవతశ్చ
 భవంతఃతేహంతాదృశ్యాదౌవద్యాఃతాదృశానాంయన్త్యకంసమాగ
 మఃదాంపత్యసంబంధః-పావనఃఅతిపవిత్రఃఖలు-ఉభయవంశశుద్ధత్వాదితి
 భావః|| హిరణ్యాకనకారకృష్ణాజైవాధపింగళాబహురూపాతిగ
 చనప్రజిహ్వఃప్రకిరీతాభివ్యక్తజిహ్వశబ్దశ్చభావరపవేదిబోధ్యం-రథోద్ధ
 తా|| ౧౧ || జాయయేతి|| జాయయాభార్యయా ఏకయా-పతిభిబా-మభిశ

దంపతీశబ్దఃకాచిదపినజాయ తస్య నివృత్త వహ్నియతేష్ట-కింత్యైకయో
 వజాయజూపకేనైవపత్యైశ్యధాః - భవంతః ద్రౌపదీయూయంచ ఉభ
 యోశు - జగత్యా-లోక - అమృతస్య భాగ్యా యాచి కత్వే పిబమంత్యా
 త్వతీనామాశ్చర్యకరస్య - తస్మాదవతిశబ్దస్య - భావతాంవాచ్యత్వము క్త
 విధం . అనుభవంతిప్రయంతిభిర్విశ్వ ధాః - శేషేప్రథమభిభవచ్ఛబ్ద
 ప్రయోగాస్త్ర భవపురుషః - దంపతీశబ్దప్రజామాతృశబ్దస్యవంభావఃసా
 గతావృత్తం || ౧౨ || సతఃకిమిత్యతతహ|| ఏకస్తా ఇతినికస్తే ఇష్టాయభోగ్య
 వస్తుసేష్టప్రహయాభూనాంస్త్వహాన్వి తానాం - సుధియాంకతవాక్యక
 తవాక్యకోవిదానామపి - కిముతాస్య హామిత్యధాః - నిధనావధింమరణాం
 తం - కలహాయుధం - కరణంహస్తగతమేవ - బ్రువతేవదంతి-బుధా ఇతి

జాయయావవతిశ్చ కహచిజ్జాయతేస్త నహిదంపతిశబ్దః|
 అమృతస్యభిరుతస్యజగత్యామృతామనుభవంతిభవంతః ||

౧౨ || ప|| ఏకస్తేష్టప్రహయాభూనామిష్టాయసుధియా మ
 పి | కరణ మేవ బ్రువతే కలహానిధనావధిమ్ || ౧౩ || ప ||
 సుందోపసుందానహజావభీకాసురేష్వివక్వాపిసుతాంగనా
 యామ్ | అన్యోన్యమాహత్యపురాయణస్యమనోభవేషాః

శైవః|| ౧౩ || ఉక్తార్థేనుభూతాధాన్యప్రాంతయతి|| సుందేతి|| పురాహూ
 వన్త్వికాకాలే-సుందోపసుందానామ - సహజౌ భ్రాతరౌ - క్వాపికస్యాం
 చిహ్నురాంగనాయాం అపరసితిలోతమాఖ్యా యాం - సురేషుదేవేష్వివ
 అభీకాకాముకానిభీకావసంతౌ || శ్లో || అభీకః కామకేక్రూరేశంభావ
 భయవజ్జితత్తతివిశ్వః - అన్యోన్యమాహత్య - మనూభవేషాః కామబాణ
 స్వేవ- పురేతికాకాక్షిన్యాయేనయోజ్యం - ప్రథమమిత్యధాః - యమస్య
 లక్ష్మ్యంవేద్యంచతుర్విషయశ్చ - అస్తామభూతాం - హతావిత్యధాః- పు
 రాకలసుందోపసుందానామరాక్షసౌబ్రహ్మణోవ రాదనిత రవిశ్వ తద్వ
 ధాయస్త్వప్రాంతిలోతమాంకామయంతౌమమైవేయమమైవేయమితిమిధో
 చిరుధ్వవిభ్యాన్యతావితిభావతీకధాత్రానుసంధేయా-అత్రశేషభిత్తికా

శ్లోకార్థం ససితాభీకత్వం ధర్మేణ సురసురాంగనానాం సుందోపసుందలత్యు
కత్వేనయహ కానుబాణయోశ్చైవ సమ్యక్సృగమ్య త్వాత్తుల్యయోగీ తాద్వ
యమంగంగీ భావసంకీర్ణం - పృత్యముపజాతిః || ౧౪ || ప్రస్తావితవిషయ
భావమాహ || తదితి || తతః స్తాత్సృగసాం భ్రాతృత్వానాం సంబంధినిః - శోభ
నానాం భ్రాతృత్వానాం ఇగంసౌ భ్రాతృం భ్రాతృత్వే హేతవేవ శరవ్య
లత్యంతస్య - నైవ్యధీరణంబ్య ధాభంజనశేవకేః క్రిడావ్యాపారాంత
వైష్ణవమాకస్య హస్తభస్య చాపః క్షిప్తం ధనుర్బాణౌ - వధూన్యతేవ భూతి
ద్రావనీతాం మిశ్రీకృత్యేవ్యధాః - మాభవత్యాద్రావనీనిమిత్తకహస్తభ
వికారేణ భ్రాతృత్వే హేతవేనామాభ్యుత్పత్త్యధాః పరంపరితయావకం || ౧౫ ||
ఇతి తిత్తిత్త్యుక్తప్రకారం - రహసిభవం రహస్యం - తపస్విని వారదస్య నిజే

వలత్యుమాస్తామ్ || ౧౪ || ప || తతస్త్రిభ్రాతృశతవ్యస్య జ్యే
ష్ఠీకరణశేవయే | భవతాం మారచాపేషు భవతాం మావ
ధూక్మతే || ౧౫ || గ || ఇతి రహస్యంతపస్వినిదేశం సంభోద
కం తిత్తిత్త్యయంతి లెకాంతయాః - తస్యైవ సమతుల్యసాధా
రాసంగంధానంధామిమామాబబంధుః || ౧౬ || గ || ఏతే
వయంచాత కాశ్చివజీవనిమయం సమమైకేకమవలంబ్య ప్రి

శేం ఆజ్ఞావాక్యం - శుభంసౌ భ్రాతృవధానాత్మకం ఉదకః ఉత్తరకాల
ఫలంయస్తాత్తథోక్తం - తకాయంతి భావయంతస్సంతః - అతవివతేకాంత
యాస్తస్య నారదస్య సమతుల్యే - తమేవ సాక్షీకృత్యేవ్యధాః - అసేఖ్య
స్యధారణా అంబలేన సంగంధానద్యం - దులంభ్యా మితియావత్ - ఇ
మాంవత్సమానాం - సందాం ప్రతిజ్ఞాం - ఆదిబంధునిబధనంతః || శ్లో || సం
ధాప్రతిజ్ఞామర్యాదేవ్యురః - అత్ర నారదనిదేశస్య శుభోదకత్వ భావ
నాయావిశేషణగత్యాప్రతిజ్ఞాబంధహేతుత్వాత్పదార్థహేతుకంకావ్య
లింగం || ౧౬ || ఏతత్తితి || ఏతేవందైకవత్సీకావయం - చాతకాః పసివిశేషా
వజీవనమయం మిథోవిరోధనిరోధేన జీవనహేతుతయా జీవనాత్మకం - ఆయా
జీవనకాలోనేత్యుక్తత్వాదాయురార్థకమితి - అన్యత్ర ఉదకవికారం

న || శ్లో || జీవనంజీవితేంబునీతివిశ్వఃపతై కంవమణంసంవత్సరంవృష్టించతవ
లంబ్య స్వకృత్య-అనయాప్రియయాపంచానాంపత్నాద్వైపద్యాసమం
సుఖేనవత్స్యామఃస్థాస్యామః || ౧౭ || తథేతి||తథాభూతేషుఉత్తప్రతిజ్ఞా
పటంబిషుఅస్మాను - యఃఅస్మాకమశ్యతమశ్శత్యధః - మిధునేన స్త్రీపుంసా
ఖ్యాంకృతడపవేశఃశయనంయన్తికతన్తికజే శేద్ధశాద్వప్త్యాపిప్రవిశేత్
తీంపశ్య తిచేదిత్యధః-సోయంమిధునోపవేశేనప్రప్తా అస్మాకమశ్యతమః-
వృజినంపాపంతద్దశకనజన్యం || ౧౮ || కలుషంవృజినైనోఘమశ్యమరుః - వి
హతుంపరిహతుకం, అజినంమృగదమక - పరిధాయదృశ్యా - సుశృతసా
ధాన్యపుణ్య రాశేసమథాపవైకైస్సంపాదకైస్తీర్ణైకనాదనదీసరోభిష
భిష్యప్తాసుపవిశ్రాను-అప్తాను - దిక్షుతాసానావృద్దిశాంతిగుణాద్విశా

యయాసమనయానుభేనవత్స్యామః||౧౭||గ||తథాభూ

తేషుస్త్వానుయోమిధునకృతోపవేశేజే శే-ద్ధశాపిపవిశే

త్సో యంవృజినంవిహారుషజినంపరిధాయసుశృతసాధాన

మథాపవకతీథక పరిశృప్తాస్సప్తాను దిక్షుత

ఖ్యాపత్యాకృప మేదితి||౧౮||ప|| గాజానిదేశకృదభూదితి

ధాత్వసూనోరంతర్దువోనిరవధేరిదమాసవిహ్నమ్||యత్త

వృక్షాసంఖ్యాచతుర్వింశత్యాన్తికాయేమాంతా - తస్యా అప్రత్యసంఖ్యా

యాస్త్రీగుణసంఖ్యానితివా-పత్యాపంచదశతిథ్యాత్మకా - క్షుసయేత్

సంవత్సరంతీథకయాత్రయాగమయేదిత్యధః ఇత్యుక్త

ప్రకారాంసంధామాబబంధురితిపూర్వేణాన్వయః || ౧౮ ||

రాజేతి|| మృద్వీ సుకుమారామధురేతియావత్ కంతస్య గీతిగానం

యస్యతస్య - నాతదస్యపాణిః - వీణాయాంగుణేతం శ్రామితిజాత్యేక

వశనం - మహత్యాశ్యతతంత్రీకత్వేనప్రసిద్ధేరితిభావం - అంగులీనాంవివ

శంలస్వా యత్తంరింఖణమా రోహణావరోహణాత్కంఖిలనమకరోదితి

యత్ - తదిదంయత్నంవిదైవస్థలనం - రాజాధర్మగాజునిదేశకృత్పా

జ్ఞాకారీఅఘాత్||ఇన్దుక్తప్రకారాయానిరవధేతసంతాయాః - ధాత్వ

సూనోనాఁరదస్య - అంతకుఁనని - ముదస్సంతోషస్య చిహ్నుజ్ఞాపకంఽ
సంభూత్ - సంకుప్టావి నై పసంకల్పం గాయంతీతిభావః - అత్రపవశాంగు
లిఖల నేనాంతముదోసుమానాదనుమానాలంకారః-వసంతతిలకా || ౧౮||
ఇతినారదసంవాదః || తస్మిన్నితి || తస్మిన్ననీతి || ద్రే - సభస్స రణిమా కాశమా
గఁప్రతిఉత్పత్తిలేగతేసతీత్యర్థః - సామ్య గాక్షీద్రౌ పదీపంచసుతేషు
పాండవేషు - దానలక్ష్మీఃవితరణసంపత్ - సాంక్రందనేషుశ్చంద్రసంబంధి
షు - విలపిషుకల్పకాదివృక్షేష్వివ - జయసిద్ధిఃమానోభవేషుచున్మళరంబరి
శిషు - ఆశుగేషుఅరవిందాదిబాణేష్వివ - ఉభయత్రపంచస్వతియోజ్యం -
సమంతవిశేషం - వప్యతేవతాతేన్య - ఎతాతేక గురిలిక్ - ఉపమాద్వయ

స్యపాశిరకరోన్నుదుకంతగీతేర్విశాగుణేవివశరింఖణమం
గుళీనామ్ || ౧౯ || ప || తస్మిన్నభస్మరణిముగ్ధతితేముసీంద్రే
సాతేషుపంచసుసమంవప్యతేమ్యగాక్షీ | సాంక్రందనేషువిట
పిష్వివదానలక్ష్మీర్జ్వానోభవేషుజయసిద్ధిరివాశుగేషు || ౨౦ ||
జ|| విప్రఃకశ్యపతత్రజాత్యభభజాపుష్పత్యచోరైశ్చౌతా
గాప్రామేనిఖిలాహతోస్త్రిధినావతోసిపినోశిష్యతే | రా
జగరాజ్యమిదంచముంచవసుధాంశాస్తీతినర్వాన్నుపాణ

స్మసంస్మస్తే || ౨౧ || విప్రఇతి || తత్రశ్చంద్రప్రస్థేజాతుకదాచిన్నిఖిలాఃపే
మముగావఃచారైశ్చౌతాః - విధివాదైవేనప్రాక్రందదుష్టతేనవాహ
కౌస్త్తి - వత్సఃపికవత్సనాత్రమపి-నోశిష్యతేనావశిష్టః - హిరాజయధిష్ఠి
ర - ఇదమిద్దుగుప్రవభూయిష్ఠం రాజ్యంవిముంచత్యజ-వసుధాం రాజ్యం
శాస్త్రదుష్టవిగ్రహోశిష్టానుగ్రహయాపపాలనంకరోమితసర్వాన్పాలనసమ
థానపిత్యర్థః - స్మపాణరాజ్యః - కింవామతోహసయసిసర్వేపీద్యశాప
వరాజానభివృద్ధిపహంశంకారయసి - జనైరితిశేషః - ఇత్యుక్తప్రకారేణ - భు
జౌఉద్భృత్య - రోషేణకట్వైఃపరుషావాచఃయస్యతథోక్తః - కశ్యపవిప్రః
స్మవశేభర్తరాజస్యద్వారంయయాప్రాప్తవాః - శాదూలవిక్రీడితం

౨౧ || దృష్టైతి || అభవి ప్రా గమ నానంతరం - విజయోజ్ఞానః - చాధుర
స్త్రి తఃకృతదరహాపస్పృశ - తం బ్రాహ్మణః దృష్ట్వా - ఆసనాదుభితిః - ఉద్ధా
నంకృత్వా - ఉద్ధాయేశ్యధః - అం శ్రూ తత్వా దేనత్వా నహస్త్వైతి -
భృత్యం మాంసవ్యాగ వేత్సు ఇహత్తిద నీంసహస్వత్సుమస్వ - తెతవగావః - అ
ధునాస్వయమావ్ర జేయుఃగృహం ప్రత్యాగచ్ఛేయుః - ఇ త్యాశ్వాస్మపీశో
కంకృత్వా - తమిత్తనుషజ్యతే - పురిః ప్రధమం - వనసాదహ్యై చోరాన్
ప్రా విత్తుత్ ప్రవివేశచింతితవానిత్యధః - తతోనంతరం - శ స్త్రాయా ఆ
యుధమాదాయమితి క్రియాభేదాత్పాదినా సంప్రదానత్వం - నృపతేభా

కింవాహాసయసీతిరోషకటువా గ్ద్వారంయయాభూపతేః

౨౧ || ప || దృష్ట్వా తం యధురస్త్రితోధవిజయఃకృత్వా సనాదు
త్థేతినత్వాం శ్రూ నమవేత్సుభృత్యమిహమాంబ్రహ్మకస
హస్వత్సుణమ్ | గావస్తే స్వయమావ్ర జేయరథునే త్యా
శ్వాస్మదస్యూపురః ప్రా విత్తున్ ససాతతమనృపతేశ్చ స్త్రా
యగేహం స్వయమ్ || ౨౨ || ప || త త్ర తేన జగ్మహేతరిస్విదా
చతుషాన్ పతిరంగనా సఖిః || పాణినా చ సశరంశరాససం
పూర్తయే సపదివిప్రవాసయోః || ౨౩ || ప || వినిగతో

మౌరాజస్య ద్రౌ పదీసహితస్య - గేహం ఉపవేశ్య హం స్వయమాత్మనా
ప్రా విత్తుత్ ఇతి తేక ర్రిలిట్ ఆత్రాణసత్వ రానగణయత్వా త్తీయ
యోగక్షేమాతిభావః || ౨౨ || త త్రైతి || త త్ర సృ పోపవేశ్య హం
తరస్వినాబలవతా - ఆత్రాణత్వరావతావా || * || బలెనో ర్యేతరః క్షీణ
మితివిశ్వః సపది ద్రుతం - విశేషేణ ప్రవాసః పరదేశస్థితివిప్రస్య వాసః
గృహంతయోద్వయోరపి పూ త్తయే పూరణార్థం - ఏక త్రతీర్థయా
త్రయా అన్య త్రగోధనేనేతిభావః - చతుషా - అంగనాసఖిః ద్రౌపదీస
హితః - నృపతిర్థమౌరాజః - జగ్మ హేదృష్ట్యధః - పాణినా సశరం
శరాససంధనుశ్చ - జగ్మ హేగృహీతం - గృహ్ంతేః కమణిలిట్ || ౨౩ || ౧౧౧

గోత్రస్మిన్ సాగృహీతశ్చ రాసనః లజ్జానః వినిగతః పురాన్విస్త్రోంతస్స
 స్పృశాన్వీయాన్ విభాణానివ - తస్మై రావో రాణ్ ఉభయా
 నపి విముక్తాత్మకౌజీవామావీయే ద్దధోర్క్వాత్వ క్త ప్రాణధారిణాం శ్చ
 విరచయ్య కృత్వా * జీవాజీవంతి కాభూనిమావీజీవితవృత్తిష్యిత్వ మరః
 నితాంతః లత్యంతః - వేగః చోరస్రకాలనాత్ త్వరాతైశ్చ్యంతయిస్సాస్త్రాంతం
 ద్విజన్తనో బ్రాహ్మణస్య గవాం పరం పరాం పశ్యేమివ - శుచందుఃఖం * ఉ
 భయామపి - నివర్తయామాస ప్రత్యావర్తితవాణాశితవాంశ్చ - అత్ర
 బాణానాం చోరాణాం చ క్లేషభిత్తికాభేదాధ్యవసితవిముక్తజీవత్వేన గోప
 రం పరాయాశ్చుచశ్చ నివర్తనేన చాపమ్యస్య గమ్యత్వా త్తుల్యయోగితాద్య

సావిభిఖానివస్సు కాన్ విముక్తజీవాన్ విరచయ్య తస్మై రా
 నితాంత వేగామివ గోపరం పరానివర్తయామాస శుచంద్వి
 జన్తనః || ౨౦ || ప || ప్రయాణనమైతదనుస్వమాభౌపా
 థాస్య జ్ఞేనియమాభిషేకః | పా గేవతీథోపగమాత్వ
 విశ్రావాన్ మైవారేంద్రస్య వియోగభీరోః || ౨౧ || ప ||
 గ || సధీరధీరత్వచ్చితేన కృచ్ఛేణ రాజ్ఞాకృతాభ్యనుజ్ఞో

యస్య అంగాంగీభావేన సంకరః పంశస్థం || ౨౨ || ప్రయాణేతి తదను బ్రా
 హ్మణగోనివర్తనానంతరం - ప్రయాణాథాన్తీర్థయా త్రాభ్యనుజ్ఞా
 నాథాన్ - నమ్రేన తే - ఇతి తాదధ్యేషష్ఠీసమానః - పాథాస్య స్వమా
 భౌ అత్తనశ్చి తసి - వియోగాత్ భీరోః శ్రస్తస్య - తద్విరహామసహమాన
 స్మేతియావత్ - సరేంద్రస్య ధర్మరాజస్య - పవిత్రేని దోషే బా
 మ్పైనికయమాభిషేకః - ప్రతస్మీనం - అత్రాపి పూర్వవత్సమాసః - తీ
 థానాంగంగాదీనాం ఉపగమాత్ప్రాప్తేః - పా క్ పూర్వమేవ - జ్ఞేజా
 తత్తవేత్వ త్వేతా - వ్యంజకప్రయోగాద్గమ్యా - అనంబంధేనంబంధరూ
 పాతిశయోక్తిసంకీర్ణాచ - ఉపజాతిః || ౨౩ || సద్గతిః ధీరానుభవదుఃఖేనా

అవికృతాధీమణోయస్య తథోక్తః - అశవసోజ్ఞానః . రాజ్ఞాధమణా
జేనత్యుచ్చితేనకృచ్చేణమహాలాదుఃఖేన . ఘనాఘస్యమిదానోపజే
శదశకానజఃపస్య పాపస్య - లంఘనాయనివృత్తియో . కృతా అభ్యనుజ్ఞాతీ
ధకయా త్రానుమతిర్యస్యతథోక్తస్సకరాజ్ఞోగృహీతాభ్యనుజ్ఞ ఇతిపా
తేరాజ్ఞాధమాత్మనఃగృహీతాలభ్యనుజ్ఞాయేనతథోక్తస్సక ఇత్యధికః . ఘ
నం పాండ్రవల్కలం - పరిభాయధృత్వా - మనుష్య ధర్మణామపేరేణ
రాజన్వతీంసురాజవతీం - కాష్ఠాముత్తరదిశంప్రతి - మలయాసిలత్వ - ప్ర
తిష్ఠమానోగచ్ఛక - తపసాప్రసాదితస్య అనుగ్రహం ప్రాపితస్య - భగ
వతోభవానీవల్లభస్య - సాంబళివస్య - సాత్రాన్తూతాణం - కృపాందయా

వల్కలం . ఘనంఘనాఘలంఘనాయపరిభాయమలయాసిలత్వ
వమనుష్య ధర్మణారాజన్వతీంకాష్ఠాం . ప్రతిష్ఠమానః - తపః
ప్రసాదితస్య భగవతోభవానీవల్లభస్య సాత్రాన్తూతామివ
భగీరథరథపథానుసారిణీంతరంగిణీముసగమ్మ తత్రపవిత్రా
సువీచీసుసాయంతననియమాయబుచోఘమషణీజ్ఞప్త
జ్జనమకాషీత్ || ౨౬ || ప || నాళీకాత్కువలయసంక్ర
మేస్థలిత్వామగ్నధఃపయసిరమేవతత్రకాచిచ్ | తంద్య

మివస్థితాం - భగీరథస్య రాజషేః - రథపథంరథమాగంలనుసరతీత్యను
సారిణీం - తరంగిణీంగంగావదీం - ఉపగమ్మ ప్రాప్య - సాయంతనాయశో
యంకాలోచితాయ - నియమాయ - తత్రగంగాయాం - పవిత్రాసువీచీ
సు - అఘమషణీఃపాపభంజనీః - బుచస్సముద్రజ్యేష్ఠాస్సలిలస్యమధ్యా
దిత్యాదీః - జపవతకాసక - మజ్జనమపగాహం - అకాషీత్ కృతవా
త్ || కరోతేః కతకరిలుక్ - ఉపమోత్ప్రేక్షయోస్సంసృష్టిః ||
౨౬ || నాళీకాచి || తత్రగంగాయాం - నాళీకాత్పత్తాత్ - సాయమితిశే
షః - కువలయముద్విలంప్రతిసంక్రమేప్రవేశే - స్థలిత్వా మధ్యేనపత్త
వయసిఅధఃనిమగ్న రమాలక్ష్మీరివస్థితాకాచిమ్భజగసుతానాగకన్యాఉ

లూపి కానామ - తంతంతస్సాన్న నాయమగ్న మజానంద్యస్త్యై - మిధఃరహ
సి - ర తమిచ్చుఃరిరంసుస్సతీ ॥ ౫ ॥ రమ జేస్సన్మంజాదు ప్రత్యయః - హృద
యంస్వవిత్తమివస్వ గేహంతినయత్ ప్రా పయామాస - అశ్రా నయజే
నిమ నస్సదనయో రౌపమ్యస్య గమ్య త్వా తేవలప్ర కృణాస్స దాతుల్య
యోగితా - ప్రహషిణీ ॥ ౨౭ ॥ ప్రహ్మ ష్మేధి - ప్రశస్వస్మిహే - ఏ
షా ఉలూపి కా - హృదిమనసి - ప్రహృష్టస్యగతిః క్రి - సంపదనానమంను
న్యై కనుల్యం - మనుష్యవ జానం - భవితావపాణ - పానయ ద్విధిః - రిత్తే
స్సంభోగైః - సమ్యక్తివయి ఉచ్యతే ప్రా పయంతం అరేభేదప క్రాంత
వతీ ॥ ఆజ్ఞే పూర్వా ర్థభేక క్తరిలిట్ - మనుష్య భవినాంబ లై కితిహారము

హృద భుజగనుతామి ధౌరిరంసుస్స యుష్టా హృదయమివాన
యత్స్వగేహమ్ ॥ ౨౭ ॥ ప ॥ ప్ర. హృష్ట హృదిత త్రే హామను
వ్యంఘణినారతైః సుతర్ష యతుమారేభేకంకర్ష సమహ
జానమ్ ॥ ౨౮ ॥ ప ॥ భో గాయతస్యా భుజగేంద్ర పు త్రాః
పూత్కార ఏ వస్ఫుటసీ త్క్రియాసీత్ ॥ కస్తూ రికాంకో
జనికలతనై ల్యంఘణామణిఃపల్లవ శేఖరోభూత్ ॥ ౨౯ ॥ ప ॥

గుప్త్యాణాంఘణినాంచ సంబంధిభిరతై రిత్త్యధః - తయోరేకస్యా స్పర్ష
త్వాదన్యస్యమనుష్య త్వాచ్చేతిభావః ॥ ౨౮ ॥ భోగాయేతి ॥ రిస్మా ణిభుజ
గేంద్ర పు త్రాః - ఉలూపి కాయాఃభోగాయసంభోగమభాగ్యమివన త్ర
యంవాక్యత్రయేపియోజ్యం - పూత్కారఃపద్మజాతీయవిశ్వాసు - స్ఫు
టాసీ త్క్రియాసీత్కారణీత్ - కంతనై ల్యంతజ్జాతీయం - కస్తూ రియో
అంకచ్ఛిమ్నంఅలంకారః - అజగతిసీత్ - ఘణాయాంమణిఃపల్లవమయశ్శేఖ
రఃశిరోభూషణమభూత్ - స్త్రీ తామలంకారస్యా పిప్రీయానురంజనేన
తమవభూగసాధనత్వాద్యోగాయేష్యక్తిం - ఉపజాత్యుక్తం ॥ ౨౯ ॥ హ
ణ్యోరితి ॥ తస్మాజునస్య - హణ్యోజ్జ్యేష్యమచ్చే సమాన్య భుజాణాన - య

తా-రి యంత్రానిభూతత్వేనదా న్యంఽంతర్మర్త్య-తస్యాఃఉలూపికాయాః
కుచయోమణదణ నేవిషయేతస్యాఃఉలూపికాయాఃద్విజిహ్వతాచతస్యా
జానస్యముఖాస్వాదేఅధరముఖనైవిషయేచ- ఫలాయ అభూత్ - ఉభ
యోరుభయంఉభయత్ర పకారకమాపీదిత్యర్థః- అత్రా జానపాణి
కా రి న్యభుజగకన్యాద్విజిహ్వత్వయోరుభయత్ర పకారకధనేనకుచకా
రిన్యాధరమాధుర్యయోలోకకోతరత్వప్రతీతేర్వస్తుధ్వనిస్వయస్యసం
స్పృష్టిః || ౩౦ || సుఖాదితి || చతుషీషవశ్రవసీ శ్రోత్రేయస్యాస్తస్యా
స్తన్వాన్యఃఉలూపికాయాః- దృశోర్మేత్రయోఃసంబంధి - సురతేసుఖాత్
అసందాన్తీలనంకర్తృ-తస్యఅజానస్య - మణితేనురతికూజితేషు - వైద

పా న్యోజ్యామశకా రిన్యంతస్య తత్కుచమదణే
తస్యాశ్చత్సులూపాద్విజిహ్వతా || ౩౦ ||
ప|| సుఖాచృత్యుశ్రాస్తన్వాన్యస్సరతేమీలనంచృశోః||చక్రే
మణితవైదగ్ధ్యంతస్యకానకాముదీమ్||౩౧|| ప||నాఘాకం

పాత్ప్రియరతేశ్శిరసోంతఃపథాదధః| చ్యుతోమణిరివేరా
వాసమమవేతనయస్తయా || ౩౧ || ప|| ఇత్యేకికాంసరజ
సీమపనీయతత్రశ్వాస్తేస్సమంస్వకులసంభవవృన్మమి తైః|

ద్వంద్వాత్యం - కాననేకాముదీంచంద్రికాంచక్రే - తస్యాశ్చత్సుషారేవ
శ్రోత్రతాస్త్రీలనస్యశ్రోత్రపిధానాత్కతయామణితాకణానాయో
గాదజానస్యతదైద్వదగ్ధ్యంనిష్ఫలమభూదిత్యర్థః||౩||చతుశ్రవాఃకా
తోదరఃఫణి - మణితంతరతికూజితమిత్యభయత్రాస్యమరః||౩౧|| న్నాఘేతి|
తయాఉలూపికయా - ప్రియస్యాజానస్య-తేనురతేస్యన్లాఘయామ
భిందనైకంపాఢ్యేఃశిరసఃఅంతఃపథాత్ అంతరమాగాత్-చ్యుతోమణిః
ఫణారన్నమివసీతఃఇరావాన్నామతనయఃసుషువేప్రసూతఃఉత్ప్రేతా ||
౩౧|| ఇతీతి| ఇత్కుక్తప్రకారేణ-తత్రనాగకన్యాగృహే - సోజానః-ఏకా
మేవైకికాం-రజనీంరాత్రిం - అపనీయగమయిత్వా - తయాస్వకులసంభ

వానాంసపాణాంవృత్తస్య మిత్రై స్సన్మిత్రై స్తద్వదతిదీప్తేః శిలియావత్
 శ్వానైస్సమంశిశ్వానైస్సహ - ముక్తస్య ॥ ౩౩ ॥ దవీకరోదీనుఃపృథ్వి
 తిసపఃపర్యామేష్వమిరః - తటగతఃగంగాతీరం ప్రాప్తౌచనా - అనుచరా
 ననుయాత్య కాక - ననుప్రాప్తౌ ద్విజాతీః ద్రాక్షాణాక - స్పస్పృశ్యత్యా
 వృతాంతేనహేతునా అమృతరసైరంతవః తఃసగభానతనోత్ - అప్త
 ర్యపూణాహృదయాకచక్రభృంభఃతసూతేఃకరీరీలజ్జే ॥ ౩౪ ॥ అంతపా
 త్మీశుగవి - శీఘ్రచురః - విసంతతిలకా ॥ ౩౫ ॥ ఉలూపి కాయాత్మనః
 జూఞః - ఉలూపి కాయాస్పవఃకన్యా యాస్సంబంధిస్తేఃప్రసజ్జేః - రతా
 దంత నై దంతపత్రైః - ఉన్మత్తకముధాకనమత్రాగ్రతం - మోహా
 ముక్తస్తయాతటగతానువరాద్విజాతీనంతర్వతోద్భుత
 తస్మైరతనోస్సవృత్యా ॥ ౩౬ ॥ ప ॥ ఉలూపి కాయా
 రతిశంశనైస్తేరున్మత్తకంమోహమివాపనేతుమ్ | ఉపగ్ర
 వీర్యృషధిజన్యభూమిముమాగురుంశై లమయం ప్రపేదే ॥
 ౩౭ ॥ ప ॥ ఫాలస్యపంచవిభిఃపదయోఃకృతాంతేహసస్య
 దానవపురేష్వవలాకనస్య | శంజాయుధేమహుతేరపదాన

విషకృతవికారం - తద్దంతానాంసవిషత్వా దితిభావః - అపనేతుమివేష్య
 త్రేత్యు - ఉదగ్రంమహద్విర్యంవిషవికారవారణశక్తిర్యాసాంతాసామో
 వధీనాంలతామూలికాదీనాంజన్మభూమిముత్పత్తిస్థానంఉమాయాఃపార్వ
 త్యాఃగురుపితరం - శైలఃహిమవంతం - ప్రపేదే ప్రాప్తవాన్ - గంగా
 తటాదితిశేషః - ఉ జాతిః ॥ ౩౮ ॥ ఫాలస్యేతి తస్మిన్ హమశైలే - సో
 జూఞః - పంచవిభిఃపదయోః - ఫాలస్య లలాటనయనసంబంధి - కృతాంతే
 యమే - పదయోస్సంబంధి - దానవపురేషుకాశగతేషు - హాసస్యసంబం
 ధి - శంఖోవజ్రమాయుధంయస్య తస్మిన్నిండ్రే - అవలాకనస్యసంబంధి -
 మహుతేర్యదవదానం ప్రాప్తనం దాహాదికము - తస్యపద్మతదృఢకణ్ఠో

కానిజాత్యేకవచనం గాయంతిగానంకువాణాని. సిద్ధానాం దేవయోధి
విశేషాణాం మిధునానిద్వంద్వాని - అశ్వశోత్ - సిద్ధదంపతీ యుమానశైవ
మన్మథదాహాని ప్రతిపాదకప్రబంధాకాశ్రుతవానిత్యధః || వసంతకలకా
౩౫ || తత్రేత|| త్రహిమశైలై - సోజానః - ఖరాస్త్రీష్టైః ఖురాః పుటాత్త
వతేషాం సినియవిన్యా సైవర్యాయప్రత్యేషేవంద్రకితైః సంజాతాధా
చంద్రా క్షో విహైః || శ్లో || తారకాదిత్వాదితచ్ - అవతారవధ్దేరవ
రోహణమాగ్నేః - రోమంధాత్ చవిత్ - గ్రాసపునశ్చవణాత్ - య
త్యేగండిరంతస్యశకలైః ఖండైః తారికితైః సంజాతతారకైః ప్రతీరసమే
రూణాంతటరుహచ్ఛాయాద్రుమాణాంతలేషు మూలభాగేషు ఉపవేదైర

పస్యం గాయంతి సిద్ధ మిధునాన్యశ్వశోత్సతస్త్రికా || ౩౫ || ౫ ||
తత్రేతస్యహిమాచలస్సఖురపుటవినిమయవిన్యాసవంద్రకి
తైరవతారపద్దైరపిరోమంథాఘోరశకలతారికితైః ప్రతీరసమే
రుతలావవేదైతస్యనుమేయహరవృషభస్సైరహారాసుక
టకి సరసేషు వృజిరానివిశోధ్య - వనమదావళకలభమిదభితసర
శక్రమప్రవాళపరిమళసురభిరేనోపత్యకావన్మనాదివిభు
విభరణకుశలాభ్యాం మహేంద్రాభ్యాం పరిగృహీతాం హరి
తమవజగాహ || ౩౬ || ప || సప్తపుల్కమాననవకేతకపాం

విశయనైశ్చానుమేయాస్తక్యాః హరవృషభస్సస్వైరవిహారాః ఇచ్ఛావి
హారాః యానుతాసు - తస్యహిమశైలస్య - కటకసరసేషు నిశంబసరస్సువృ
జినానివిశోధ్య పాపాన్యవనద్యవనమదావళకలభైరరణ్యగజబాలకై
దిశలితానాం భుంజితానాం సరశక్రమప్రవాళానాం దేవదాతుకిసలయా
నాం పరిమళైః సురభిరేనమగంధవతా - ఉపత్యకాయాం పవణతాసన్నభూ
మా - వన్మనా || ని || ఉపత్యకాశ్రేరాసన్నాభూమిరిత్యమరః - దిప్తిస్వర్ణే
భువిచ - భరణేపాలనేవహనే చకుశలాభ్యాం సమథాభ్యాం - మహేం
ద్రాభ్యాం - ఇంద్రేణవవణతేన - ద్వాభ్యాం - పరిగృహీతాం భార్యాత్వం
ప్రాపితం - హరితందిశం ప్రాచీం అవజగాహ ప్రావణా || ౩౬ ||

సంపుల్ల్యమానే||శ్రాద్ధాగ్ని-సపాధాఃసంపుల్ల్యమానానాంభృశంవి
కసతాంస వానా చ-క్షేత కానా కేతకీకుసుమానాం పాంసవఃపరాగఃగ
భేమభ్యేయేసాంతైః - పర్యంతనిర్ఘరాణాంసమీపస్థితప్రవ్రణానాం
జలైఃఫలితఃలబ్ధః అభిషేకఃస్నానాయస్య తథోక్తస్స హేమహేంద్రంగిరి
జనకస్య ఇంద్రస్యే వాభిధయామహేంద్రేణ్యాఖ్యయా - హృద్వ ఇవే
త్పుత్రేత్రా - పాదేచరణేప్రత్యంబవవతేద - చిరపరిచచారశుశ్రూ
షితవా - పరితస్సుచరతిస్తేతిచ | ౧ | పంచోబుధైశురీయాంశేక్షేలప్ర
త్యంతపవతే | చరణేకరణ ఇతినానాథారత్నమాలాయాం - అత్రచర
ణశుశ్రూషాప్రత్యంపరస్పతసంచారయోఃశ్లేషభిత్తికాభేదాధ్యవసాయ

సుగభైఃపర్యంతనిర్ఘరజలైఃఫలితాభిషేకః | పాథాస్స
తస్రజనకాభిధయేవహృద్వఃపాదేచిరం పరిచచారగిరింమ
హేంద్రమ్|| ౩౬ || చ | నిజనగరనిరీతోవాసవిడిఁడుసుర్వా
స్థపిపరిణమహేతోర్వాపియాత్రామహూరై | జనకవ

రిగృహీతాసాదిగి త్యేవతస్యాంకథమపసనజాతాంకన్యకాం

మూలాతిశయోక్తేరుక్తోత్పైత్రానుశ్రాణితత్వాద్వయోరంగాయీభావే
నసంకరః || ౩౬ || నిజేతి || వాసవస్యఇంద్రస్యఅపత్యంవాసవిఃసోజాన్యకా
ర్వాసుచతస్పృషుదిత్యు-పరిణయానాంవివాహాహంహేతా-ఆతమకాపిక
స్త్రిశ్చేత్-అనిర్వాచ్యశుభదాయినీత్యర్థః-యాత్రామూహూరైప్రయా
ణంగై-నిజనగరాత్స్వీయాదింద్రప్రస్థాత్సరీతఃప్రస్థితస్సన్నపి - సాదిక్

ప్రాచీజనకేనఇంద్రేణస్వపిత్రాపరిగృహీతాడిఁడైహేతోః - త
స్యాంప్రాచ్యాం-కథయిపికేవాపిప్రకారేణ - జాతాంకన్యకాంసపర్యజై
షీన్తోధవా-స్వస్పృభావాదితిభావః-పరిపూర్వాన్నయతైఃకన్యకైఃఅ
త్రదైవికస్మకత్రాలాభస్యస్వస్పృత్వహేతుకత్వోక్తేహేతూత్పే

త్రౌవ్యంజకాప్రయోగాద్దన్యా || ౩౮ || జలధీతి || అయంతిజానః - గతిః
 లెర్నన్తశస్య రథంసులయమారుతంకరోతీతి తేనతి ద్రిశ్శామలయేనలాంభి
 తాయాందిహి తాయాం - వివిధాఃకృష్ట్యాగోదావరీకావేర్య దయోబ
 హువిధాఃతటిన్యఃయస్యాంతస్యాం - దిశేదక్షిణన్యాందత్తవత్సుఃతదభిముఖ
 స్సన్నిత్యథాః - అత ఏవజన్తైఃతదాత్మకైః - శీరస్య వల్కలస్య శబ్దైఃప
 ల్కలజజ్జరద్వనిభిరితియావత్ - రాజతాళీవనానాం తాళీవిశేషవనానాం
 సముద్రతీరగాణాం - రవంజజ్జరశబ్దంతసుకుర్వత్ - సః - జలధితేషేసము
 ద్రతీరేపదవ్యామార్గేణావలక్షితః - ప్రతస్థేప్రస్థితవా - ప్రసూర్వా
 త్తిష్ఠతైఃకర్తరిలిట్ - మలయమారుతస్య వన్తధగధత్వంసులయమరుదా

పర్యజైషీత్ || ౩౮ || ప || జలధితటపదవ్యాజజన్తైశ్చీర
 శబ్దైరవమయసుసుకుర్వత్ - రాజతాళీవనానామ్ | తటపతిర
 థకారేణాద్రిశాలాంభితాయాందివిధతటిన్యాందత్తవ
 త్సుఃప్రతస్థే || ౩౯ || ప || అత్త్రౌంప్రచారాదతివర్తమా
 నమాలోకమాలోకమసౌపయోధిమ్ | తేషేనగచ్ఛతర
 సౌపలేభేచోలీహరిద్రాసురభీశమీరా || ౪౦ || ప || కై

యోధనరథశత్రుత్వాగమసిద్ధం - మాలినీవృత్తం || ౩౯ || అత్త్రౌమితి || అ
 సౌపజానః - అత్త్రౌంప్రచారాత్ అతివర్తమానందృష్టిపథమతిక్రమ్య
 తివృంతం - పయోధింసముద్రం - ఆలోకమాలోకంధృష్ట్యావృష్ట్యా - అభిక్ష్యే
 ణములోద్విభావఃఅశ్చర్యాదితిభావః - తేషేనసముద్రతీరమాగేణైత్య
 థాః - తరసావేగేనగచ్ఛత్సః - చోలీనాంచోళదేశ్యాంగనానాంపంబ
 ధినీభిఃహరిద్రాభిః ముఖకుచాదిలిప్తాభిఃసురభీశసుగంధా - సమీ
 రావాయా - ఉపలేభేలబ్ధనా - చోళదేశంప్రాప్తేత్యథాః - చో
 శదేశస్త్రి - తాంప్రాయేణహరిద్రా లేప ఇతిప్రసిద్ధః అత్త్రౌమిత్యేత
 ణ్ణోళఃకన్వదిత్సన్తకేసు నదృష్టఇతివ్యాఖ్యానైలిఖితః - ఉపజాతః || ౪౦ || కై

లభితి | యస్య అగస్త్యస్య శాసనాన్ విదేహత్ శైలో వింశ్యః శిశురివ భువః
 గర్భే న ధ్యేతు యో శేతే చ పస్యేత్ భూమిస్త్రవతా మౌనాధాక కృద్యోగా
 దద్యాపి శైలస్తతే వాస్త్రత్యాజ్ఞాయాదులంఘ్య త్వద్ధ్వ నితం యోగ
 స్త్యః వాతాపి నామూడాన వంప్రభ తుకంజతరదహ నే వైశ్వా నరాగ్నో
 హవ్యం హవిః కల్పయామానచ క్రై-ఇల్వలదత్తం మేష మాంసరూపిణంతం
 భుక్త్వా జరితవానిశ్చ భూమిస్సాగస్త్యస్యా యం యదీయః కోపస్య లేకః క
 ణః సగర్వత్యభూమీ యో శ్యాః సూమికాంతాయానగ్నం కరణవివ స్త్రీ కా
 రి హి మాత్రభావః యస్య తథోక్తో భూత ఆభ్య సుభగే త్యాది నాకృజ్యో
 గాభ్యుభిభావాదగుప్తీషదిత్యాది నామున్మగ్నో వాసాదిగంబరత్య మరః

లోగ ర్భశిశురివ భువశ్యాసనాన్ అగస్త్యశేతే వాతాపిం యోజ
 తరదహ నే కల్పయామాన హవ్యమగ్నో శీతగ్నం కరణమహి
 మాకోపలేశో యో యస్య స్తస్యా వాసం దిశ మభియతా తావ
 సస్యేంద్ర సూనుః || ౪౦ || ధృత్వా ఫలేషు సలిలానిక వేరజా
 యాస్సాస్యం పరిక్షితుమివా భ్ర సరిద్ధు శ్చాప్తేః | అ భ్రంలి

తస్య తావసస్య అగస్త్యస్య ఆవాసం నిలయం దిశం దక్షిణాంత భియ యో
 ప్రాప్తవాత్ అత్ర నాక్యా భాత్రయేక భాత్రయం ప్రసేద్య త్వాగ్నంధగో
 రవభయాచ్చ నలిఖతం - అత్ర శిశురివేతి వాక్యా భేదం మతాతరత్ర వా
 క్యాభాద్యయే వాతాపి హరణ వారాశి పానయోః భంగ్యంత రేణకథనాత్
 ర్వాయోక్తద్వయంత్రయోశాంచ విజాతీయం సజాతీయానాం సంస్కృప్తిః
 మందాక్రాంతా || ౪౦ || ధృత్వేతి | అయం అర్జునః అభ్ర సరిత్రోగం
 గాః యాః సుశానాం మాధుర్య భావర్యా దీనాం బి ఘ్నేబ్బం దైస్స హసా
 మ్యం పరిక్షితుమివేతు త్వే యో-కవేర జాయాః కావేర్యాః జలూః ఫలేషు
 ధృత్వా అ భ్రంలి హైః గగనస్పృశిభిః తటయో ర్యే నారైశ్చాః పృథ్విః

[illegible]

హైనికభిడితాంతటనారికేతై రాలోక్యచోళవసుధామయ
వభ్యనందత్ || ౪౨ || ప || కాలేనహంతమహతాకటుతా
మవేత్త్యస్సన్దాకసామపిసుధారసనిష్పుహాణామ్ | అశ్రుం
లిహాక ఫలవతస్తటనారికేళాకసహ్యోశ్చజ్ఞాసలిలవైవధికా
నమస్త || ౪౩ || ప || వారాశివానజడమాత్మవపుష్కళోష
మానేతుమాతవధరాజటముత్తరేణ | లంకామివాగతవత్సం

లుజ్జీ చిరంపర్యుషి తానిమధు రాణికి టూభవంతితిప్రసిద్ధిః - ఉ శ్రే యా కా
 లేనంగతమామి త్యేతజ్ఞోకోబహుమనవృష్టః | ర ౩ | వా రాణిశి|| అ
 థచోశ దేశ ప్రాప్త్యనంతరంపాధాః వారాం వారిణాం రాశిస్స ముద్రః త
 స్త్రిన్వా సేనస్థిత్యాజడం శై త్యాన్వితం ఆవ శ్రీ భూమ్నో వార్షా రీతిజ లప
 ర్యాయేష్వమరః - రో రీతి రేఫలోపః - ఆత్మనో వపుః ఆతవస్య భ రాత్ అఙ్గ శ యా
 ద్ధేతోవి = శేషం శుష్కి - భావనూ నేతుం ప్రా పయితుం - తటము త్త రేణసము
 ద్ర తీరస్యోత్తర భాగే - ఉత్తరతీత ఇతియావత్ - ఎనపాద్వి తీయేతిన్వీప్తీయా
 కజైః పారైః గాత సైః వజంయథాతథా ఆగతవతీంలంకామివస్థితాంశ్చక్ర్య
 శ్రే యా - పాంజ్యేనరాజ్ఞాగుప్తారక్షితాం - నగరీం మణులూ రాఖ్యాంవి

వేళ ప్రా జ్ఞవాక్ ॥ ౪౪ ॥ మణలూరేతి ॥ కదం ప్రక్షిప్తమపి వ్యాఖ్యాయ
తే - కురుకుంజరోజునః స్వరుత్తపదే వ్యాప్రువుంగవనభకుంజరాః
సింహశామాలనాగాద్యాః పుంసి శ్రేష్ఠాథగో వరాభివ్యుచరః - సంపదాం
గుణైర్దానకనకరత్నా దిబిలూనః నిరస్తః అలకాయాః కుజేనపురస్య మ
దః సమృద్ధిక్య తః యేవతస్త్వికామణిలూరుపురే - జనన్తష్టిభ్యః కృతః
త్తిః ఆనందోయేనతథోక్తిసత్ - జగముసంచచార - అత్రపురస్యాలకాలి
శాయగుప్త్యావిశేషణగత్యా జానసంచారహేతుత్వార్పదాదహే
తుకంకావ్యులింగం ॥ ౪౫ ॥ తత్రేతి ॥ త్రహంధ్యనగర్భాం - ద్వయోరదాన
స్వస్వస్యచక్రమేదనకనేహృదాతాత్కభాధారవేద - అంగం ॥

నిజపారవర్గంపాథోఽవివేకనగరీషభపాండ్యగుప్తామ్ ॥ ౪౬ ॥
ప ॥ మణలూరుపురే సంపద్ధణలూనాలకామదే ॥ జనన్తష్టి
క్యతానందోజగముకుయకుంజరః ॥ ౪౭ ॥ తత్రచిత్రాం
గదాతేనప్రూధారాజకుమారికా ॥ దర్శనేహిష్మాదారౌవ
ద్వయోరాసీదనంగదా ॥ ౪౮ ॥ ప ॥ ఏలాలవంగతయిషప్పలి
కానటిరతాంబూలికాక్రముకదంపతభావరమ్యామ ॥ ౪౯ ॥

న్యధవికారంజాతీత్యనంగదా - అంగదాభ్యాంకేయారాభ్యాంరహితా
అనంగదేతీద - చిత్రాంగదానామరాజ్ఞఃపాండ్యస్యకుమారికా - తేనా
జానేన - ప్రూధాపరిణీతాసీత్ - ద్వయోః క్రమేదనకనేహృదా
తాత్కాతనంగదాపి - చక్రారోప్యభావః - స్వయంచిత్రాంగదేత్యాశ్చర్యమి
త్యధఃకృతిప్రాహుః - అత్రానంగదత్వేపిచిత్రాంగదేతివిరోధాభా
సోలంకారః ॥ ౪౯ ॥ ఏలేతి ॥ ఏలాయాః - అతాయాః - అవంగన్యతరౌః -
పిప్పలికాయాః అతాయాః - పటీరస్యతరోః - తాంబూలికాయాః అతాయాః -
క్రముకస్యతరోశ్చ - దంపతోభావేనదాంపత్యేనరమ్యాంమనోహరం
అతానాంస్త్రీత్వాత్తనూణాంపుంస్తాశ్చేతిభావః - ఉద్యానభూమిమప
గమ్యప్రాప్య - సపాథస్తయాచిత్రాంగదయాసహసుఖ్యైకసుఖమ

మభ వం త్వ సుఖదుఃఖత త్రి యాయానితసుఖ్య తైకం ద్వా దైయగం
తాల్లటశ్చ త్రా జేశః పితుగిం ద్ర స్వపనం స్వగం - బల్బ జేభ్యః శృణవి శేషే
భ్యః అనున్యత - తానిచానాద్యత వానిత్యథః - మన్యకర్తృణ్య నాదరణ తిచ
త్తుతీ - అత్ర తాద్యగు ద్యానవిహార సామ్య స్వవి శేషణగ త్యాన్వగత్వ నీకర
ణ హేతు త్వాన్వ దాధా హేతు కెనకావ్యలిం గేన ఉ ద్యా నతయాణాంకల్పవృ
త్యోధిక సామ్య దాయిత్వ ప్రతీతేరలంకారేణ వస్తుధ్వనిః - వ సంత టలకా
ర ౨ || దివనభతి || అథ - సాచి త్రా లగదా - అతిః మతీగభా భారిణీసతీ -
క్ర మేణేతి శేషః - శుభం యుభిః శుభాన్ని తైః గుణైః వారసతు త్రయోగకర
ణైః కోరకితే సంగతభ్యధః - దివ సేని నే - హృదిహృ దయేవ తు సే వాస్థితం
దయితం స్రీ యమజ్ఞానమివస్థితం - బ భ్రు వాహనభృతినామ్న ప్రధితం త్ర

ద్యానభూమిముపగమ్య తయాసపాథా స్సుఖ్య పిశుః పద
ముమన్యత బల్బ జేభ్యః || ర ౨ || దివ సే శుభం యుగుణకోరకితే
దయితం హృదిస్థితమివా తిః మతీ | అవ తార్య సాభువికుమా
ర మథా దథ బ భ్రు వాహన భృతినామ్న ప్రధితమ్ || ర౩ || ప ||
అసావహం పూర్వికయా ప్రశంస తాం సుతోదయం శోభన

సిద్ధం - కుమారంపుత్రం - అవ తార్య జనయిత్వా అవరోప్య తిచ - భువిఅ
ధాత నిహితవతీపుపోషేతిచ - అసహ్య త్వే భారం భువినిక్షిపంతీతి భావః - ద
ధా తేక ర్తరిలుజ్ - అత్ర బ భ్రు వాహన జ్ఞానత్వో త్వే క్షయాతదీయ
శోర్యధై ర్యాదియావధుణసంపత్తి ప్రతీతేరలంకారేణ వస్తుధ్వనిః - అత్ర దు
బోధవిజృంభితాః నృసింహకుస్మృష్టయోవి స్రుతభయాన్నలిఖితాః - ప్రమి
తాక్షరా || ర౩ || అసావతి || ఉదాగతల్లజః దాతృషు ప్రశస్తః - అసావజ్ఞా
నః || సి || మతల్లికామచచిత్తా ప్రకాండము ధ్వతల్లజౌ - ప్రశ స్తవాచకాన్య
మూసీత్యమగః - అహంపూర్వమహంపూర్వమితివిద్వా - అహంపూర్వి
కయా - శోభనం శుభకరం - సుతస్య బ భ్రు వాహనస్య ఉదయముత్పత్తిం -
ప్రశంసతాం స్తువతాం - కిం చ - ఈశ్వరం స్వే హం రాజా నమధా యంతి

యావంతీతీర్థార్థినాం - దక్షిణదేశవాసినాంజనానాం - తేభ్యఃకర్తవ్యః
 శేషత్వంవినుతయావస్థీ - తిందాయావంతుతంబభ్రువాహనం - దక్షాపె
 వెతియోభ్యం - నిసర్థపగాన్యానాంనకివప్యదేయసితిభావః - అత్రోదా
 రతల్లజఇతివిశేషణస్యప్రాణభ్యోపిప్రియత్వేనాదేయస్యోపిపుత్రస్యదా
 నకరణాభిప్రాయగర్భత్వాత్పరికరాంతకారః - వంశస్థంబ్రతం
 ౪౯ || ఇతీతి || ఇత్యుక్తప్రకారేణ - పౌజానః - తత్రపాండ్యనగరే - కాని
 చిత్కలిపయానిదినాన్యుషిత్వాస్థిత్యా - ప్రయామగచ్ఛామితిచాపితస్య
 పవనస్సంజానోక్తస్య - పక్ష్యోరవలంబితరమానం - నమపక్ష్యభ్యాంప

మీశ్వరాధినామ్ || దదౌతథాదక్షిణదేశవాసినాంతమేవ

దాయావముదారతల్లజః || ౪౯ || ౫ || ఇతసతత్రకానిచిద్దినా

న్యుషిత్వాప్రయామితిభాషితస్యపత్నైవలంబిబాష్పమే

ప్రాతరయంతీంప్రియసీంరహసిద్వధాన్తింగనతరంగితవ

ల్కలోత్తరీయచర్మరసహధ్యాయీస్త్రుతింపులకజర్ము

రైకపోలతలేపరిచుంబ్యతస్యాఃకథంచదుదంచితానుమతిని

గత్యరయ్యోధిభిరిత్యైకుకులవతిసేనాద్యయైగుత్పాతి

తానాంకులయదుదారమహేంద్రపాదానాంమూలశిలాత

లపరిదృశ్యమానకతాంసులినఖదేఖావ్యావత్రితకులితభూ

గదిత్యథః - తథాసతిపత్న్యరమంగళకరత్వాదితిభావః - బాష్పంసంయనజ

లమేవఉత్తరయంతీం - ప్రత్యుత్తరంకుర్వంతీంరహస్యేకాంతేదృఢమాలిం

గనీనతరంగితైఃజనితైఃఉత్తరీయవల్కలస్యమర్మైరైభ్యనిభిఃసహాధ్యాయ

న్యస్సదృశ్యఃసితకప్రయఃసీతైరారాదుఃఖజనితాయన్యాస్త్రధోక్తాంప్రి

యసీంచిత్రాంగదాంపులకైఃజర్మురైవిషమేలస్యాఃకపోలతలేపరిచు

బ్య - కథంచదితకప్తేనఉదంచితాక్మతానుమతిగమనాభ్యనుజ్ఞాయస్యత

థోక్తస్యనిగత్యపాండ్యనగరాదితిభావః - రయ్యోధిన్నహయభ్యంతకని

తథోక్తైరిత్యైకుకులవతేఃరామస్యసేనాద్యయైసేనాపతిభిః

అంగదజాంబవదాదిభిః - ఉత్పాటితానాం ఉద్భవతానాం మలయదమృతా
 రమహేంద్రాణాం శైలానాం సంబధినాం పాదానాం ప్రత్యతవర్షతా
 హం-మూలరీలాతతేషు - అధఃపాదాని ప్రవేశేషు పరిదృశ్యమానాః యాః క
 రాంగుళయః శాంకరాంగుళీనాం నఖరేఖాః తాభివ్యావర్తితానివర్తితా
 కులిశాద్వక్రయుధాద్భయేన ఉచ్చలితానాం ఉద్ధాయగతానాం శైలా
 దాం సంస్థానస్య నివేశస్థానస్య బుద్ధిః ఊహాః యోహం తైః సన్నివేశావతైః పర్వ
 తాధారగతైః స్థపుటితాం మోక్షతాంగరూపతౌభువిశ్వప్రే-స్థపుటం
 తూన్నతానతమిత్యుభయత్రాప్యమరః - అటవీం విలంఘ్యులలిక్రమ్య - పు
 త్రాస్మిన్ తాయానికారణేన చ మానెన యాగుప్రేధః తయా హేతునా -
 పులస్త్యాన్వయస్య రావణస్య పురీం లంకాం ఉన్నా లయతుం ప్రసారితేన భుజో

చ్చలిత శైలసంస్థానబుద్ధిః సన్నివేశావతైః స్థపుటితా మట

వీం విలంఘ్య పుత్రీనికారయేషు పులస్త్యాన్వయస్య పుకీమన్నా

లయతుం ప్రసారితేన భువోభుజేన వసేతునా కృతసీమంతము

దన్వంతమభజత || ౫౦ || ప || సమీక్ష్య సేతుం రఘువీరనిర్మితం

తం సచిత్రభిత్తీకృతధీధానం జయః || దినేశవంశస్య తపోవి

జై నెవస్థితేన సేతునా - కృతసీమంతః మధ్యరేఖాయస్య - తముదన్వంతం

సముద్రందక్షిణం - అభజత ప్రాప్తవాః - భజేః కర్తరి లభః ||

౫౦ || సమీక్ష్యతి || సధనం జయః అజానః - రఘువీరేణ శ్రీరామేణ నిమిత్తం

తంకారితం సేతుం సమీక్ష్య - చిత్రమాశ్చర్యమేవ ఆలేఖ్య మితి శ్లేష్టరూపకం

తస్య భిత్తీకృతా కుశ్యభూతాధీమనోయస్య తథోక్తస్స కాశ్చర్యా

తేజ్యయోశ్చిత్రమిత్యమరః - దినేశవంశస్య సూర్యవంశస్య తపసః విచారణే

త్వదమేతాద్భుత్యా లోచనే విషయే - చేతసేవ కాశం చిరం వితతాన - విస్తా

రితవాః - దీప్యగావ సేనతపఃకృతం యదయమిద్భక్తృభావాభిరామో

రామో వ్యస్తికావతతారేత్యాలోచితవానిత్యధః - అత్ర తాద్భుత్యేన

దశనజనితాశ్చర్యస్య విశేషణగత్వా రవివంశతపద్ధిరవిచారణం ప్రతిహ

శుక్లాత్మ కాథా హేతుకం కావ్య లింగం - తస్య చోక్తశ్చిష్టాశ్చిష్టపరం పరిత
 రూపకేణ సంస్మృష్టిః - వంశస్త్రం || ౫౧ || అథ్వావితి || అపావజ్ఞానః - అజ్ఞానా
 నరైః హనూనాజ్ఞాంబవదాదిభిః పాతితానాం సేత్సర్థకమితిభావః అచలా
 నాంపవజ్ఞానాం సంబంధిభిః నిలాభం గైః పాపాణాం ఖండైః యే అభిఘాతాః
 ప్రహారాస్తైశ్చైతాన్మృగ్యతీతక్షణైశ్చ క్షురిం ద్రియేణ అంధైః - త రేణ ఇంద్రి
 యేణ కుశిభిః కుకరైః - పదా ఇంద్రియేణ బంజైః పంసుభిః - పయోమాసుష్టే
 జకాలసుసుష్టేః వీచీష్టే వచీచీషా - వేదీష్టే తిక్వచిత్సారః - ఉపవిశ్టేః లిశే
 షః - కీర్త్యమానం గీయమానం - న విద్యతే అఘంపాపం యస్తా దవఘం రఘూ
 తాం ప్రభాః శ్రీరామస్య వృత్తంచరిత్రం - న్నామం న్నామం న్నామిత్వా న్నామి

చారణేవిరావకాశంవితతానచేతసి || ౫౧ || ప || ఆహ్లావా
సరపాతితాచలలిలాభంగాభిఘాతైశ్చిరాదత్త్యాంధ్రైఃపశిభిః
తరేణచపదాభింజ్ఞైఃపయోమానుషైఃపశిచివేంఘకీర్త్యమా
నమనఘంవృత్తంరఘాకాంప్రహాన్దాఘంహ్లాఘునాహాహేవ
హరితంప్రాచేతసీమధ్యగాల్ || ౫౨ || ప || గోకణఃమేత్యసమ
లాద్రిసుతాప్రియస్యవిష్వాణిమూర్ధ్నినిదధేపురుహలా
తసూసుః|| ఆగామినాంనిజతరాసనతాడనానామత్రావకాశ

తాత్పర్యము - తమ సమస్త ప్రాంతము గాఢపరిచి - ప్రజా
తపోవరుణస్వే మాం ప్రాచేతసీం హరితం ప్రతీచీ దిశం - అభ్య గాత్ ప్రస్థి
తవా - గమేరభిపూ వాత్స - తకరిలుక్ - అట్టై త్యాదిపదత్రయేయేనాం
గవి కారకవిశ్రుతీయా - శాదూకలవిక్రీడితం || ౫౨ || గోకణః మితి || సపురు
రుహూతసూనుః పాథః - గోకణం నామైవ త్రైత్రం - ఏత్య ప్రంప్య
కులాద్రి సుతాయాః పావః - త్యాః ప్రియస్య శంభోః - మూర్ధ్ని శరస - ఆ
గామినాం కై రాతయ ధ్దేభవిష్య తాం - విజేనశ రాసనేన గాంఢీ వేన తాడ
నానామత్ర అస్తి స్నేహభాగే - అవకాశ ఆస్పదంభ్యు క్త ప్రకారేణ సూచ
యతాజ్ఞాపయ తేవస్థితే నేత్యు త్పైతూ - దోష్టాహ సైవ - పుష్పాణి - నివ

దేనిహితవాక్ - వసంతవిలకా || ౫౩ || గోపృష్ఠేతి || గోవృక్షభస్మపృష్ఠే
 లగ్న మాయాభం - కులవైలకన్యగహాయంపావతీవల్లసం - అంబుసంస
 సిసతితదధానః ద్వావిక్ - కురుగాజనూనరజ్జానః - తంగోపృష్ఠలగ్న
 మేవగోకణావాసంకుస్మ తం - గోకణాత్మేత్రవాసమితవ - దేవసాం
 బలిసం - ఆశ్వర్యంయథాతథా - విషీష్ట కుడితవాక్ - శ్లేషానుప్రాణితో
 విరోధాభాసః - ఉపజాతిః || ౫౪ || పాపేతి || పాపస్యమిధునదశనజన్యస్య
 అసంప్రేయనిచారణార్థం - ప్రధితః ప్రసిద్ధః - ప్రభాసనామతీర్థే - అ
 భిషేకఃస్నానం - పరికల్పితఃకృతః - అజ్ఞానేనేతిశేషః - సోపాప్రభాసతీ
 థేఅభిషేకః - నేతుంరామనిమిత్తంనృకాచతుషాదృష్టవతః - అస్మిల

ఇతిపూచయితేదోష్టా || ౫౩ || ప || గోపృష్ఠ లగ్నకుల

వైలకన్యగహాయంకుస్మ సుతశంగధానః | ఆశ్వర్యమైక్ష్వి
 ప్తవమేవదేవగోకణావాసంకుసురాజనూనః || ౫౪ || ప ||

పాపాపయజ్ఞేపరికల్పితోయఃప్రభాసతీర్థేప్రధితభిషే

కః | నేతుంనృకాచతుష్టవతోస్యసాసాపాద్యంవివాజాగరి

తోబిభూవ || ౫౫ || ప || పాపాపనాదేఫలితేజ్జానస్య

ప్రాగేవసేతోరవలోకనేనప్రభాసతీర్థేనియమాభిషేకః

జ్జానస్య - సాధికుంయోగ్యంపాద్యంఫలంపాపాపనోగనాత్మకంవివాజా

గరితఃప్రబుద్ధబిభూవ - ఫలంత్తరప్రవణస్స స్మరిస్తదిత్యర్థఃశ్లేషేతుంనృ

ప్రాసనుద్రస్యబ్రహ్మహత్యాంతరతీత్యత్రబ్రహ్మహత్యాపదస్యస

వవాపోపలక్షకత్వాదితిభావః || ౫౫ || తపోనిష్ఫలత్వాపత్తిస్తస్యనే

త్యాహ || పాపేతి || అజ్ఞానస్యపాపాపనోదేప్రాక్ప్రభాసతీర్థాభిషే

కాత్పూర్వమేవసేతోరవలోకనేనఫలితేనద్దేసితఃపచ్చాత్ప్రభాసతీర్థే

నియమాభిషేకఃప్రతపానం - సుభద్రస్య శ్రేష్ఠశుభస్యసుభద్రాయా

శ్చకృష్ణకనీయస్యాఃఆగమేప్రాప్తౌహేతురాసీత్ - పాపనాశఃశుభంపా

పుణ్యస్యఫలం - తత్రపాపస్యైవానత్యేతన్నాశరూపఫలస్యాసంభవాచ్ఛు

భూపంఘలంఘటయతీతననవృల్లంఘలిభావః || ౫౬ || తతః || తతోఽసం
 రం - ఘనానాంఘేమానాం శక్త్యాంఘ్రావస్య చాత్యభవగాత్ గురయాత్
 భీయాభయేనేకేషు శ్రేష్ఠేషు చురుకన్యకాంఘ్రావస్య చాత్యభవగాత్
 బాయశసాందత్యే నాకీకాశేపమరాశ్మహంఘ్రం - చ త్రప్త భాసంఘ్రే - అ
 స్మలజానన్యచంద్రితచలంఘననంఘనవమానసాశ్చ సంఘమాన
 సంసరసిస్సాందత్యే - కణకయోరంఘ్రం - సుభ్రంఘ్రమేవక్రంఘ్రపిఘ్రం
 క్రాంతిలైలంఘ్రం - గృహంఘ్రం - భేదేవేత - సుభ్రంఘ్రం
 గృహంఘ్రం - కణకయోరంఘ్రం - సుభ్రంఘ్రం - సుభ్రంఘ్రం - సుభ్రంఘ్రం
 నయావంఘ్రం - త్రేతాను ప్రాణిమలన్యయోరంఘ్రం - భావనసంకరః - వ

చతాచసంభ్రాగమహేతురాసీత్ || ౫౭ || వ || తతోఽసం
 నాకీకాశేపమరాశ్మహంఘ్రం - చ త్రప్త భాసంఘ్రే - అ
 స్మలజానన్యచంద్రితచలంఘననంఘనవమానసాశ్చ సంఘమాన
 సంసరసిస్సాందత్యే - కణకయోరంఘ్రం - సుభ్రంఘ్రం - సుభ్రంఘ్రం
 క్రాంతిలైలంఘ్రం - గృహంఘ్రం - భేదేవేత - సుభ్రంఘ్రం
 గృహంఘ్రం - కణకయోరంఘ్రం - సుభ్రంఘ్రం - సుభ్రంఘ్రం - సుభ్రంఘ్రం
 నయావంఘ్రం - త్రేతాను ప్రాణిమలన్యయోరంఘ్రం - భావనసంకరః - వ

వమాకారేపం సావిహేయ భారతంఘ్రం - మానసంఘ్రం - విశంఘ్రం - ప్రసిద్ధిః
 స్మృతీతి || అథనుభద్రా సాందత్యే - వతే నంఘ్రం - స్మృతీతి || అథనుభద్రా
 తయాపికిమతసమక్షస్థితయేత్యభవః - సుభ్రంఘ్రం - రితేత్యభవః - సుభ్రంఘ్రం
 వశంఘ్రం - వశంఘ్రం - వశంఘ్రం - వశంఘ్రం - వశంఘ్రం - వశంఘ్రం
 పాథకః - సానాంఘ్రం - తామసంఘ్రం - తామసంఘ్రం - తామసంఘ్రం - తామసంఘ్రం
 వత్స త్రేతా - మహతాంఘ్రం - మహతాంఘ్రం - మహతాంఘ్రం - మహతాంఘ్రం
 మహతాంఘ్రం - మహతాంఘ్రం - మహతాంఘ్రం - మహతాంఘ్రం - మహతాంఘ్రం
 త్రప్త భాసంఘ్రే - సమత్య జితే అనుజ్ఞాతవానిశ్చభవః - సమత్య వా - సమత్య
 జితే అనుజ్ఞాతవానిశ్చభవః - సమత్య వా - సమత్య

౫౮ || పయసేతి || పాకశాసనిరజుణానః - పథిమాగైః - పయసేతి గణేన
 పరిపూరితౌ పూర్తింగమితౌఘటౌ కలశౌ - జలపూర్ణఘటావిత్వధాః -
 పరివశ్యకసకరస్థితౌహస్తౌ - కమలాక్షస్యకృష్ణస్య కనీయస్యాఃసు
 భద్రాయాఃకుచౌస్తనావివ - కలయామాసకలయాంబుభూవేత్యధాః -
 జలపూర్ణకుంభదశానంభూవిశుభఫలప్రాప్తిహేతురితిభావః - ఉత్ప్రే
 తౌలంకారః || ౫౯ || తదాసీంఖలు || ద్విజకులానుజ్ఞాసమయేవేత్యసోత్త
 రేగాన్వయః || చక్రేతి || చక్రంరథాంగమివాంగంయేషాం తేషాం స్త్రీయః
 చక్రాంగ్యః - అంగాత్రకంఠేభ్యావక్తవ్యఇతిజీవే - తాసాంయోమవోద
 సఃఅహిన్దైరంతర్యసంభోగకృతఃతస్యపశ్యతోహరాణిప్రసహ్యచో
 దాణితద్దాంపత్యసౌఖ్యసర్వస్యలుంపకానీతియావత్వాధిక్యశ్చద్భీత్

పరిపూరితౌఘటౌపరివశ్యకపథిపాకశాసనః | కమలాక్ష
 కనీయసీకుచౌకలయామాసకరస్థితౌవివ || ౫౯ || గ || త
 దాసీంఖలు || ప || చక్రాంగీమదపశ్యతోహరచలచ్ఛంపాస
 మున్నేషణైఃపుష్పతైత్తకగంధసంధువిలుతత్పుష్పంధయాం
 ధీకృతైఃమదస్వీకృతకేకీకలకలైర్మేఘంకరాశాముఖైఃపాం
 థానామపమ్మత్యుభిఃకతివయైః ప్రాదుర్భాభూవేదిస్తే ||

యోక్తదండహరేష్వతివస్యాఅలుక్పశ్యతోధంహరతియస్సచోగఃప
 శ్యతోహరతిహాలాయుధః - చలతీనాంశంపానాంవిష్యతాంసమున్నైష
 ణానివిలసనానియేషుతైఃసారప్రకాశఏవతాసాం తస్మాద్విమిశ్రగానశా
 పెననియమనాత్తస్యమేఘైరాచ్ఛాదనైతత్ప్రసక్తేజూరతోపాస్తత్వా
 దిభిభావః - పుష్పతాంవికసతాంకైతకానాంకైతకీసుమకానాంగంధః -
 సింధుఃసమగ్రశతస్త్రివిలుతద్భిఃసంచరద్భిఃపుష్పంధయైఃభృంగైఃఅం
 ధీకృతైఃకలికృతైరిత్యధాః - పాపూర్వాధేధ్యశశ్వతిశత్రత్యయేషు
 పోదరాదిత్వాన్ముమిపుష్పంధయైతిసాధుః - మేదస్వీకృతాఃసాంద్రీకృతాః
 కేకీనాంమయూరాంగనానాంకలకలాకైకాకోలాహలాన్దైః -

మేఘుక రాణీ మేఘాయమానాని ఆ శానాందిశాంముఖాన్యగ్ర భాగాఃయో
 ముతైః - మేమతాభయేనుకృజ్ ఇతిఖిఖిత్వాన్ముమ్ - హంథానాంసో
 పీతానాంఅపన్నుశ్యుభిః - తత్తుల్యై రిగ్య భాః - కటపన్యఃత్రిచతురై నికా
 నైఃవాషిఃకైః - ప్రాదుబాభూవేఃభూతం - భావలిక్ - శబ్దూకా
 లవిక్రీడితం || ౬౦ || కాలేత || ఘన కాలంవహాకాలంవహాధాభటః - ఊ
 గదీప్రితటిదేవన ర్తిఃపాగ్ని రజ్జుస్తయా - స-ధుక్షేతాత్సంయోజితాత్ -
 కాలాంబుదాలెనీలమేమపంజ్జరేవనలికాత్అయోనాశాముధపశేమా
 త్సపరితగ్నిసంయోజనక్షణం - సద్వనినధాంకారంయథాతథా - నిస్సర
 ద్భిఃనిగచ్ఛద్భిః - కరోరైః - దారుజైః రి నైశ్చ - వహాశ్చ నాకర కా
 తామేవ సీ సుగుళి కానా నికరైఃసమూహైః - ఘర్షంగ్రీష్టకుమేపలభి
 ౬౦ || ప || కాలాంబుదాలివళి గత్తు గదీప్రివర్త్యస-ధుషీ
 తాత్సపదిసద్వనినిస్సరద్భిః || వహాశ్చ సీ సుగుళి కానికరైఃక
 తోరైర్నర్తాభియాతిన వదీర్ష - కాలయోదః || ౬౧ || ప || మాధ్య
 లిహాపిరురుచే నులినీకృతాగ్రాం తారసన్ని నవకేతక
 బహారేఖా దగ్ధం చ లెన్దరకయాదయితాజనెనసంప్రే
 పీతాపధికభర్తృనుపక్రికేవ || ౬౨ || ప || అజా నేషుంక

యాతింశ-శ్రుం - అవధీత్ హంతిత్స - హంతేకతకరలుజ్ఞం దాదేకః - స
 మస్తవస్తువర్తిసావయవహాపకం - వసంతతిలకా || ౬౩ || మాధ్యమ || ననా
 ధ్వీలిహాభృంగేణనులినీకృతనుగ్రంయస్యా సా - నవాకేతకబహారేఖా
 కేతకీనునువశ్రు - రేఖాకృతదళేబహామిశ్య మరః - స్తగన్ధియాభయే
 నహేతునా - దయితాజనేన ప్రోపితభత్య - కాజనేన - పశికేనుప్రవాసిషు
 భర్తృమపతిషువిషయ - సుప్రేషితా - అంచలేలంలేదగ్ధ - పక్రికా
 లెఖితన - కాంతార సీ మ్నిననప్రదేశే - విరురుచేరరాజ - విపూర్వాత్
 రోపితేకరైరిట్ - అపర్యతివేగమాగమనాయాం తైదగ్ధాపక్రికాప్ర
 వాసిభ్యః ప్రేక్ష్యత ఇతిప్రసద్ధఃఉత్ప్రేత్తా || ౬౪ || అజా నేషితి || అం
 భుభృతాం మేఘానాంసంబధినిఅనేహసి కాలే - వహాకాలభియావల్

తాంసోమోక్ష్య నేహపీత్యవారః - సకలేషుఅజుః సేషుకకుభవృషేషుసా
 ధేషువివికాసీషుప్రకాశవత్ససశ్చయదితేషుసస్పీతవ-ధృణః ౧౫౧ శః
 అజుఃనత్రత్యాకాంకశ్చబ్ధసంజ్ఞాచదంయతతదోక్తిః - ఏకఃఅజుః-౧౫౨ - అ
 ద్రిసీమ్ని నైవ తకశైలప్రదేశే - పితేషాన్భృశం - పశుబోషణం హ్య-భూ
 దిశియతదేతదీచిత్రం - సుభద్రా చింతయాకృతోభూదిత్యథః - అజుఃశః
 కికుభే ౧ భాగ్యవిశ్వః - అత్రాజుఃనత్వేవివాహికావసరేనానాభావ
 ఇతివిరోధప్రపాదః త్వేనప్రమోదాభావఇతిశ్లేషేనాభాసకతణాద్విరో
 ధాభాసః - ఉతవాహికావసరరూపకారణసత్వేపిశ్లేషవిత్తికాభేదాధ్య
 వసాయమూలాత్తయోక్త్యాఅజుఃసేవికాసరూపకాన్యాయత్వత్తినాపా
 విశేషోక్తిఃఇశ్య భయత్రసాధకసామ్యా త్శ్లేషేనానుప్రాణితయోద్దయో

తేషువికాసివ్యద్రిసీమ్నిభృతతాదృశబ్దః | ఏకపవనిశుశోష
 చిశేషాదేతదంబుభృదనేహసీచిత్రం॥౬౩॥ ప ॥ వియత్యశే
 షానువిదిక్షుచిక్షువియోగశిల్పీం ద్రవినిర్మితాయాః ॥ తస్యా
 వృగాఃప్రౌశ్చగతిత తేశ్చధనంజయస్సంవివిధేనభేదం॥౬౪

స్సందేహసంకరః॥ ౬౩ ॥ వియతీతివియత్యాకాశే - అశేషానుసకలాను
 జయు - విశ్రుచక్రధిషు - వియోగేనసుభద్రావిరహేనైవశిల్పీం ద్రేణవి
 త్రకారికశ్రేష్ఠేననిర్మితాయాఃఅలిఖితాయాఃతస్యావృగాఃప్రౌశ్చభ
 ద్రాయాః - తటిశాంతతేసమూహస్యచ - భేదంవిశేషం - పంచజయో
 జుఃశః - నశుపిపిదేనజ్ఞానవాణ - విదేశకర్తరిలిఖ్ - అస్తితటితామభ
 ద్రాయాఃవృక్తితోభేదప్రతియమానైపి ఇమాస్తటితఇయంసుభద్రైవ
 శేషజ్ఞానాభావస్యగుణసామ్యప్రయోక్తత్వాత్సామాన్యాలంకారః ॥ సా
 మాన్యగుణసామ్యేనవిశేషోనోపలక్ష్యతఇతిలక్షణాత్ - ఉపజాతీతి॥౬౪॥
 మాస్తథఇతి ॥ అభవమాకాలప్రాదుర్భావానంతరం ॥ వాసవసూనుర
 జుఃశః - యదువుత్యాస్సుభద్రాయాఃసంబంధిమానసైసంకల్పవిష

యోచరిణయో - వివాహసమయభిక్ష్యధః - జ్వలతిమాన్త ధేవస్త్యధవి శాశా
 త్త కేగ్నో-లాజవాపంలాజ-హూనువైవాహికంకర్తృమివేక్ష్యత్రేత్రా-
 * స్వామిభద్రా యాఃసగభ్యంసోదర్శంకంపేన్ద్రంశ్రీకృష్ణం - చిత్తంమూ
 నసంప్రతి - అనైషీత్ ప్రావయామాస - తత్రైవోక్తవివాహోదివిధావ్య
 మహామిత్యేనద్వికర్తృకాన్మయతేకర్తరిలుక్ - లాజహూనుస్యభూభో
 దరకర్తృకాన్మప్రసిద్ధం - చిత్తితాధానుకూల్యానిహరింసన్తారేతిపర
 మాధః - స్వాగతా||౬౫|| ఆశ్వితి||పురాణఃపుమాకృష్ణః - అణుమాన్త
 హతిసూక్ష్మంబ్రహ్మజానస్యహనః - విశ్వంభంబిన్ద్రాడధారిణం - బ
 తిమభారమితియావత్ - మాంవోక్త్యనుగ్యరసహేనసంజేత - గృహప

ప్రమాన్తథేజ్వ లతివాసవసూనుక్తానసేపణయోనుమిత్య
 త్యాః||లాజవాపమివకర్తృ ముపేన్ద్రంతత్సృజ్యధఃనాథతి

త్తమనైషీత్|| ౬౫||ప్ర||అణుమాన్తమిన్ద్రంసహేతి స్థాడంన
 హివిశ్వంభరమద్యమామితివ మనిసోభ్య ఏరుహ్యతిస్యద్భ
 ష్టేఃపురతఃప్రాదురభూత్పుమాప్రరాణః|| ౬౬ || ప్ర||స్వ
 న్యచెష్టకధానద్యా ద్వి తీయర్థగుణాయా||నమగూపేత

ధారణే - ఇతీనత్త్యాలోచ్యేవేక్ష్యత్రేత్రా - తస్యఅజానస్యమనసః
 హృదయానగ్యవరుహ్యన్యత్రైఃపురతః-ప్రాదురభూత్ అవిబాభూత - భ
 క్తసరాధీనస్యహరైవైతదాశ్చర్యమితిభావః - బోపచ్చందసికం || ౬౬ ||
 స్వస్యేతి తస్మైవతతకాద్రా - తస్మిన్ శ్రీకృష్ణప్రాదుభావనసమయేనా
 మిథఃనయనానందినోఃపరస్పరమవలోకనజనితానందవతోః-తద్యోఃకృ
 ష్టాజానయోః-స్వస్యఅనోన్యస్యచెష్టకధయావృత్తాం తకథనైవేవక
 ద్యా-ద్వితీయస్థాయి తోఃగ్రీష్మస్యగుణంశోషణంజానాతీగ్జ్ఞయానబిభూ
 జేనభూతం - భవతేభావవేలిత్ - వహానుసరిదివతత్కాద్రావిపుల్యస్య
 ర్థః-చిరాత్సంగమేసుహృదోస్యగ్లాపోమృతాయతభితిభావః-రూపకాలంతా

రః || ౬౭ || విజయతి || విజయోజానః - భావ స్వప్నము - విజయ
విజయకంవిదుషజానతః - అః విజయధుంసామూక ప్రళంబు స్వ
ప్రేమ స్వప్న - మతెననుమత్యా - భిక్షోస్తు న్యానాథ చాకిర్య భో
క్తృనా - కుసుమాస్త్రాత్ మన్నథాత్ భయానివ - రైవతకస్యాక్రైకు
హరెగుహాయా మలెగుఢ పరైరలతీతస్క - త్విగ్నిస్త - ఉత్ప్రేతా-భే
వచ్చందసకం || ౬౮ || కథమితి || ఉన్నతఃచతుర్వికవిః-సుభద్రాయాః
కమనీయతాసౌందర్యంతస్యానుత్యైస్తుతింకర్తుమిహక్రియాభేత్యాది
నాసంప్రదానత్వం - స్తుప్రేత్రంస్తుతినుకరిత్యుగురిః - కథంకల్పేతశ
క్తోభవేత్ - నభవేదెవేత్యథః - యెనకారణేన - చతుర్థమాశ్రమంయ

యోస్త్రనయనానందినోద్దిధః || ౬౭ || ప || విజయోమధు

రస్తితస్యభావంవిదుషస్తస్యమతెనభియుజేషః | కుసుమా

స్త్రభయాదివాతిగుఢఃకుమారైవతకస్యగిద్వితస్త|| ౬౮||

కథంసుభద్రాకమనీయతాయాఃకల్పేతనుత్యైకమిరున్న

తోపి | చతుర్థమప్యాశ్రమమస్యయెనతాంపాధనీభూయ

త్యాశ్రమోపి - అస్యాజ్ఞానస్యపాధనీభూయసుభద్రావాప్తికారణంభూ

త్వా - తాంసుభద్రాంవిద్యతైస్తగ్రహమైచ్ఛత్ - కిముతాన్యేత్రమా

స్త్రాపిసచేతనాశ్చేదిత్యథఃఆశ్రమోస్త్రీత్యనుశాసనాదాశ్రమశబ్ద

స్కక్షీబతయానిదేశః - ఆశ్రాంగనాసంగప్రసంగమాశ్రాసహస్యాచేత

నస్యాపియత్యాశ్రమస్యసుభద్రావిద్యతాయాంసత్యామయేషాంతశ్రా

పిసచేతనానాంతద్విద్యతాస్త్రీత్యత్రకిముతేతికైముత్యన్యా యనిధైరథావ

త్వలంకారాత్తకవాక్యాభేదనకవీవాంసుభద్రాసౌందర్యవణనసాను

భ్యనిషేధసమర్థనాద్వాక్యాభేదాతుకంకావ్యలింగమిద్వయోరం

గాంగీభావెనసంకరః - తేనచతత్సౌందర్యస్యలోకాతిశాయిత్వప్రతీతేత

అంకారేణ స్తుత్యనిః - ఉపజాతిః॥ ౬౯॥ తదాశ్వత్థతి॥ శ్రీయఃలక్ష్మ్యైః శు
క్తిణీసూపీణ్యైః పణిః శ్రీకృష్ణః - స్రక్ష్మ తేశుభస్య సుభాగ్రా వివాహరూప
స్య ఆగమే ప్రాప్తావిషయే - పరిష్లవంచంచలం - భవేద్వానభవేద్వా ఇతి
సంకల్ప మానసమితియావత్॥ *॥ చంచలంచపలంచై వపారిష్లవపరిష్లవే
ఇత్యమరః - తమజానంతప్రతి - హే లజ్జాన - తేరవ - ఆశయేఅభి ప్రా
యే - యశ్కా - యేతంతతతతే తతశయపవహస్తవిసభవేమిత్తుక్తప్రకారే
ణ బ్రువకకథ మంత్రక - తదాత్వపవతచానీ మేవ అదితటా శ్చునః ద్వారవ
తీంద్వారకాంతప్రతి - యయాగచ్ఛశిన్త - తదాత్వపవేత్య నేపహరేః శక్త
వాంఛితానుకూలవశ్వ రాపారవశ్వంధ్వన్య తే - ఛందోభిప్రాయాత

దిదృక్షు తేస్త్ర ॥ ౬౯॥ వతదాత్వపవాదితటా శ్చుతి శ్చియః ప

రిష్లవంతం ప్రకృతేశుభాగమేయదాశయే తేశయపవతదృ

వెదితి బ్రువక ద్వారవతీంపునర్యయా ॥ ౭౦ ॥ ౫ ॥ తదనంత

రమహస్క రమదశస్క రవ హాస హామస్క రీరై వత

కంగిరిముపస్కరు తెలస్కనం స్కరణమస్తాకం శ్రేయస్త

రణమితి పురోధోజనబోధనాత్మతూహలినా హలినానగరమా

యః - పంచ శౌభిశ్చ యః సాణిరితుభయతాప్యమరః॥ * * *

౭౦ ॥ తదనంతరమితి ॥ తదనంతరం శ్రీకృష్ణస్య ద్వారకాప్రాప్త్యనంత

రం - అహస్కరస్య సూర్యస్య యోమదః తెజస్విత్వాహంకారస్తస్య తస్క

రంబంపకం శత్రుశంకుమా సైజః యస్య తథోక్తః - మహామస్కరీస

న్న్యాసీరైవతకంగిరిముపస్కరు తెలలంకరోతి - తతాస్త్రతియావత్ -

మస్కరోవేణువండాస్యాస్తీతి మస్కరీ - వేణుమస్కర తెజనాశ్చమరః -

తస్య సన్న్యాసినోనమస్కరణం నమస్కారః - అస్తాకం శ్రేయసంకరణం

సాధకతమం - ఇత్యుక్తప్రకారేణ - పురోధోజనస్య పురోహితజనస్య బోధ

నాత్మతూహలమస్తాస్తీతి తూహలినా - హలినాబలరామేణ - నగరం

ప్రతిజనీయమానం ప్రావయమాణం - బహిరపి - కిముతసునసీరిభావః-జ్వల
లలాదిగహనలజ్వాలే నేవస్థితే నైత్యు ప్రేక్షా - కాషాయవాసా అవకుం
రితంతిచ్ఛానిత సమర్థస్యోధోక్తం - సవ్యేనహ సైనాపినాచీబాణప్రయో
క్తే స్య ధకాశజ్యేస జ్ఞానూపినత్స రేణద్వేషవశా - స్కపీరేణవస్తభ
పీరేణ - ప్రవాసమేవరంధ్రం ప్రహర్తుమవకాశవన్వీత్యవిచార్స - పన్న
గకుమారి కాడిలూపి కాపాఽడ్యకు మారి కాచి త్రాంగబాయదుకుమారి కా
సుభ ద్రాతాసాంకృతే తదథకమిత్యధః - చృథక్ష్మ త్యేకమిరితాంప్ర
యుక్తాం - శ్రయాణాంశరాఃకాండాదంతాదన తేషాంసమాహారంత్రిశ
రకాండిమివస్థితాం - మ్రిదండింవైణవీం - పూర్వవత్సమానః - ద్విగోశ్చేలి

నీయమానమ్-బహిరపిజ్వలతాచి రహనలజ్వాలే నేవ కాషా
యవాససావకుంతితవప్రసమ్-సవ్యసాచిత జ్ఞానూపినత్స రేణస్త
రపీరేణప్రవాసరంధ్రం ప్రహర్తుమవస్తగపాండ్యయదుకుమా
రికాణాంకృతేవృగగీరితాంత్రిశర కాండిమివత్రిగండింబిభ్రా
ణం - నిజవల్లవకోమలిమనిజయశో కాదివశుష్కేణవటీ
రజాగుణాసాదుకీభూయపగిచగ్య మాణపాదయుగళంగం

జిప్ - విభ్రాణంగధశం - నిజవల్లవస్యకోమలిగ్నుఃకూడకవస్యనిజయేన
యిశ్మోకతస్తానివేత్యు ప్రేక్షా - శ మ్మేణనిర్ణకేణ - పసిగ రుణా
చండనకాష్మేక-పాకుకీ గూయసాదుకేనూత్వా - పశిచ నికూణాశు శ్రూ
షమాణంపాదయోర్మగళ యస్యోధోక్తం - పగకుమానాశిత్రుంకూయా
పన్నాగ్గననజానం - యదుబృందేషుయాదవసంఘేషుసంభ్ర మేణవం
దమానేషునమస్కర్వత్సుసత్సు - ముకుందఃశ్రీ కృష్ణోపేసవినయంయథాత
థాడిపాగతస్సక -చేతసిపూరణావశిష్టైస్సస్వసోదర్యాంసుభద్రాయాం
ప్రేమరసై రివస్థితైః - తీర్థజలైఃపిచండిలంపూణాం - కమండలుం - తడి
యాదజ్జానసంబంధినఃపాశేరాదాయస్వయంగృహీత్వా - హేభగవత్ -

ఇశ్వానామహితవదన్నితశేషః-రాజభవనమువనీయ ప్రాసయ్య -కన్యకాం
తఃపురై వెశయామాస - ఉపమాయాఉ త్రైతౌచతుష్టయన్యచసజాతీ
యవిజాతీయయోస్సంస ప్తిః || ౭౦ || మాగళాతి || తదనుకన్యాంతఃపుర
ప్రవేశనానంతరం-స్వరోహన్తః -మాగళేతీర్థయా త్రామాగళే-అము
వ్యక్తతేజఃనాథం - శరస్రయం-బాణవంచకవధ్యత్రైశేషః - విము
చ్యప్రముఖ్య - ఉలూపి కాచి త్రాంగదాసుభద్రాస్వను రాగననాయతి
భావః - శేషద్వయంబాణయంగం - పునరుజ్జయంప్రయోత్తం - ఆన్తః
భంయోనతథోత్తత్రవేక్యత్రైతౌ - శుశ్రూషితుం అజానయతేఃపరిచ

కుహనాభియుంశం భ్రమేణివందమా నేషుయమబ్బం జేషు
ముకుందో పిసపినయమువాగతశ్చైతఃపూరణావశిష్టేఃస్వ
సోదరి ప్రేమరు ప్రైవతీర్థజత్తైపిచండిలంకిమండలుంత
దీయ్యపాణెరాదాయభగవన్నితత్రైవహితరాజభవనమువ
నీయకన్యకాంతఃపురైవేశయామాస || ౭౦ || ప || మా
గళేశరస్రయనుమువ్యక్తతేవిముచ్యశేషస్వయంపునరివో
ద్భితుమాన్తలోభః | శుశ్రూషితుం తదనుసోదరచోచితా
యాస్తస్యాస్త్వనరోనయనమెవశరంవ్యతానీత్ || ౭౧ || ప ||

ర్యాంకర్తుం - సోదరాభ్యాంరామకృష్ణాభ్యాంచోచితాయాః ప్రైతా
యాః-తస్యాస్త్వభద్రాయాః - నయనంచక్షురైవ -శరంవ్యతానీత్ బాణం
చకార - తత్కృతాత్మైరియుచావరూతౌక్షణేతు జెసంధుక్షితాభూదిత్య
థః - ఉ త్రై తౌరూపకయోరంగాగీభావేనసంకరః -వసంతతిలకా ||
౭౧|| వపుషేతి || సమస్కరీకచతుసన్యాసీ - మధురేణ కోమలేనమధువ
తావ - సుభ్రువఃసుభద్రా యాఃవపుషా - చిత్తభువోమన్తథస్య ధనుశా
పాపేణ చ -తజితస్సుతాపిరస్సన్నిత్యథః - తవసేవేక్యత్రైతౌ
కపటసన్యాసినఃవస్తుతస్తవప్రసక్త్యభావాదితిభావః - తనోశ్చరీరస్య.

తనిమానంకాశ్యణం - జగృహేగృహీతవాణ్ - కృశోభూదిత్యధాః - పితే
 నపంచమీకృశతానామమన్తభావస్తోత్రా-తతోఘనాదిభావనాదిత్యశ్రమ
 నిస్సంగోవియశ్యశేషాస్విత్య త్రదృశ్యంగోమన్తధేజ్వలతీత్యత్రసంక
 లోపీవిజయోపధురస్త్వేత్యత్రస్త్రీత్యాగశ్చద్రష్టవ్యః - వృత్తంవై
 తాళియం || ౨౩ || ప్రతీతి || అయింపార్థాః-దీర్ఘేనప్రతీనిశ్వసితేనిశ్వా
 సే - పాణినానాసికాంస్పృశణాన్ - ప్రాణాయామస్య వాయుధార
 ణాన్త్యకస్య తపనస్య మావనంసమాప్తిబుద్ధమిత్యధాః - భావయామాస
 జనయామాస - పశ్యతోజరస్తేతిశేషః - అన్యథాతైష్ఠ్యవికారస్మృతకృత్
 త్వాపత్యేరితిభావః - అత్రనాసికాస్పృశణనక్రియాయాప్రాణాయామ

వపుషామధురేణసుభ్రువోధనుమాదిత్యభువశ్చతజితః | త

వసెవడినేది నెతనోస్తనిమానంజగృహేసమస్కరి|| ౨౩||ప ||

ప్రతీనిశ్వసితేదీర్ఘేపాణినానాసికాంస్పృశణాన్ | భావ
 యామాసపాఞ్ఘాయంప్రాణాయామసమావనమ్ || ౨౪ ||

ప || ప్రణమౌచ్చరణేపురఃప్రసర్పకప్రబభాసేయతినస్త

సమాప్తిర్కయాకృతేతి భ్రాంతు త్వాదనేనమదనసంతాపజనితనిశ్వసి
 తకూపమర్తాప్రకాశనాయవరవందనస్యకృతత్వామ్యక్తిరలంకారః || ౨౫ ||
 యుక్తిఃపరాతిసంధానంక్రియయామర్తగుప్తయతి తిలక్షణాత్ || ౨౬ ||
 ప్రణవేతి || తదాకపటయతీత్వసమయేప్రణవస్యోంకారస్య ఉచ్చరణేంర
 నే - పురః పురస్తాత్ప్రసర్పకప్రసర్పక - యతినఃకపటసంన్యాసినః - అధ
 రః - ఓస్థః - అగ్రగతాయఃఅవసేంద్రపుత్రాఃసుభద్రాయః - ము
 ఖనుధరమిత్యధాః - అస్వాదయితుంముహూఃఉజ్జిహ్వనఃఉద్ధాయగచ్ఛకే
 లెతిసంభావనాయాం || ౨౭ || ఉత్పూర్వాగ్జహంతేస్తాచ్చీత్యశానవిశ్లాఃతిష్ఠి
 త్వేభృభూమిదిత్యభ్యాసస్యేత్వం - ప్రబభాసే - అత్రాజానాధరస్యప్రణ

వ్యవహారః - స్వేచ్ఛాబిందుభిర్వాక్యైశ్చాకం వ్యాప్తాంచమూరోహణం స్యే
మాంచామూరవీంత్వదమజిరమధ్యాశ్చ తస్మాదప్రపంచే శ్చైశ్చైశ్చాకం - విశ్రావ్యం
తం శ్రుమమపనుచుతం - కుహనాసన్నాస్యసినం మాయాయశం - ధవి త్రేణ
మృగాజిరవ్యజనెర - వీశయంఽస్మాదుపవనంచాలయంతీ || ఛ || ధవీశ్రం
వ్యజనంతద్యద్ద్రవిజంమ్మగచన్తశ్చైశ్చమరః - తైస్సైకిరితైఃపులకాద్యాకార
ః శేషైః సుతీ త్వేన శయ్యతయంయతివానవెతిపందిహ్య - తస్యకపటస
న్నాస్యసినః - శత్త్వస్యయథాధాన్యజ్ఞాతుమిచ్ఛయాజిజ్ఞాసయా - అనుర
మాసిషికాంతే - సవిసయంయథాతథావక్ష్యమాణప్రకారేణ - వ్యజిజ్ఞివత్

సంతక్షణేన సుశంతాశ్చ తైస్సత్త్వగుణశకలైరివస్వేదబిం
దుభిర్వాక్యైశ్చాకంచామూరవీంత్వదమధ్యాశ్చ విశ్రా
వ్యంతంతంకుహనాసన్నాస్యసినంధః - త్రేణవీజయంతీంసు
భద్రాతైస్సైకిరితైర్యతిత్వేన శయ్యతస్యతత్త్వజిజ్ఞాస
యాసవినయమనురహస్యజిజ్ఞివత్ || ౭౭ || వ || తవస్మి
న్నయమేప్రీతిస్తవాభ్యాగమసంభవా | కన్యామానావకీ
ణీ - త్వేకల్పశాఖానిభామశే || ౭౮ || గ || ఇదాసీమమీ || వ ||
యదవఃఖలుపుణ్యరాశయోయతినామిగ్రతవాంఘ్రిసెర

విజ్ఞాపయామాస - విపూర్వాద్భావఃకర్తరిలుజీణీశ్రీత్యాదివాచకే సస్వ
ద్భావాదభ్యాసస్యసమ్యతతీతత్వం || ౭౭ || తవస్మిన్నితి || హేతవస్పిక
తవాభ్యాగమాభ్యుంభవతీతిసంభవా - మెమమప్రీతిః శుంహోమః - కన్యా
యాయన్నానందంతంకన్యకాజశోవిశాన్యసల్లాపానహాత్వంతస్యతవ
కీణీ - త్వేభంగనిషయే || ఛ || అవకీణీ - మగ్రగత్యమరః - కల్పస్యమర
తరోశ్చాఖాయాగ్నిభామినాచరతీతిహయతే - బహుసల్లాపేచ్ఛాగజనయ
తీత్యభః - ఉపమానాత్కర్తృభ్యుపావశ్యేక్యజంతాల్క - కర్తరిన్ || ౭౮ ||
యదవఇతి || యతః శృంగ్రియః సంయమనీషామస్తీతియతినః || యనిజా

తేంద్రియగ్రామాయతీనాయతయశ్చతత్త్వ మరః - హేయతీనామింద్ర
యదవఃయావవాః - పుణ్యరాశయఃఖలురీరదారిణఃపుణ్య సమూహాపవ
యద్యపాద్యైర్వరుభిఃపాంశ్చ సేవనాత్పాదస్రజా మాత్ శిరపా
పకంరజఃరేణుంభవశ్చదలగ్నంఅవాప్య - మనసా - చస్త్రవ్యథాః - అన్య
త్ రజఃరజోగుణఃతజ్జన్య కామాదివికారత్వలియావత్ - పరివజ్యకాత్యేగ్యజ్య
తే - వజ్రేఃకర్షణి - తా శ్చ || రజస్సౌమ్యతాతావేరణేపరాగ్గుణభేదయో
రివిశ్వః - వాక్యాథా హేతుకంకావ్యలింగం - అశ్రగిరస్తేకమవాప్యయ
గ్రజగ్గైవతృతీయపాదపాదః - పాతాంతరేకుల్య దిత్వస్యవికమిత్వ
నైరపాకాంక్షత్వాత్పాకాంక్షత్వదోషావత్తైరుక్తస్వారన్యా యోగచ్ఛే
తి - వృత్తంవై తాళియం || ౭౯ || భగవద్గీతా హేభగవతాయతీంద్ర - అభి

నాత్ శిరస్తేకమవాప్యయస్త్రజోమనసాన్యత్పరివజ్యకా
తేచక్షుః || ౭౯ || ప || భగవద్గీతా హేభగవతాయతీంద్ర - అభి
వదభావి సేవభుమే || ప్రభువాయతయోభవన్యధాప్రణీ
ధానేనిహిదివ్యచతుర్థం || ౮౦ || ప || అవకణ్యేతదేషమీ

లితఃక్షణగుర్ఖ్యైః ప్రపిచాచకూనదే | బహునానియన్య

లంకాలక్రయవస్తుజాతం - విబుధ్య సేజానాసి - త్వమితిశేషఃఅతఃమేను
మ - భావిభవిష్యచ్ఛుభం పరమాథేయధాథేయధాతధావద - వ
రంభృశంఅథేయతథాశక్త్యాగమ్యమానంవదేతిచ - ననుసగ్నజ్ఞాన్వంచేద్య
క్తవ్యంతదేవకుతత్వతతహ - ప్రయతాత్తితి - హియస్తాప్రయతాఃజి
తేంద్రియాః - భవతోవిధారీతిర్యేషాంతేభవద్విధాఃయతయః - ప్రణిధా
నైనయోగై - దివ్యంస్వదశికచతుర్వేషాంతధోక్తాభవంతీతియోజ్యం
అశ్రయోగవైభవసంపన్నదివ్యచతుష్కర్తాహవవాక్యాధేనసర్వావ
బోధసమర్థనాద్వాక్యాథా హేతుకంకావ్యలింగం || ౮౦ || అవకణ్యేతదే
షమేషానయతిః - తత్కుభగ్రావాక్యమవకణ్యేగ్రాత్వా - క్షణమ
క్షోమీకాలిలఃమిలితాక్షస్సన్నిత్యథాః - కృత్రిమయోగప్రకాశనాయతి

భావః - స్ర వాచం ప్రస్ఫుతరం - ఆదజేస్వీకృతవాణ - అయిమభద్రై -
 యమనాక్రైకిం - యోషితాంకులై - స్వ కైనిజైగుణైః సాందర్య శీలా
 విభిః - విజయం సర్వోత్కర్షణ మజుజునం వ స్రాప్యసి || ౧౧ || విజయస్తు
 జయే - చ భక్తి తిశ్వుః || ౧౨ || ౧౩ || ౧౪ || ౧౫ || ౧౬ || ౧౭ || ౧౮ || ౧౯ || ౨౦ || ౨౧ || ౨౨ || ౨౩ || ౨౪ || ౨౫ || ౨౬ || ౨౭ || ౨౮ || ౨౯ || ౩౦ || ౩౧ || ౩౨ || ౩౩ || ౩౪ || ౩౫ || ౩౬ || ౩౭ || ౩౮ || ౩౯ || ౪౦ || ౪౧ || ౪౨ || ౪౩ || ౪౪ || ౪౫ || ౪౬ || ౪౭ || ౪౮ || ౪౯ || ౫౦ || ౫౧ || ౫౨ || ౫౩ || ౫౪ || ౫౫ || ౫౬ || ౫౭ || ౫౮ || ౫౯ || ౬౦ || ౬౧ || ౬౨ || ౬౩ || ౬౪ || ౬౫ || ౬౬ || ౬౭ || ౬౮ || ౬౯ || ౭౦ || ౭౧ || ౭౨ || ౭౩ || ౭౪ || ౭౫ || ౭౬ || ౭౭ || ౭౮ || ౭౯ || ౮౦ || ౮౧ || ౮౨ || ౮౩ || ౮౪ || ౮౫ || ౮౬ || ౮౭ || ౮౮ || ౮౯ || ౯౦ || ౯౧ || ౯౨ || ౯౩ || ౯౪ || ౯౫ || ౯౬ || ౯౭ || ౯౮ || ౯౯ || ౧౦౦ ||
 హా || సాదే || యోనరః - తేతవ - పాశాం గుప్తనఖం - ఫాలేస్వస్యలలాటే
 విశేషకంబిలకంకుగ్యాత్ - ప్రణయకలహాదికృతమానాపనోదనాయపా
 దంబు ప్రణమేనిత్యుక్తః - సోపినరః అజ్ఞానశ్చస్త్రరాతాస్సా - సద్య
 త్తదానీమేవ - దృభోభావశ్చే ప్రయోః - ఆమిమంభోగ్యవస్తు - దృశ్యత్
 తియావత్ - స్యాన్న వేత్ - ఆమిమంభోగ్యవస్తునీతిః శ్వుః - యత్తానీ

ॐ శుక్రదైవిజయం హృష్యసియోషితాకులై || ౪౦ || ప ||

పాదాంగుష్ఠ నఖియస్తే పాతెకుర్భ్యాన్వ శేషకమ్ || సనరా

పిన్న కేశావస్సత్యస్వరూపిణ్యశోః ॥ ౮౨ ॥ X, ఇతి

సాతన్యవక్త్రాన్మృశావచసాశ్రవసాచనిపితపూర్వైస్సై

సై.లక్షణోస్థాయం సంక్రందననందనఇతినిశ్చ యమాణం

పాదాంగుర్వనఖా తేఘాలేవి శేషకంఠశ్చాత్ - సత్వయావ్రణవ్య మానః
 నరోహంతరిపి దేవకాతాథణః సోపినరోజుణః॥ శ్లో॥ నరోజుణేహనుష్ఠే
 పీత్య జయః - యత్తువత్తుధ బాణవిధిస్సమాంసభూత ఏవభవేదితిభావా
 ధమామాన్యసింహః - తదామిషపదస్య జగుఘ్న దాయకత్వేనాగ్నిలదో
 మాపత్యేస్తస్యేవహృద్వం॥ ౮౨॥ ఇతీతి॥ ఇత్యుక్తప్రకారేణ - పక్రిమా
 ణమధాంతరగభాతయాకాటివ్యంస్పృశతీతి తేన - తస్య కపటసన్నయ
 సినోపచసావాశ్శేనచ - శ్రవసాశ్రితేణ - విశేషేణపూర్వం శ్రుతేః
 విశ్రుతపూర్వైః - ఆగంతకజనసకాశాదితి శేషః - తైస్త్వైలక్షణైశ్చ
 హైః ప్రమాణరూపపయశ్శీలాదిభిశ్చ హేతుద్వయేన - పానుభవా

అయం ప్రకృతీకాకవటయశఃసప్త సిద్ధః సంక్రందనం దనః ఇంద్రప్రశ్నో
 జానః - ఇంద్రప్రకారం నిర్భయ పవనునిస్తం - హృదయమేవ పేచికాత
 స్వామిప్రతే లింగం - నిధాన - బహిరప్రతే తద్యోగ్యకళా - హృదయగవకా -
 భవరాతిభిహితయోగ - ఇంద్రం బ్రహ్మోక్తిర్దయః పునరయోగ - క్రమేన
 ధర్మపరతాప శేషనామతావ - పజయ - బ్రహ్మం న మోక్షమకాస్మీన్మాస్మి
 తిథిమేకలజానం విజయః - అశానవిర్వాహకం - అత్యంతాగ్రహణీయం
 సర్వబ్రహ్మ సంక్షా - బ్రహ్మం చేర్చి ధర్మావర్తి పయ - హృద - వియమ్యోగ -
 పూజా సూంబహువచనం - తవక్ర పయూ - మహా - బ్రహ్మ సర్వవిధి
 భవతేన - పరమ - పశ్చిమరతాయుర్మధ్యధి - ప్రవర్త్యం - పరమ
 శ్రీకృష్ణావహర - భద్రేష్వర - మోక్షయోగ్యకలైశ్చ సామకావలభ్యామ్

హృదయమేవ హృదయైకధాయ - భగవత్ భవదభిహితయో
 విజయనరశబ్దయోగ క్రమేనధర్మపరతావ - శేషనామతా
 చతవక్త్ర సూంబహువచనైస్త్రిశతరశతరసమునంబ - సమ
 నమంతీతన్ద్రా || ౮౩ || ప|| మేవముద్దిశ్యతవోక్తిభంగీనప

షడాసోష్ట్య నుకంపనీయః | ఇతి ప్రకాశ్య తుణుజాన

పూర్వవదిత్యపిబోధ్యం - కృత్యక్త ప్రకారేణ - తస్మైకవటసన్యాసి నే - ఉద్వై
 తిశేషః - వదనం వ్రీలైనతరళత రతిత్యంతిచందలెవయనెయస్తి - స్తవ్యధా
 తధాతవనమంతీతీత - తస్మాత్తీతన్ద్రా - అగ్రహేయద్వయేనలజానత్వాన
 మాసాదనుమానాలంకారః - తమజీవితస్వామినిర్భయమణిహృదయపై
 టికాపుటకతిసావయవయావకాలంకార్యుతి - ద్వయేనారంగ - గీర్వాదేవతంక
 రః || ౮౩ || యమిత || తిరిహేయం - మహా - మోక్షయోగ - విజయముద్ది
 శ్య - పవముక్త ప్రకారాతవఉక్తీనాంవచనానాగ్రహణీయభవతి - సదాసో
 జానంబివమహాస్త్రి - అనుకంపనీయః - గూఢ - మనీషః - ఇత్యుక్త
 ప్రకారేణ - అజుకనత్వం కుణాప్రకాశ్య - చోరయోగ్యకలైశ్చ సామకా
 తాంసుభద్రాంకపోలెచుఘంబ - బలదేవాదిభయూత్తుణుమిత్తుక్తం -

వంశస్థవృత్తం || ౮౪ || స్వదేతి || తదాచుంబనసహయే - పుష్పే ప్రకవణ
 కవరఃనదధవహలిః క్రౌంచః - స్వేజాంబునఃపూరణప్రవాహేణభరితే
 పూర్ణే-స్వస్యకింశుకశీలీమథానవలాశబాణేనైవసీగణమాలైకృష్టేక్షతే
 కింశుకక్రమాణసీరత్వారోపోవయోగినక్రముఖలాభాయోబోధ్యం - త
 స్యాస్పద్యశస్సుభక్తాయాః - తే ప్రేశరీరవచకేదారభృతిశిష్టరూపకం
 శ్చ || తే త్రంకళత్రేకేదారేగాత్రైశ్చైవిశ్వః - పులకానాంధలేన్యాజేన
 నిబిడాన్ - శృంగారస్యరసస్యబీజనికరాన్ - అవాప్సీత్ ఉప్తవాన్ - స
 పెంకర్తరీలుజిసిచివృద్ధిఃసమస్తవస్తువృత్తిసావయవరూపకం - వసంతతిలకా ||
 ౮౫ || తస్మామితి || తస్మామజానస్వప్రకాశవాసరసంబధిన్యాంరిజనౌ

తస్యంచుంబతాంచోరయతిఃకపోలే || ౮౪ || స్వేదాచుపూ
 రభరితేసువృశస్త్రవాస్యాఃతే ప్రేస్వకింశుకశీలీమథానవలాశబా
 ణే || పుష్పే ప్రకవణకవరఃపులకచ్ఛలేనశృంగారబీజనిక
 రాన్నిబిడానవాప్సీత్ || ౮౫ || తస్మామేరవధూమినా
 రజనాసద్యోనుకూలాంరహఃపాణౌక్ష్మిన్వేణ || ౮౬ ||
 రోద్వభ్యాంహరిభ్యామపిపారేషూభయధాజనేష్వబల

రాత్ర్యామేవానుకూలామిమాంపథాంసుభద్రాం - సద్యః ద్రుతూత
 హఃపాణౌక్ష్మిన్వపరిణీయ - ద్వాభ్యాంపిహరిభ్యామింద్రపేంద్ర
 భ్యాంవిలోకితోదృష్టాడస్సవభరోవివాహూత్సవాతీశయిష్యుత్యో
 త్తస్సపాథః - పారేషుజనేషుద్వారకావాసిషుఉభయధాద్వివిధాంలబ
 లతాంనవిద్యతేజలోరామోబలంశౌర్యంచయేషాంతేషాంభావంప్రాప్తై
 షుసత్సు || ౮౬ || బలస్సంకవణేరతోభద్రేశౌర్యేషుసద్వయోరితివిశ్వః - బ
 లదేవస్యయదుభిస్సహశంభుభూజనాయసాముద్రందీపాంతరంప్రతిగత
 త్వాదితిభావః - జాగ్రతీప్రకాశమానాసారధివిద్యారథచర్యానైపుణ్యం
 యస్యాస్తయా - తయాసుభద్రయాసహ - తథాకృష్ణ - పురాద్వా

ర కానగ రాన్నిర్యయానిగత వాప్రసన్నైభగవతిశ్రీకృష్ణేకిందుష్కరమితి
భావః - పృథ్వంశానూలవిక్రీడితం || ౮౬ || ఆకణ్యేతి || ఇనంసుభద్రా
హరణమాకణ్యో శ్రుత్వాపాధోదైశాత్ పాధకముద్దేశకృత్వా-ల్య
బ్జోపెసుచమీ - పృంభితానాంయుగ్ధాయసన్నద్ధానాం - యదూనాం యూ
దవానాం - క్రొధనస్య భావఃకొపః క్రొధనశ్చంతస్యైవజాతేఃమాలతీ
కుసుమస్య || ౧౧ || జాతిశ్చందోధన్యభేదమాలతీగోత్రజన్తస్త్విత్యజయః-వల్లూ
నిమప్రకాశంబాతుంచూధవః కృష్ణఃచూధవోవసంతోభూత్ - సాప్రసిద్ధా
కురూశాంకుసుమశ్యా నామియంకురవాణాంవృక్షవిశేషాణామియం
చకారవీ - ఏకేత్రఉదుతాతస్యైదమిత్యణిటగుణధృతిగుణేవాదేశేచా
న్యత్రాదంతాదణిటటిడ్డాణజ్ఞత్యాదినాజీవ - సమృద్ధిస్సంపత్ - యస్త్వ

తాం ప్రాప్తేషుపాధకస్తయాజాగ్రత్సాగధివిద్యయాస

హరథాహాధఃపురాన్నిర్యయా || ౮౭ || ఆకణ్యేదంపృంభి

తానాం యదూనాం పాధోదైశాక్రోధనత్వస్య జాతేః ||

వల్లూనింబాతుంచూధవోమాదవోభూద్యత్రాయత్తాకారవీ

పానమృద్ధిః || ౮౮ || ప || రణోత్సాహేశాంతేయదుజడిమ

కృష్ణేనసంలేచయిత్తాఅధీనా - యుద్ధసన్నద్ధాకాయదూపాడవవక్ష

పాతీకృష్ణోనివారితవానిత్యధః || ౯ || మాధవోమాసివైశాఖేలక్ష్మీవతివ

సంతయోరితివిశ్వః - వసంతేవల్లూయంతిజాతయఃపుష్ప్యంతికురవాణితిప్ర

సిద్ధం - శాలినివృక్షం || ౯౦ || రణేతి || సురపతేరిం ద్రస్యతనూజోజానః -

రణోత్సాహేశాంతేనతి - యదూనామితిశేషః - యదూనాంజడిమూహ

ఘ్నేనయాకీర్తిఃప్రసిద్ధితస్యాధ్వజలతాంతత్ప్రఖ్యాపనీమిత్యధః - కవ

టయతితాంఘ్రహనాసన్వాసిత్యం - స్తాగంస్తార్థరంధ్రృత్వాప్రప్యత్వా - ఆ

భిక్ష్యేణముత్ - నలోకావ్యయత్యాదిసాధికధౌతపక్షీప్రతిషేధః - వల్లి

తొకిందిచ్చలొకుచాయస్మికలద్యథాతథా - ముహూహాసంత్యాః - ప్ర

యస్యాస్సుభద్రాయః - దశనానాం ధృతానాం హాసాజావిభవతా

రుచేభవతః శాంతైః శ్రీకృష్ణతం సశృణోత్యతం యశః సృజంతో క్తస్మక - శ
 శాంకరభేద - నిజురీనిం ద్ర వ్రథం కవితుల్యం జన్మ - యదవోజహాః
 అవ్యభాయదిజానీయంతువృశం యః పుత్రం బన్ధి గృహేవేతహాసప్రకా
 రః - అక్రీడిష్టసల తామతయాప కేం చ - రునిమిత్రీకృతయశాత్తత్యవ
 మోక్షేపితస్త్వయం చండాగీభావేన సంకరః - శీఖిణీవృత్తం || ౮౮ || త
 తత్ || ౮౮ || ప్రప్రథమే గునంతరం - ప్రవీరసూపీంచూతాన్ || పీర
 మాతాచవీరసూరిన్మరః - సానుభక్తా - కురూద్వహానాంకురువం
 శ్యానాం - కుశలస్య శూరపరసౌఖ్యస్య ఉదయాయోత్పత్త్యథాం - సకలై
 నుకూలైశ్చంద్ర తా గాబలాదిభిః | భిన్నం దితుం తోగ్యే అభినంద్యే న్దామనీ

తీర్తివృక్షల - మనుష్యుః స్తరం స్తానం కటయతి తాం వర్ణిత
 కుశమ్ | హంసం గ్రాః స్రేయస్యా దశనరువిమిత్రీకృతయశా
 శ్మశాంగేనాః తుత్సూరవతితనూజోన్మజపురిమ్ || ౮౯ || ప || త
 తోముహూరై సకలాశీనంద్యే కురూద హానాంకుశలోద
 యాయామతం సుభక్తా సుషు వెభిచన్యం ప్రవీరసూసాత
 మిచప్రవీరమ్ || ౮౯ || ప || పాంచాలపుత్రీచవతిత్ర తానాం

తేముహూరై లగ్నై - తం ప్రవీరమజానమి వస్థితమభిచన్యం నామ సు
 తం - సుషు వేదనయామాస ఉత్ప్రేతా - పాత్ర సిద్ధా ప్రవీరసూః కుంఠితం
 ప్రవీరమజానమి వెత్య పమా వెత్య భయత్ర బాధ కాభావాత్సా భకసా
 మ్నాచ్చన్వయోస్సందేహా సంకరః - ఉపేంద్ర వజ్రా వృత్తం || ౯౦ || పాం
 చాలపుత్రీ || పాత్ర తానాం ప్రధానభావే ప్రాథాన్యై - కృతః పట్టిబంధః
 పట్టాభిషేకః స్యాత్ స్వధోక్తా - పాంచాలపుత్రీ ద్రౌపదీచ ప్రతిభా లగ్నై
 తేన ద్రుపా స్త్యులగ్నకాన్త్రభవత్తత్యమరః - స్వాకస్మీయాక - సంచాపివ
 తీకాయధిపిరావీక - సన్యః - పితౄణామన్యూణాం యుగవిముక్తాక - స
 నుక్రానితియావత్ - అకాషీకత్ పక్షైకన్య ఏకైకం పుత్రం జనయామా

సేవ్యభావః - శ్రు - ఏష వాతన్యనోయఃపుత్రీతి శ్రుతే - పుత్రజనసేవకృ
 ఋణాపాకరణశ్రవణాదివివాహః - ఉపమా - ఉపజాః ॥ ౯౦ ॥ అభగ్నీ
 వ్యర్థంవణకాయశి - అధేతి | అథానంతరం - వసంసన్య సాహంవమబ్ధక
 త్యః - ఋతుగ్రీవాన్త్యః - తేహంయథిష్ఠిరాదీనాం - వాన్యశముక్త్యుగం
 పుత్రోన్యవహాకణ్యః - రాశన్య సుబంధికయాక్షుగ్రివాబంధుశ్చైవ
 యోమాషకలప్తనివేత్త్య త్వేయా ॥ శ్రుగ్రీవోన్యైగానన్యసాన్యలిప్త
 తేరిభావః - సహానగాది ॥ ౯౧ ॥ తదానిమితి ॥ తదానిస్త్రిన్త్రవేశ
 సమయో - భగవాన్పరమానందావయమానకస్తు - వీరస్యస్య పుత్రప్త్య

ప్రధానభావేకృతపట్టబంధా | పంచాపిసన్యఃప్రతీఘారివ
 స్వాత్పతేకపిన్యాణామన్యశానకషీకత్ ౯౦ | గృహితే
 హంశాద్భవంపుత్రోన్యవమా కణ్యకఋతుగ్రివాసంసా
 మగ్నిరాశన్య సుబంధికయాక్షుగ్రివాబంధుశ్చైవ
 ౯౦ ॥ ౯ ॥ తదా సంభగవాన్పరమానందావయమానకస్తు
 వ్యర్థిన్యాన్యైవవత్తయాలోకన్యశాన్యసంసావర్తివ
 కతివిద్ధి నానానలయంవిషయపవ మేకమపినచ చాల ౯౧ ॥

పుత్రోన్యప్తనిమిత్తంయదాశౌచంజాలం తన్నత్తయా - లోకస్య జనస్య
 భవనస్యచన్యశాన్య స్మత్ప్రమిత్యభావః - మహారాజప్తభావవచనా
 దిలచతుర్థి - సంకుచకలజ్జహానత్యవేత్య త్వేయా - కతివనదిసానిమల
 యంగిరినిహాయ - ఏకంపరమానందావయమానకస్తుతవాన్ - నిలయానిల
 వాగ్రాపిమల భాహువిన్యభావః ॥ ౯౨ ॥ ఏవేనేతి - అకంపితనిహ - యం
 న - ఏతేనరపాగమేనగ్రీష్మేన్యభావః ॥ ఉత్తమోన్యగహాన్యభావః
 మమాన్యనోజీవారుజీవననౌషధం - మధుర్వసంత - అభ్యుదయ మనగా
 తతఉత్పాతితనిష్ఠానీతభిలు - ఇన్యక్తప్రకారయాన - మనోహరేనాన్య

త్రైతా - పరభృత్యోక్తిలాభాణావేశవచనం - వసాంతేవరసుశ్యే - త
 పృశ్నిస్తుస్వస్వాగతగుళలాగనుప్రశ్నం - నసమాచచారసాదదితవాణ -
 శ్రీష్ట్యోక్తిలానకూడ - త్రిస్థం - వసంతతిలకావృణం || ౧౩ || శిరీషేతి
 తదానిం - కురుకామినాంవాంఛాల్పాదీనాం - శిరీషస్త్వసా - శిరీ
 షాణాంకుసుమానాంవైరుపమాసాద్యశ్యం - మాదకవెనగుజేవహేయ
 నా - ఉపస్థితాప్రాప్తాభూత్ - తథాహితపసిక్యచ్చచాంద్రయణా
 దాతప్రేక్తిష్టేవస్థితానాంశర్వవస్తుసులభం || శ్లో || తపశ్శాంత్రయణా
 దాస్యాద్రీష్ట్యేహాకాంతరేపిజేతివిశ్వః - అత్రసాంతాదంతయోస్తంత్రి
 ణినిదేశశ్చ - లింగవివేకస్తుతదీనవమాశ్చరదాహిమాగమగ్ధత్యాదిప్ర

ప || ఎతేనభిల్పకరుణైస్తతహాగమేనజీవాతురద్యమమదూ
 రతవివదేశార్ || ఉస్వా రిగోనాదురీణీనగుమావనాంతేత
 త్నాన్విగతంపరభృత్యోక్తిలానకూడ || ౧౩ || ప || శిరీషప
 జ్ఞైకురుకామినాంశర్వవస్థితానాంకుసులభంహింసర్వమ్ || ౧౪
 ప || కురుకేళీవనైసుముల్లికాకుసుమేషుభ్రమరావళిబా
 భా | ఋతునావధుగంధగుప్తయోజునాగ్రైలిహితేవముక్తి
 కా || ౧౫ || ప || శుభసౌరభసంభృతానిభూమాశుచి

యోగవిజ్ఞేయః - అత్ర స్త్రిన్యచాం ద్రా యణాద్యోజ్ఞేపభిత్తికాభేదాభ్యవ
 పాయమూలాతికయోక్త్యనుప్రాణితస్యా మాన్యై నవిశేషసమక్షాన
 రూపోధాంతరన్యాసే || శ్లో || పృథ్వీశ్చవృక్షశ్చవృక్షశ్చవృక్షశ్చవృక్షశ్చ
 ౧౪ || కుర్వితి || కుమాణాంకేలిం నేష్య - వాన్లీకాకుసుమేషు - భ్రమరాణా
 మావళిపజ్జి - ఋతునాగ్రీష్టేణ-కుఠనోమాకరందస్యగంధస్యపరిమళ
 స్పృశవత్ప్రయోగం - పయోరక్షణాభాషాగ్రైసుమయోపరి - జతుసానిలలాక్ష
 యా - విహితాన్యస్తా-ముక్తికాముక్తై రబభావిశ్యప్రేతా - వెతాళీ
 యం || ౧౫ || శుభేతి || శుభేత్తనోహైస్సాగ్నైః పరిమలైస్స భృతానిసంపూ
 తాని - శుచాగ్రీష్టేసూతానిజాతాన్యవేత్తసిస్సముచ్చయార్థకః - శు

బ్రాహ్మేన వర్తమానాన్యపీశ్యపివిరోధాధాకః - అగ్న్యైతన్మనానిచేతిత్రి
 ధాబోధః - యానిపుష్పానిభూమాపాటలానిపాటలసంజ్ఞానిశ్వేతరక్తాని
 చాభూచక్ - తానిపాటలకుసుమాత్మశాస్త్రస్త్వే తుణువీతానిదృష్టానిసం
 ది - పింగళానిసంతేనిచ - చిత్రభావమాత్మగ్యకరత్వంశబలపరాత్వమగ్ని
 త్వంచ - కింధంసలయేయఃసయోజయేయః - కి - తుయోజయేయైవే
 త్యేధాః - శ్వేతానాంపాటలత్వస్య పాటలానాంపింగళత్వస్యచతుణాదే
 నాపిభావావాత్మత్వం - అనేకజాతీయరూపాణామింద్రమేళనావ్యా
 జితత్వం - అస్మిన్ప్రసన్నాభావాత్తాదేపున్ - తస్మాత్సంజ్ఞాత
 భావః || * || శుభస్కందైనుపసూతేశ్వంసంజ్ఞాతభయోపగ్రీష్టేషమత
 వచోపిస్యాదితివ్యవస్థః || * || అశ్వశ్యాత్యేయోచ్చిత్రంవాత్సగ్నాపుషని

భూతాన్యపియానిపాటలాః | కిలయేయగీతవచిత్రభావం

తుణువీతాద్యశాకధంసతాని | కిలయేయగీతవచిత్రభావం

సంజ్ఞాతచాపంతైశ్యంఘనోయమితైస్సుర్యశానవజ్ఞైః |

తస్యాధవనిటలెనతతంయదాసీత్తస్మాద్విరోధకరదుర్ది

స్త్రియామితిహాలాయధః - విరోధాభాససమాలంకారయోగ్లేషసంకీ
 ర్ణయోస్సంస్పృష్టిః - ఔచచ్ఛందసికం | కిల || సీమంతతిత్సీమంతఃకేశమ
 ధ్యరేఖైవవిద్యుత్తటిత్యస్యతత్ - అవతంసంజీరీషంకుసుమమేవచాపఃకం
 ద్రధనుఃయస్యశత్రుదృశాంకారవీణాంతైశ్యంకేశబృందం || * || తద్భృం
 దైశ్చైశికంరైశ్యమితకేశసర్వాయోష్యమరః - కైజవైరయంపురోవర్తి - వి
 శేష్యాపైశీపుస్త్యనిదేశః - ఘనోమేఘతతి - చక్షుజైవజ్ఞాతం - సర్వైర
 పిజ్ఞాతమేవైశ్యవః - యద్యస్తాన్తస్యసుఖ్యకైశ్చందస్య - అథఃఅథో
 భాగైతవనిటలెలలాటె - సతతంనిరంతరం - తత్తాద్యశాతిమహతీ - న
 లిలశీకరైస్సైవజలబిందుబిందుదినక్రీమేఘచ్ఛన్నదినలక్ష్మీ - చక్షు
 సస్పృధిరితియావత్ - అసీత్ - తస్మాదితియోగ్యం - అత్రనలిలశీకరదుర్ది

న శ్రీ - మూలకబ్బంజె మెను శ్వానుమానాదను మానాలం కారఃసీమంతఃమ్య
దిత్యాదిసావయవసూపకోజ్జీరితిత్తితి యోర - గాగీభాదనసంతః||౯౭||

ఉక్తైరితి || ఉక్తైరమృత్యుస్థైరుష్ణురుచేయన్యస్యకైరైస్సమంకమాష్టా
యమానుసరిగ్నికల్పిభవంతితిలానాదిశాంసురానియస్త్వికతస్య - ఉ
పమానాల్పస్థజ్జీలబక్ష్మశిచ్ - అహ్మఃవాశకస్యసనిధంసూయంప్రశ్వా
గుతుంజనశ్వరాలసమభేదవైర్మత్ప్రేక్షా-రాశ్రిఃస్వస్థైకలంకసనస
మయోపి-అచసనర్పకూరవలాయతేర్పరాశ్రయోభగ్నుల్పా ఇత్యనః
౯౮ || వహ్ని-స్త్రినిగ్రయంవేణీప్రవాహః - వహ్నిసురపకతో||శ్లో||ప్రీ
యాంప్రావృత్ప్రీయాంభూమ్నివహ్ని ఇత్యమరః-లస్తాకంతటవృక్షౌ

న శ్రీ || ౯౭ || ఉక్తైఃకరైరుష్ణురుచేస్సు సంతాదూ
ష్టా మహాశాఖునివిష్టుఖస్య|ఆగంమనహ్నుస్త్రివిదంస్వకా
లెహ్నిశ్చరేవాపసర్పరాత్రి||౯౮|| ప||వహ్ని-స్వయం
త్వరితమస్తదుపాంతభూమేరున్మాతనంకలయతీతిరుహవ
లీఢైః|తీరమ్రమైస్సనికటాదవవారి తేవమధ్యంజగామన
రితాంసమిసస్యవేణీ || ౯౯ || ప||దేశేదేశేజడినుకురంగా
ణాంఉపాంతభూమేఃప్రాంతదేశస్యోన్మాతనంపానంత్యరితంయథా
తథాకలయతిఃరోతీశ్చక్తిప్రకారయారుషాకోపేనావలీఢైఃవ్యాప్తైస్తీర
యోరుభయోద్భుజైః-స్వలికటాదాత్మసమీపా-అవనారితాశాఖా
భుజైర్నిశ్చాపితేవేత్త్యత్ప్రేక్షా- సరితాంనదీనాంసలిలస్యవేణీ- మధ్యంమ
ధ్యప్రదేశంప్రతి-జగామ || ౯౯ || దేశేదేశేత్తి || జడినునఃతైత్యాన్యై
వకురంగాఃహరిణాః - దివకరస్సూర్య ఏవభిజ్ఞవ్యాధే || శ్లో || పులిందాశ్చబ
రాభిగ్లోకిరాతాశ్చాంత్యజాఃవృధగిత్రికాండశేషః - తేజోభిఃకిరణై రెవ
భటైఃబాణవిశేష్టైః - దేశేదేశేప్రతిదేశం - వీస్సయాంద్విభావః - ధా
వంధావంధావిత్యాధావిత్యా-అభీక్ష్యైఃముత్ - ప్రపరతిసతి- రాజ్ఞాం

ధారాగేహంయంత్రధారాగృహం - శరణంరక్షకమవాపుః - మామైరు
 చక్షుతానాంరాజాతదాశ్రితోవాశరణమితిభావః - అత్రజడిమకురంగా
 నాంపగ్యాయేణతత్తద్దేశత్యాగపూర్వకంరాజధానాగృహోశ్రయోక్తేః
 ర్థాయాలంకారస్సవయవరూపకోజ్జీవితత్వితయోరంగాంగీభావేనసంక
 రః - తెనచరాజధానాగృహోతిక్తస్య పర్వస్థాపితైశ్చైవప్రసాదానామ
 ఖ్యాతంకారప్రతీతేరలంకారేణాలంకారధ్వనిః || మద్రావృత్తం || జ్ఞేయంమ
 త్రానుభవగయ కైతిలక్షణాత్ || ౧౦౦ || అంగంగైతి || అంగానాంస్వీయా
 నాంఅంగైఃపరీక్షీయైఃసంగంస్పృశంనసహతత్త్వసహనై - తవర్తాగ్రిష్టే
 యవతయశ్చయువానశ్చయువానః - పునాన్ప్రియైశ్చకళేశః - ఆ
 న్యోన్యమభిముఖాన్సంతపవ - కేచిద్వాచాట్లక్ష్మ్యేతివాక్యాత్రైజైవద్వ

నైజోభల్లైర్దిగనకరభిల్లై । ధావంధావంప్రహరతిరాజ్ఞాం
 ధారాగేహంశరణమవాపుః || ౧౦౦ || ప || అంగంగైతి || అంగానాంస్వీయా
 నాంఅంగైఃపరీక్షీయైఃసంగంస్పృశంనసహతత్త్వసహనై - తవర్తాగ్రిష్టే
 యవతయశ్చయువానశ్చయువానః - పునాన్ప్రియైశ్చకళేశః - ఆ
 న్యోన్యమభిముఖాన్సంతపవ - కేచిద్వాచాట్లక్ష్మ్యేతివాక్యాత్రైజైవద్వ

భంజిలిలింగః - తావన్నాక్రమశ్చసహంతఃకేచిద్దృశాద్వష్టైవదృశమాలి
 లింగః - కేచిన్నననైచాలిలింగః - సర్వత్రఅపిరేవకారాధః - అత్రయూ
 నాముత్తరోత్తరేషాంపూర్వపూర్వవాచికాద్యా లింగనమాత్రాసహత్వే
 నోత్తరోత్తరంసాకుమార్యోత్కర్షణప్రతీతేసాంరాలంకారః || * || ఉత్త
 రోత్తరముత్కర్షణస్సరత్వశ్చత్యైవతైరుధైరితిలక్షణాత్ - సచవాచికాదే
 రాలింగనస్యపూర్వపూర్వవర్ణనాత్ ప్రతీయతత్త్వశ్చనాఅలంకారధ్వ
 నిఃపాతక్రమాదథక్రమోబలీయానితన్యాయేనద్వయోవాచికాదశ్చ
 నికయోరుత్తరత్వేనమానసికస్య తేజనమిత్యపిధ్యేయం || ౧౦౧ || అథకృ
 ణ్ణజ్ఞానయోఃకాళింద్యాంజలవిహారంవర్ణయతి || ఏవమితి || ఏవముక్త
 ప్రకారేణపచేలిమాంపరిపశ్వాంపచపలిమజపసంఖ్యానమితపఞ్చైర్వ్యభి

నానా || శ్లో || పరిపక్వం పశ్యేతి మమిత్యుచర శేషః- హేతేనూర్వస్య సన్యా
భానాంకిరణానాంకరోర్విష్ణుః- ఉగ్రత్వస్య కలి చేష్టాం || శ్లో || పేలిగాలిం
గనో సూర్యకర్ణవై జయంతీ- తస్య సూర్యస్య తతః సూర్యాయై య సూర్యాయై నివ
దయితుం జ్ఞాపయిషుః కామోయాసాం తాభిరిన్ద్రితాభిరిన్ద్రితైః త్రైతైః-
రామాభిరసంభవీరంతగాః పాంశ్రా ఉపాంశ్రాపాన్ద్రాయయో
స్తౌ- దృగద్వనిచయూమాగైవసంతోవర్తమానా- మాణీభూనాసామౌ
దవస్థి నావిత్వధ- వివసంతరతికాంతోమధుమన్యరావివస్థి నావిత్వ- త్రైతైః
జయంతజనకస్యేంద్రస్య అనంతరజఃఅనుజఃఉపేంద్రశ్రీకృష్ణకర్ణియా
వత్ కాంతేయోజానశ్చ ద్వా- పరిపాటతైగరుణైహాంసానాంపతీవి

యామై నివేదయితు కామాభిరివరామాభినిరంతరోపాం
తౌ- దృగద్వనిచయూమాగైవసంతోవస్థ- తరతికాం తావివజయంతజన
కానంతరజకాంతేయా- పరిపాటలహంసపాదదురవగా
మావసజాతసనాథేపాథసిరోధ- సిజవిహారైస్తేషాందినా
నామాపయికమాతిథ్యమాపాదయితుం తామేవభగవతీంస
రితమాపతతామ్ | ౧౦౨ | ప || కల్లోలజాలకపటేనకళిం
దపు త్యాపాదం ప్రతిప్రసస్యపెపరమస్యపుంసః | తిష్ఠంతి

శేషాణాంపాదైశ్చరణైఃకురవగాహైఃకుప్తవేళైఃవసజాతైజలజై
స్సనాథేసహితేపాథసియమునాజలై-పరిపాటలైహాంసస్యసూర్యస్యపా
దైఃకిరణైఃకురవగాహేనవసజాతైవరణ్యసముహేనసనాథే-రోధసి
యమునాతీరేచ || * || హంసోవిహంగభేదకైశ్చితిశ్చ- విహారైఃక్రీడాభి
స్తేషాందినానాంగ్రీష్టవాసరాణామాపయికంయుక్త- ఆతిథ్యంపూజనం
గీష్టావసరోచితసౌఖ్యమితియావత్- ఆపాదయితుంసంపాదయితుం-తాం
స్య రామాభివిజ్ఞాప్య త్వేనసంభావితామేవభగవతీంసరితయమునాం
ప్రత్యాపతతాంప్రాప్తవంతౌ- పతతేరాజ్ఞాత్వాత్క-తలరిలక్- ఉ
త్పైత్యద్వయశేషాణాంసంస్పృష్టిః || ౧౦౩ || కల్లోలతి | కళిందస్య

గీ రైపు త్రాయమునయా - తృహభగవత్పాదే - త్రిమజగత్సు పవిత్రాః -
 మెమచు - సఖ్యః గంగాః - పునఃకతి అన్యః క్షయంత్యస్తీప్తంతి - ఇత్యుక్త
 ప్రకారేణ - స్మృతవిలోకితుం ద్రష్టుం కామోయస్యాధోక్తయేవేత్యుక్తే
 త్వా - కల్లోహనాంనుహతరం గాణాంజాలస్యబృందస్యకపటేవ - పరమా
 స్యపుం సః శ్రీకృష్ణస్యపాదంప్రతి - ప్రసస్త్వపైప్రస్థతం - స్థపైప్రతిపూ
 ర్వాద్భావేలిక్ || ౧౦౩ || తస్యాఇతి తరుణాంబుదానాంకాలమేఘానాం
 జాతివైరిమజన్తశశ్రుష్టుతద్వదతినీ లెష్విత్యర్థః - తస్మాద్యమునాయాః
 జరేష్వవర్తానాంజలభ్రమాణాంజాలకర్తృ - వీచ్యస్తరంగావకర
 గ్రాణితైవిణివారితస్య రామసీరస్యబలరామహలస్యవ్యావల్ల నైప్రహా

మేపునరిహత్రిజగత్పవిత్రాస్తృఖ్యః కతీతిసువిలోకితుకామ

యే || ౧౦౩ || ప || తస్యాజలేషుతరుణాంబుదజాతివైరిష్వావ

ర్తజాలమునయోరుభయోవ్యుత్పానీత్ || వీచీకరాగ్రవినివా

రితరామసీరవ్యావల్లనోపజనితవ్రణగతేశంకామ్ || ౧౦౪ || ప ||

మురారివారిముఖపద్మశ్రీజ్జవేనయోద్ధుంజలదుగ్ధపద్మై

తీరేవతస్థేతిలకావదేశాత్కృత్యా పురఃఖేటకమండలాని

రైడిపజనితానాంవ్రణానాంసంబంధినాంగ ర్తానాంనిమ్న భాగానాంశం
 కాంవితకం - అనయోరుభయోఃకృష్ణాజ్జనయోః - వ్యతానీత్ విస్తారయా
 మాఘ - త్రేతౌబంకారః - పురాకీలబలరామోయముహూకృష్ణేన సేవ్య
 మానాంజలక్రీడాభామాహూయతామనాగచ్ఛంతీంహలెనాశకషేణ
 తిహారాః కీకధాత్రానుసంధేయా || ౧౦౪ || మురారితి || మురారేశ్రీకృ
 ణ్ణస్యవారిణాంముఖానామేవపద్మానాంపద్మై - జలయోమునపవనుగే
 యానిపద్మానితైస్సహ - జవేనయోద్ధుంయుద్ధంకతుం - తిలకానాంవిశేష
 కాణామవదేశాద్వ్యాజాత్ఖేటకానాంచర్మణామండలానిపురఃకృత్యా -
 శస్త్రానూననివారణార్థమిభావః - తీరేయమునాతడ - అవతస్థితృణ

వేష్యుత్ప్రేతౌష్యంజకాప్రయోగాదమ్మా - భీగుతయాంతరమవతీర్య ఊ
 ణంతీరెవత్థిభిర్భక్షణః || ౧౦౫ || తాసామితి || తత్రయమువాతతై. తా
 సాంగారిసుందరీణాం - విలాసయు క్తంగమనంసమవేక్ష్య - లజ్జితాచేతనా
 బుద్ధిర్యస్య స్తస్యాః మరాళ్యాః హంసాంగనాయాః - లాల్యత్వేన్యస్యాః
 న్లామనీయత్వే హేతురపి. గతేగమనస్యమందినుశ్రీః మాంద్యసమృద్ధిః - వె
 గాత్తిరోభవనెంతథా నైః ఘ్న తయాప్రతిబంధకత్వేన హేతునా - నిత
 రాగహ్యోనింద్యాబభూవ - అత్రగతిమాంద్యస్యగుణస్య దోషత్వకల్ప
 నాల్లెకాలంకారః - తేనచహరిసుందరీణాం మందయానసౌందర్యమనన్యాదృ
 శమితిప్రసీతెరలంకారేణవస్తుధ్వజః || తేశస్సన్యద్దోషగుణయోగుణతో
 షత్వకల్పనమితితల్లక్షణం -

౧౦౫ || తాసాంవిలాసగమనంసమవేక్ష్య తత్రలాల్యత్వ

హేతురపిలజ్జితచేతనాయాః || వెగాత్తిరోభవననిఘ్న త

యామరాళ్యాగహ్యోబభూవనితరాంగతీ మందినుశ్రీః

౧౦౬ || గ || శనైశ్చ నైస్తానుసరితమవ గాహమానాను

|| ౧౦౭ || గ || కాసాందిదీప్యయోవనితంబబింబానిజావ

౧౦౬ || శనైశ్చ || తానుసుందరీషుశనైశ్చ నైభయాన్తందంకుదంయ

థాతథాసరితంయమునాంతవ గాహమానానుప్రవిశంతీషుసతీష్వి తీదము

త్తరగద్యప్రయోజాన్వీయతే || ౧౦౭ || కాసాందిదితి || కాసాందిచ్ఛక్తిఃప్ర

విస్తానాంకతీనా నితంబబింబానికటివశ్చాచ్ఛా గమందలానికర్తృణి - పు

లినాని - ఈష్యయానిజసాదృశ్యసహనేనవేష్యుత్ప్రేతౌ - నిజస్యస్వీ

యస్యతవకాశస్యదానెనావలంబితాన్వీకృతాఉన్నతిగౌరవండోష్ణవశం

చయోసాంతైః - స్థూలోన్నతానామంతఃప్రవేశేజలస్యోష్ణవనంప్రసిద్ధం

అంబుభిః కరణైనిః శుశయాంపక్రూరిచ్ఛాదయామానుః - అత్రనితంబా

ఘతోష్ణుతజలకృతపులినాచ్ఛాదనైజలానాంస్వావకాశదానజన్యోన్నతి

మత్వేనపులిసామ్మాసహనితంబబాంధవ్యంసంపాద్యతద్వా రాతాదృత

నిత్యబక్ష్మశక్ష్మము త్రైత్యతే || ౧౦౫ || అపరాపామితి || అపరాపాంకాసాం
చిన్నాభ్యుక్తుహరాణీవనాభిరంధ్రాణి - అమాయయాస్వపాద్యశ్చైవ
షేణేవేత్య త్రైత్య - అవర్తనాజేనయోవలెపఃతం - జలానామవ
తీయానాంమాషణాత్క-బళనంకృత్యేతిల్పబ్ధోపేషఃచమీ - అవాలుంపణా
నాశయామాసుః - అవపూర్వాంబుంపతేకర్తరిలుక్ || ౧౦౬ || ఇతరాపామి
తి || ఇతరాపామస్యాసాం - కుచాఃకలశాఃసప్తకుంభాః - క్రుధాస్వపాద్య
శ్యకోపేనెవేత్య త్రైత్య - కనకకోకనదకోశాశువణాసాగంధికము
పశా - త్తోభణాన్నిజాఘాతేనతోభంకృత్యేతిపూర్వవత్ప్రచమీ - వి

కాశదానావలంబితోన్నతిభిరంబుభిఃపుళినానిచోళయాం

చక్రః || ౧౦౭ || X || అపరాపామసూయయోవనాభీకుహ

రాణిజలమాషణాదావర్తజవావలెపనాలుంపణా || ౧౦౮ ||

X || ఇతరాపాం క్రుధేవమచకలశాఃతోభణాత్కనకకోకన

దకోశాన్వీళయాంచక్రః || ౧౦౯ || ప || వతోజకుంభ

నివహద్వనితాజనానాం క్రీష్ణతూనావినిహితంగ్రహరా

జపుత్రీ | తావంపితృస్సప్తమహారత్తరభోమిహాపైర

స్థంసయాతిహివిభూతితపత్యభాజామ్ || ౧౧౦ || ప || సుర

నాయకానుజమనోవశక్యతౌమద్భుశౌముఖైరిపుణతాం

దళయాంచక్రఃవిభిదుః || ౧౧౧ || వతోజేతి || గ్రహరాజస్యసూర్యస్యపు

త్రీయమునా - క్రీష్ణర్తునానిహితంన్యాసయాపేణగతీప్ర - పితృసుస్సర్వ

స్థసంబంధినం తావమేవస్వంధనం || ౧౧౨ || స్వాప్రియాంధనఇత్యమరః -

వనితాజనానాం హరిసుందరితాం వతోజకుంభానాం కుచకలశానాంవివ

హద్భృందాత్ - తరల్లశ్చలైరూర్తిభిరేవహపైరహరత్ జగృహే - హి

యాస్తాదవశ్యబాజాంపుత్రవతాంవిభూతిఃవిశ్వర్యమన్యమపశ్యేతరం - స

యాతిసప్రాప్తోతి - సామాన్యేనవిశేషసమర్థనరూపోథాంతరన్యా

సః || ౧౧౩ || సురనాయకేతి || సుదృశఃసుందర్యః - సురనాయకానుజస్య

శ్రీకృష్ణస్య సునసువశక్యతౌవశికరణవిషయే - ముఖైకగణైః - యథాశిష్య
 తాంకాశబ్దంయయుః - తథానలినీలతాఃపద్మవల్యస్తన్తమోవశీకృతా-న
 రసీరుహైనిపుతాంనయయుః - తస్య హేతుమాహ - సకచానీతి - య
 ద్యస్తాదమూనిముఖానిసకచానికేశసహితాని - తానిసరసీరుహశిషికచా
 నికేశరహితానివికస్వరాణీభవ - అతత్పరియోజ్యం - అస్రసుగృహంము
 వైరివనలినీలతానాం సరసీరుహైఃహరిమనోవశీకరణవైపుశ్యాభావం
 ప్రతివికాసకేశగాహిత్యయోగ్యేషభిత్తికాభేతాధ్యవసాయల్పకేశరాహి
 త్యయావసాధననైకల్యచాక్యాధాహేతుకంకావ్యలింగమతిశయోక్తిసం
 తీర్ణం - మ-జాభాషిణీ || ౧౧౨ || యమెతి || సదృశామురోజఃకుచఇతి
 జాత్యేకవచనం - రాత్రాస్త్రకాంతిచోకం - తదానీమెవకమలస్యముకు

యదా బుధుః | సరసీగుహై నానలినీలతాస్తధానకచాన్య
 మూనిం చాని శానియత్ || ౧౧౨ || ప || యమస్వసుస్స
 నిధిమేత్యగ్రాత్రాస్త్రకాంతిచోరంసుఖశామురోజః | నా
 తా గ్రహాలెనలినంనివేష్య వవల్లహామాదివవారిమధ్యే

౧౧౩ || ప || వ్యాత్య షీకాయాంవిపులక్షణానువక్షాన్మ

శనాచ్చార్యానుమూల్యాప్యైతిభావః - నలినంపద్మకోశమిత్యధాః - య
 మస్వసుగృహంనాయాఃసన్నిధిసమీపమేగ్య - వారిమధ్యే - నాల్పగ్రహ
 వశూలైవేష్య - హామాస్వస్వకాంతిచోరశూలారోపజన్యాద్వవల్లన
 నతేవేత్యత్రైతూనాల్పగ్రహులగ్గదిభావకోజ్జీవితా - యమస్వసుస్స
 నిధిమేత్యేగ్యనెనోక్తదండ్యమరణాంతత్వంసూచ్యతే || ౧౧౩ || వ్యా
 త్య షీకాయామితి || వ్యాత్య షీకాయామనోన్యముపదికగాభ్యాంజలప్ర
 తేపక్రీడాయాః || || అస్యోస్యోపరిహస్తాభ్యాంవ్యాత్య షీజలసే
 చనమితిహాలాయుధః - విపులక్షణానుమాంతాను - నభానాంద్యోత్రైఃప్ర
 కాత్రైఃవశేతుంశుభ్రామంభఃవక్షాకరసహంతుః శ్రీకృష్ణస్యకరోపిత్యపి
 నావదసముచ్చయః - తస్మాద్గురితోయమునాయాః - తుగభ్యోవాక్యాలం

కారేణదాదామహతీంసఖింగం గామన్యాంలసావీదివేత్స్యప్రేతౌనూ
యశైకర్తరిలుజి - నఖిన్యోతవవశతుంవియబిత్తేపాదితిభావశ్శస్యపిబో
ధ్యం ॥౧౦౪॥ ఉల్లాసభాజేతి ॥ ఉల్లాసంభవతీతితద్భజాప్రేమాత్కట్య
యు కైనహరిణా - ప్రేయాయాఃకబర్యాంకేశపాశే - కల్టారమాత్యైర
జ్జమాత్యై - కలితేయోజితేసతి - సపత్న్యోవక్త్రం - అప్రేతశ్రుభిః - అ
సూయాయానిహసితానిహసాప్తైశ్చ - ఉత్తంసితంఘాపితవభూ
దిలియత్ - తద్విక్రం - ఏకేనమాత్యైనతక్కుబర్యామలకపరదద్వయైరశ్రు
హసితై రేతద్విక్రాలంకరణాదిత్యాశ్చర్యం - పరమాధామ - సపత్న్యో
వక్త్రం అప్రేరుతమాత్రం - అసూయాహసితైస్సితంశ్చైవంశభూ

ఖిన్యోతవవశతుంభావశ్శస్యపిబో
వృషావీదివకంసహయః ॥ ౧౦౪ ॥ ఉల్లాసంభవతీతితద్భజా
కాప్రేయాయాఃకల్టారమాత్యైకలితేసతి - సపత్న్యో
సూయాహసితైశ్చ చిత్రముత్తంసితంవక్త్రం - అప్రేతశ్రుభిః
తాత్యైః ॥ ౧౦౫ ॥ క్లహంనిమగ్నగ్రహణేమోల్లసాశ్చ

దితి ॥ శ్లో ॥ అద్రంసాద్రంక్షిన్నంతిమితంప్రిమిశంసయిన్నంహస్తంశ్చ
త్యమరః - ఇంద్రవజ్రా ॥ ౧౦౫ ॥ క్లహమితి ॥ సవణంయమునాసలి - స
మానకాంతివక్ష్యశరీరంయస్యసః - యదాద్వహఃక్రృష్టః - సమగ్నస్య
జలాంతలీనస్యజనస్యగ్రహణేమ - స్వయంగ్రహాలింగనముఖంక్లహంప
ణంకల్పయన్ ॥ శ్లో ॥ క్లహాయాద్యతాదిమాత్స్యప్రేవణశ్చత్యమరః - త
టిదివగనుర్యాసాంతాఃతటితమాఃసుదృశస్సుందరిః - సలితేతదంతరిత్య
ధిః - సుఖాదనాయాసాదేవ - అగృహ్లాత్ జగ్రాహ - తాస్సుదృశస్తుతం
నాగృహ్లా - గృహ్లాఃకర్తరిలక్ - అత్రతటితనూరితిసుదృగ్విశేషణస్య
సవణంపక్షిణిహరివిశేషణస్య చసుఖేనగ్రహణయోగాయోగతాత్మ
ర్యగభాత్యాత్మరికరద్వయంసజాతీయతేనసంస్మృత్వ ॥ యత్తునువణంప

స్నేహస్వపారేభ్యమేణసువణావదమఖంవత్త కాయస్యసజ్జితస్సంహః -
తత్తస్యమూలగుల్మకస్యనచోద్యం - యతస్తథావిశేషణస్యజలైకృష్టా
గ్రహణాసనురూపాన్మృగ్యశస్తంకుతోనాగృష్ణాన్ని త్యక్తహేత్వస్తతే
హారెస్సు పేనగ్రహణావతైశ్చ అసనుధాత్వా బ్యపకదోషనిహేతు
త్వవ్యాకూతత్వాభ్యోథకదోషాపత్తిరితి - కించసువణాస్యఅమలత్వేనపా
మృడీపనుయాఅప్రసిద్ధత్వాబ్యాలంకారదోషాపత్తిరితచ - వంశస్థవృత్తిం
౧౧౬ || పూర్వతైరితి || అంబుసునినుగోచరః - పూర్వతైఃముఖ
మారుతైరిధస్థిగివిహ్నంజలాంతరావస్థాననూచకంబుద్భవం - క్వచిదే
కత్ర - ఉదస్యఉక్తావ్య - ప్రసిద్ధాంప్రియాయాస్యపత్నీంవంచయన్
సక - తత్రైన్ద్రస్థితోనాంతర్కాగేణతత్త్వన్ని ధింగతత్త్వత్వా నయంత్య

యంగ్రహాల్లింగనుఖంయదూర్వహః | సవణావష్టాసలి
లేకటిస్తమాస్సుఖాదగృహ్లాత్సుదృశస్త్రశాంతమ్ || ౧౧౬ || ప||
పూర్వతైః క్వచిదధస్థినితిచిహ్నంబుద్భవదగహరిరుదస్య
నినుగ్నః | వంశయాప్రతివధూంక్వ చిహ్నరుస్తంభమంబు
మచుచుంబవరాంగ్యః || ౧౧౭ || ప|| క్రీడతీమండలీభూయ

న్నితియావత్ - క్వచిదన్యత్ర - వరాంగ్యః - ప్రస్తుతోచితనిదేశోయం -
ఉరుస్తంభభవతః - చుచుంబ - అత్రబుద్భవదోత్పాదనక్రియయావరాం
గూరుచుంబనాత్తకనుక్తాప్రకాశనాయహరిణాగపత్నీవచనంకృతమితి
యుక్తిరలంకారః - స్వాగతావృత్తం || ౧౧౭ || క్రీడతీ || తటయోరుభ
యోః ప్రాంతేసమీపే - అప్పుజలేషు - మండలీభూయవలయాకృత్యాఅ
వధసాయ - క్రీడతీవిహారతీ - కృష్ణయోఃకృష్ణాజ్ఞానయోః - యావతేయు
వతీసమూహా - కృష్ణాఖ్యాశ్చనునవ్యాగధనంజయజనాదవాత్తితివిశ్వః - త
టిన్యాయమునాయాస్తాటంకైశ్చవరేజతుః - అత్రగౌరవదులత్వగుణనిమి
త్తాయవతీసమూహయోఃకుండలతోవేత్తేత్థా - యత్సత్రప్రతివణః
అంతేయస్యతాదృశేదీ ప్రేక్షాజ్వల్యమానైశ్చత్యధఃభిత్తిస్సంహః - తత్త

తానాతీపాచయినిశదయతి - యతః ప్రాంతేభ్యఃస్వస్యైవ చ నాంత
త్వైతాదృశశబ్దవ్యయోపస్థాపనావశ్యక త్వేనచీప్రశబ్దవలకస్యనికపీప్ర
కంప్రాజెనుపస్థాపనప్రకృతానన్వయః - సప్తశ్లేకవచనాంతత్వైప్రధ
మాద్వివచనాంతవాచ్యతాటంకవిశేషణశ్చాయోగః - ప్రసణాంతా
నాంబహూనాంసత్వేపిచీప్రశబ్దస్యైవోపస్థాపిత్యత్రనియామకాభావ
శ్చ - కేంబహూనాకథం చిత్తదుపస్థాపనైవతస్యశబ్దరూపస్యాభావిశేషణ
త్వయోగేనావాచ్యవచనాభ్యదోషవత్త్రితి॥ శ్లోకః కళః శ్లోకః శ్లోకః శ్లోకః
౧౧౮॥ ఇతీతి॥ ఇత్యుక్తప్రకారేఽవిరంవిహృత్యజలక్రీడాంకృత్వా - ప్ర
తీగంబుల స్రుతీ త్తీకాభిః - జలానాంబడయోరబేదాన్మూఖాణాంచ

కృష్ణయోరభుం యావతే। తటిన్యాస్తటయోః ప్రాంతే
తాటంకేభ్యశ్చేజతుః॥ ౧౧౮॥ ౫॥ ఇతివిరంవిహృత్యప్రతీర
ముష్టీకాభిజలమేళనప్రీత్యావివసంకుచితాశ్చభిః కుచై
రానమితాభిస్తదంగసంగతశ్చరానిహర్తరగిరానంస్తత్య
పవనచంచలైరంచలైస్తామమానానీవపసనానివసితవతీ
భిఃకాయకాంతిలతాకౌరీకాణికనకాభరణానికామనీయక
పునరుక్తిమాత్రస్యపాత్రయంతీభిఃపదూటిభిస్సహజటాల

మేళనసంగత్యాప్రీత్యాత్వజ్ఞాయాభవేత్పుత్రైతా - సంకుచితఃకు
ళితఃఆత్మానునఃస్వరూపంచయేషాంతైః - కుచాజలసంగేసస్వల్పభవంతీ
తిప్రసిద్ధం - కుచైరానమితాభిస్తాపామంజైస్సంగేసంగతంశర్తసుఖం
యేషాంతాన్యతపవమర్తరఃవేష్టనజన్యఃధ్వనిరేవగీర్వాన్తయాసంస్తుతి
పవనేనచంచలైరంచలైః ప్రాంతైఃస్తామమానానిరోభిభిచందయ
మానానీవసితాని - వసనానివస్త్రాణి - నివసితవతీభిఃవెష్టితవతీభిః - కాయ
కాంతేశ్చరీరశోభాయాంవలతాయాఃకోరకాణిముకుళాని - కనకాభర
ణాని - కామనీయకేనసాందర్యేణనైస్సగీకేనపునరుక్తిరేవపునరుక్తిమా
త్రంతస్యపాత్రాణిమర్షంతీభిః - పాత్రయంతీభిః - సంగతానుందరీణాంకి

మెనై స్సౌంచర్యమితతవై వ్యయధ్యంనూచయంతీభిరిత్యథః - పాత్రశ
 బ్ధాత్తత్రురోశీటణ్యంతాలటశ్శతర్గుతచ్చై త్తేహివ - వధూటీభిఃకాంతాభి
 స్సహ || ౧౭ || వధూటీమహిళౌభామెతిత్రికాండశేషః - తటాటపీండుము
 నాతీర కాననచర్య తతోనైన్వి రంసంవరతో నైయోక్య స్థాజ్ఞానయోర
 గ్రేపుర స్తాశిదిశి ప్రతిదిశంశ్చితఃక్షీణీకృతఃశిశిరతరాభీశోదుష్టకరణస్య
 ప్రకాశఃఆగమయోనతథోక్తః - అతపవజనస్యద్వ శాంనైశ్చా శాంకోశీక
 రణముకుళ నేదేశికఃఆచార్యః - తత్కారయితేయీవత - మహాసాంతే
 జనాంరాశిః - కోపిపుమానావిగాసీత్ ప్రాదుర్బలహ - కాయకాంఠ
 తాకోరకాణీవేషశబ్దపారఃకావచిత్రః ప్రామాదికః - తత్రోత్తై
 యోయాఃప్రసక్త్యధావాదితి - యత్తతదంగత్య త్రకుచ దూపాంగతిన్మ

వీంవర్య తతోస్త మోర గ్రేదిశిదిశిచ్చ నితశిశిరేతరాభీ
 శుప్రకాశః - జనద్వ శాంకోశీకరణదేశికః - కోపి మహాసాం
 రాశిరావిగాసీత్ || ౧౮ || ప || ఉన్మిష్టాన్మిష్టయన్మ
 త్పరిచలితయథాపూర్వశక్త్యధపుష్ట్య తస్య ధ్యే వీక్ష్యకం
 చిత్పురుషమనుదితచ్ఛాయహస్తాతపత్రమ్ | అత్తాజ్ఞాతేయ

సింహః - తన్న - అగ్రైనివసనస్యసర్వాంగశంబంధితై నసందభణవిరో
 ధావ త్తేరితి - ఉత్తై యోహువక సంస్పృష్టిః || ౧౯ || ఉన్మిష్టే తి || తస్మి
 న్నైవక్షణేతత్క్షణం - దేశ కాలాధ్వగంత వ్యాకృతికర్మణ్యం - యత్సాత్కృ
 త్చాదిత్యథః - ఉన్మిష్టాన్మిష్ట ఉన్మిల్లోన్మిల్ల్యచీపాస్సయాంస్విభా
 వః - పత్మణీకృత శేషః - పరిచలితాతేజోభిమాతాద్భ గ్నా పూర్వంయథా
 వర్తతేస్తయథాపూర్వంవాస్తవీత్యథఃశక్తిర్వస్తుగ్ర హణసామధ్యం
 యస్యాస్తయాద్భుష్ట్యచతుమాకరణేన - తస్యతేజోరాశేర్గుధ్యే - ఆనుది
 తాఅనుష్ఠనాధాయాఅనాతపఃయస్తాత్తథోక్తంఉపతితనసౌరప్రకాశని
 రోధేష్యధస్తనాగ్నిప్రకాశాగోధాదితిభావఃతాద్భ శంహస్తేఅతపత్రం
 యస్యతం - అత్తానేత్రగోళకేన - ఓతావికలాంస్య - జ్ఞాతేయంబాంధ

పృంఁగధంకుర్పాతం - మాజాఁగనన్యకాక్షమిశ్యధః - కపిహ్లాత్యభః
 గితిభావేభక్త్యయాదేశః - అక్షోఽతిపాతేనైత్రయోరిత్యధః - కంచినది
 దేశస్యసుహిమానంపురుషంపీత్య - అథ - యదువరస్యకుసువరస్యాజా-
 నస్యచద్వయోఽప్తితసీమామనోదేశః - ప్రశయోఽవిసయోఽకత్పత్యేణ
 చలబ్ధాప్రప్రాత్ - ద్వైరాజానాయస్యాస్తస్యాభావాద్వైరాజ్యా
 ధైతోరామూలభూత్ - రాజయుగస్యప్రాణభూకుకేత్వప్రసిద్ధేతి
 భావః - విన్తితావినీతాచాఘాతామిత్యర్థః - స్వభావోక్త్యవమ
 యోస్సౌస్మత్తః || స్రగ్ధరా || ౧౨౦ || ముఖేతి || ముసుందస్యకృష్ణస్యవర్షః
 కామియః - అస్యోగచ్ఛతః - ద్విజాతివృద్ధస్యవృద్ధబ్రాహ్మణస్యసంభిః
 పయసావాహ - కేనకృతేజాఃతైః - ముఖేతిరోవేసధుభిస్తర్జ్యనకంఘః

మోక్షోర్విదధతమనయోఃప్రశ్రయాశ్చర్యలభాత్తద్వై
రాజ్యాదామలాభావ్యమమరురయోస్తత్త్వణంచిత్ర సీమా
౧౨౦ ॥ ప ॥ ముఖేతిరోవేషరూభిర్వయఃకృతేన్దుమందవ
ధ్వఃకృతసూవనాశ్రవ । ద్విజాతివృద్ధస్య వఖోస్య పాశ్వ
యోఃద్విధావనస్రస్యహసాతీభీరవః ॥ ౧౨౧ ॥ ప ॥ తా

కృ తంసూచనంపాశ్చోపసర్పణ ప్రై రణంయోసాంతధోక్తా ఇ పేత్యు
త్రైత్యై అతిభీరవఃఅతిభీతివత్సత్వః-వధఃతన్మాగఃస్య -పాశ్వయోః
ద్విధాద్వి ప్రకారం- సహసా - అపసస్రుఃఅగచ్ఛ - వంశస్థవృత్తం
౧౨౧ || తాభ్యామితి || తతస్తాభ్యాంకృష్టాజ్ఞాభ్యా మాత్మానంతరీరం
చఅపంకంనిష్పాపంకదమశూన్యఃచవిధాతుముదంచంతిం కు రంతిబ
హూనిఘర్తతోయానిస్సేనవిందవోయేషుతై రస్తాభిరంగైఃఫాలబుజవయః
పాదైః - తస్యదివ్యపురుషస్య - పదోఃపాదయోః - పురస్తాదగ్రైః - అప
న్యాంభువఃరజాంసిరణవఃరాజసమితాతాశ్చ - స్పృష్టాని - సాస్తాంగంనమ
శ్చక్రతురిత్యథాః - అహూతి త్యాశ్చర్యై-జగత్పావనయోగపరనారా
యణియోరాత్మనోగిహ్నివత్పరణాభిప్రాయా ఇత్యాశ్చర్యమితిభావః- అ

ప్రస్థానగా వనీరజస్వశానజన్యసపతకత్వప్రయత్నస్య రాజగవికా
 రాశ్రయణప్రయత్నస్య వాస్వస్వపరితనిష్ఠుంకత్వనిష్ఠాపత్వఫలెచ్ఛాజ
 న్యస్థాప్తిది ప్రాలంకారః || ౧౨౦ || వివిక్తంకత్వయత్నశ్చైద్విసరి ఫలె
 చ్చయేతత్తత్తాత్ - సప్తశ్లెషభిత్తికాభేదాధ్యవసాయమూలాతిశయోఽస్య
 జ్ఞేసా ఇత్యయోరంగాగ్రీభావేనసంకరః || ౧౨౧ || పరస్పరేతి || సోగ్నిః
 వృద్ధబ్రాహ్మణదేవః - పరస్పరాసంగేనాన్యోన్యమేవనెనయోభిం
 భోజనంతస్యప్రకషేణణదాతుమిచ్ఛాప్రదిత్వానదాతేస్తుంన్నతాదప్ర
 త్యయఃశయా - ఉపస్థితాప్రత్యాసన్నా - స్వాస్థీయాజన్తతారాజన్తన
 తుత్త్రామిదవవాసరఃసోమవాసరశ్చతాద్వావిపస్థితావిత్త్యస్త్రేతూతా
 కృష్ణమజ్జానంచ - ఉపస్థిత్యసన్నిభాయ - ఆశిషఆశీర్వాదస్యానంతరం

భ్యాంతతస్తస్య పదోఃపురిస్తాదపంకమాత్మానమహేలావి
 ధాతుమ్ || స్పృష్టాస్య దంచద్భుహుఃసమత్యైరేత
 భిరంగైరవసీరజాంసి || ౧౨౨ || ప || పరస్ప
 రాసంగఫలప్రదిత్వయాస్వజన్తతా రైఃపవాసరాప
 వ || ఉపస్థితాతాపుపస్థాసంభ్రమాత్సఆశీమోనంతరిమేవ
 మబ్రవీత్ || ౧౨౩ || ప || తు త్వపీడయతిమామయివీరో

సంభ్రమాన్సంతోషాదేవంపత్వమాణప్రకారేణలబ్రవీత్ - సంభ్రమా
 దుపస్థితేతివాయోజనా - అధ్వాభోజనమాలస్యమిత్యాదినాభానువా
 రాదేజన్తతూయోగేప్రశ్నోకంఫలశ్రవణాత్తత్తత్వభోజనఫలప్రదా
 త్వత్వేనకృష్ణాజానయాస్తత్వేనోత్ప్రేక్షణం - తదాశిమోనంతరిమి
 త్యపవారేభ్రమేణస్యసంహవ్యాఖ్యానంకర్తృవాచకవదాభావేనన్యూన
 పదత్వాఖ్యదోషపత్రైగుపేత్వం - వశేనవృత్తం || ౧౨౩ || తుదితి || అ
 యివీరోహేకృష్ణాజానౌ - తుత్తదరరాగ్నిజనితోదరదాహః - యువా
 భ్యాంయూత్తతః - చకితాభీతేవేత్త్యస్త్రేతూ - కుక్షిముదరమేత్య - మాం
 ప్రకషేణపీడయతి - ఏషాతిథిఃయస్మాన్నస్యపురాగ్రత్యవృత్తి - యేనా
 ప్నైనత్ప్రజోభవిపృథీత్యర్థః - యావత్తురానిపాతయోలఃడిలిలట్ ||

ధోరణిగామి కేళి రత్నమరః - అనెనమయా - తదశచకున్నంబాంబ - చర
 రూపం - బహుయధాతధాభోక్తుంయూచ్యతే - యాచేక్షన్తణిట్ - అ
 త్రేయస్త్రిదాయాలశనయాన్నాహేతుత్వాద్వాక్యాధఃపేతుకకార్య
 లింగండ్త్రైతాసంస్పృహంస్వాగతావృత్తం || ౧౨౪ || ఇన్ధమితి || ఇన్ధమి
 త్తప్రకారేణ - స్పృహదక్షిణ కరంపురతోగ్రస్తసార్య - అనఃతఃలశనంప్రా
 థాయతత్త్వధః - చురాదిణైరనిత్యత్వాదప్రయోగః - రస్యప్రాప్తాణ
 స్వ - యద్యచనంయాచ్యతేతదిశనంబహుభోక్తుమిచ్ఛేపంయాపంచస్యచా
 జ్ఞ్యేనుధావీవెగయస్యాస్స - అఃలంఛితానంతరైస్త్వధః - తదాదిద
 శనందాస్యావః ఇత్యుక్తప్రకారాః సహిర్వాక్యం - తాభ్యాంనుక్యస్తే
 జ్ఞానాభ్యామపి - సమాలంఛైర్హేతా - ల-బ-తేఃకర్తృణిట్ - తదాహి

కుక్షివేత్సవకతేవయువాభ్యామ్ ॥ యాద్యతేతనకనం
హుభోక్తం మస్యత్ప్రప్రళలగతిగిరేషం ॥ ౧౨౪ ॥ ప
త్థింస్సదక్షిణకరంపురతఃప్రసార్యతచ్యవజోవచనహ
న్యోనుభవీదేగాతాభ్యాతధేః ఫణితస్తుసమాలంబః
స్త్రినాభలమదోహ్మనమేవసూత్రే ౧౨౫ ॥ అక్షయ

[illegible]

అనుహంసవసతిధురీణై నికాపాసంభిరాబావరీ చ్చరైః రాక్షసైస్స రీస్స మై
 స్సైస్సై నికాదిచదరీనై రిసుర శ్రైస్సై శ్చమెదురీకృతంసాంద్రీకృతమరీహి
 తానాంఘ్రికాపస్త్ర వానాంలాండవమావిభావావోయ్యుక్తాతస్య ఖాండవ
 ద్యఖాండవనా హుంఖ్యస్య - జగత్కంఠకస్యకంఠకమత్వంరోగజన్యకిణ్వా
 మభోన్యస్యగురియావత్ - తస్యఖాండవస్యచరితక్షణేక్షత్వస్యసమభాస్య
 జియిగ్నస్యకృత్తస్య - తక్షకతక్షవర్తమానేనాగరాజేపక్షపాతంచఽనిపె
 ద్య - యువయోగకటాక్షులలేనసాహాయ్యా పజీవనేన - త్తనాద్దిదత్తామిద
 స్థమిచ్ఛామి - తదితశేషః - ఇత్యక్తప్రకారం - స్వస్త్వియంతిపేక్షితవి
 శ్చేషంకామితార్థమాచచయేకధితవా - చయైకరరిలిక్ - సాతిసవ

గాకదితాన్తయ ధాతదా భావోభగవాంబు హద్భాను
 యానని కాంతనకటత్స్థితయోన్యై క్త్య ధాసుత
 యాననికరిదరివసంధురీ విచావరివరస్సరిశ్చరవిషదరిశ
 మెదురికృతమరీహిత కాండవ్యఖాండవసమజగత్కంఠకమత్వం
 తగ్మరిరక్షుదక్షస్థముభుక్తస్త్వ క్ష కెపక్షు తంచవినివే
 ద్యయువయోగకటాక్షులలేనక్షణాద్దిదత్తామిచ్ఛామి
 తదితశేషమాచచయై || ౧౮౨ || ప || భూ సుజ్ఞ యాయదు

మిత్రపారేణవహంయథాతధైక్యధః || ౧౮౨ || సహ సూతసవ ముల్యావిత్వ
 మగః || ౧౮౨ || భూ సుజ్ఞయేతి || ఆధంబునిహితమూసురిబాహినియ
 మపతేస్త్రీకృష్ణస్య - భువస్సంజ్ఞానా ప్రేరణే - సంతుప్యతః కామితా
 ర్థకప్రజ్ఞమాప్రహృష్టమానాత్తనూనపాతఃఅగ్నేః - జాతవేదాస్త
 నూనపాదిత్యమరః - గాండివస్య నామధనుఃసఖానూనహవర్తమానా
 గాండివసథా - రాజాహస్సుభివ్యతిసమాసాంతర్వచః తూనౌనిషంగౌవ
 శ్రీనవీత్యధఃసుక్రా కశ్వే శాకాశురగానశ్వాంశ్చ - నటతాన్యత్యతా
 కషినాటంజనేయేనయూ క్తేనకేత నేనద్వజేన - కాంతంనునోహరం - శాక
 యోగోవాదినాసమాసః - తథంజగృహ్గృహీతవా - లౌకికసాధనైరతా

కీర్తయేత్తునుశక్యత్వాదితిభావః || ౧౦౭ || చురుదతి || సప్తల్ప నో బాహుః
 ముతః వాయోః సునగ మాగణస్య బాహుస్త్వై స తేయస్య గురుతస్య చ
 త తాంపుధ కృత్యకం యోజయాశ్చత్వా తః తేనైవ తైః కీర్తయేత్
 తిశశిశుభిరివస్థితైః చతుర్భిరన్వైస్స ముపాస్య మానం సంఘజ్య మానం
 తం తావృ శ్చైవ గవ త్వే న ప్రసిద్ధమ్ ని దతం రథ మారురోహణ ప్రయో ||
 ౧౦౮ || దశముఖేతి || అస్యాజ్ఞానస్య రథాగ్ర కేతవేఽంకః విహ్న త్వేన వక్ష
 మానః - సప్రసిద్ధో మారుతిహానుమాన్ - దశముఖస్య రావణస్య నగ లైం
 తాయా - ఎ రూదాహ సమయే అనుసూతం దృష్ట - దహనస్య శ్చైవ

ప తేచురుహూం నూనుస్స చువ్యతోధజగృ హేతతనూన
 పాలితూణోచ గాండివసఖౌ ఖరగాంశ్చ శుభ్రాణాం తం
 రథంచ నట తాః పికేత సేన || ౧౦౭ || ప || మునిన్ద్రనోమా
 ర్థణవై స తేయపుత్రస్త్వయా తైరివ కీర్తయేత్ || చతుర్భురన్వై
 స్స ముపాస్య మానం సఫల్తన స్పృచమామరోహ || ౧౦౮ ||
 ప || దశముఖనిగ లేచు రానుభూతం దహనహ రార్తరణం
 పునదిదృశ్యుః | ఉ పగచక్రవమారుతిస్స సాత్రోదుదచలద
 స్మరథాగ్ర కేతనాంకః || ౧౦౯ || ప || ఉచ్చ జావసుధావం
 త్యాన్సం గ్రామేషు జయశ్రియః | జంభూద్వ యధియంతా
 శ్చోజనయామాసత్తుదా || ౧౧౦ || ప || పవనస్య ఖగృ

తాత్కరణం బలాద్దహం - పునర్ద్రోష్టుమిచ్ఛుః కిన్య యుస్స - అశవేవ
 సాత్రోన్ముతీభూయఉదవగతః అగతశ్చ వేత్సు త్వే త్రా - ఉదచలత్ సృత్య
 తిన్త - పుష్పితా గ్రాస్మితం || ౧౦౯ || తదితి || సం గ్రామేషు యాద్ధేషు -
 తస్యాజ్ఞానస్య భుజౌ ప్రత్యనుధావంత్యా లిలసురంత్యాః - జయశ్రియః
 జయలక్ష్మ్యాః - జంభూద్వయన్యధియం - సంచావనాం - తూన్యో అగ్ని దత్తా
 త్తయతానిరౌ - తదాఖండవదాహూర్వ్యా గావసరే - జనయామాసః
 ఉ త్వే త్రా || ౧౧౦ || పవనసఖేతి || అథా జ్ఞానః - పవనసఖస్య అగ్నే

ద్యుతోన్ముపంచయేషుత్సవంతిత్వన్వకరిష్యమాణః - వర్తమానసామీష్ట్యైవర్త
మాననిదేశః-క రాభ్యాంపటుతరజూ అతిః రోరణూటంకృత్యాకంపితా
అటపీఖాండ వారణ్యభాగఃయెనతథోక్తస్రక - నద్యృతశ్చేతికప్ - అస్యఅ
గ్ని ద్దస్తస్యకాన్తుకస్య గాండివస్య-గుణంజ్యామివ-దండంకుటిలంనక్రమత
మతకృణివా - అకషణేనైతిభావః - అత్ర గాండివగుణదండయోఃకౌటి
ల్యకరణేనాపన్యస్యగమ్యత్పాస్తుల్యయోగితాభేదః-పుష్పిశ్రాగ్రాన్యైర్ని-
౧౩౧ || అథేతి || అథసోగ్నిః - గరుడవలీముఖద్వజాభ్యాంకృష్ణాజ్ఞానా
భ్యామనుమతందాహాభ్యనుజ్ఞామెత్య - హామాద్భుడబాఅశ్వయోషిదా
క గృహైర్వమునోపఃతస్యాస్యాత్ ముఖాద్భవతీతిభూఃఅగ్ని బంధబానల

శోర్నుదంబితన్వకపటుగగలుక్యతికంపిశాటవికః|మటిలమ
తనుతాజూనఃక రాభ్యాంగుణమివదండమధాస్య గాండివ
స్య||అథగరుడవలీముఖద్వజాభ్యామనుమతిమెత్యససన్న
నాహాహామాత్ | వలరిపుమణిః|లము స్పృవాశంపనమశి
తుంబడబాస్యభూరివాగ్నిః || ౧౩౨ || ప || శోణరుచాశిఖ
యోతిమహత్యాబాణపురావృతీవాసనయేవ || చండతరో
స్యవనస్యసమంతాత్కుండలనాంకలయోవవృధేగ్నిః ||

ఇవ - వలరిపుమణిః|సగ్రనీలరత్న మివనీలం శ్యామం - ఉగ్రతానిప్రవాళాని
కేనలయానివిద్రుమాశ్చయన్తిం స్రత్ - వనంఖాండవంసాముద్రజలంశ -
అశీతుంభుడితుం - సన్న నాహాశన్నద్ధోభూత్ - నివృత్తేషుజ్ఞేయమువమా
౧౩౨ || శోణేతి || అథచండతరః అతిభీషణోగ్నిః - బాణపురస్యబలిపుత్ర
సగరస్య శోణాఖ్యస్యావృతివాసనయా ప్రాకారాత్నాస్పాపస్థానం
ప్కారేణేవస్థితయైత్యుత్పేక్షా - అతిమహత్యా శోణరుచారక్తప్రభ
యా - శిఖయాజ్వాలయా - అస్య వనస్యఖాండవస్య - సమంతాత్పరితః -
కుంఠలనాంకుండలాకారేణవెష్టనం - కలయోకుర్వంత్యేక - వప్సృధేవ
ధాతేత్స - వధాతేఃకతలిలిట్ - బాణపురస్యాగ్నిమయః ప్రాకారః

పురాణప్రసిద్ధః తోటకవృత్తంతోటకవృత్తమిదం భభభాగావితిలక్షణాత్ ||
 ౧౩౩ || ప్రథమమితి | పావకోస్థిః సిద్ధ ఇవతస్యే || * || సిద్ధః పల్లవికో
 విటత్తమరః - ప్రథమమాదా - పరిరభ్యసంవృప్త్య ఆస్తివ్య చ - గృహీతః
 దధః ఆస్వాదితశ్చపల్ల వః ఓన్య పుటత్త వయోనతథోక్తే సతి - వనరాజేః ఖాండ
 వస్య - స్త్రీ లింగాత్ కస్యోచ్చిన్నాయై కాయాశ్చ - ఉపకంఠే సమీపే కంఠదే
 శేచ - ఆ కులాతాపా ర్హ్య దంతక్షతవేదనయాచ సంకులాకపోతానాం
 పారావతానాం తెమిమివచ నాదతతిః కలకలరవరాశిః - ఉదగాదావిబా
 భావ - అత్ర ప్రస్తుతాగ్నివనరాజిశ్చిప్త సాధారణవిశేషణసామ్యార్థప్రస్తు
 తపరిరంభ పూర్వ కాధరచుంబన మణితమనో హర విటకా మిన్దీ సంభాగ
 వ్యాపార ప్రతీతే సమాసోక్తిరలంకారః || * || సమాసోక్తిః పరిస్ఫుర్తిః ప్ర

౧౩౩ || ప || ప్రథమం పావక సిద్ధే పరిరభ్య గృహీత పల్ల వో
 ష్టు పుటే ఉపకంఠే వనరాజేరుదగాదా కులకపోతనాదతతిః
 ౧౪౩ || గ || క్రమేణ ప్రబలీభవతో భగవతః పవమాన సఖస్య త
 మాలాదిషు కేషు చిత్తరుషు వర్ణోచ్చ యాయమానైః ధూమైః
 కింశుకాదిషు కేషు చిద్్రు మేషుస్తబ కాయమానైః స్వాకాలా

స్తుతే ప్రస్తుతస్య జెదితిలక్షణాత్ - అత్ర సంభాగస్యా లింగనపూర్వ కత్వం
 రతికూజితానాంకపోతనాదసామ్యం చరతిరహస్యే || * || ఆకారతంబాహ్య
 మిహ ప్రయోజ్యంత త్రాపిచాలింగనమేవ పూర్వ మితి - తత్ర భావుకక
 పోతవారిదే త్యాదినా ప్రసిద్ధం రత్యా యాసజనితోహుంకారో మణితమితి ||
 ఆర్యావృత్తం || ౧౩౪ || క్రమేణేతి || క్రమేణ ప్రబలీభవతః ప్రవధమాన
 సృభగవతః పవమాన సఖస్య గ్నైస్సంబంధిభిరీదంత్య తీయాంతవంశకేపి
 యోజ్యం - తమాలాదిషు కేషు చిత్తరుషు వృక్షేషు నీలదళైశ్చ - పశోఽచ్చ
 యః దశసమూహా ఇ వ ఆచరన్తిః పశోఽచ్చ యాయమానైః ఉపమానా
 త్కృత్ - లట్తశ్యావచ్ - పవమగ్రేపి - ధూమైః - కింశుకాదిషు కేషు చిద్్రు
 మేషు తరుషు రక్తకుసుమేషు - స్తబ కాయమానైః పుష్పగుచ్ఛ వదాచర

ద్విః - జ్వాలాకందలైః శిఖాంకురైః - తిలకాదిషు కేషు చిత్తగుఢరక్తవీజేషు
 వచేళీనానాం పక్వానాం ఫలానాం బీజాయమానైః - స్ఫులింగై రగ్నిక్షైః -
 హరిచందనాదిషు కేషు చిద్విటపిషు - తరుషురక్తత్వేషు - నల్కలాయ
 మానైః || శ్లో || ఘృక్ ప్రీతగ్లం వల్కలమస్త్రీయామిత్యమరః - ఆలో
 కైః ప్రకాశైః - నీడవత్సుపక్షికుటీరధారిషు - కేషు చిత్తగుషు - పరస్పరం
 సుఖీ శాంపత్యభ్యాం తాడనెనయ్యుక్తబనంచటచటశబ్దతద్వదాచరద్భిః గట
 వాయుమానైః - స్తోమాశాం దాహానాం సంబంధిభిశ్చటచటాత్కారైః - వ
 దితస్పర్శతః పరితం వ్యాప్తగుపి - తద్వనంఖాండవం - ముహూర్తమల్పకా
 లం యథాపురం దాహాత్పురైవ - అవతస్థాపరత - అవ్యయం విభజ్జీత్యాది

కందలైః - తిలకాదిషు కేషు చిత్తవీజేళీమఫలబీజాయమానైః
 స్ఫులింగైః - హరిచందనాదిషు కేషు చిద్విటపిషు వల్కలా
 యమాస్త్రీరాలోకైః - నీడవత్సు కేషు చిత్పరస్పరపక్షిపక్ష
 తాడనరటనాయమానైః స్తోమచటచటాత్కారైశ్చ పరితః
 పరితమపితద్వనం ముహూర్తకాలయథాపురమవతస్థే || ౧౩౫ ||

ప|| హఠతాశనపరిత్రాపాదుచ్చలంత్యావనశ్రియః | కబరీ
 వశ్శథావేగాత్కాపిధూమ్నాభిమానశే || ౧౩౬ || ప|| వల

నాసాదృశ్యాభేద్యయీభావః - నావ్యయీభావాదిశ్యమ్ - అత్రాగ్ని
 దాహేన వికృతస్య వనస్య పునః పూర్వామాదిభిః పూర్వా వస్థాసంపాదనా
 త్పురస్వహంపాలంకారభేదః || శ్లో || పూర్వావస్థానువృత్తిశ్చ వికృతేన తివస్తు
 నీతిలక్షణాత్ - తస్య చోపమాపంచకోజ్జీవితత్వత్తయోరంగంగీభావేన
 సంకరః || ౧౩౭ || హఠతాశనేతి || కాపిమహత్త్వేనానివాచ్యా-ధూమ్నా
 ధూమశబ్దః - పాశాదిత్వాద్యత్ - హఠతాశనాదగ్నేః పరిత్రాపాత్
 శరీతోభయాదుచ్చలంత్యాః షోధ్యం పలాయమానాయాః - వనశ్రియో
 వనలత్యైః - వెగాత్పలాయనసంభ్రమాత్ - శ్లథాముక్తబంధనా-కబరీకే
 శపాశశివేత్యుప్రేత్యా-భిమానాశం-అనశేవ్యాహ్నితిస్త|| ౧౩౮ || వలయుట

తి||ధూనురేఖాఽనాఃపలయంసుండలం-ద్యావితీకాశేసేగంఠీతిద్యోశదాండే
వానాం-వత్సానితీకాశే-భావిసోభవిష్యతః-శరణయ్యకూటస్య శాతా
యాఃపరిఃయావచ్ఛాలం-మానసూత్రవత్ప్రమాణసూత్రమివేత్యప్రే
తౌబభౌ-వాసఃకూటోద్వయోశ్చాలేతిగృహపత్యాయోద్వయరః||౧౩౭||అ
న్యైవేతిభోజనహేలోక-త్వం-మరుతాండేవానాంసుల్లంఘీరమిన్ద్రమ
పి-భువి-తృణాయనన్యమానంత్యణకల్పత్వేనసంభావయమాకః-అస్య
గాండివభృతోజునన్యైవ-బాహూభూజయోబలంశౌర్యం-శర
పరడచ్చారయోచ్చారయ-ఇత్యుక్తప్రకారేణవదాబ్రువన్
వేత్యప్రేతౌ-సోగ్ధిః-స్థోతైవేత్వాదీనాందాహజన్యదశస్తైరి

యంధూనురేఖాయావత్సానిద్యోశదాంబభౌ | భావిసశ్శర
కూటస్యపరితోమానసూత్రవత్ || ౧౩౭ || ప || అన్యైవ
గాండివభృతోభువిభోజనత్వంసుల్లంఘ్యణాయనరుతామపి
మన్యమాగమే || బాహూభూజయోబలంపరపతేతివదన్తివాగ్ధిః
స్థోటారవంసర్పుటితిస్ఫుటయాంచకార || ౧౩౮ || ప ||
స్వపాశ్వయన్యజ్వలదగ్నికండలోవనాంతభాజోజగరా
మహత్తరాః | నిశాతవజ్రక్షతనిస్త్రితాస్త్రిజాందశామయ

ఆరవఃపరపతాత్కారఃతం-ర్పుడితిద్రుతం-స్ఫుటయాంచకారప్రకటిత
వా || ౧౩౮ || స్వపాశ్వేతి || వనాంతభాజఃభాండవవనవాసిసోమహ
త్తరాఃఅతిస్థూలాయతోన్నతాః-అజగరాస్సర్పవిశేషాః-స్వయోస్త్రి
యయోఃపాశ్వయోర్యగైజ్వలంతఃఅగ్నేఃకండళాఃజ్వాలాహేమా
ధోక్తాస్సంతః-నిశాతనాతితీయైవజ్యేషేన్ద్రాయధేనయానిక్షతానిప్ర
ణానీత్యథఃతేభ్యఃనిస్త్రితాన్యదగ్నిఅస్యంజిగోణితానియేషాంతేషాం-
మహీభృతాంపర్వతానాం-దశామవిస్థాం-సాన్యమితియావత్-అయ
త్సాద్యగ్నంవిన్దేవ-జగ్రహయః-అగ్రన్యదశాయానివ్యత్రాసంజవేనా
పన్యాతౌపాదసంభవధర్మసంభవసూక్ష్మనిదశకాలంకారః || ౧౩౯ ||

౧౩౯॥ త త్రేతి॥ తత్రదహ్యమానైఖాండవే - స్తంబేరమాణాంనికురుం
 బాణిగజబృందాని॥ ఇభః స్తంబేరమఃపద్మీ - బృందంనికురుంబంకదంబక
 మిత్యుభయత్రాప్యమరః - ఆమూలంమూలదేశపర్యంతమ న తా చిణ్విభి
 రగ్నిజ్వాణాభిఃఅవలంబితానివ్యాప్తానిదంతాము సలానీవతానియేహంప్ర
 ధోక్తానిసంతి - ప్రేక్షమాప్రియానురాగేణపరవశతయాపారవశ్యేనహే
 తునా - వశానుకరిణీషువిషయేవితరితుం - సృక్ష్వ భాగయోరోష్ఠప్రాంత
 యోనిన్యస్తాఃఅభఃంజగ్ధాఃజగ్ధాధాశ్చసల్లకీపల్లనమయాఃకబళామై
 ప్రధోక్తానీవేత్సు త్రైతౌ - క్షణమలక్ష్మ్యంతఅదృశ్యంత - లక్షతేఃకర్తృణి

త్వాజ్జగృహుర్మహీభృతామ్ ॥ ౧౩౯ ॥ ౫ ॥ తత్రనికురుం
 బాణి స్తంబేరమాణామామూలమనలాచిణ్విరవలంబితదంత
 ముసలాని ప్రేక్షమాపరవశతయావశానుకరితుంసృక్ష్వభాగ
 విన్యస్తజగ్ధాధాశ్చసల్లకీపల్లవకబళానీవక్షణమలక్ష్మ్యంత ॥
 ॥ ౧౪౦ ॥ ప॥ సవిధజ్వలనోష్ఠవీచిభిస్సపదిష్టానకపిత్థశాఖ
 నామ్ పరిపాకసితాఃఫలవ్రజాఃప్రబభుఃస్ఫోటకబుద్బుదా
 ఇవ ॥ ౧౪౧ ॥ ప॥ నిశికేవలంతమసిదీప్రతనుంనిజజాతిమో
 షధితగుంభిలమ్ ॥ ఇతరేవిజేతుమినతేతరమ్రాచివసేపిజ
 జ్వలురతీవతరామ్ ॥ ౧౪౨ ॥ ప॥ దృష్టదాననశాచరవర్గ

లజ్జ ॥ ౧౪౦ ॥ సవిధేతి॥ సవిధేసమీపజ్వలనస్యజ్వలతోగ్నేరూష్ణణఃపీ
 చిభివరంపరాధిస్సపదిష్టానానాంప్లుష్టానాంకపిత్థానాంనామశాఖినాంవృ
 త్తాణాంసంబంధినః - పరిపాకేనసితాశ్చైవతాః - ఫలానాంప్రజాస్సమూ
 హః - స్ఫోటకస్యమసూచికారోగస్యబుద్బుదాఃప్రణవిశేషాఇవేత్సు త్రై
 తౌ - ప్రబభుః - వైతాళీయం ॥ ౧౪౧ ॥ నిశీతి॥ నిశికేవలంరాత్రావేవ
 తస్మాదపితమస్యేవ - దీప్రాప్రకాశమానాతనుదేహాయస్యతం
 నిజజాతినిభిలంసమస్తమోషధితగుంజ్యోతిర్లాతాం - విజేతుమివేత్సు
 త్రైతౌ - ఇతరేతద్భిన్నాః - తేఖాండవీయాః - తరవః-నివసేలహన్యపీ

తృపినాకిముతరాశ్రావితిభవస్యతే - అతీవతరాంభృశం - జజ్వలుఃశ్వలం
 తిస్త - ప్రమితాక్షరావృత్తం || ౧౮౨ || దృపైతి || తత్ర హిండవే - గాంధీ
 వభృతాజ్ఞానేన - నిహతఃపలాయనసమయేఖండితోపి - దృప్తానాం దాని
 వానామసురాణాం నిశాచరాణాం - రాక్షసానాం చ వర్గా స్యమూహః
 తస్యాజ్ఞానస్య నిమగ్నయశేత షయతూణీరయగ్నే బాణగణానాం సంబం
 ధిన్యాసంఖ్యయా సహ - ప్రతిభటత్వం ప్రతివీరత్వం తుల్యత్వంచా కాషీక
 చక్రే - కృజ్ఞాకర్తరిలుజ్ - సిచివృద్ధిః - అత్ర నిహతస్య ప్రతిభటత్వమిది
 రోచ్యత్యుచ్యతే నాభాపికరణాద్విరోధాభావః - ఏవం తాదృశదానవని
 శాచరవర్గాస్త్యురాత్యురాజ్ఞానసహయోద్ధమతక్త్యాతన్నివ

ప్రగ్గాంధీవగ్గా తానిహతోపి | తన్నిమం గయగ బాణగ

ణానాం సంఖ్యయా ప్రతిభటత్వమకాషీక || ౧౮౩ || ప ||

జ్వాలతావభరకుండలితాంగీర్ష్యేశసారఘృత సేవనమ్మ
 ద్విః | సర్వభుంగహతీరతిహృష్ట శృంగు లీరివ చచ ర్వకృ
 శానుః || ౧౮౪ || ప || తావత్తక్షకరక్షణాయ సహ
 సాశక్రొధిరుహ్యద్విపవ జ్రంశ్యస్యతదీయమూర్ధ్విహర

తాంసన్నా హయన్వాహి నీమ్ || బ్రహ్మాండప్రణిరో
 ధనేనవిమృతేధూమైరివారణ్యజై రాతప్తారసభస్వలం

గబాణగణసంఖ్యయా ప్రతిభటత్వవణానా త్ప్రత్య నీకాలాకారఃన్నయే
 శ్చ నైషేకోత్థాపితత్వా దైకకాలికత్వా చ్చ సమప్రాధాన్యసంకల్పః
 స్వాగతా || ౧౮౫ || జ్వాలేతి || కృశానురగ్నిః - జ్వాలానాం తావభరణ
 తాపాతిశయనకుండలితాని - కుండలాకృతినీతాని - అంగానిదేహానా
 సాంతాః - ధ్వేశసారస్యవిమరసస్యైవఘృతస్య సేవనేనడతనమృత్స్య
 ఓతోగుణవచనస్యతిజీవ - శృంగులీశ్చక్రాకృతిభట్య విశేషానివస్థితా
 క్త్యుత్ప్రేతా - సర్వభుంగవానాంసర్వశ్రేష్ఠానాంతతిస్సముహా
 అతిహృష్టస్థాచచర్వదదాహేభ్యధఃచర్వతేకతకరిలిఖద్వయో బాహ్

అకిలావితిజ్వాలశబ్దస్య పుంస్తాన్వనుశాసనాత్ తత్త్వేననిదేశః || ౧౪౪ ||
తావదితి || తావత్సగ్ధావాసమయ - శక్రః కింద్రః - తక్షకస్యనామసన్ని
రాజస్యరక్షణంకర్తుంరక్షణాయోక్త్రీయాభేత్వా ననావతుధీ - సమా
సాద్రు - తు ద్విపమై రావతంఅధిరహ్యసహ్య - తతీయ్యమూర్ధ్నిశిరసి
వజ్రమూయుధంన్యస్యనిధాయ - మయతాంవాహిసీంజేవసేనాంసన్నాహ
యోయుద్ధాయోద్యోజయంత్స - బ్రహ్మాండేతద్భిత్తౌప్రతిరోధనేన
ప్రత్యాఘాతేన - విముఖైః ప్రత్యావృత్తైః - ఆరణ్యజైఃఖండవదాహూ
ద్భువైః - ధూమైరివస్థితైరిత్యుత్ప్రేతౌ - ఆరభ్యాకృతాఃఘరాఃకతో

జలధరైరారభ్యఘోరారవైః || ౧౪౫ || ౫ || తతస్తైరనే

నై నాకాకసామనీకైర్నత్య రేణతదుపరినిపాత్య మానది
స్థితీఖరాణామివవేగాదాపతతాంవారిధౌబాడబహవ్య
వాడపికబలితోయమస్తాభిరీతీవవిద్యుతఃప్రకాశ్యగజైశ్చ
నతజాయతామివపజన్యానామాసారస్సర్వాభిసా రేణని
ర్వాపితేవనాగ్నోనునాక్యామామనాసేనతీశోణాయుషా
వలాచనెనకపికేతనేనతత్ప్రతిచీకీషయాశరకదంజైరం
బరేనిరవలంబమాకలితాంశాలాంఘత్రీకృత్య పునరపిసము
న్నీయమానిజకేతురుషబుధౌభగవానుద్దిదీపే || ౧౪౬ ||
౫ || తత్ప్రాంతరేప్రేషితవల్లభతయాప్రేన్యాకుమారమశ్వ

రాఃఆరవాహజితానియైస్తైఃజలధరైర్త్రేష్టేనభస్థలంగగనఃప్రదేశ
మాతస్తాగళిచ్చాదితవా - స్తృణాతేకర్తదిలిత్ - శార్దూలవిక్రీడితం
౧౪౫ || తతః || తతఃఆనైకైస్తై నాకాకసాండేవానామనీకైఃబలైః -
మత్స్యరేణద్వేషే - తెహంకృస్తృజానపావకానాండమిశిరసినిపాత్య
మానానాదిశామెవభిత్తీనాంలిఖరాణామివస్థితానాంఅతపవవేగాదా
వశతాంగురుత్వాదితిభావః - వారిధౌసముద్ర - అయంబాడబహవ్య
వాడ్యుజబానలాపిఅస్తాభిఃకలితఃభక్షితః - కిముతయాయమిశ్యపితబ్ద
ధాః ఇతీవవిద్యుతఃప్రకాశ్యగజైశ్చతన్కిషేణ్యధాః - తక్షకాయ

తాన్ద్ర తానాం - పజన్యానాం మేఘానాం శంఖంభినా - అపారస్యధా
రాసంపాతస్య సర్వాభిసారణసర్వోద్యోగవనిర్వాపితేశమితేవనాగ్నో
జాండవవహ్నో - మనాగల్పంశ్యమాయమాచెసతి || శ్లో || ధారాసంపా
తటిసారః - సర్వాభిసారస్సర్వమస్సర్వ సన్నహనాథక ఇతిచాపరః
వోణాయమానెకోపాతగుణీభవతీలోచనెయస్య తదా కెన - కపికెతనా
నక పిథ్వ జేన అజుక నెన - తస్యా సార సర్వాభిసారస్య ప్ర
తికర్తృమిచ్ఛాప్రతివికేవాతయా - అంబరెతకాశే - నిరవలంబుంకుడ్యమై
ఖాదారవదళంయథాతథా - శరకద్భుతై బూణబృంధైః - అకలితాంసం
ఘటితాం - శాలాం - ఛత్రీకృత్య - పునరపి - సవ్యాకృణ్మీ యమానః
ఉద్ధ్వంప్రసార్య మాణః నిజకేతుధూమోయోవతధోక్తః - భ౮ వాసుష

సేనానిగీర్యదమా నాత్పిరుష్టానహిష్టతయాపునరపినివృత్య
చివంప్రయాంతీభిఘ్ననధారాభిరివపన్నగకన్యాభిస్సహవ
నాదుత్పతంతీతక్షకకుటుంబిణీమిలంబితమేవ శ్వేతవాహ

సశ్శిశముఖేచశీలీముఖేనరససాయామివ స్త్రీ వాయామపిగ్ని
ధాఽదశయాంచ క్ర || ౧౮౭ || ప || నభసేక్మతేశరకూ
టేనపపాతాశుగివిన్నమంబుముచామ్ | తస్మిన్ శాండవ

ఋగధోగ్నిః - ఉద్ధిదీపేప్రజజ్వాల || శ్లో || శోచిష్మే శ ఉపబుధఇన్యగ్ని
పర్యయెష్వమంః - శుద్ధసావహ్నవో త్రైక్షయోస్సంస్పృష్టిః || ౧౮౮ ||

తత్రేతి || తత్రంతరెత్సేకానమయే - ప్రాప్తితఃకురుతేత్రం ప్రతిస్థితః
వల్లభఃవతిస్తక్షకఃయస్యోస్తస్యభావస్తత్రాతయాహేతునా - అశ్వసేనం
నామకుమారంప్రేష్టానిగీర్యగ్రసిత్వా - కంరేనిధాయతియావత్ - ద
హనస్యోగ్నైరదిశాంజ్వాలానాముష్ణస్యస్పృశన్యాసహిష్టతయాసో
ధుమశక్త్యా - నివృత్య ప్రత్యాదృత్య పునరపిచివమాకాశంప్రతిప్రయాం
తీభిఃఘనానాం మేఘానాం ధారాభిరివస్థితాభితిత్యై త్రైతా - వన్నగక
న్యాభిసారగనాతీభిస్సహ - వనాజాండవాదుత్పతంతీతక్షకస్యకుటుంబి

తయాభిష్మపంచం - తమహివాసస్యశిశుః - అశ్వసేవంపరిశ్రవ్య - బాల
 వయాఆశ్వసనై - పరితోషమనైషీత్ ప్రావయామామ - నయతేమః
 హవిత్వేనద్వికర్తృకాశ్చర్ధరిలుక్ - విరోధాభాసాలంకారః || ౧౪౩ || సు
 తమితి || అథా శ్లో సేనాశ్వా సనానంతరం - క్రుశ్చ కతుష్య స్మిన్త్రః -
 సుతమాత్తజమపి తమజా - నమ శేషై స్సురై స్సహభ్యే త్యాగత్య - ఘో
 రంయథాతథా - అయుశ్యశయద్యోస్త్వ - నన్యగమిత్తమాత్మజేన సహయు
 ధనశతతహ - యత్ర తతి - యద్యస్తాత్మసుతోజుః - దావస్త్వభాండవవ
 నస్య || శ్లో || దవదానావనారణ్యవహ్నిత్యహరః - అగ్నిస్సేన్నస్తీత్యగ్ని
 మాతస్యభావస్తజ్జాతాంచ క్రే - అగ్నినాభాండవంధ - హేత్యధా -
 యద్యస్తాచ్యుతక్షకస్య - అగ్నింనమంభతీత్యగ్ని మధోఽస్య భావస్తజ్జా

రః | చక్రేసకావస్యచక్షకస్యయగ్నిమత్తాయదన
 గ్నిమత్తమ్ || ౧౪౦ || ప || వనస్యశస్యోపరికెవలంతదాన
 హస్రసేత్రస్యచసవ్యసాచిః | ప గగ్గిడోష్ఠితానిపత్రి
 తాంకులానిగోలాహలకెళిమాః || ౧౪౧ || ప || శ
 రావిపాతాసపిపారిద్యశన్శుతెర్విధానుశువిముం

తాంఅగ్నిమంభనాభావమితయావత్ - చక్రే - సవన్నీకవైశ్వవహ
 ధికారాత్ప్రకృతేనతన్నాశనాచ్చేతిభావః - తథాచక్షకభాండవ
 యోరింద్రస్య ప్రాణేభ్యోపిప్రియత్వాత్తన్నీదాకరణామగవతి
 నాపుత్రేణయుధంనాయుక్తమితిభావః - వాక్యాధాహేతుకంకాన్తలిం
 గం || ౧౪౦ || వనస్యేతి || తదాయుధకాలే - సహస్రసేత్రస్య ఇంద్రస్య
 సవ్యసాచినోరజానస్యచ - ద్వయోస్సుంబుధీని - నిషంగాస్త్రాణీరావప
 నీడానికులాయాః - తేభ్యఃకృత్పతితానిఉత్థితాని - పత్రితాంభాణానామ
 సదక్షిణామితిశ్చైద్రుపావకం - కులానిబృందాని || శ్లో || ఏత్రైశ్శరపక్షిణావి
 క్కూరః - తస్యవనస్యభాండవస్యోపరికెవలమూర్ధ్వభాగవ - కోలాహ
 లకేళింకలకలరవం - ఆదధుఃచక్రః - ఏకేషాంశరకూటభేదనాశస్త్రాతి
 ౪౩

నైహంప్రసక్త్యాభావేనచనవననుశ్చేప్రవేశఇతిభావః - శిష్టశిష్టముతిశ
సావయవహువకంవంశస్థం || ౧౫౧ || శరానితి || తతోవిహారాదతస్యం
జ్ఞా - విగతఃపాతఃపతనంయేషాంతానితిచ - అహిక్రమేణసముచ్చయేవి
రోధేచ - శరాణావాణా - శ్రుతైః శ్రోత్రస్యవేదస్య చపారాధునవ
శ్యోతీతిపారదృశ్యనః - విధాయకృత్వా - ఆభువిముంచతస్త్యజతిః - వా
జయప్రేరయతత్ప్ర - కురూద్వహోదజ్జానాత్సద్వసంభయమేవరోగః
అస్యాస్తీతితద్వతః - హరేరింద్రస్య - దూరతరకులిజూరం - ప్రసన్నం
పరాయనం - భిషగైర్వద్యః - అసూతీ - భీతఃపరాయసవానిశ్యచకః || శ్లో ||
భిషగైర్వద్యశ్చికిత్సకత్వమతః - అత్రప్రప్తజ్జానోన్మేషైవణసా
మాభవన్త్యతశివ్యప్రభాకరప్రసంగక్షుణతరక్షుణవిద్వదవిద్వద్వై
ద్రాంగప్రతీతేషునానోక్తిః - ఏవంవిహారానసి శ్రుతేఃపారదృశ్యనఃఇ

చతస్రకః | కురూద్వహోత్సద్వసరోగినోహరేణశ్శాస్త్రి
ద్వారతతప్రసర్పణమ్ || ౧౫౨ || ప | జయంతమేకంయుధి
సోధునక్షమేజయంతమన్యంసుతమిషీతుంగతే | పురీంచల
ద్వేషిణీఘోషకైతవాజ్జహాసశంభిద్వితయంచశృణ్వయోః

శ్లోప్రవిరోధాభాసశ్చ - ద్వయోశ్చలితండులన్యాయేనస్ఫుటావగమ్య
మానభేదయోస్ససృష్టిః - పూర్వవత్వంశస్థవృత్తం || ౧౫౩ || జయం
తమితి | జయంతంస్వస్యజెతారం - జయతైకర్తరిలటశ్చత్రాదేశః - ఏ
కంసుతమజ్జానం - యుధియుద్దేసోఘంతక్షమేలసమధే - అపవవల
ద్వేషిణీం ద్రైతన్యంజయంతంవాసుశమిషీతుంపురీంస్సగణాప్ర
తిగతే సతి - పరాయితే సతీతియావత్ - శృణ్వయోః
శృష్ట్యాజ్ఞానయోశ్చంభిద్వితయంచపాంచజన్యదేవనత్తముగ్ధునపి -
ఘోషస్యకైతవాద్వ్యాజాత్ - జహాసహసతిస్తేషెత్సత్ప్రత్యాయం
జకాప్రయోగాద్గమ్యాసాపహ్నవాచతయాచాచేతనెనాపిపరిసహసేకే
ముతసచేతనైసపరిహాసశత్యధాంతరావత్తిహాపాధావత్తలంకారోన్య

జ్యోతిర్మయం కా రేణాలంకారస్వనిః || ౧౫౩ || రతత్వతి || తతః సోయం శక్ర
 నూనురజః - నః - విపరీతే సాత్తిలోన్యోంగతేనామకారయకారోన్య
 స్తిః || స్వస్వస్వస్వవామోయమాన్తి కతామాపన్న స్వస్వీయ్యస్వవామోతి
 సంజ్ఞాశబ్దస్వవాచ్యాదభిధేయాత్ అంతకాదివస్థితాదిభ్యుత్ప్రేతా-కృతా
 మోరిగ్నైచ్చత్రపాశాశ్రీకృష్ణాదివ-ఉభయస్తాదవీత్యర్థః భీతభీతమత్యంత
 భీతం-వీధియాం ద్విభావక-మయం నామదానవం-రరక్షరక్షితవాః - అ
 త్రకృష్ణనలయోర్తయాభయదాయకత్వేనోపమ్యస్యగమ్యత్వాత్మైక-న
 ప్రకృత్యాస్పదస్తుల్యయోగితాభేదః - ఖాండవదాహసమయోగ్నై భీ
 తః సూయమానామయః శ్రీకృష్ణేనదృష్టస్తస్మాద్వధమాశంక్యకర్జున-శ
 రణంగత్వా కేనరక్షితత్వతి భావతీకథా త్రానుసంధేయా || ౧౫౪ || తే
 మతి || పూర్వంకురుర్యస్య తత్తేయస్య తమితవ - తేత్రంకురుతేత్తి

౧౫౩ || ప || తతః కృతానోర్విపరీతవణః స్వనామవాచ్యా
 దివిభీతభీతమ్ || మయం పనేదైత్య మయం రిక్షసచక్రపా
 శావశక్ర, నూనుః || ౧౫౪ || ప || తేత్రమప్యధిపతింకు
 రుపూర్వం సూక్రితౌ సపదిరైవబలేన చర్షితాస్స కలఖాండ

తస్యకురుస్వామికత్వాదితిభావః - అధిపతిః రాజా అజునః - తస్యకురువం
 శసంభవత్వాదితిభావః - పూర్వం కురురితివదంయస్తేతివ్యాఖ్యా
 నేశబ్దస్వార్థః విశేషణత్వాయోగాదసమర్థత్వాబ్యుదోషః - వాచ్యవా
 చకయోరభేదాచిమానైకకథించిడుపాదనైక్లిప్తత్వాబ్యుదోషఇతి-తచ్చ
 తమపి - సపరిఖాండవదాహసమయో-దైవస్యబలెనాశ్రితా - ఏకః ప్రవా
 సేన - అన్యశ్శరణత్వేనైతిభావః - తక్షకస్సర్పరాజః తేనైవతక్షకః రా
 త్సనశిల్పీమయః ద్వావపితక్షకా || * || తక్షకోనాగవధః కోరిత్యమరః - స
 కంతత్రస్యస్వస్థావరజంగమసహితంఖాండవంవనం - చర్షియభాక్షే
 తురగ్నైర్విఘ్నసత్త్వంభోజనశేషత్వం - అభజతాంప్రాస్తవంలౌ - నభ
 గాదిత్యర్థః || శ్లో || అమృతంవిఘ్నసోయజ్ఞశేషభోజనశేషమోరిత్యమరః -

అత్రతక్షకద్వయాచవృత్తికప్రసక్తస్మిన్నాదాహస్యతద్వయోభోజనశే
 షత్వకథనైవకవృత్తిగ్నైః పనియమనాత్పరిసంఖ్యాలంకారః - స్వాగతా
 వృత్తం || ౧౫౫ || ఆశ్లేః || అథబాంశవదాహానంతరం - స్త్రిత్యాదరహా
 సంకృత్యా - సందనాదంపరీక్షాణకం - పరిమృశతి సంస్కృతల-ఆనందా
 త్రిరేకాదితిభావ్య - కలేడౌశేరః - ముదాయశామందాయమానాగిరిన్య
 స్మనస్త్రీక - అజగితాధిక్యాదితిభావః - ముతం హేలగ్నౌ ప్రీత్యా - సమా
 భూచ్ఛ గచ్ఛామిప్యద్యా - త్రిదశంష్టకం ప్రత్యుపయాతేగతేనతి - వి
 జైత్రావిశేషేణ సమసంస్థిత - తేకృష్ణ - మహతా - ఘనానామ
 ఘనానాం సంబంధినాం సంస్కృతసహాదకస్య సేతనడితుణేన - మానిభ్యాః

వమగ్నే ప్రతుకావభజతాంః సుసన్యామ్ || ౧౫౬ || ప || ఆ

భక్తిశ్చా ముదాపరిమృశతిశంకాయితశాసమాప్తచ్ఛ్రి
 ప్రీత్య శ్రివముపయాతేహుతవహే | రథాభ్యాంవశాని
 భ్యాంఘనగలిం సీతేనమహతావిజైత్రా తేకృష్ణాః విశత
 రుపాశ నరపణేః || ౧౫౭ || ఇన్యంతటబట్టకృతౌ చమ్పూ
 భారతే శ్చత్రయస్తబకః -

శ్చేష్టాభ్యాం - జల్గిన్నానద్వనంతప్రసిద్ధం - రథాభ్యాముపలక్ష్ితౌ - నర
 తౌ - నరపణేనార్తగాజస్య - ఉపాంతంగమీశం - వివిశతుః - స్వభావో
 క్తిరలంకారః - స్వభావోక్తిరసాచారుయథావద్వస్తవణానమితలక్షణాత్ ||
 ౧౫౮ || ఇతిశ్రీ సదాశివశదారవిందవందనానందసాంధ్రస్యకురవికులవం
 ద్రస్యరామకవీంద్రస్య కృతౌ చంపూభారతవ్యాఖ్యానేహస్యాభిధానే
 శ్చత్రయస్తబకః .

శ్రీ రఘు

శ్రీ మేధానక్షత్రామూర్తయేనమః

సన్యాశ్శాసే - చ ప్రాభారతే చమర్థస్రబక ప్రారంభః

యాత ఇతి || తతః యుధిష్ఠిరశమీప చాక్ష్యనంతరం - యదువశ
స్మకేనాధ్వజైతద్వత్ప్రఖ్యాపకత్తియోవత్ - నిజపురింద్వారకాంప్రతి
యాతేనతి - రాజ్యేయనిష్ఠిరాయ - మయఃఅజానరసితః - మణిసభార
మణినయూం మణీనాంవాసభాంతస్థానశాలాం - రవజూంబభూషనిర్మా
యగత్తివానిత్యధః - యస్యాఃమణిసభాయాఃరుచంశోభాంసమవలోక్య -
సుధర్మాదేససభా - సుచాశోకేనతాదృశశోభారాహిత్యజనితేన - అథువా
తిద్యాపి - జీవమాత్మానంబృహస్పతీంచ - గతాగతంయూతాయాశంజుష

ప || యాలెతలోనిజపురింయదురంశకేతారాజ్ఞే
మయోగుణిసభారచయాంబభూవ ! యస్యారుచంశమవ
లోక్యశుచాధునాపిజీవంగతాగతజుషంవహతేసుధర్మా ||
౧ || ప || తామధిస్తాన్ముమభ్యేత్యతంమఖంకర్తుమన్వశా

తత్తితథోక్తం - వహతే - అత్రసుధర్మాయాస్తాదృగ్దుఃఖిం తజీవయాతా
యాతాసంబంధేపిసంబంధోక్తిరూపాతిశయోక్తిః జీవాత్మబృహస్పత్యో
శ్చైషభిత్తికాభేదాధ్యవసాయములేతి - తయోరంగాంగీభావేనసంకరః ||
జీవఃప్రాణినిగీష్పతావిశ్యమరః - వసంతతిలకా || ౧ || తామితి | తామధి
ష్ఠాన్ముంతత్రసభాయాంస్థితవంతమిత్యధః || * || స్థాన్ముస్థినిరతరతి
త్యమరః - తంధర్మరాజమభ్యేత్యఆగత్య విషంబీరవసాగజ్ఞావీణానాదోషనిష
ప్సేదీ చీరంవల్మలంవసతేపరిదధతతిచీరవసాంమువీనాంపరఃనాదదః - మ

భువంశమవంక స్త్రు సన్యకాతో లకచేత - శాస్త్రైక కర్తరిలున్ || ౨ || పిత
 బ్రతి || లతకనారధని దేహానందం - విహారితం లోకైక స్వామ్యం - సప్తాం
 మంగళ కుంభావసూయ - నింత గూఢముచిన్విన్ను ముతలార్దు నును స్త్రు
 చుండు సోమ స్మృతస్య - అహంకారం తెయిన్వృత పాప సేనా హం - రహ
 స్యై కాంతే - దూతై రావనాతః పురుషా తాను జగ్రీ కృష్ణః - మహా
 త్రింశదుం త్ర్యంబకా వ్య - వశీకృతాభిలన్య పైజై వరాజనూ యః కార్యజ
 రాసంధ పృథిలపృజైతాజితేనస్తి కాజితకల్పావసరస్వైన్య హేత త్ర ప్ర
 మంతజ్జయపవాసుష్ఠేయైత్యా లోచనప్రకారః - తేనధర్మ రాజేనప్రహి
 తాభ్యాం ప్రైషి రాభ్యాం - గంధవిహారా వాయుః సుభాంధ సాందేవా
 వాంతి పః కుం ద్రుతయోనాం దనాభ్యాం ంభేమాజానాభ్యాం మనుసంభేయ

త్ || ౧ || పంచీరవసాన్ శ్చో నృపం చీరవపాంచరః || ౨ || గ ||

త లోనూ కాహంకారః పురుషా తాను జః - నింత గూఢముచిన్విన్ను ముతలార్దు నును స్త్రు
 వహ హారితం సప్తాం మంతమువర్తు నున సః - కాంతేయస్యై హం

తేహ సమ సూ గంధం మం త్ర్య సా త్మోదు త్పాహ ప్రాభ
 వాభ్యాం మూర్తో మం త్ర్య వత్ ప్రై హితాభ్యాం గంధవిహ

మానలనుసంయుజ్యమానంగమనం యస్య తథోక్తస్యై - అతవివసా త్మో
 మ్నా ర్త్తిభూతాభ్యాం ంభేతా హ ప్రాభ వాభ్యాం ంభేతా హ శక్తి ప్రభుశక్తి
 భ్యాం అనుసంసేనుమా నూయం ప్ర మం ప్ర శక్తి విధిభిర్యుక్తై ప్రై త్మో - ని
 దీభి నక్షాతైశ్చ ద్వైమాన రో సస్య జనయి న్ద్ర్య యేహం తెహం ద్విమా త్మ
 కాశాం సదిమాత్ర కాశాం సదిమాత్ర కాశాం చ భావేన ద్వి మాతృ రత
 మా || ౩ || దేవో నయ్య గయ పృథ్వీంబుసం ఉన్న వ్రీహిపాలితః -
 ప్యాన్న దిమాభ్యో తేజవమాశ్చ కప్రయిధాత్ర ముచిన్వృత తః - స్వేహం హ
 లయితారం రాజానం జగత్సంధి మకర్షతః పిండం బయింశః చ స్యాదిద్విమా
 తృత త్యాదితి భావః - విద్మై శక్తి ప్రక ముచియా జై సకవధి ధై త్మ అన్య స్త్రికా దే
 శాంత రేదులై భే వానుభింభ నై ధాన్యై శ్చ సమేధితాత్ర వధిః తావను

ధాన్యాయేషు తా - మగధాన్యాయజనపదానవగాహ్యస్తవిశ్వ - విశ్వం
ఖళిం ప్రతిబంధయధాతథాతమోదితస్సంప్రేషితః - గిరితావైలా
నాంత్రజస్సమూహః - గిరిప్రజానాం కర్తాజథాచీచరేనతథోక్తజాపి
శృంఖలాభిఃపాదబంధనాయసయం త్రైవిధిచింతయంతి ప్రాపితంహి
భృతాంవైలానాం గాఙ్గా చతుర్భుజంధంయెనతథోక్తం - జరయాచరమవ
యసాతవ్యామ్నాపిశౌచ్యాచనుతీతస్సంయంత్రసంయోజితస్త్వదేహః
యాస్యతథోక్తశశి - దేవీవ్యమానేనబలేనసత్రేవనంచూరితశ్చుద్ధం - అ
శానాంస్యస్యానాదిశాంతజెతారహి - పరాధానాంత్రపహారేజాగరి
తారం ప్రసరిం - మాగధంవైతాలికిమహిమగధాధిపంచ - విగితవ్యాపారం

సుధాగధోధిపచందవాధ్యామనుసందీయమానగజనః - నదీ
తటావైద్విమాతృకతయాస్వపాలయితారహనుకుర్వతః
వివిధాన్యమలకభవసుధాన్యసమేధితవసుధామగధాన
వగాహ్యశృంఖలామోదితగిరిప్రజాపిశృంఖలాభాదితమ
హీభృత్యులం - జరాఘటితకేహమసిదేవస్యచానబలసతి
వన్నం - అశాజేతారహపిరరాధావనంబజాగరితారరి
మాగధమపివిగితవ్యాపారం - ద్వైమాతరంవహారథంజ

గానమాన్యంనిందితకర్తాణంచ - డ్వయోర్తాత్రోరపత్యంద్వైమాత
రం || శ్లో || మాతురుత్సంతానసంభ్రువూర్వాయాత్త్య పత్యాభేజా
ఉత్పంచ - మహారథం || శ్లో || అత్తానంసారదించాశ్వాకరత్కయ్యధ్యతి
యోభటః - సమహారథసంజ్ఞాస్సాధిత్వ కలతాణ్యక్షిణం - జరాసంధం
వృధివీనాధమెత్య - ప్రధనంయద్ధం - సనాధయాచితవాక్ - నాథతేక
తకలిలిత్ - అత్రస్సప్రాపితబ్రహ్మవిరోధసముచ్చయాథాద్వయాభిధా
యికతయాచిరోధాభాసాలంకారః - శైషానుప్రాణితశ్చేతిసంకరః - అ
త్రపురాకిలకేనదన్తునినాదత్తంఫలంద్విధాఖండయిత్వా ఖండమైకైంభు
క్తైవిధామధంమాతృభ్యాంప్రసూయత్యక్తంశరీరఖండవ్యయంజరా

నామ్నా పితౄణామపి తత్సంజరాసంధౌ భూదిసిపారాణీకేక భానుసంభే
యా - వసుధనధాన్యేహితే || ౩ || తత్త్రైనిమితే || త
స్మిన్నైవత్వజైత్త్వం - అత్యంతసంయోగేన్వితీయా - హృస్వస్వంత
ప్రాదశకృత్వఃప్రాదశవారం - అభ్యావృత్తౌత్వత్వనుత్ - స్వప్రాజయో
సి - లోకైరిహిభావః - ఇతరస్త్వదన్యాయమజానన్త్యైరిహిబాలైః - అ
తితితిత్వయాఅత్యంతమయాఅతితీక్ష్ణతయైతిపాతే తికోపేనైత్యథః - ఉ
భావపిక్వస్థైక్వస్థాజానావవిధీత్యతరక్ష్మస్య-హిడింబబకయోః - గతిశ
త్యోస్సంబంధినోఃకుటుంబయోదా-రావత్యావ్యోశోకస్మడనయాదా

రాసంధ-స్మరివీనాథమేశ్వప్రశనంననాథ || ౩ || X || త
త్త్రైనిమితేత్వయాత్వమపాదశక్త్యైవద్వైపాదయోస్త్వ
యంపురితరఃకోగతిశక్త్యైవద్వైపాదయోస్త్వ
కుటుంబకోదయాదారభ్యప్రవీరజనకణికామాక్తిగా
యమానకీర్తేరాన్యనస్సంముఖిరద్యధతరపరికరబంధంజ
రాసంధంధ-ధసహనందనఃపంచనశదినానియుక్త్యతే సాం
క్రితీయభాగపరిసూచ్యానపాభిధేయసహయోజయా

రభ్యతదుభయవధాత్ప్రశుతీత్యథః - ప్రవీరజనస్యకణికాకణికభా
షణంతస్యాంమాక్తికానీవాచగతిమోక్తికాయమానాక్తిర్నస్యశస్య - అ
తవివత్తనఃస్వస్మభీమస్యైత్యథః - తస్మైవముఖ్యవిశేష్యత్వాగత్తస్వ
శబ్దయోఃవ్యవధానముఖ్యవిశేష్యపరత్వవ్యవస్థాపనాచ్చేతిభావః - సంము
ఖినం - యథాముఖసముఖస్యదశః - నఃఖితిఖిస్యేనాదేశః - అభిముఖ్య
భాజం - దృఢతరఃఅతిగాఢఃపరికరబంధఃహస్తన్యాసవిశేషఃసవ్యదక్షిణపా
శ్యోనికకుంచ్యదక్షిణసవ్యభుజాగ్రవివ్యసనాన్త్యకోయస్యతం - పరికరోమ
ధ్యబంధఇతికేచిత్ - జరాసంధం - గంధవహనందనోభిమః - పంచదశదినా
నినియుక్త్యభావయుక్త్యత్వా - తెహంపంచదశదినానాం - త్య తిమ

భాగస్యదివపంచకస్యపరిసంఖ్యానంసంఖ్యాభిధాయకంయత్పదంపంచతేతి
 శబ్దఃసస్యఅభిధేయోనవాచ్యేనమరణేనేతియావత్ - యోజయామాససం
 ఘటితవాక్ - మారయామాసేత్యథః - సమీరకుమాత్రతిపారాం
 తం ప్రక్రాంతానుప్రాసభంగామపేక్ష్యం || ౪ || ❀❀❀❀❀❀❀❀
 హతభి || తస్మిన్జరాసంధేహతేనతి - దీప్రాశ్చయేనప్రకశమావాః -
 త్రయఃకృష్ణభీమాజుః నాః - ఆగామినిభిషిష్యః - మఖేరాజసూయే - హ
 వ్యమాదతుమిచ్ఛనఃఆదిత్యవోగ్నయఃఆహవనీయగోమాశుశ్యురక్షిణాగ్న
 యశివేష్యుఃప్రేతూ - హరిప్రస్థమింద్రప్రస్థపురతీత - ఉపాయయుఃఆ
 గతవఃతః || ౫ || కృష్ణభి || కృష్ణైయదుపురింద్వారకాంప్రతిగతేపతి - ది
 శశ్చతస్రేణితాప్రతనిష్ఠతవతాంత్రిప్రస్థంపునరాగతానాంచతు

మాస || ౪ || ప || హతేతస్మిన్త్రయోదీప్రాహరిప్రస్థము
 పాయయుః | ఆగామినిముఖేనావ్యమాదిత్యనశ్చవాగ్నయః
 ౫ || ప || కృష్ణేగతేయదుపురింక్షీతిపానుజానాంజితాద్వి
 శఃప్రతనిష్ఠతవతాంచతుశామ్ | కోశేహముఃపరమస్తప్ర
 వరాగృహీతాదోష్టుబలేనమహతానతుహేమపుంజాః ||
 ౬ || ప || ఉపాయనత్వేనన్యపాయసైర్వదలేషువిత్తేవ్య

క్లాంక్షీతిపస్యధర్మరాజస్యఅనుజానాంభీమాదీనాం - దోష్టోబాహ్యా
 ర్షహతాబలనసత్వైనశౌర్యేణచగృహీతాఃఆసీశ్రవరాఃపరభిధ్తశ్చ
 ఎవ - కోశేభిష్ఠపిధానై - మముఃవిశంభిన్త - హేమపుంజాఃఉపాయనత్వే
 నతత్రదైశ్యరాజదతాధనరాశయస్తు - కోశేధనగృహే - నమముః - అపరి
 మితత్వాదిభావః - కోశోస్త్రీకట్టలెభిష్ఠపిధానైధనవెత్తనీతివిశ్వాః - అశ్ర
 హేమపుంజానాఃఖిక్తానాంచప్రసక్తస్యకోశమశనస్యఖిక్తమాత్రవిషనియ
 మనాత్పరిసంఖ్యాలంకారః - సచకోశశబ్దశ్చైవభిత్రికాలబ్ధిభిష్ఠపిధానధనగృ
 హద్వయాభేదాభ్యవసాయమూలాతిశయోక్త్యనుప్రాణితభిగ్నయో
 రంగాంగీభావేనసంకరః - వసంతతిలకావృత్తం || ౬ || ఉపాయనత్వేనేతి||
 సర్వైవానాదైశ్యేభూపైఃరాజభిః - అభిలెషువిత్తేషుధనైషు - నృపా

దండర్థశాఖాయ - ఉపాయరత్వే నత త్రేమఉపహరికృత్యసమన్వితేషు
సంస్కృత - సాక - స్వపుర్యాః తంద్ర ప్రథంధి న్యాః ష్టితిభూమిరేవ - వసుం
భరతివాచకస్య పరస్య వాచ్యభావగుభి ధేయశ్చంపసభరతీవృత్త్యైవ
భగదాగమయం - భేజేప్రాప - సత్వత్ర సత్వై స్పర్శస్వస్థ్యావిరాజ్ఞేన త్ర
త్యేననుశూన్యత్వాదితిభావః - అస్మాదనుంధరశ్చస్యా న్యత్రనిషిధ్య
పాశాపురభువ్యేననియనువాత్పుర్వవత్స్వరిసంఖ్యాలుకారస్యలతాబం
ధేసంబంధరూపాశయో క్తేశ్చగ్ధయోరపిదగ్ధతాజసంప్రదానకాఖ్యన్య
పకర్తృకసర్వస్వకర్తృకోపాయనీకరణాత్మకపాశాపహేతుకావ్యలింగ
మూలకత్వాదైకకాలికత్వాచ్చసమప్రాధాన్యసంకరః || ౭ || సరిజేవ
మితి || విస్తృతానిబహునివసూనిదభత్ గృహ్లా - ఆరకదుగుభేవశసు

నిలేషుభూషేః | పాశాస్వపుర్యాః ష్టితిరేవభేదేయః
రావాచకవాచ్యభావమ్ || ౭ || ప || సరిజేవమగజ్జయే

ప్రతీచ్యానమలేనైవసూనిపస్తృతాని | దధదానకదుండుభి
స్వనైద్యాకంధశయన్నానకదుండుభేషుమారః || ౮ || ప ||
హరిణాపతతఃకృతాభ్యనుజ్ఞోహవిరాదాతుమివాగతేనసా

దేవప్యకుమారఃకృత్యః - ఆనకానాం పటహానాందుండుభి నాంభేరిణాంస్వ
నైర్భ్యునిభిద్యా - సూకాశ - నశ - మ్భిందకాపూరయత్ సన్ని తియోవ
త్ || ౯ || ఆనకఃపటహానాస్త్రీస్యాత్ భేరిస్త్రీదుండుభిఃఫణానిత్యుభ

యస్మాప్యమరః - ప్రతీచ్యాది శఃజయే సతి - తస్యేవ్యాకాశాపాజగవ
తేత్యధః - సకులేనసహైవ - సరిజేవందర్శరాజం - అగాం ప్రాప్త
వా - దేవచ్ఛందసికం || ౧౦ || హరిణేతి || తతఃకృష్ణాగమనానంతరం - స
ధర్మతాజః - సాక్షాన్మూర్తిభూయహవిరాదాతుమాగతేనెవస్థితేన - హరిణా
శ్రీకృష్ణేన - కృతాభ్యనుజ్ఞస్సక్రతుకరణాయతిశేషః - క్రమవేదినాంత
త్రతర్కర్మతదనుష్ఠానపార్యాపర్యవిదాంపురోధసామ్యత్విజాంసమూహై
స్సహ - క్రతుతాజసూయం - ఆహర్తుంకర్తుం - ఉపక్రమమారంభం -

ప్రచక్రై - క్రమవేదివియుక్తానుతిపారస్తుషట్క-శావియతస్య
వైతాళియ విషమపాదస్య కళాశిక్యే నచ్చందోభంగాదుపేక్ష్యః ॥

౯॥ ప్రాగ్వ శక్తిశ్చ॥ ఉత్తమ ప్రాగ్వంశేనావిగౌ-హేన్దిశ్చ పీతివిరో
హః - ప్రా చాంకురుయయాత్యాదీనాం రాజ్ఞాం వంశేతివంశేన్యాభాసః

దీప్తితః సకురువీరః - ధర్మశాజః కురీరంజాలంశిరసియస్యాస్తయాపన్నాన్య
ద్రౌపద్యాసహ ప్రాగ్వ శంఖునః హవిగౌహం - అవిశత్ ప్రవృష్టా దా
౧౦॥ ఆహు శుమిశ్చ॥ అరలోగ్నిః - అత్ర రాజసూయే - రుద్రమసాస్య
ద్యంహవిరామ్రాతుంభక్షితుమిశ్య ధణిశ్చు సృక్ - పురాలాత్యగ్హ
దాహసమయేజగ్ధాధ్యతాక్ - గురుసప్తసారాక్ - అతవ ఆజీరాక్

తాత్ | క్రమవేదిపురోధసాంసమూహైః క్రతుమాహర్తు
ముపక్రమంప్రచక్రై ॥ ౯॥ ప॥ ప్రాగ్వంశేపుత్రమేతి
ష్ఠక్ ప్రాగ్వంశంపునరావిశత్ | కురీరశిరసాపత్న్య కురు
వీరస్సదీప్తితః ॥ ౧౦॥ ప॥ ఆహు శుమిచ్ఛరనలోహవిర
త్రరుద్య మానీలధరామకుంభిగౌమనాపదేశాత్ ॥ జగ్ధాక్
పురాజతునికేతనభిత్తిఖండాక్ కుక్షిస్థిత నివవ వామగుహా
నజీరాక్ ॥ ౧౧॥ ప॥ తత్రప్రవగ్యజనితం దివిధామ

జాత రాగ్నినాఅపక్వాక్ కుక్షిస్థితాక్ - జతునికేతనస్య లాత్యగ్హాస్యభిత్తి
నాంఖండాక్ - ఆనిమంతాన్నిలస్యధామకులస్య యన్నిగౌమనంబహిర్గు
మనంతస్య అపదేశాత్ వ్యాజాత్ - వవామఉద్గి రతిస్తై వేత్సు త్రై
సాపహ్న వాచ - అత్ర అగ్నేరజీరాజతుగృహభిత్తి ఖండవమనో త్రై
యాస్తృతీయస్త్రబకేతు శ్రవీడయతి మామయివీరౌతుక్షిమే త్యేతి భాగ
వదాహ హేతుతాయా అగ్నేక్షు ద్భాధాయాశ్చ సందభకవిరోధసూక్ష్మ
ధీగోచరః ॥ వసంతతిలకావృత్తి ॥ ౧౧॥ తత్రేతి ॥ తత్ర రాజసూయ
ప్రవగ్యజాతామాత్మకకర్తృవిశేషేణ జనితం - దివ్యాకాతేధామస్త్వ
క్రంవలయాకృతిబృందం నాకస్మత్స్వర్గస్య వత్సతం ఆనాకం దుర్వహం ఘో

మశక్యంహవిరేవ గ్రవిణంధనంయెనతేన - అతప వ పా వ కేన విబు ధాకా
 రేవాప్రశితేగాత్ నీయమాన్సా పయమాణం - ఆహ్వనస్యవత్త్రంలే
 ఖ్యమివేత్యుప్రేతౌ - ప్రకృత్యేకృతిభావాభావాత్తాదధ్యేకపక్షీ సమా
 సః - అలక్ష్మతేస్తనద్భుతేల్లాకై తితిశేషః ॥ ౧౨ ॥ మేదస్వీచమితి ॥ విపు
 లస్యఅతివిస్తారసాఖాండస్య వనస్య భక్షణేనమేదస్వీచంతిమాంసబం
 నిజందేహంవలయితుమక్షమస్యఅసమర్థస్యశిఖిర్గ్నః - ఆహా వనీయ
 స్యేతియావత్ - ఊర్ధ్వేన్యఉత్థాయగత్వాఉత్తరవేదికాయా సన్యకోన్య
 లితుమంతికేపహావనీయాయితనోత్తరవేదికాధ్యక్షత్వభావః - ఆలంబనాయ
 కేల అవలంబనాయైవేత్యుప్రేతౌ - యూషవరఃయజ్ఞేయస్తంభవిశేషః

చక్రమాలస్యతేస్త విబుధాన్ప్రతీపావకేన! ఆనాకదుర్వ
 హాహవిర్ద్రావణేనవేగాదాహ్వనపత్రవలయఃకలనీయమా
 నమ్ ॥ ౧౨ ॥ ప ॥ మేదస్వీచంవిపులఖాండంభక్షణేనదే
 హానిజంచలయితుంశిఖిర్గ్నఃక్షమస్య | ఉద్గమ్య సంజ్వలితు
 ముత్తరవేదికాయామాలంబనాయకలయాపవగంతికేగ్రూ
 త్ ॥ ౧౩ ॥ ప ॥ బింబేనసంగంబినపుష్పబంధోన్మాధఃక
 తానాంనయధావిదధ్యాత్ | తద్దేవదేవాస్తత్పుస్తదానీ
 మత్యద్భుతానాంహవిహంవిశేషైః ॥ ౧౪ ॥ ప ॥ సర్వే

పశుబధంనాథః - అభూత్వర్తతేస్త ॥ ౧౩ ॥ బింబేనేతి ॥ కతానాంనా
 థశ్చంద్రః - బినపుష్పాణాంపద్మానాంబంధోన్మూర్త్యస్యబింబేనాండతేన
 సంగమేనయథానవిదధ్యాత్ నకుర్యాత్ - తథాతదానందేవాఃఅ
 గ్నోద్దయః - అత్యద్భుతానాంహవిహంవిశేషైరేవనతుచంద్రకథాభితి
 త్యథః - తత్పుష్పైశ్చస్యంతిస్త్రాజసౌయికాత్యద్భుతహవిభక్షణపూ
 ణోదరాణాంచంద్రకథాపానప్రసక్త్యాభావేపార్వకాలికపూర్ణబింబ
 తయాచంద్రస్యసూర్యబింబసంగఃకతామాత్రశేషలభ్యనప్రసజ్యతేవే
 త్యథః - అత్రదేవానాంతాదృశత్యప్రసంబంధేపిసంబంధోక్తైరతిశయో
 క్తితయాపైషరాజసూయోత్తోక్తౌత్తర ఇతిప్రతీతైరలంకారేణవస్తుధ్వ

సర్వేష్టితి || ఇహ క్రతూనాంసార్వభౌమేరాజసూయే - సర్వేషుః సే-
షు బ్రహ్మణాదిస్వకారాద్యత్వైషువ - దాతురస్మాదహతశ్చైవికర్త-
రాజాదభివందనంభిధేయంచ సంప్రాప్తవత్సు సర్వపి - ఏకగవణః
సకారస్తుఅర్థాధనంషేషంచాభిధేయం - కదాపినలేభ - ఎకావణో-
నలేభవతి నేతివ || ౫ || ఎణోఃస్విజాదౌశుక్లాదౌష్ట్యైవవణంయదాశ-
రే - అధోభిధేయైవస్తుప్రయోజనసమృద్ధిష్టిత్వభిధేయప్రమాద-
అత్రనర్వవణంసులభాధాదౌరూపసామగ్రితైప్పిరవణాన్యాకా-
ప్రాప్తిరూపకాత్యానుష్ఠతైవికశేషక్రిరలంకారః - సచతురూపరకరా-
ధానాభిధేయయోశ్చక్షేపభిత్తికాభేదాద్యవసాయమూలాతిశయాత్త్య

షువణోష్టపిదాతురస్మాదసంప్రాప్తవత్స్వధానుజాతశ-
త్వైః | నవణంఏకస్తుకదాపిలేభనాకంక్రయానామహ-
సార్వభౌమే || ౧౫ || X || తత్రనానాజనపదమేనీవల్ల-
భావల్లమకుటమణీకీరణపల్లవితేజాన్లవాపేప్రిపదగావ్య-
థాతనూజాభ్యాంసియుక్తోపేమాశ్రేయోక్త్యావృణ్విజకయ-
భవనవనపవనేషుశృంగధగాగధితయాస్సేనాప్యా-
తిధ్యాయామంత్ర్యమాణసీతిహుమాత్రేనవజ్జ్వలతాహ

నుప్రాణితృతి - తయోస్తస్యచాంగాంగీభావనసంకరః || ౧౫ || తత్ర-
తి || నానాజనపదానాంసమస్తదేశానాయమేనీవల్లభావల్లాఃరాజశ్రే-
ష్ఠాస్తైహింనుకుటేషుకీరీతేషుమణీనాక్తిరణైః కాంభిఃపల్లవితేరజితై-
తత్రశస్త్రీకయిజ్ఞవాటైరాజసూయశాలాయాఃప్రిపదగాతనూజేనభిష్టై-
ణస్పథాతనూజేనధర్మరాజేనచద్యాభ్యాంసియుక్తోశ్చస్తమప్రమాజయే-
త్యాజ్ఞప్తః - విరుద్ధాయామాతురపత్వైవైమాత్రేయైః శ్రావ్యభీభీమా-
జానయధిష్ఠితైః - క్రమేణజతుభవవేషవేషాండవేషవనెరాజసూ-
చతేషు - పృథక్పృథక్ప్రత్యేకంప్రత్యేకంరాధితతయాసంతర్పితత్వై-
శ - స్వేనాత్మనాపితతిధ్యాయపూజనాయితమంత్ర్యమాణసీతిహుమాయ

మా నెన - విలిచుకొనియెట్టి నెనన్దితెనెన్మ త్రేతా - జ్వలతాహేను
 పాత్రైవతిస్మియకూబనులగ్నీయమాణంపాణితలంయస్యసః - నిఖి
 లానాంభ ద్దానాంకూలికృత్యానికార్యానికాంతిశానితన్నిర్వహానెన
 పంపంచనైవభాగోదేవేన్యత్రైగో - నిభృతానిశ్చలాఃకలయవాయ
 స్యగం - సర్వస్తానరసూజపేర్బనుగ్ధతమిశ్యభః - సభాఽనాంసాధుస్స
 భ్యఃసనాసోలోకోజనస్తస్య లోచనానాంయాచిక్షుయుగళౌనితేహంప
 జ్యోఃపతస్పరవై ముఖ్యస్యఅనభిముఖత్వస్యనిఖమెవత్వస్యేతియావత్
 చదావ్యోదాతారూపకోమలిమాశరీరసౌందర్యంయస్యతథోక్తం - నినిహ

మపాత్రైవతిస్మియమాణపాణితలః - సహదేవోనిఖిల
 భక్తగలంపేర్బన్యహాభారేణేననిభృతాచయం - సభ్య
 లోకలోచనరక్షయ్యుగళుఃపైసరస్పర్శవై ముఖ్యవదాన్యరూ
 పకోమలిమాణం - మహాషిజనవలయమధ్యమహేంద్రనీల
 రత్నంవిరజితంపుమాంసమాసాద్య ప్రథమమఘ్నైకణపతి
 పూజయాంచత్రే || ౧౬ || ప || తావత్ప్రకోపాంతరళాధర
 స్యప్రతిక్షితికానభయానకస్య || వేదీభవంతత్రవిహాయవ

మేషదశనీయసౌందర్యవిశ్వభః - మహాషిజనస్య వలయంహంషల
 మెవకటకాభరణంపస్యమధ్యే మహేంద్రనీలరత్నమిత్తిశిష్టాన్తిప్తవరంపతి
 రూపకంవిరంజనంపుమాంసంపురాణపురుషగ్రీకృష్టంసమాపాద్య అర్చ్యైకా
 ణప్రసంగంసర్వేభ్యుపకౌపరిపూజయాంచత్రపరిపూజితవాక్ - రూపకో
 త్రేగ్మయోస్సంస్పర్శి || ౧౬ || తావత్ప్రకోపాంతరళాధర
 స్యాగ్రపూజవచనాగ్ - తంకౌఅధరౌపిస్తాయస్య శిష్యాతనవప్రతిక్షితి
 శానాంప్రత్యధిపాధికవానాంభయానకస్యభయంకరస్య - వేదీశతు
 త్కేసుపాలస్యతిత్తం - వహ్నిఃయజ్ఞేయః - తత్రయజ్ఞవాహు - వేదీభవమాయ

తన ప్రదేశం విహారి - ఆ విదేశే వెళ్ళు త్రైతా || ౧౦ || పరమ స్థితి పర
 మనోహరమనినామితి న్యా యాదితి భావః - ౧౦౧ || ౧౦ ||
 సదసీతి || యద్యస్తా నో మృత్యుశ్చ మృత్యో శ్చి పుష్కలస్య సమమతర
 మండలేన నిష్ఠురవాక్యబృంజేన సదసీమనసీతి నావికృతః సుప్తానాశూత్ తత్త
 స్తా శ్చారణాత్ - తత్పరమమండలం ఉపేత్య శిశుపాలాశ్చ మృ
 ప్రశ్యాగత్య తస్య కృష్ణస్య క్రమో బ్యాంకణాభ్యాం హిరణ్యమతరాణాం
 మండలయోగీలర తానాం లత్యాత్ - వ్యాజారవసత్ - అవశరే వెళ్ళు
 త్రైతావ్యంజకాప్రయోగ - ౧౦౨ || ౧౦ || సాపక్షా వాచ - నీచావమానో నమ
 హతాంకో పాయెతి భావః - ప్రష్టితా గ్రా || ౧౦ || అగ్నేతేతి || తతః కల్పం
 తర్దిక్వ రకల్పం ప్రశయాకకల్పం - అసల్పవేగం దానవై నిఃశ్రీకృష్ణ

హ్నిత్యైదీశమర్చితమివావిశేష || ౧౦౩ || ప || సదసీనిదిక్కు
 నో యశస్య తో ధూన్య తుపరమమండలం ఉపేత్య శిశుపాలాశ్చ
 మండలం సమపేత్య రప్త్యో భావం బహుశరబం దలం అతత్మ
 లత్యాత్ || ౧౦ || ప || అగ్నేలవాగిహ సమాప్త హసేన వేతి స
 ద్రష్టు కామమివ దానవై చ క్రమో కల్పం తర్దిక్వ రకల్పం
 సల్ప వేగం కంఠే బిభేద రణకత్వణిదామ ఘోషమ్ || ౧౦౪ || ౧౦ || ఇ

చక్రం కర్మ - ఇహ శిశుపాలకంఠే - అగ్నేల వాగిహ నిష్ఠం వాక్యం - సమాప్తి
 మతీ సమాప్తా వానసమాప్తి మతీ వేతి సంద్రష్టుం కామో యస్య నిధో క్తమి
 వేత్త్య త్రైతా - రణకత్వణివాక్కు లహే - దమ ఘోషస్య పర్యం దామ
 ఘోషం శిశుపాలం కంఠే విభేద || ౧౦౫ || ఇతీతి || ఇత్యక్త ప్రకారేణ - దు
 స్తామతి ర్భూతి ర్భూత్యో తస్యో క్తస్య తస్య శిశుపాలస్య ఆయుషాణి విత కాతేన
 హ - సవనక మణిరాజనూయో సమాపితేన మా ప్రిసీతేనతి - నిమిత్త
 మవభ్యుధేక్షిత్వాం తె అప్ల వనం స్నానం యేన తథోక్తం - ఉపధాత్వై న ఉపా
 యనత్వై న పూర్వం దత్తా నిద త్తపూర్వా నిశ్చస్తా ఇతి శేషః - విత్తానిధనా
 ని - ద్విగుణం యథా తథై వ గ్రాహితా - గ్రహణ్యం తాత్పర్యం

అత ఏవక్తి త్తమతాన్ బుద్ధ ప్ర దాన్యానివస్థితాన్ తేషామేవదత్తద్వి
 నుణ గ్రాహిత్వానితిభావః - సన్యాసుర్ని పతేత్ గాఙ్గాః ప్ర స్థాపితవంతం
 నిసంగేన్ద్రజ్యోతేషః - తంపారవః పూరువంశ్యధర్మగాజమనుజ్ఞాప్య
 గచ్ఛామీశాన్తస్థస్థితీ - ససానినఃపుమాన్ పు గాణపురుషఃకృష్ణః - చైన్ద్ర
 న్మళి సుపాలస్యోన్మనెనమరణేయదేహీవ చైనః సుఃశః సస్యచక్ర స్యైవ
 స్వస్త్వహరేన్ద్రాన్విత్కాయాంజనానాంభోచనస్యాపి - జాత్యైకవసం - నవా
 బీకప్ర కణికాభీ గానంశాన్త్రు బిండుభిశ్చో నితలింతుభిశ్చ ఆద్రాతాం
 సేకం సుభుజతం గ్రహ్మసామనోయిస్యతభో క్త ఇవెత్సు త్ప్ర త్తౌత్రుమ

నితస్య మగ్నతే రాయుషాసహసమాపితే సవగకర్తృ నిర్నితా
 వభృథాన్త సరసుపథాత్ప్రేన నశ్చపూ గ్వా నివితాన్తస్య ప్రమ
 తానినపునస్త్విత్ గాణమేవ గ్రాహి తాన్ సన్యాసుర్నివస్థితా
 ప్ర స్థాపితవంతంపారవంతేషానుజ్ఞాప్యచై ద్యనిధినోభవేను
 ఓశః సస్యైవస్వపురజనలోచనస్యా పిరవా స్రకణికాద్రు
 తామనుభవతుజ నా ఇవసనాగణఃపు మాన్పు రీంపురాను
 భూతకుశస్థ లీనామానాస్తతస్థే || ౨౦ || ప || అంధభూపతన
 యోపిబలౌఘై హాస్తి న పురసు వాప్యనిలతుః || సౌబలగి
 రసు సౌబలవంతం మర్వి చారరచ వాసుచ చ త్తే || ౨౧ || ప ||

స్మ నిశో నిత ఇతః శ్మఃపు రాకృష్టా వాసాత్పూర్వమనుభూతం సీక్ష్మతంపి
 శ్మ లీతినామయి స్తాన్యాంపురీః అధునా ద్వారకా నామానం ప్రతి - ప్రతస్థే
 ప్రస్థిత వాత్ - అనుభవతుమనా ఇ శతీపాతేభ్యుక్తప వాధః - పారవంతం
 పారవంతమితి క్తవీ శ్వాతఃపారాప వాస్యస. తితిపారవంతం పారమాత్ర
 శేషమిత్యథ యోగ్యధావ శేషణ శ్వాదు పెత్కుః || ౨౦ || అంధేతి || ౨
 సౌ అందభూపతనయోపిదుగ్ధోధనోపి - బలానాంచతురంగాణామోఘై
 బృహందైః - హస్తీనానిమితంహస్తీనంపురమవాప్య - విలక్షోధమరా
 జై శ్వగ్యందృష్టా విస్త్ర యాన్వి తస్సక-దుర్వి చారాణాం దు రాలోచనం

నాంరచనానుకరణేషుబలవంతంసమర్థం - సుబలస్యావశ్యంసాబలంశకు
నింత్రతి - గిరంవాచంవత్సమాణం - చచక్షేత్తావా - చప్రేక్షత
రిలిక్స్వాగతా||౨౦||అగ్నేరి|| హేమాతులమాత్మ భ్రాతఃశకున-హే
మసువణంఅగ్నేరవత్సంఽగ్నిశన్యమియాద్వాక్యఽతిహుః - జనాన్సశే
వఃతద్వాక్యంనమిధ్యానాన్వణం - యతఃకారణాత్-అభిప్రేక్షీ-ప్రేర
జభిరుపనీతంసమర్పితం - తేన్యః రత్నైనానీతమితివా - రోభి-
భాగ్నాజస్యనుభౌజసూయేఅనుగుతావృష్టం - తదనుష్ఠిత్య - హే
మ - స్వగ్యమాణుసదేవ - నుయేతయోజ్యం - మేనహచిత్తం - నస్తది
వంతాత్రిందివం||శ్లో|| అచతురేత్యాదినానిపానః - దహతి - చిత్తసంతా

అగ్నేరవత్సమితి హేమయద హురేతన్యధ్యానమాతులవిరో
ధినాభేనుభూతమ్తత్త్వగ్యమాణువఖిలక్షీపోపనీతంనక్తం
దివందహతిశ్చమిదంయతోమే || ౨౦ || వ || కల్పశ్రువం
పరిజహాససభాపలోకేమారదౌ పదీమణిభుఃస్థలితంయ
దుచ్చైః | తత్సాధుకాశమితిమివస్మహాస్యాంను
త్ప్రణవాయురయముక్తమణేషుగాస్తే || ౨౩ || వ ||

పంజనయతీత్యర్థః - తతోనమిధ్యేనియోజ్యం - అగ్రకారణగుణాహికా
ర్యగుణానారభంత్యతీత్యానానాన్వావైపుత్రసామాసీతిప్రతీత్వాప్ర
ప్రసిద్ధమానతాపకత్వప్రతిపాదకోస్తరవాక్యార్థసహేమోగ్నిశక్య
త్వసమర్థనాద్వాక్యార్థహేమకంకావ్యలింగంమనోవ్యభాదాహయో
జ్యైషభిత్తికాభేదాధ్యవసాయమూలాతిశయోక్త్యనుప్రాణితమితిత్వ
యోరంగంగీభావేనసంకరః || ౨౧ || వల్లదితి || కించ - సభాయాఃకుణి
మయసభాయాఃఅవలోకేదశ్శానిసమయే - మణిభువివజ్రమృత్తిమెస్థలితం
స్థలేజలంజలైస్థలమితి భ్రాంతం - మాంద్యప్రేక్షితిశేషః - దౌపదీవల్లజౌ
హాసతోభావృలంతౌకుచాయస్త్రితద్యథాతథా-ఉచ్చైఃపరిజహాసహా
సమకరోదితియతో-తత్పరిహాసంసాధుడిదితంజాతమభూదితి- న్వాన్వీ

యంన్నపాంపుప్రసన్నప్రతివత్సవేత్యైత్యం - అయం మహాప్రా
ణమయో వాయుః కృష్ణమణేచ్ఛునిగణనానా వాంత్సన్నాస్తై - ప
రై రవమానోమాః వాంశరతాదతీగ్య శభగభావః || ౨౩ || అథునేతి ||
అతో హవధునాసే నాభిశ్చయరంగాభిసారాతలభూప్రదేశం ధూన్వా
న. కంశయంత్యక - యుధియుద్ధ - తేషాం విరోధినాం దృగ్జాదీనాం - ని
భనం మరణం - విధాయకృత్వా - ఇమాంశుచంకోకం నిష్ఠా స్థియాం ని
తుంధ్యం - గృహ్మతేనాపూర్వాద్విద్యధేలిత - || ౨౪ || భృతీ || ఇత్యు
క్తప్రకారేణ నిగద్యతా - శ్రీ శ్యావ్యధేలజ్ఞామః పైపపనబ్యాతియోస్సంగ
మేనిమగ్నమేనందుర్యోధనం ఉత్తారయతుంతిరం ప్రా పయితు - లభిగ్న

అథునాయుధిసేనాభిసారాన్వాహోదరాతలమ్ విధాయని
భనం తేషాం గృహ్మతామిమాంశుచం || ౨౪ || గ || భృతీగ

ద్యశ్రీహవ్యధానవ్యోస్సంగమేనిమగ్నమేననుభగ్నకైతవ
బంధుః గాంధారపతిరుత్తారయతుమేవమత్తరమానస్త || ౨౫ ||

ప || జయ్యతాంకధముపైతితేజానోవస్సయదుగ్నిభయా
శ్వలాయితాః || కేవలంహరిముఖానసమతోవేగతోపిమరు

స్యప్రతిహతస్యకైవస్యాక్షవిద్యాయాః బంధుః - శత్రుశలత్యత్యథాశ
గాంధారస్యదేశవిశేషస్యవఃరాజాశతునిః - ఏవంకత్యమాణప్రకారేణ
ఉత్తరంప్రతివాక్యమేవఉత్తీర్యతేనేనైత్యుత్తరంప్లవమిన్లిప్తయాపకం
ఋగోరపీత్వ - అదస్త్యహితవా - దదాతేరాజ్పూర్వాత్కరరిల
త - నిష్టాన్లిప్తపరంపరిణయాపకం || ౨౬ || జయ్యతామితి || హేవస్సదుర్యో
ధన - తత్త్వయోశ్యథాః అజానః జేతుంశక్యోజయ్యతస్యభావస్తత్తాం - క
ధముపైతి - మోపైత్యేవైత్యథాః - కుతాయస్యాజానస్యయుగ్నిభయా
త్వలాయితాః ఖండవదాహసమయత్తిభావః - హరిముఖాః ఇంద్రాద
యస్సరాః నామతః కేవలంనామైవమరుతః నాభవ - కింతువేగతః పలా
యనవేగాదపిమరుతః వాయవాలభవ || ౨౭ || మరుద్వైదేనమీరణత్తివిశ్వః

సోఽబు-సత్తతియోజ్యం - ఉత్తర వాక్యాధా మోశుకంకావ్యతింగం || రధోద్వ
తా || ౨౬ || ఆపిచెట్టుత్తరేణాన్వయః || తమిరి || అపిచకించప్ర కోపా
తద్ధృతాభీమాభయంకరాచగదాఅంకశ్చిహ్నాయస్య తాద్యశోదామూర్య
స్యశభోక్తంతంభీడుంవీక్షితుం-అత్ర జగణిలోకే-కేవాశక్తుయఃసమభాః
నకేషశక్తుయః - కుతః - యస్యభీమస్యఆహ వెయుక్తేపైకై కన్యైవముష్టి
హతయోముష్ట్యాపూతాయ-బకోసురఃబృహద్రస్థభూజా-రాసంధఃహిడిం
బోసురశ్చతేత్రయఃఅలంసర్యాస్తానభవంతిష్ట-అత్రాసిపూర్వవల్లాన్య
లింగం|| రాఖ్యామి|| తాభ్యాంభీమాన్జనాభ్యాముపాస్యమానస్యపాశ్వర్య
దురేవ్యమానస్యస్వయంరజనస్తనుబుద్ధ్యనః సుమఖగ్రస్య-వ్యాపాదే బ్ర

తోభవశురాః || ౨౬ || ఆపిచ || ప || తంపీతితుంజగతిశ
క్షుయురత్రకేవాభీమంప్రకోపభృతిభీమగదాంకబాహుష్మ
ఎకైకముష్టిహతయోస్తభవంతినాభయస్యా హవేబకబృ
హద్రధిభూహిడింబాః || ౨౭ || ప || తాభ్యాంముపాస్య
మానస్యతపసస్తనుజన్తనః | వ్యాపాదేపిప్రసక్తిః కావిశేష
తాదృశాంరణే || ౨౮ || గ || తథాప్యహంతుతవచతేషాం
పరస్మ రంవిభవేషరిషణనపదాధిరోహిణి - క్షణాదక్షును

హుచింతనఎవప్రసక్తికా-నాస్తీత్యధాః-విశేషాత్తత్రాపి-తానివపశ్యంతీ
తితాదృశాంలౌకైకవీరాణాంసంబంధినిరణేప్రసక్తికా-మూరతోపాస్తైత్య
ధాః - ఉభయత్రాస్తాకమితిశేషః - అత్రయుధిష్ఠి రెవిశేషణద్వయస్య
బోకై కాజయ్యత్వాభిప్రా యగర్భతాత్పరికరాలంకారః - ఎవం ద్రో
హుచింతనమూత్రస్యోష్యసంభవోక్త్యరణేప్రసక్త్యభావస్య కైముత్తిక
న్యాయసిద్ధత్వరథాపశ్యలంకారశ్చ - ద్వయోన్తీలతండులన్యా మేన
మశనాత్సంస్కప్తిః || ౨౮ || తథాపీతి | తథాపితేషామజయ్య త్వేపి - తే
షాంయుధిష్ఠిరాదీనాంవిభవేభాగ్యే తవచిభవేచ - పరస్మ రంపరిషణనం
మూతపణఃకస్యపదంస్థానంఅధిరోహతీత్యధిరోహిణిసతి - పణత్వేననిధి

ప్రైసశీరియాల్ - అహంతు - జగత్సర్వస్య సామాన్య తాంసాధారణ్య
 ముఖ్యముగాఁగలసకాశా - అనన్య వామాన్య నైస్యధాః - అక్షవిద్యా
 యాపంప్రకాశేనశీ కౌనైపుణ్యైర - తందహాగాజయరాజయ ఏకమం
 తూర్యః కాజగూగళాశస్త్రి - క్షణాత్సంచారయియ్యమి - ద్యూతైరస
 ర్వమసాదియ్యమిన్యధాః | ౨౯ || విశ్లేషితి | విత్తైస్సస్వేహృతేనతి -
 ద్యూతైరైవైశాః - ఆనంతరందరి ప్రాప్తపాడవాం - బంధుభిర్దాతృపు
 త్రాగిభిః - స్వయంవిస్మయే స్మృతః - శుచాధనస్వజనత్యాగజన్యనశో
 కైర - వినాశంనాయాముః - గచ్ఛేముః - అథవాలజ్జయావిదేశంపరదే

నాశనీకగత్యానాన్యతానుక్షుప్రదామనతంపరాజయ
 ముటూపధేసంచారియియ్యమి || ౨౯ || ప || విత్తైహృ
 తైరతి ప్రాప్తై విస్మయే బంధుభిర్విముక్త | వినాశంనాశ
 కాంకూరియి దేశంనాథలజ్జయా || ౩౦ || ప || త్వంతత
 మ్మమఖమాత్మకతయై తైస్సదరైస్సదృశసంఖ్య కాస్సనాః
 నీర కాశీనారినీలమేఖలాంవిష్పవత్సననుభుజిత్వమేదిమ్ ||

౩౦ || ౧ || ఇథంకారంరహసిత్విత్తైతవదుతధ్వై - కాపు

శంనాయాః | యే || పరిగ్లా నెమానెమరణమథవాహరగమనమిన్య
 క్తిత్వాదితిభావః - ఆప్రవినాశవిదేశయోరకదాగంతుమశక్యత్వాద్విక
 ల్పలంకారః | యే || విరోధేతుల్య బలయోవికల్పాలంకృతిర్వతేలక్షణా
 త్ || ౩౧ || త్వమితి || తతఃపాడవానాముక్తియాన్యతరప్రాప్త్య
 నంబం - విష్పవత్సనం - నీర కాశీపుముక్తివహరినీలమేఖలాం ద్రనీలమ
 యి కాశీనారినీలమేదిమ్ - మేదిసింఖామమాత్మనాసంయుతైస్సదరైరను
 జైల్పసృజయ్యసంఖ్యాతత్వాత్కితాయాసాంతాస్సదృశసంఖ్య కాః - స
 మానశంసవస్సగతా - తైశ్చకంకప్రత్యయః - అహంతుతరస్యామితివై
 కిన్వికోహృత్సంసంపన్న నిశ్చయప్రకం - అనుభుజ్జిత్వ పాలయ - భు
 జ్జేనాధ్యభిః - భాత్ - రథోద్ధతా || ౩౧ || ఇథమితి || రహసి-ఇత్థంకార

ముక్తప్రకారం - ఆలోచనాత్మకస్వభావం - అన్యధేంద్రాంగధం ప్రయోగశ్చేదిత్యిథి ముపపదాత్క రోతేనామి - కల్పితే - శకుఃకుర్యో దనాభ్యామితీతేషః - కీతవస్య భావః కైతవంతస్య నైవదుతధ్యేకు మా గే - * |
 ధూతోక్షా దేవీకిశవశ్చిక్ష్మకరః - తావుభాశకునిందుర్యో దననుపిలనుభావితునునుస్సత్యవేగే గుఱు - దివ్యజ్ఞానమయంవతుస్సత్యతేన రాభ్యాం దుష్టభావంగులై న్యోధకః - అన్యధేనరసుంధరాధిపతినాన్యతరా ప్రేక్షణనవాయా - గుఱు - భావనిత్తితా యాంమణిమయా - మ - టపికాయాంసభాయాం ప్రవేశోన్మనస్య వ్యాజాన్ వ్యాజంకృత్వా - అన్యజ్ఞోపమచమి - ఆహూతః సానుజగద్గజః యుక్తిన్యః - కురుప్రతనంహస్తేనపురంధ్రపెత్త - బంధుతియాబంధుసమూహేన - ప్రత్యుద్గమ్య మానః - క్రియమాణప్రత్య

భావవ్యసూధా వితుంకిన్యవతుసా తేనాంధేనవసుంధరాధిపతినా - నవమణిమంటపికా ప్రవేశోత్తవవ్యాజాదాహూతస్సానుజోధగ్గజః - కురుప్రతనంహస్తేనపురంధ్రపెత్త - అన్యజ్ఞోపమచమి - ఆహూతః సానుజగద్గజః యుక్తిన్యః - కురుప్రతనంహస్తేనపురంధ్రపెత్త - బంధుతియాబంధుసమూహేన - ప్రత్యుద్గమ్య మానః - క్రియమాణప్రత్య

జ్ఞానస్సక - మస్తరంతరియమశక్యం - భావినిద్యాతేపరాజయేనభవిష్యతివనవాసే - ఏకైకంవషణంసంవశ్వరం - ఏకైకేనప్రణిపాతేనయత్నుజ్యంతేన - సుప్రతరంకరిష్యకర్తుమిచ్ఛన్తి - వెత్త్యక్ష్మాతా - పితృవ్యం పితృభ్రాతరంవృశరాప్రి - పాదయోః - ద్వాదశకృత్సాద్వాదశవారం - ప్రాంసీన్ ప్రణకదా - ప్రపూర్వా న్నమతేకర్తరిలుక్ || ౩౨ || అవభృతతి || అన - పాదుప్రతస్యసతాద్రవప్యపి - నూననైస్ప్రశ్యగై రవభృతస్య గాజమూహావభృతస్మా నస్యసంబంధిధిరంబుకజైరివస్థితై జాలకేనామకేతభూషణేమాక్తై రధిగతాంసుగతాంస్వస్య కి

ఓం నమః శ్రీభాగవతే || ౩౫ || దిగ్విజయః || తతఃసాం ద్రైస్సంతమనైస్తే
 మోఖిః-దిశానామస్తానాం పవిత్రానాం తస్య స్య భాగానాం చ చత్వరైః ప్రాం
 గణైః - దిగ్భైః ప్రైశతః - రక్షాసూక్ష్మైః శ్రీజాః - దృశ్యం శ్రీహృదయం - రా
 జ్జాతులంఘితరాష్ట్రపాద్యుత్తమం - సమారుక్షకప్రాప్త్యుత్తమం - రుషేష
 కర్తరితి క్ - ఉపమాంకారః || ౩౬ || సమజావళిః || తతః ప్రాంత
 లోశ్చంద్రస్య భానవశిరఃకాః - ప్రధానైలాదునయాత్ - మహంతీతి
 లోహిణిః సన్యాదాదిగూతాస్సంకః - తంత్రణంపిన్వనే వర్షిణ్యభ్యుదయః
 అత్యంతసంయోగేన్వితయా - ఓ. సహజావళిః ప్రజాభ్యుదయస్య సయన
 యోః - వత్సకేన చారాయేత్యధః - మనుష్యాంశ్చంద్రంబదిర్యేసాం తేదే

మహాసారవణానివేతే || ౩౫ || ప || దిగ్విజయః సాం
 ద్రైదిశాపదిశచత్వరైః || సర్వాః ప్రజాస్తదా రాజ్జాన
 మారుక్షకదృశాతులామ్ || ౩౬ || ప || మనజావళిరయ
 నవత్సకేనైపునర్తనువాదిదేవమమభావగోచరాః కుభో
 విభేజరమృతం సభానవఃకుణమేవతం ప్రగమశైలం హ
 ణః || ౩౭ || ప || ఆధోపకార్యావధిశ్చ తస్య సందర్శనా
 యానిశమావతద్భిః || ఆశేషపారైరతిబాల్యమత్రైరశేషికిం

వాః || ద్రాగ్నాదయః తేహం మమభావస్యస్వీయత్వస్య గోచరాని
 వయాః కకుభః దిశః పునర్విభేజాః ఇయమైంద్రియమాగ్నేయూత్యా దినావి
 భాగమర్పన్తి త్యధః పూర్వంతమోభిస్తాసామేకీభూతత్వాదితభావః -
 మంజుభాషిణీ || ౩౮ || అథైతః || అధవంద్రోదయానంతరం - ఉపకార్యా మధితి
 స్థతః ఉపవేశకాలాయాం వర్తమానస్యైత్యధః || * || అధిశేషస్తా
 సాంకర్ష్యే ద్వితియా అప్యధర్మరాజస్య సుదర్శనాయాని నీలంబదిరతం
 యథాతథా అపతద్భిః ఆగచ్ఛద్భిః అత్యంతం బాల్యమత్రైస్సభిః - ఆశేషే
 పారైరేవకిందితైశ్చైత - కతిభిరితియావత్ - అశేషశిష్టం - తయారజ

న్యారాత్యాశానాశేషే - తెహంబహుత్వాదస్యాశ్చ పరిమితత్వాదితిభావః
 కించిదితీవదపీత్యధః - గాత్రానపియోజ్యం - ఉభయత్ర అవ్యయాదా
 ప్సునభివ్యసీమా యాల్పక - అప్రాభయత్ర పాస్తస్య శేషీభవనస్యపా
 రమా శ్రేణియనునాత్పరిసంఖ్యలంకారః || ౩౮ || ధర్మజన్మేతి || తతఃస
 భాతేదన్తాద్య మాజ్ఞాన్యయస్య సయధిష్ఠిరః - అహర్దుభేప్రాతరుచితంక
 ర్తవ్యంకర్తవ్యసంధ్యావందనాది - యక్ష్మిష్వా - పాతరక్షవేదిభిః
 ద్యూతవిద్యా కుశలైర్భూమైః రాజభిశ్చ భాసురాం - సభాంధ్యుతశా
 లాం - ఆగ్రాప్రవాణ - పారైర్భూత్వైరక్షవేభిశ్చ తివాయోజనా ||
 అక్షుదేవిభిరితిపాతేత్తైః పాశకైర్దేవ్యంత్రీడుంత్యై త్తదేవిభిరుర్నికై

చిన్మతయారజన్యా || ౩౮ || ప || ధర్మజన్మ సతకర్మనిర్మా
 యాహన్దుభౌచితమ్ || సభాంసభాసుగాంహనైర్భూమై
 శ్చాపాక్షవేదిభిః || ౩౯ || గ || ఉత్ర చిన్మయమాణేవ
 నల్పచతురిమజల్పా కేమసభా శిల్పేషుశ్చలవహిల్పయతః
 ప్రజ్ఞాదృశంనికషామూర్తే తృణీయగుణైవదివష్యసభాసీల
 ద్దౌవదాననేషీదతాముష్య కురుకులప్రదీపప్రతీపంనివి
 శమానః - శకునిః - స్థానాద్భుతశయితుంసాత్మాశ్చ త
 సన్నిధిరిక్తమధ్య మవణాయాతదీయాశ్శిఖ్యా యానాచ్యో
 గ్రహవిశేషశ్చ చాసంగి కేనపధాదురొదరిహరేవ తార

వయోజనాయన్తు చాపాక్షుదీక్షిభిరితిపారేతవృత్త్యాచావయాపాక్షమాలా
 విహారిభిరితిన్వసించావ్యాఖ్యానంప్రకృత సంగతైర్నైర్నైర్వాశాస్యం -
 ౩౯ || తత్రైతి || తత్ర సభాయానునల్పానానుహతాంచతుర్నిహం చా
 తుర్యాశాంజల్పాకేషుప్రఖ్యాతకేషు - తన్నిధానేష్యసియావత్ ||*|| స్యా
 జ్జల్పకస్తువాచాలభివ్యమరః అతపవచిత్రియమాణేష్వశ్చర్యకరేషు ||*||
 సమోవరివస్త్రిత్రజఃకృజితికృజంతాల్లటశ్శానచ్ఛక్యచిచేతిత్వం సభాయా
 మాస్థానమంటపస్యశిల్పేషునిర్మాణవిశేషేషు - దృశంకల్పయతః - ప్రసార
 యతఃతాతానిశిల్పచాతుర్యాణివశ్యతథ్యధః - ప్రజ్ఞాదృశంనికషాదృత

రాష్ట్రస్య సమిపే || అభిరతః పరితగ్ధాన్వాది నాన్వాదీయా - మూర్తేశ్వరీరఘా
 నీశ్వరీయే గుణతః సుసీగ్ధ తగ్ధాన్వై త్మై త్మై - వివిషన్య వభన్యతాద్రస్య
 యాః సీలగృహదః సీలరే - తత్తత్తయే ఆసనకేపీరే - పీరక ఉపవేశః - అ
 ముహ్యమయకల ప్రదీపస్య ధన్యగావ - ప్రకీపన భిషాం ప్రకీపనాం
 చ సుకాకదానిశకూన - తనవికక ప్రకీపన - సో వాదై స్సగ్ధతే భం
 శయితున్వావ ముంసా చోస్తూరీశూన్యాశనస్సేస్స హపృత్తిత్వంయే
 నపః - రిన్దూనక - ద్దూపంకం కారీయపాత్యం యా - తదియయా
 శకుశిశ్చ పంబసి - పృథ్వియాయానామాకు కారశూన్యే చశనిరినంజ్ఞాశజ్జే
 నేతియావత్ - వాచ్యః ప్రకీపన్యః గ్రహవిశేషశ్చ నైశ్చర్యసన్నితగ్ధవేత్త
 త్మై త్మై - కువి. దుర్వోధనమామలః - స్తాసగ్ధి కేనపథాతత్తత్త స్తావపా
 రంపర్యేణ - దురోదరవిహారేయ్యా తక్రీ డాయాం - అవతారంప్ర వెశంతి

మవిరమభిరోచయామాస || రం || ప || అధసదసిమహ
 త్యామాజ్ఞ యాచానియత్కాను న తిగపిమున్యూన్యూత
 మార్గేప్రవృత్తిమృదువహుజనపదేమప్రాప్తునత్సర్వహత్వం
 సపదిమబలసూనుధగర్వసూనురేజిగ్యై || రం || ప || ప

విరంస్వరం అభిరోచయామాస - తదభిరూపంజరయామానేత్యర్థః || రం
 అథేతి || అథ అనంతరం - సుహత్యాం సదసిసభా యాం || * || స్త్రీనపుంస
 క మోగుదగ్ధస్యనుశాసనాత్సదగ్ధస్య స్త్రీన్వం - అసౌసులబలసూనుశ్చ
 మః - శోభనాకర్తవ్యాకర్తవ్యకావిదామతేర్బాధ్విర్యస్యతథోక్తసపి - ని
 యత్యాంనైవస్య అజ్ఞయాగత్యా - విముహ్యమాభ్యుప్రాప్త్య - గూర్తమా
 రైదురోదరిహారేప్రవృత్తిం - ధర్మసూనుం యాధిష్ఠీరం - బహువిజరపజే
 మనానాదేశేషుగ్ధహత్వంపథత్వంప్రాప్తువత్సర్వహత్వం శిష్టిగ్యర్థః సపది
 ద్రుతం - విజిగ్యేజితవాజయతేక రర్తిలిప్త - సక ిటోజ్జరితికుర్వం - య
 ద్వా - ధర్మసూనుం విమోహ్యేతిపాతమాశ్రిత్యయోజ్యంతిప్రజప వానా
 మేవకర్తృత్వం - దులంఘ్యునైవగనిరితభావః - మాలినీ || రం || ప || నైతి ||

సింహానాదంచక్రై - ధౌపచచ్చంససికం || ౪౩ || తత్రాంతరభివ్యుత్తరేణా
 న్స్వయః - ఘటితే || తత్ర శస్త్రీన్నతరేయధిష్ఠిరవగ్వస్వజయగాతే - బహవా
 నాంపతీనాంవధూటీభాద్యా - ద్రుప్తజాద్రావదీ - నఃఅస్మాకంఘ్నఃచెటిజల
 కుంభా - గుహాసీఅభూత్ - మఠీచెటీనామేవబహువతకత్వాన్న్యధో క్లం
 వగోకేయచచ్చం - తాం ద్రావదీం - అత్రపతిపదివతత్సభాయాం - ఆనయ
 ప్రాయః - తిష్యక్తప్రకాశాంఅగ్రజప్యదుర్యోధనస్యగిరంవాక్స్యంహరక్
 గ్మహ్నా - తదాజ్ఞాంహహ్నితియాపత్ - అతవే - అవనభూమిమవతీణాః
 వ్రాజ్ఞః - సోయోత్ప్రత్యక్షః - యమభివస్థితః - సుబలతనయాయాః గాం
 ధార్యానునుమన్వతీయవపదైష్టీయీకఃకుశ్యాననః - తీయాదికన్

గాంధారపతిజగజహసాత్ ||౪౩|| తత్రంతరే || ప||

ఘటిచేటి నొఘాద్దు హుపతివధూటి మ్ర పదజావ రాకీ తా
మ త్రానయివరిపదీత్మగ్రజగిగమ్ || హరణదై తియీక
మ్మబుతనయానూనువాజ వాత్స ముత్తస్థాసాత్రద వనిమ
వతీగోయ మభవ || రర || ప ద్మస్త్వ భియానదసిధావన
మావరంత్యాకై శ్యేవకారసక గాంసభిమాన తాంగ్యః ||

వత్సోరు హేమచమహీపపుత్రంధ్రనగాఢనాసాగ్రసీమ్నిసు

[illegible]

దులఁఁఘ్యుకాదైవస్యోత్పత్తిర్వాదిభావః || ౮౫ || తత్రేతి || తత్ర స
భాయాం - దుష్టామేధాబుద్ధిర్గతభోక్తః గర్భభావః || ౮౬ || నిష్కలసి
చృజామేధయానిన్యః - సమత్వాత్ - ౮౭ - స్వభావజ్ఞానాత్ -
స్థిమరాణితుమరితాని - స్వేచ్ఛస్థిమరాణితుమరితాని - స్వభావజ్ఞానాత్ -
జాలకస్యము - ఫలానిధారణంశాత్ - ౮౮ - తత్రేతివాచాత్ -
కరతలైర్నిష్పీడనాత్ గర్భభావః - కాళిమన్తః - ౮౯ - నిష్కలసి -
నిభాతానిహంత్రాణితుమరితాని - స్వభావజ్ఞానాత్ - ౯౦ - తద్యత్ గర్భభా
వస్యతన్మయస్యైత్యేకత్వేషికం - వేదాంతస్య రసయుగం - రందధాతాం
అశ్రుభిన్విహవషణం త్యాగి - తస్మాత్ - ద్రావణ్యః - పాశేనైత్యేకత్వేనైతి

ధిమత్సనదీపతాజ్యః || ౮౫ || ౮౬ || తత్ర సమర్థేధాబ
లవదాకర్షణోద్భిదుగాణి స్వేచ్ఛస్థిమరాణితుమరితాని -
ముక్తాఫలాధారి - స్వాత్మైక్యం - ౮౭ - స్వభావజ్ఞానాత్ -
నిష్కలసి - ౮౮ - కాళిమన్తా - రామివనిభావతు - ౮౯ - నిష్కలసి -
ల్య - రసయుగం - తస్మాత్ - తస్మాత్ - పాశేనైతి -
లక్ష్మీనివాసస్ఫటికపా - కారమివదుకూలమప్యహర్తుం -
వర్తత || ౮౬ || ప || తాదృత్యైసముపస్థితేపరిభవేసభ్య

వాసః - గృహంతస్యస్ఫటికమయం - కారమివస్థితం - దుకూలంధవళాం
శుకం - అహర్తుమాక్రమ్యం - వర్తతేవక్రాంతవాక్ - ఉత్పేక్షా
యసంస్పృహః || ౮౬ || తాదృత్యైతి || సాద్రావదీ - తాదృత్యైతధావిభివరి
భవేతవమానం - ముపస్థితే - ప్రాప్తేనతి - సభ్యేషాభీష్టాదిమసభాజనేషువా
చం - మేషుమోష్టింభవత్సుసం - ధర్మసాత్త్వస్యవిధానశాశత్యైతి
భావః - స్వదయతేషుయధిష్టిరాదిమవిధేదేవస్య బలంబలఁఁఘ్యుమ
హిహానిలధ్యాయత్సువింతియత్సుసత్సు || ౯౦ || స్యాచ్చింత్యైతిరా
ధ్యానవిశ్లేషః - అస్యేషాదాసీనేషుచతత్రేషుసత్సు - యదుపతింశ్రీకృ
ష్ణం - తిమితాం - ముఖివతాంగతివరాయణం - నిచ్చిత్వ - సీవ్యాం - వస్త్ర

గ్రంథాకరౌగావపిమర్వతీక రాభ్యాం.నీవీంసంగృహంతీసతీర, ౨౯ : ఇహ
 స్తేన్న ఎమానిసమయే. హహరేమాం గ్రాయస్సంతు హాభా.భద్ర. ఇహ్య
 క్తి ప్రకారం-తదాహవృత్తై గళితకతం మథాభధా-చక్ర. చరురౌ-వ-శా
 వూలపి శ్రీడితం || ౪౭ || తస్మాత్తస్మాత్తస్మాత్ శ్రీకృష్ణశతరణ ప్రపన్నా యాత
 న్నావ్యైద్రౌపద్యానితంబాత్ - కలసా శ్రీకృష్ణస్య కారుణ్య మేవపయఃప
 యోనిఃశ్రీరాభ్యంతస్య - కల్లోలానాంనుహతరంగాణాంమా లాప జీరివస్థ
 తేత్య శ్రీమతా - దుకూలానాంమౌనువ స్త్రాణాంవజ్రీస్స హసానత్వ రతి

హవాచంయమేచ్ఛాగ్యానుత్పః ధేబలంస్వదయితే వ్య
 స్థే వ్య శక్తేవ్యపి | నిర్వికాతి-నుతాంగతయిదువతింశీ
 వ్యాంకరౌగుర్వతీసాచక్రంతదోవృత్తైరిహహరే వ్రాయ
 స్వహమామితి || ౪౭ || తస్మాత్తస్మాత్తస్మాత్ శ్రీకృష్ణశతరణ ప్రపన్నా యాత
 న్నావ్యైద్రౌపద్యానితంబాత్ సాత శ్రీతే | కలసారికారుణ్య
 పయఃపయో ధేఃకల్లోలనా లేపదుకూలప జః || ౪౮ || ప||
 హృతేహృతేవాససహృదూపం వ సోంతరణ్యద్వృష్టధేవ
 రాంగ్యాః | నరస్య తేనై వనకస్యతత్ర చిత్తస్య నా వ్యాజవి

హరిస్తరణక్షణపవెనియావత్ ఆరిరాసీత్ ప్రాదుర్బాభూవ - ప్రసన్నై
 భగవతికిందులకభమితిభావః - ఇంద్రసజ్జా, ****
 రం || హృతే || యద్యస్తాద్వరాంగ్యాః ద్రౌ పద్యాఃవాససహృదౌ వృత్తై
 కస్త్యికాహృతేహృతేసతి - వీహ్నయాంగిద్విభావః - హృద్యరూపంవాసోం
 తరహస్యద్వాసః - వప్య ధేఆదిబాభూవ - తేనకాతనైస్తత్య పహారంవ
 ప్రాంతరావిభావరూపేణ-చిత్తపూరితత్వర్యరసప్రవాహః - తత్ర
 సభాయాం - కగ్యసరస్యసంబంధినిశ్చిన్తిస్య - నావాతార్యఃనావ్యఃతిగా
 భః - నాజనినాభూత్ - సర్వస్యాప్యజన్యవ-సర్వేవృత్త్యాత్మ ర్యానితా

బహుపురిత్యక్తః || ౪౯ || అద్యశ్యస్యైతి || అద్యశ్యశ్యనిసగతస్సాత్మ్యేణ
 ద్రష్టుమయోగ్యస్య - అపహరేవ స్త్రాణావపకమణసశ్యపి - వధితా
 నిహరికమయోగ్యః భూతానిఅనేకాని వాసాంసియస్యతస్మాత్ - తస్మా
 ద్వాసాం - శ్యస్య - ఉభయధానిసగాద్య శ్యత్వేనఅనేకవాసోవధా
 నేనచద్విదాపి - అబర ప్రాయశాతకాశసామ్య ముబరాణాంవస్త్రా
 ణాం ప్రాయోబాహుశ్యంయస్మిత్తస్యభావస్త్రాజహువస్త్రవత్త్వం
 చేత్యక్తః - ఆసీత్ || ౫౦ || అంబరంవ్యోమ్ననానసి - ప్రాయోవయసిబా
 హుశ్యేసాశ్యేనిరశనప్రశ్నశ్యమరవిప్విప్రకాశౌ - సతాంమానభంగా

చిత్రపూరః || ౪౯ || ప || అద్యశ్యస్య పహరేపివధితా
 నేకవాసస్య | అంబరప్రాయశాతకాశసామ్య సోబయభా
 వ్యభూత్ || ౫౦ || చెలానికమతాచిరమంధమానుస్తస్యమన
 గ్నంకరణస్సనాభూత్ || శ్రమాన్భులి త్వాదరణౌపహత్య

యమరాశ్చభిశ్చింతితం దైవేనభజ్య తత్తత్త్యక్తజడమేనసాక్షి-యత్ ద్రావ
 దీమధ్యనిదృతుణాదుశ్శాసనేనకృతం ద్రావద్యావస్త్రావహరణౌదైవే
 నభగ్నుమితి - తస్యేతిమధ్యవిశేషణత్వేనపాతాంతరంవ్యర్థవిశేషణత్వే
 నోపేక్ష్యం - అతాద్యశ్యత్వవస్త్రప్రాచుర్యయోగ్యశేషణత్యా
 అంబరప్రాయశ్యంప్రతిహేతుత్వాత్పదార్థహేతుకంకావ్యలింగం - అ
 స్యైవస్త్రాకాశయోబాహుశ్యసామ్యయోగ్యభేదపల్లెనవిత్తికయా
 భేదాభ్యసాయావతిశయోక్తిభేదద్వయేనసంస్పృష్టిః || ౫౦ || చెలానీతి ||
 సఃఅంధమానుఃదుశ్శాసన్య - చెలానిద్రావద్యావస్త్రాణివిరంకషణ
 సుతస్యాః ద్రావద్యాఃనగ్నంకరణవివస్త్రత్వకారీ-నాభూత్ - కింతుశ్ర
 మాద్వస్త్రావకషణజన్యాత్ - స్థలిత్వాసంతుభ్య - ధరణౌభువిప
 త్కత్స - జనప్రజానాంజనసంఘానాందంతానామావరైఃపశ్యరైః -
 నగ్నంకరణౌగూత్ - తంవీత్యవతితంవివృతదంశపక్షిజహుజానాత్తి
 త్యక్తః - అత్రద్రావదీజనదంతావళ్యోప్రసక్తస్యనగ్నీకరణస్య జన

దంతావల్వోమేవనియసనాత్మరిసంఖ్యాబంకాః || ౫౦ || అథేతి || అథ-
తథాభూతేనతదృశేన || శ్లో || భూతంపిశాచేపాదృశ్యేపీతివిశ్నః-పరుషేణ
క్రూరేణయోషాంః ద్రావద్యాః అభిషంగేణసరాభవేనయోరోషః తేన
కలుషేణవికృతచిత్రైః-పుషదశ్వాద్వామోజానుజన్తయస్యతేనభీమే
న-పరిషదీనభాయాం-భీషణంభయంకరంయదాశధా - ఏ - యశ్చనూ
ణస్త్రకారేణ - బభాషే ప్రసిజ్ఞాతమిశ్యకః - భాషతేభావేలిత్ శ్లో ||
పుషదశ్వోగంధవహః - జనుజానజన్తానీశ్యభయత్రావ్యనుగః || ౫౧ ||
ఉరసీతి || సమితోసభాయాం - మృగాత్యైః ద్రావద్యాః - ఉరసీవక్షసి -
స్థలతే - తతే యుభ్యచ్చ - ఉష్ణలంసంతాపాతిరేకాదత్యుష్ణం - ఇదమస్త్రం

దంతావ ల్విరవజనప్రజానాం || ౫౦ || X || అథతథాభూ
తవగుషయోషాభిషంగరోషకలుషేణపుషదశ్వ జనుషావ
రిషదీభీషణమేవంబభాషే || ౫౧ || వ || ఉరసీస్థలనూష్ణలం
మృగాత్యైస్సమితావస్త్రమిదంయథామామత్యైః || ౫౨ || షతః
కచకషిణోవ్యముష్యా రసనోనాను భవేయమేవమేవ
౫౩ || కించ || X || సరసీవచలక్క-బంధబంధురే - సమరాజి
రేతామరసచ్చదానివశతషపివిమతానెతా హేమంతశ్చ

అస్త్రం - అహం - అట్టైలోచనేన - యథాఅన్వభవంఅవశ్యం - ఏనమేవ
అముష్యాః ద్రావద్యాః కచకషిణః ద్విషతః దుశ్శాసనస్యాపి - ఉరసీష్ట
లక్ ఉష్ణలంఅస్త్రం శోణేశంరసనోజిహ్వాయానుభవేయంపివేయమిశ్య
కః - అస్త్రకృతలక్ష్మణశ్లేషః - జేవచ్చదసికం. * * * * * || ౫౩ ||
కించేతి || కించ - చలద్భిః సృత్యద్భిః కబ్ధధేనిశ్శేషకలైబ్రైః జన్తైశ్చ
బంధురేవిషమేసరసీవసమరాజిరేయిద్ధాంగణే - విమతా విరోధినశ్చ
తంపతాదుర్యోధనాదీ - తామరసస్యవత్తస్యభద్రాదలౌనీవ - అ -
హేమంతః ఋతురివ - ధార్తరాష్ట్ర ఇతిశబ్దః నామపదంశేషః ఆవశిష్టః స
సౌమ్యతా - మహత్యాగదయాఆవత్తినూపదం - అన్యత్రమహతాగదేన

తోఁగెఱిమహిమహాపేణావశ్యించ - గమయియ్యమి వ్రావతియ్యమి - ఇతిబభా
 షతిఃపూర్వేణసంబంధః*॥ ధార్తరాష్ట్రసితేహంసచ్చరాష్ట్రసుతేపి
 శగదో భావరిఃప్రస్థాస్సౌనానయోచాయుధేదే త్యభయత్రవిశ్వః - అ
 వేకవేనుమనమాన్తిచ్చవిశేషశాచ ॥ ౫౪ ॥ తత్రేతి ॥ తత్రశస్తిన్నైనస
 హయో . సుత్రాహ్నికంవ్రస్య పుత్రజు-నోపి - ఏవంవక్ష్యమామప్రకా
 రేణ . ప్రజజ్ఞేప్రజ్ఞాతవాః - ప్రతిపూర్వాజ్ఞానాతేకద్వీలిఖ్ ౫౫॥
 ఉత్సేకాదిః ॥ అశాశాధాసూనుఃకణః - అమునాగాంధారపుశ్రీభువా
 ముర్యోవనెనసం - సదసిగ్రావ్యంఅసభ్యః వాశ్యంబ్రువోత్సేక - కృ
 తాఃపాస్త్రావ్యాశాతాఃశబ్దవిశేషాయస్త్యంతస్తహ-యద్యస్తాజ్ఞవహహ

బాహంధాత - గాష్ట్రశబ్దశేషాంకుహగవాన్వింగమయి
 మ్యమీ ॥ ౫౪ ॥ ౫ ॥ తత్రసుత్రాహ్నికం పుత్రజు-నోపివం
 ప్రతిజజ్ఞే ॥ ౫౫ ॥ ౪ ॥ ఉత్సేకాశస్త్రతకస్తాశ-మునా
 గాంధారపుశ్రీభువారాధాసూనురసాజహాసనససి గ్రా
 వ్యంబ్రువోయత్తతః ॥ యస్యాంజాగ్నసిదేహివోభ్యుదిత
 తానైవాభినిముక్తశాస్త్రాతాంద్వైఅపిగాండివోమనుషు
 తానిగ్రామముం నైవ్యతి ॥ ౫౬ ॥ గ్రక్వంతయోస్తాద్యశేన

జపిస్త - తతఃకారణాత్ - యస్యాంజద్రాయా - దేహానః - జలతోః - జా
 తుకదావిసి - అభ్యుదితతాసూర్యోదయః - అభినిముక్తశాశదస్త్రమయ
 త్వ - ద్వైఅపి-నైవవ్యాతాంపునయః ధ్వన్యహితయోః ప్రసక్తిరీతిభావః -
 తానిగ్రాండిభూ . అన్యవివికాహానత్ - అమునాగాధాసూనుం - మను
 గాండివస్తు - నెవ్యతిగమయిష్య - సప్రతిజజ్ఞేతిపూరాగసంబంధః*॥
 సుప్తేయస్త్రిస్తప్తమేతిసుప్తేయస్త్రిస్తదేవత - అగమనాభినిముక్త
 భ్యుదితశ్చయథాక్రమమిత్యుచరిః - అస్త్రకణ-నిధంపుతాశ్రవభాగ్యత
 రేణకథనాత్పర్యాయోక్త్యలంకారః॥ శిశువ్యాపారోక్త్యుగవ్యస్సవహో
 భంగ్యంతరేణయదితిలక్షణాత్ - శాదూకలపక్రీడిత ॥ ౫౬ ॥ కృతి ॥ ఇ

త్యక్తప్రకారేణ - తయోభీమాజ్ఞానయోః తాదృశేనగదావిదేనవీర
వాదేనప్రజ్ఞావాక్యేన - అయి ద్రావది-ఇహమహుస్కీనిసుఖంయథాతథా
అస్వఉపవిశ- ఇతికరతలస్యఅస్సాల నెనసశబ్దంస్పృశ- నెననిదశి- తెనిది
ష్టే-సర్థినిదోరావేవ-తవమృత్యుర్నరణంస్యాత్ యోయాదిత్యుక్తప్రకారేణ
యోజనైశ్చాఃద్రావద్యాస్సు బంధినానుయోధనంప్రశ్నయోధ ముద్దిశ్య
పేరచ- యద్భయంతస్మాదాత్తగంధాభ్యామంతిరస్కృతాభ్యామందదం
గంధాభ్యాం గంధాదీభృతరాస్త్రాభ్యాం || ౫ || అత్తగంధోభిభూతస్సాన్యసి

త్యమగః - పురేవయథాపురంద్యూతాత్పుర్వమివ - రాజ్యంధ్యూతనిజా
తంప్రత్యవన్యపురస్సమప్య-హరిప్రస్థంధ్రప్రస్థంప్రప్రసాపితః

వీరవాదేనయిసుఖమిహాస్వేతికరాస్సాలననిదశి-తేసర్థి
నైవశవమృత్యుస్సాన్యదితినుయోధనంప్రశ్నయోజనైశ్చా
శ్చాపేనచభయాదాత్తగంధాభ్యామందదం పటభ్యాంయ
థాపురంరాజ్యంప్రత్యర్పయ హరిప్రస్థంధ్రప్రస్థాపితో
యుధిష్ఠిరఃపునరపిక్యతమంత్రైరమిత్రైరయహహూత
మాత్రోధ-పథాద్విధినాగళహస్తికయావినివర్తితత్త్వతా

షితఃఅయంయుధిష్ఠిరః-కృతఃమంత్రఃఅలోచనంపవంసికృతావతేనాస్మాక్
తుమంతేతత్పునద్యూతాతేనవనంనెష్యామగత్యాకారకంయైస్తైరమిత్రై
శ్చశ్రుభిఃదుర్యోధనాదిభిః - పునతప్యహూతమాత్రఃఅకాదిగస్సన్నైవ
నకేచిదాలాచయన్నేవసన్నితీయావత్ - విధినాదైవేనకర్తా-గళే
లేహస్తంజీవ్యచోదనాత్తికాచెస్తాగళహస్తికాతయాకరణేన - అద
పథానవివర్తితఃప్రత్యావర్తితఇవేత్యుత్ప్రేత - తామేవసభాన్యూత
శాలాంప్రత్యావర్తతపునరాగతవాక్ - అత్రభయాత్తగంధజాయాఃవిశే
షణగత్యారాజ్యప్రత్యర్పణహేతుత్వాత్పదార్థహేతుకరికాన్యలింగం
ఉత్ప్రేతుయాసంస్మజ్యతే- అంధదంపతిభ్యామిత్యత్రగంధార్యంధస్యవ

మానాం - ప్రసువంమాతరం - తు త్తుర్విదురస్య - పాశౌనిధాయనా నైస
మర్ష్య-సజాస్సుభార్యస్క సహజైస్సదైభిః మానిశిః సహ-పద్భ్య
పాదాభ్యాం - పాదచారైశ్చేతియావత్ - వనానితరణ్యాని - ప్రాసత్
ప్రవాక్ - వ్యధితందుఃఖతంహృన్మనఃయస్యసః - పాఃలోకఃపు జనస్త్వ -
దృగ్భ్యాంవనానితస్సుజలాన్యముచత్ - దుఃఖాత్ రురోదెత్యధః - ఆస్మి
తైశ్చకర్తరిలుజ్ఞే - స్రగ్ధరా ॥ ౬౦ ॥ కాంతారతి ॥ కాంతారవర్తననితరణ్య
మార్గే - పురతోగై - నివత్వాః ఉపవిష్టాః - మృగాః పరిణాః ఉష్ణా ము - న
ధనుషోపి - నివంగోస్యాస్తీతనివంగిణోపి - కాంతాశన ప్రధానా ఆకృతిరా
కారోయస్యసస్యధర్మరాజస్య - చీరంవల్మలం - రోమంధేనవర్షితచర్మ

కృతాయామితసహసహజై శ్చస్యసంధస్సుజాః! పాశౌతు
తుర్నిధాయ ప్రసువమతిథామంతర్మృత్యుమానాంపద్భ్యాం
ప్రాపద్వనానిశ్చధితమృదముచత్పై రలోకస్తుదృగ్భ్యామ్
౬౦ ॥ ౬౧ ॥ కాంతారవర్తనానిశ్చ గాఃపురతోనివత్వాశ్చాంతాకృ
తైశ్చధనుషోపినివంగిణోపి ఉష్ణాయుతస్యపటుమర్తరచారు
చీరంరోమంధలోలచుబుకేనిముఖేనజిఘ్రుః ॥ ౬౧ ॥ ౬౨ ॥ పరా

గపూర్ణేషధితస్యపాదరేఖాఘటస్యప్రతిమామనోజ్ఞాః ।

శేనలోలంచుబుకంఠీష్టాధోభాగోయస్య తేన-ముఖేనవక్త్రేణ-పటునాస్సు
తేనమర్తరైశ్చజేవచారురమణీయంయథాతథా - జిఘ్రుఃచుచుంబుః - జి
ఘ్రుతైఃకర్తరిలిట్ ॥ శ్లో ॥ అథమర్తరః - స్వనితైవ ప్రవణానామిత్యమ
రః - అత్రశాంతాకృతిత్వస్యవిశేషణగత్యాచుంబనహేతుత్వాత్పదార్థ
హేతుకంకావ్యలింగం ॥ ౬౧ ॥ పరాగైతి పరాగైశ్చదురజసాపూర్ణే
షధిమార్గేఆరణ్యకై - ఘటస్యప్రతిమాస్సదృశ్యః - వనసౌజ్ఞారమణీయ
స్సస్యధర్మరాజస్యపాదయోరైఖాఃకలశరైఖాః - వనదేవతాభిభక్త్యా
ఉపనితాః - పాద్యస్యపాదోదకస్యఉదకుంభా జలఘటాశ్చవేతితాదర్శే
షష్ఠీసమాసః - మంథోదకై త్యాదినాఉదకశబ్దస్యోదాదేశః - జాగ్రతిస్త

అజ-ఉత్ప్రేతౌ || ౬౨ || క్రమేణేతి || సమానావకాజాయాయేషాంతేన
 సమానయః - తేషాం డవాః - పవిత్రానివనానిక్రమేణవిలంఘ్యతీతక్రమ్య-జ
 సుహృద్వానాశమునైకణశక్తుర్భవతస్యాంపంధాఃకుటిలమార్గతద్వ
 గేన - తత్రసంచారబలెనైశ్యకణః - శిక్షితైరభ్యస్తైరగతిపిశేషైఃచక్రగ
 వనైరివస్థితైః - గభీరైరిహైరైవరైభ్రామిభిఃతద్వాజైనైవేగ్య-
 కణః - ఉపాపికాయాఃతత్సనవికాయాఃజనతాయాఃజనసమూహాత్ -
 క్రమజనేత్యాదిసాసమూహాథేనల్ - ఆహ్వాతానిడపాకృష్టాని - సు
 చారణ్యేవచక్రాణి - దశయంతీమివస్థితాం - కోకనదంరక్తాబ్జమేవవద
 నం - స్పృశంతై భాషితైరివస్థితైఃతస్మాదుద్వితై రావిభూతైరితివాభి

విక్రొదనీజావనదేవతాభిఃపాద్యోదకుంభాద్వివజాగ్రతి
 స్త్వ || ౬౨ || గ || క్రమేణతేనజానయఃవిలంఘ్యపవిత్రానివి
 పినానిజహ్నుఃకునికణశక్తుర్భవతస్యాంపంధాఃకుటిలమార్గతద్వ
 శేషైరివగభీరైరావరైరుపాసితజనతాహ్వాతానిసంసారవ
 క్రాణీవదశయంతీంకోకనదవదనోద్వితైరివకోకకుటుంబ
 కూజితైఃకుమారస్యదేవప్రతస్యకుశలంపుచ్ఛంతీమివభా
 గీరథీపురస్థిత్యతక్రతాంశీధినీంవశ్చచ్చక్రః || ౬౩ || గ

హితఃపాతప్రగంధః || ౬౩ || రక్తాంబుజేకోకనదమితిసానాభారత్నమాలా
 యాం - కోకకుటుంబానాంచక్రవాకమిధానానాంకూజితైశ్చజైః - కుమార
 శ్యస్థపుత్రస్య - దేవప్రతస్యభీష్మస్య - కుశలంపుచ్ఛంతీమివస్థితాం - భగీ
 రథస్యనామరాజషేఠపత్యంభాగీరథీంగంగాంపురస్కృత్యాగ్రైశ్చత్వా
 తీగంప్రాప్యతియావత్ - తత్రగంగాతీరే - తాంశీధినీంప్రథమాంరా
 త్రిం - పశ్చాచ్ఛక్రఃసంయంతిస్త || ౬౩ || అపరేద్యుతితి | అపరేద్యుఃపరస్మిన్ దినైః
 తేషాం డవాః - అతిమాత్రమత్యంతంబుభుక్షితానాంయుద్ధితానాంతినుయా
 శ్చ - తాంసహాగంత్యానాంతినుయాత్రాప్రయోజనమేషామిత్యథేక
 కోసక్రంక్రతురేషామస్తీతిశ్చక్రతాయంజనాంజనానాంశ్చక్రతాయ

బుభుక్షుశమనామైశ్వరః - పవిత్రైస్తోత్రైఃవైదికైః - ప్రసేదమాప్ర

సన్నేన - చిత్రభానునానూర్ద్యేణ - దత్తం - యేతుంశక్యంనభవతీత్యక్షద్యౌః
హస్తాపాత్రమాదాయ - శశత్రైనిదధుః ద్రౌపద్యైసమర్పయన్పితృభావః ||
౬౨ || వనమసి || సత సైశుపాండవేషుకామ్యకంగామవనంబరణ మెత్యవ
సాస్సపత్న - భీమస్తు - నియోధుంబాహుయుద్ధంకర్తుంకామోయస్యతమ
గ్రంభయంకరంకిమ్మీరంనామకుణపశ్య వమశనంయోమాంతేషామింద్రంకా
తపశ్రేష్ఠం - తస్యరాక్షసస్యఅహోరశ్యవంతస్యదశామవస్థాం - ఓప్రమూ
గవనక్షణపవ - అనైషీత్ - అవధీదిత్యధాః || ౬౩ || తత ఇతి || సభూపోధ

అవతేద్యు రతిమాత్రబుభుక్షితానుయాత్రిక సత్రిజనపరి
త్రాణాయపవిత్రైస్తోత్రైఃప్రసేదమాచిత్రభానునాదత్త
మక్షయ్యమన్నపాత్రమాదాయతేశశత్రైనిదధుః || ౬౪ ||

ప || వనంశతఃకామ్యకమేత్యతేషువసత్సుభీమస్తునియో
ద్ధుకాహమ్ | కిమ్మీరముగ్రంకుణపాశసేంద్రంఓప్రంత
రాహురదశామనైషీత్ || ౬౫ || ప || తతశ్చరణైస్తవ
నైసదాధావద్వాకదధ్వాలసతామబుధ్వా | మూలానిస
ర్వస్య సుభస్యభూపోమూలానిజగ్రాహముసేంద్రసంఘా
త || ౬౬ || ప || తత్రాథతేనత్యవతీసుతస్యపాదారవిం

ర్మగాజః - కదధ్వనికాపధేకంటకశకరాచినంకులమాగౌఇతియావత్అల
పతాంశ్రమం - అబుధ్వాఅవిచార్య - మహేంద్రాయహేతుత్వాదితిభావః -
వధ్వాసాదకం ద్రౌపద్యాసహ - తతఃకామ్యకవనాచ్ఛరణనిగౌచ్ఛా -
ద్వైతేనామవన - ముసేంద్రాణాంసంఘాత్ - సర్వస్యసుభస్యమూలాని
ముఖ్యకారణాని - మూలానికందా - జగ్రాహ - అతిస్థింప్రాప్తవా
నిత్యధాః || ౬౭ || తత్రేతి || అథ - తేపాండవాఃతత్రద్వైతవనై - సత్యవ
తీసుతస్యవ్యాసస్య - పాదారవిందంపత్కమివతస్మాత్ప్రకషేణవిస్మయతీ
భిఃప్రసరణశీలాభిః || ౬౮ || ఇతి || ఇన్ద్రిజనర్తిభ్యఃక్వరవితిక్వరపిన్ద్రిజాన్ - వ

జ్ఞానాంత్రభాభిః - జటూపవలశాస్త్రానాం - సవాఃపుష్పాణాంపక్షైః - జన
 మాబరూపుఃజనయాత్రిస్త - తత్త్వాగయోఃప్రణేమురిశ్యవః - రూపకా
 లంకారైః || పృష్ఠతి || అథ కావసయూ సన్యాసునిబృందస్యనాథే - సన్నికకవౌ
 పండితేవ్యాసపీఠశుక్ర ఇతిశ్లోకః || * || కవికావ్యకరేసు శ్రాపండితేజ
 లపక్షిణేపిశ్వః - వాసయామినిజావాసస్థానమివస్వాతీనిత్యప్రవిశేషం
 ప్రతిజజన్మషీ ప్రాప్తవతిశతి - స్వాతీనిత్యశ్రస్యశులారాశిఘటక త్వాస్తులా
 వృషభయోభృగగురితిశుక్రస్య కదలివతిత్వా క్తేషువాసయామిమ్యుక్తు
 శుచాదుఃఖైవై వతితిత్వామతయానివాప్యప్యై అతికాశ్యేనైతిచముతా
 వాంసహితానాం - తేహంపాండవానాం - అక్షిశ్యవదేవా సేషులతివృ
 ష్టిరాసీత్ || * || స్వాతీగతేశుక్ర ఇవాతిన్మిష్టిరీత్యాని ప్రసేద్యైతిభావః - త

దా స్మృవిస్మత్పరీధిః | సఖప్రభాభివపుష్ప పక్షిజా
 టాలతానాంజనయాంబధూపుః || ౬౨ || వ || సన్నికావా
 తావసయాధనాభేస్వాతీమథాజన్మషీవాసయామిమ్ || తే
 హమతిత్వామతయాముతానాంశుచాక్షిదేశేవ్యతివృష్టి
 రాసీత్ | ౬౩ || వ || ప్రస్థమరతసుభాసాప్రావృషేణ్యా
 సమేఘాదిగిదిగివిదధానోదీఘాదశీతదాసీమ్ || కురవ

పసిబంధువశేననుహంహిపిభాష్పాయంతిఇతివరమాధః - సనుస్తవస్తు
 వత్రిసావయవసూపకం - స్వాతీమథాజన్మషీత్యే వపారః - ఇవకారపాత
 స్తుప్రక్రాంతసావయవరూపకభంగాపత్రైరుపేక్ష్యః || ౬౪ || ప్రస్థమ
 రేతిప్రస్థమరతయాపరితోవ్యాప్నోవంత్యాతనోశ్శరీకస్యభాసానీలకాం
 త్యా - ప్రావృషివషరౌజాతాప్రావృషేణ్యా || * || ప్రావృషప
 ణ్యితిత్యేణ్యప్రశ్యయః - మేఘాదిగిదిగిప్రతిదశం - వీప్సయాద్విభా
 వః - విదధానఃసంపాదయ - దీఘంకాలత్రయేసినిరపాయంపశ్యత్యా
 లోచయతీతిదీఘదీశ - సన్యాసః - కుత్సితంయధానధారుదంశశబ్ద
 యంతిఇతికురవఃఇతి హేకోకురుత్వాదితియావత్ - హృగయాదిత్వా

మృగంజనాతాపంతలాహనిపాత్యతే - మహాంతంశబ్ధ రోదనం - కర
వెలిసంజ్ఞాపదం - ఆవిగ్రహః నాచక స్వేచస్వకుర్యతా పీఠిః రోధః - దధా
నాపవీత్యాభాస్య - తావాపాండవావాప్యకువిశేషాంశ్చ-స్వస్యస్వీయస్యవ
చనస్యవాక్యస్య-కావ్యభూమ్యాసహరుదంతిత్వంత్యాస్తై ర్భృణవాగజాంతి
తివ్యుష్పత్త్యాభూగదృశతుమా వంతప్తాదృశనైర్య వంతోవెణవివరణాత్మక
స్వేపదై ర్యమిత్యాగ్యావధ్ధన్వబోధకస్య వనిపుణిమ్నూకాశత్యేనవృథా
దిత్వాదిహనిత్ - ఆహో కాశోకరహితాతన్నా నుకవృత్తాంశ్చ - అకా
షీత్ - శృశవా - రుదితస్తానాశ్వానిత వానిత్యధః - మాలినీవృత్తం
౬౯ || తస్మా దితి || పాథోజానః - తస్మాత్ వ్యాసాత్ - ప్రతిశ్రుతిరితిత
వా మ్మీ మిత్యధః - విద్యాంశైవీం - ప్రతిపద్యలభ్యా - ధర్మతనయనత

ఇతిమహాంతంశబ్ధ మూవిభ్ర తోపిస్వవచననిపుణిమ్నూ తాన

శోకానకాషీత్ || ౬౯ || ప || తస్మాత్ ప్రతిశ్రుతిరితిప్ర

తిపద విద్యా మాలింగ్య ధర్మతనయనవిస్మయమానః | పా

థోహిమాచలముగాత్పరమాస్త్రమాప్తుంభోఃకృపా

జలవిధేష్ట రణాచనాభిః || ౭౦ || ప || యస్మిన్ హిమా

నిశ్చ విస్మయమానః | అనుజ్ఞాతస్సన్నిత్యధః - కృపాజలవిధేష్టంభోష్టర

ణయోః | అచనాభిః పూజాభిర్యద్వాచరణాచనాభిః కృపాజలవిధేదయ

మానాచ్ఛంభోస్సహాశీవాదితివాచమాస్త్రంపాశుతమాప్తులబ్ధం | హి

మాచలంహిమవంతప్రత్య గాద్గతవా - అత్ర పాశుతాస్త్రాభాశి

వచరణాచనయోః కార్యకారణయోః ద్వయో రుక్తే హేత్వలంకారః -

౭౦ || యస్మిన్ నితి || హిమానీంహిమసంహతింవిభర్తతియస్మిన్ శీతశ్చైతే

యత్రాణాం దేవయోనివిశేషాణాంబృదం - నళి నెక్షనాం నాం కామినీనాం భి

లేష్వం గేషునుంజు లేషుమనూహ లేషుసత్త్వపి - నఖావచనిక్షాధ

తీతనఖంపదః ఉద్భుతాస్త్రయస్మిన్ ప్రథోక్తం - మితనభేదేతి పదేః ఖిఖి

దరుద్విగమదిత్యాదినాముమ్ - ఉరోజంకుచముంగమెవ - అతితరాముపా

స్త్రైసేవతే - శీతజాధావిధూననాయెతిభావః - అస్త్రనఖంపచాక్ష్య స్మృతి
 శేషణశ్శాకుచసేవనహేతుత్వాత్పదార్థహేతుకంకావ్య లింగం ||
 ౨౦ || యత్ || యోహిమతైలః - వత్సతాంగోశిశుత్వంపశ్య స్వీకృత్య
 వసుంధరాయాఃభూమేఃగోరూపధరాయాః - రత్నా లీలాంకాతిపూ
 ర్వాప్రభాప్రవాహాః క్షీరాత్మకాఽనిపీయ - తృప్తిస్సృజ - దర్శ్యగుహా
 పనముఖానితైః - మనశ్శిలానామధానుఃతన్మయినాం వస్త్రయుగళాంని
 యుగళాణాంమిషేణవ్యాజేన - టిడ్డిరతిఅధిక్యాద్వగుతీమ్యై త్రైత్రా
 పురావెనెగాజనిరాజవోషాదంతధానితాఖిలజీవనోపధాంబుషిభిశ్చ
 ప్రాప్తవేంతమ్ము జమంథనేనజనితాత్పరధోభయా త్రస్తాంగోరూపధ
 ర్తాంబువంతైలాహిమనంతంవత్సంమేరుం దోగ్ధారంచకృత్వారత్నాన్యో

సీభ్యః) చ స త్కృంతమం గెమనర్వేష్వపిమలజులేషు | నఖంప
 చోష్ణంనశినేక్షణానామురోజమేవాతితరాముపాస్తే || ౨౦
 || ప || యోవత్సతామెత్యవసుంధగాయానిపీయరత్నా
 పళికాతిపూర్వా || మనశ్శిలావస్త్రయుగళిమిషేణదరిము
 ఖైరుద్ధిరతీవత్ప్ర || ౨౧ || ప || ఆరోహతస్తంతరసాస
 మీరకిరోరకస్సేద్దజలాణురాశిమ్ || నిపీయతస్యాననవత్స
 మాద్ధ్యింద్విరేఫభావంప్రకటిచకార || ౨౩ || ప || శివా

పధిశ్చదుడుమఃస్వజీవనసాగానితిపారాణీకథాగ్రాసుసంధేయా
 ౨౧ || ఆరోహతఇతి || తముక్తవిశేషణవిశిష్టంహిమతైలమారోహశస్త్రస్యా
 జ్ఞానస్య - స్వేదజలస్యఅణూనాంబిదూనాంరాశిమేవఆననవైవ్యవవత్స
 స్వమాద్ధ్యంమకరందమితివ్యస్తసూపకం - తరసాదుతం - నిపీయపీత్వా - అ
 పహృత్యేతియావత్ సమీరకిరోరకఃతరుణమారుతః - ద్విరేఫభావం
 భ్రమరత్వం - భ్రమరస్యేవరేఫద్వయవత్పరవాచ్యత్వమితియావత్
 సమీరకిరోరకఇతిశబ్దస్యరేఫద్వయవత్వాదితిభావః - ప్రకటిచకారస్ఫుటి
 కృతవా || ౨౩ || శివేతి || తత్రహిమతైల - పాండవోజావః - వ్రయా

కాంతి కానాంపిత్రో జ్ఞాననీజనకయోః - శివేతివత్సవచిత్తాంశయో
 స్తయోమహాసో నైజసాః - వికాశనుర్యయోస్తయోభావఃవికాశనుర్యం
 తస్యకారణం - తవస్పృశజనకత్వేనైతిభావః - అతవతతదాశివయోచితాత్మ
 నోరపితదేకతనుత్పంభూయాదితీచ్ఛా యోచాంతైః - తవస్పృశ్యశ్చకవస్వ
 నశ్చతవస్వినః తేషాంమిధునైః స్త్రీపుంసైః - మిథోరహసి - అవ్యక్తమానంపూ
 జ్యమానం - తపోననంశినాశ్రమవనం - ననామనమస్కృతవాక్ - హేతుర
 లంకారః - వంశస్థుర్ ॥ ౨౪ ॥ శ్రీతైః ॥ తస్మాదీవశపోవనై - పాండవః
 సన్నిధాన్యతఃశివప్రాచసఖయోసమపంగమిష్య కఃముచభస్యహరవ్య
 పభస్యదృఢధాండపాయనిమిషిత్తతదభవదృశాన్తకుశంకురాకాంము

ఖ్యయోరేకతనుత్పకారణంక్రిలోఃపిత్రోర్మహాస్థహో
 వనమ్ మిథోతవ్యమానంమిధునైస్తవస్వినాంతిథేచ్ఛభిస్త

తననామపాండవః ॥ ౨౪ ॥ ప ॥ తస్మాదభవదభవఃస్థి
 మాహరకాసన్నిధాన్యదృపభోపధామివ ॥ చిత్తమిందర
 యోస్సమాదధత్తపురూపభతదుశ్చరంతనః ॥ ౨౫ ॥ ప

చతురస్తపఃసితవిశేషవిధౌచరణంవిధాతామఖిరేకజయే ॥ స

ష్టింముష్టిమితదభానిత్యథః - ఆహరకదీత్యాంగత్వేనపంపాదయాశకా
 కించకుశస్యనదాశివస్యపదయోచ్చిత్తంసమాదధతీవేకయంత్య ॥ శ్రి
 నాభ్యస్తాచ్ఛగుతినిమిషేధః - దుశ్చరమవితరానుష్ఠేయం - తతస్త
 ప్తుంకన్దుమిత్యథః - ఆరభతదృష్తాంతవాక్ - రభతేరాజుర్పూర్వాగ్
 తేరిలికరధోర్ధతా ॥ ౨౫ ॥ చతురత్తితి ॥ తవనస్యంబంధినాంస్థివిశేషా
 కాంతి ససభేదానాంవిధావనుష్ఠానై చతురఃనిపుణసోస్థిజానః - శశ్రుభి
 జితేభవస్తత - నిజంచరణమఖిలేనయావత్ప్రదేశేన - విధాతుంకన్దుం
 యావత్పదంస్థాపితుమిత్యథః - జుగుప్సమానంకుశుచిన్దిదేత్వత్ప్రేతౌ
 ప్రపదెనపాదాగ్రభాగేనతిష్ఠతిస్తపాదాగ్రేణభువమాలంబ్యతదశ్చదారే

భవేచ్ఛపంచచామరమితలక్షణాన్ || ౭౦ || పారాశరీతి || పోజునః - ప
 రాశగస్యమునెగత్యేనపాగశరితాన్యాసేన ప్రాపితస్య ఉపనిష్ఠస్య
 మంత్రస్య ప్రశీఘ్రినిద్యాయాః త్వాగైః ఖగైః స్పృశ్యైః - అంతగంఠే - నపి
 శంకరంశ బుహుకాదయః ద్యాగుంస్సృజ - స్వయమేకోపిసన్నేవ - నప
 స ఉక్తవిధేరప వ్యవేకంబాపిసగీర్ణాగీర్ణా జేతుమిజేతుస్త్వే త్వా - స
 ప్రశ్నంపస్తానా భారం - ప్రయాజలయాశహితత్వంచ - ఆప సాప్త
 వాన్ || శ్లో || సస్తోకంబోజతూకూ క్షేనాన్యాస్మాఖ్యాంబరైస్సృగభిః పా
 రిస్వకైః ప్రేక్షాక్షేపక క్షేణో-విరోధాభాసః || ౭౧ || ఫలైః || ఫలాని
 పణానిజూపానిలిశ్చనత్వయాగ్యశవానిప్రసశః ప్రవిహోయఫలాశనం
 తిద్ధినానికృత్వాతద్విహాయపణాశనమేవంక్రమేణసర్వాణ్యపిశ్యన్

చతురక్షిపత్ || ౭౦ || ప || పారాశరీతి ప్రాపితమంత్ర
 త్వాగై రాగాధయః శంకరమంశరంఘ్రైః సప్తాపిచక్షీణత
 పసావిజేతుంసప్తశ్చమాపస్వయమేకవివ || ౭౧ || ప || ఫ
 లపణాజలానిలిశ నాన్ప్రవిహాయక్రమాశస్తవస్యతో
 స్యవిషయేషునలోలతాంప్రపేదేవిజయస్యాక్షగుణఃకరా

త్యధః - తపస్యతఃతపఃకుర్వతః || శ్లో || కర్మబోరోమంధతపోభ్యాంబర్తివ
 రోరితికృణ్ణిలత్కృణ్ణాదేశః - అస్యవిజయస్యాజ్ఞానస్య - అత్రాణామి
 ద్రియాణాంగుణస్వభావిత్యధః - విషయేషుపాదిషుపిషయే - లో
 లతాంశృప్తాం - నప్రపేదేనస్తాన || శ్లో || విషయానివివర్తితైరాహార
 స్యజేహినశ్చత్యాగిమాదితిభావః - కల్పక్షగుణంజపమాలైవ - కరాగ్ర
 అగ్రహస్తై - లోలతాంబాంచల్యం - ప్రపేదే || శ్లో || లోలశ్చలసత్త్వస్థ
 యోరిత్యమరఃఅత్రక్షేపభిక్షికాభేదాధ్యవసాయేనైక్యమాపన్నస్యభింద్రి
 యస్వభావజపమాలాద్వయస్యసంబంధిన్యాఉక్తవ్యాయేనైక్యమాపన్నా
 యాస్త్యస్తాచాంచల్యద్వయాత్కికాయాఃలోలతానాఃవిషయేషుకరా
 గ్రహోభయత్రప్రాప్తావేకత్రకరాగ్రపవనియనువాన్పరిసంఖ్యాంకా

[illegible]

ప్రపంచం ప్రత్యాద్భుత సత్య సాతరుణేంద్ర మూర్తి తప్పక
 దియాపరక శంతనయోన ఘోనః పాదా గ్రమేనరకౌప్య
 నిధాయతస్థా వుద్యమ్య బాహుముపరివళగానిలి బ్రిఃరంగ
 ప || నిరున్య నాయుంసిభృతంశవస్యతశ్చిరస్సముత్థాదశచిగ్వి
 స్మత్పరీ | కటన్దుభింగానవధూమసంతతిఃస్ఫుటీవకారా
 స్సద్భద్రహయాభిభామ్ || ౧౨ || ప || తస్యాశనారదముఖా
 త్తజసఃప్రభావంస్రుత్వాహరస్త్రిజగతామధిపాదయాభుః

సస్య - విరసస్యము తాత్పర్యము - నలుఁతఁడు స్ఫులింగమున గాఢముగా నున్నప్పుడు -
 దశమవిధమున విస్తరించుచున్నప్పుడు - నవాధూనునకు సంతతిపంజీ - ధ
 నంజయెను విధానము జూపవలె - స్ఫుటితకార - అత్రధూమేనాగ్ని త్వరిత
 యాదనుగా నాలంకారః - ధనంజయఁజేసినది త్రికాశబ్దాజ్ఞానాగ్నిభే
 దాధ్యవసాయాతఃయోక్త్యుజ్జ్వలితశతితయోస్సంకతః||వంశస్థవృత్తి||౧౨||
 తస్యేతి || అథ స్రయాణాంజగతామధిపః - దయాఃకుంభ కవత్సలః - మా
 రుతిస్సృశ్రితసర్వానిష్టానిలిహరఃసదాశివః-శదసినారదస్యముఖావచనా
 త్తస్యాజ్ఞానస్యపరిణామశివశఃప్రభావంశివోదస్మయ్జ్ఞానాదిరూపం
 మాహాత్మ్యం శ్రుత్వా - దేవ్యాపార్వత్యాకర్తవ్య - దృశాదృశసంజ్ఞయా

కరణేన-సూచితాజ్ఞాపితాతస్మాజ్జానస్యదివృత్తాద్రప్తమిచ్ఛాయస్యతపో
 క్రస్య - దేవ్యాస్తద్దశానెచ్ఛాంచజ్ఞాత్వేశ్యధాః - సపదితభీష్టంఅజ్ఞాన
 స్యవాంఛితదిత్వకాతుమిచ్ఛంత్యన్నపి || శ్లో || దదాతేస్సన్నంశాల్లట
 శ్చత్రాదేశఃససిదిమెత్యాదినాభ్యాసలోపః-లుబ్ధవనలుబ్ధకఃతస్యభావస్త
 త్రాతాంలోభంశబరరూపంచ-అయాసీత్ప్రాప్తవాక్-యాతేకర్తరి
 లుక్ || శ్లో || లుబ్ధోన్మగయుకాయ్శిశోరితిసశ్యః-విరోధాభాసః || ౨౩ ||
 హేరంబేతి|| తాదేమిమహాదేవ-హేరంబస్యగజాననస్యగండయోఃసంభ
 యోర్మగస్య పంకమయోవిశేషకస్తీలకంయయోస్తా-స్మందస్యకుమాత
 స్యదేవవాహ్యఃరాజవాహనంసచాసౌశిఖీమయూరఃతస్యపింఛనకృతఃఆ
 వచూడుఃశిఖాభూషణంయయోస్తా || శ్లో || రాజవాహ్యస్తౌపవాహ్యః -

దేవ్యాదృశాసనసినూచితతద్దిదృక్షోషిత్యన్నభీష్టమపి
 లుబ్ధకతామయాసీత్ || ౨౩ || ప || హేరంబగండవదపం
 కవిశేషకాతౌస్మందౌపవాహ్యశిఖిపింఛకృతావచూడుః
 భూషాధునీతటతరుచ్ఛదక్షిప్తవస్త్రాకోదండినావ్యగువ
 తాంకుచానాకిరాతౌ || ౨౪ || ప || శబరత్వజుషఃవరస్య

శిఖావళశ్శిఖీకేత్యుభయత్రాప్యమరః-భూషాధున్యాశిరోభూషణగంగా
 యాఃతటయోస్తరూణాంఛదైఃపక్షేణాక్షిప్తవస్త్రైయయోస్తా-కోదండుః
 ధనరసయోశస్తీతికోదండినా-కుచానాకిరాతౌమాయయాశబరదంపతీసం
 తౌ-వ్యరువతాంరెజతుఃస్వీయైవైవపరికరణమహతామభీష్టసిద్ధిఃనతుత
 త్రవరాకాంతేతిభావః || ౨౪ || శబరత్వేతి || శబరత్వంకిరాతభావంజుష
 తీసేవతఃజుషః-వరస్యపుంసఃపరమపురుషస్యశంభోః-వబయోరభే
 దాత్ శస్యశకాతస్యపరత్వంముఖ్యత్వంప్రాధమ్యేనావస్థానమితియావ
 త్తజ్జుషతత్పరిజుషః-పుంసఃపుష్లింగస్యవరస్యవరేతిభగవద్వాచకశబ్ద
 స్యైత్సపిబోధ్యం-శశిఖండాత్చంద్రశకలనాచకశశిఖండశబ్దాశ్చకార
 స్యసంవిధానంను-సంఘటనమభూత్కిమియ్యతేతౌ-యద్యస్తాద్భగవ

తత్సంభవోస్తకైశిరసి - భూషణః పీఠశశిఖ ద్య - తదాశంఖో స్ఫురభావ
 ధారణసమయ - శిఖాద్యైసింధూవహతస్య బాంధవ్యం ధృవం
 ప్రాప్తవాన్ - శశిఖాదైశిఖండతామావన్న తస్మాద్విస్తప్తశ్చ కారశశిఖం
 తత్సంభవోస్తకైశిరసి - భూషణః పీఠశశిఖ ద్య - తదాశంఖో స్ఫురభావ
 ధారణసమయ - శిఖాద్యైసింధూవహతస్య బాంధవ్యం ధృవం
 ప్రాప్తవాన్ - శశిఖాదైశిఖండతామావన్న తస్మాద్విస్తప్తశ్చ కారశశిఖం
 తత్సంభవోస్తకైశిరసి - భూషణః పీఠశశిఖ ద్య - తదాశంఖో స్ఫురభావ
 ధారణసమయ - శిఖాద్యైసింధూవహతస్య బాంధవ్యం ధృవం
 ప్రాప్తవాన్ - శశిఖాదైశిఖండతామావన్న తస్మాద్విస్తప్తశ్చ కారశశిఖం

పుంసశ్శశిఖండామృశ కారసంవిధానమ్ || భజతిస్తతదాశి
 ణ్డభావంభగవన్తస్త్తా భూషణంయదేవః || ౮౫ || గ ౧
 తదానీమేవరజఃగిరిశిఖరాన్నిగోచ్యంతా - కిమేతదితసాం
 శయికైరపితదనుసరణోచిత వెషరచ నానుకూలైః స్తనాభ
 కులైఃపరివార్యమాణో - సముచ్చలితలాంగూలమిత స్తనో
 ధావద్ధి దూరచారశ్రమవిదారితపదలంబమానిరసనా

గవతోః కైరాపియాపధారణంకింకుతోపతిసంశయోవన్న మాన్యైః సాంశ
 యికైః పీఠశశిఖాద్యైః సకార్యాణాం క్తవ్యత్వే పీఠింవాభవనిభాగవదను
 సతణమేవపరమోలాభాభిభవ్యత్వ తిశయంపారిష కానాం క్తవ్యతయితేతిధ్యే
 యం - సుశయమాపన్న భిక్షురస్యైకభిక్షికాదేశః - తయోః కపటశబర
 వంపత్యోరనుసరణేడితస్య వెషస్యై రాతస్య రచనయానిర్వాణేనాను
 కూలైరన్యభాతై స్సజ్జేయయాభగవతిప్రాతికూల్యమేవేతిభావః - ప్ర
 మధానాంకులైః - పరివార్యమాణో - పరిచర్యమాణాః తిపారాఢితై
 పూజ్యమావాపిత్యభః - సన్యగుచ్చలితమున్న మిశాలాంగూలంయస్మిన్
 తద్యథా - ఇతస్తనోధావద్ధిః - మాడచారణయ శ్రమ సైనవిదారితాద్వి

మంయథాతథాపాసీనస్యడపంష్టస్యశునాసీరకంధ్రఃతర్నుశస్య అజా-
స్యతపోవనసీమానంశనైశ్చ నైఃత సీదతాంప్రావయః || ౮౬ || తత్రా-
జానతసోవనే శిల్పిత్వ్యజ్జరణసంబంధః || ఆ పాదేపి || ఆపాదుపాదపస్యం-
తంబంబిన్యోజజ్జాయస్యతం - అతపశూన్రంభక్షుఃకహోయస్యగమూ-
ర్ధ్వభవంకౌడపరిష్టాప్రస్థతౌభుజాయస్యతం - ఉనారణమహాతాప-
సాకృశంలంగంశరీరంయస్యతం - పనఃకురువీరమునీంధ్రంబ్రహ్మచర్యేంద్రం-
దృష్ట్యాఅనుగృహ్యసానుగ్రహందృష్ట్యేన్యథాః - భవస్యశంభోపకావ్యః
భవాన్యాఃపార్వత్యాః || * || ఇంద్రభవేత్యాదినానుకంసుతపశ్చలరాపు-
త్రవాత్సల్యం - త్రేధాప్రవ్రకారంబభూవ - కుమారగణనాదమోరివతి

సీదతామ్ || ౮౬ || తత్రఖిలు || ప || ఆపాదలంబి జటూనాతప-
మాత్రభక్షమూర్ధ్వభవద్భుజముతారితపశ్చకౌగన్ || దృ-
ష్ట్యానుగృహ్యకురువీరమునీ ప్రమేనం త్రేధాబభూవసుత-
పత్సలతాభవాన్యాః || ౮౭ || ప || త్తోదయన్నథమహిం-
ఖురపాతైఃకోపికోపకుటిలోపనకోలః | ఘోరఘూర్కర-
ణఘోణముపాగార్కుః క్షిమాశ్ర ముభువఃకురుమానోః ||
౮౮ || ప || తంవీక్ష్యరౌద్రవపుషంమృగశౌభకేషు శ్రాసా-

న్తిన్నపిపుత్రవాత్సల్యంచకారేత్యథః || ౮౯ || త్తోదయన్నితి | అథకోప-
నకుటిలః క్రూరః - కోపిలనిదేశ్యఃవనైకోలఃవరాహః || శ్లో || వరాహ-
స్సుకరోఘృష్టిఃకోలకత్యమరః - ఖురాణాంశఫానాంపాతైన్యాకన్దైఃస-
హింభవంత్యోరయకచూరకయంతృకా - త్యోభయన్నితి పాతేపడైపవా-
థాః - ఘోరంభయంకరంఘూత్కరణంఘురఘురైతిశబ్దఃయన్యాం - తాద్భ-
వీ ఘోణాప్రోథంవాసికాధోభాగఃయన్తిం ప్రతేధా-కురుసూపి అజా-
నస్య-ఆశ్రమభవఃకుక్షిఆశ్రమమధ్యభాగంప్రతి - ఉపాగాత్ ఆగతవాన్
కుతోపీతిశేషః || శ్లో || గమేకతకరిలుక్ || ౯౦ || తమితి || రౌద్రవారు-
ణంవపుర్యస్యతధోక్తంతం - వనవరాహంవీక్ష్యమృగశౌభకేషుబాలమృగ-

మృత్యుసాక్ష్యయాత్ కట్యంబంబికావల్కలస్యవల్కలస్యభాగాః భా
 గీశుతప్రదేశాః - పితృనృకస్రనిలీయమానేషుసన్నివృత్తిభిః - పక్షి
 నాః జాలేసమూహేపికలకతైః శబ్దైః - పరితః ఆసులేవ్యాకులేశుః - నిను
 మాన్నివృత్త్యసమాధివిరహ్యః || ౫౬ || జనుస్సావిరామేత్యాదిగాఢంబమీ -
 శబ్దాః ఆసతే శ్రేణిశరాసంచావం - జగ్మహేగ్మహేతవాః - ఆతక్రాణ
 న్యపిసోత్త్యుత్త్యుత్త్యాదిభిః భావః || ౫౭ || ముదిరితి || ఏనంవరాహంహంసు
 మిచ్ఛుః జిహ్వాంసుః - అతేవమఖతాశబ్దాయమానాజ్యాగుశోలః - కేనః
 స్వర్ణధోక్తః - ఏషమునిజ్ఞానః - యదాజవాత్ అభ్యయాత్ వరాహో
 ముఖమాగతవాః - తదైవధనుః సశరమాకృప్య - అనుయాయినాంసహ

ద్విశత్యుగటిలంబితవల్కభాగాః || పర్యాకులేకలకతైర
 పిపక్షిజాలేపాథో నిష్కల్యనియమాజ్ఞగ్మహేతగాసక్ ||
 ౫౮ || ప || మునిరేషయదాభ్యయాద్వరాహంహంసు
 లకికోజవాజ్ఞిభూంసుః | శబరోదదృశేతదాభిధావక్త్రం
 రాకృప్యసహానుయామవశ్చైః || ౫౯ || ప || మామంచ
 బాణంమదనుద్రుతేస్త్రిన్నపేహిజాత్వేతికిరాతనేతి || వచ
 స్సలక్ష్మం మనసోనకుర్వకవరాహమస్త్రస్యచకారల
 క్ష్మమ్ || ౬౦ || ప || శిలీముఖాభ్యాంశివసవ్యసాచినోస్సము

చగాతాంబికైర్బుధైః స్పృహ - అభిధావకవరాహమనుద్రవంశ్యక -
 శబరః కింబిరాతఃదదృశేలక్ష్మతమునినైతిశేషః - ఔవచ్ఛందసికం || ౬౦ ||
 మామ - ఔ || హేజాల్కలసమీక్ష్యకారిక - నయామనుద్రుతేతనుధావి
 తైఃస్త్రిన్సగాహే - బాణంమామంచ - అపేహిఅన్యతోగచ్ఛజ్ఞశ్చక్ర
 ప్రకారికేగాతనేనుకశటశబరనాయకస్యవచః - మనసఃలక్ష్మంవిషయం
 నకుర్వకఅకుర్వాణస్సుక - నతోధకస్యనశబ్దస్యనుభూపెతిసమాసః - సో
 జ్ఞానః వరాహం అస్త్రస్య బాణస్యలక్ష్మం శతవ్యం చకార ||
 ౬౦ || శిలీముఖాభ్యామితి | యుగపదేకదా - కేతవరాహస్య - తనాశ
 రీరే || శ్లో || కొలఃపోత్రీకిరిఃకిటిరిత్యనురఃసముష్టితాభ్యాంప్రయుక్తాభ్యాం-

శివసవ్యసాచినోకిరాజాజ్ఞానయోః - శిలీముఖాభ్యాంబాణాభ్యామాయు
స్సహూదరాభ్యాంబ్రాశ్మభ్యాం - పైతృకంపిత్ర్యంధనమివ - సమంయ
రాతథావిభజ్యవిభాగంశ్చత్వాత్ - త్తాతాతాభ్యుత్తభుక్తంభుజేకర్మణిబుజ్
వంశస్థః || ౯౨ || తతః || తతఃవరాహవధానంతరం - శివేనబాణప్రయో
గాద్ధైత్యోజ్జితవాకుపితోపి - కురుప్రవీరఃఆజ్ఞానః - తపసాశాంతతయాశ
మప్రధానత్వేనహేతునా - నాతిపరుషమీషత్క్రూరంయథాతథా - ఏ
వంపశ్యమాణప్రకారేణ - ఉవాచ || ౯౩ || అస్మిన్నితి || హేతబరశమతి
వసంభూతాన్మనుష్యతః - ఆపతితేఆగతే - కించమయాశ్రావ్యభూర్వమేవల
క్షీర్మతేజంవీక్యతేఅస్తికవరాహే - త్వయాప్రహృతంతాడితమితియ

క్షాతాభ్యాంయుగపత్నిః - టెస్తనా | సమంవిభజ్యా యురభు
జ్యతత్తాతాత్సహూదరాభ్యామివపైతృకంధనమ్ || ౯౨ ||
|| తతఃకుపితోపికురుప్రవీరస్తపశ్చాంతతయానాతిపరుష
మేవమువాచ || ౯౩ || వ || అస్మిన్నమావసథమావతితేమ
యాశ్రావ్యక్షీకృతేజబరయత్ప్రహృతంత్వయాతత || శా
సస్య వాగధనుషోపివ శైతథాపిసోధంమమాద్యతపసాశభు
బోష్మణావ || ౯౪ || || ఇతితస్యమునేరంతదర్పరసపరీవా
హావేణీమివవాణీమాకణ్ఠ్యాయోణీధరధన్వాపిసస్మితంప్ర

తే - తదవరాధకరణంమమశావస్యవశేవర్తతే - అథవాధనుషోవశేపివ
ర్తతే - అన్యతరేణైవవధ్యంత్యాంహంతంశక్తుయామిత్యధః - కింతుత
థాపిమమతపసాపిఅద్యసోధంతయోతంలోపభయానితిభావః - భుజోష్మణా
చబాహుబలెనాపిసోధం - బలినాందుర్బలైర్మృద్ధశృలజ్ఞాకరత్వాదితభావః
యవ్యస్తాదితితత్తస్తాదితివాయోజ్యం*****
౯౪ || ఇతి || ఇత్యుక్తప్రకారాం - అంతర్నసదర్పరశస్యపరీవాహాఃఉచ
కుల్యా || || జలోచ్ఛ్వాసాఃపరీవాహాఇత్యమరః - తస్యవేణీప్రవా
హమివస్థితం - తస్యమునేరజ్ఞానస్యవాణీవాక్యమాకణ్ఠ్యాయోణీధరో

మేరుభాసుశ్చ పోయస్య సశివోపి - సస్త్రిసంయథాతతా స్రవ్యభాణీత్
 ప్రక్షుక్తవాణ్ - స్రుతిసూర్వాద్భుత తేక్తర్ తిలుజ్ || ౯౫ || వృదుబుద్ధిరితి ||
 అంగహేళజాన || ❀ || అంగశ్యామంత్రణైవ్యయమిత్యనుగః - త్వంవ
 చనైవమృద్విశాంతాబుద్ధిర్గన్యతథా క్షౌలత్యసైన్యశ్చ సనతుశీలైవత్య
 థాః - యతఃఽపినసీమని - తుదృశ మేవంవిధంమృగహింసనం - శబరస్యస్వ
 ధర్మఃస్వీయోధర్మఃకులధర్మఇతిబుద్ధైఃవిద్వద్భిః శతశఃబహువిధంపర్యతే. ఉ
 తాపోధనస్యస్వధర్మఇతివత్వతేవా - శతశఇత్యుభయస్రయోజ్యం - పద
 బ్రూహీత్యత్రవాక్యాథాఃకర్మ-పతతేఃకర్మణిలట్-మంజుభాషిణీ || ౯౬ ||
 తదితి || తత్తస్మాత్ మృగహింసనస్య శబరధర్మత్వాద్ధైతోః - స్వకులస్యశబ
 త్యభాణీత్ || ౯౫ || ప || వృదుబుద్ధి రంగవచ సైవలత్య సమ్మ
 గహింసనంవిపినసీమనీదృశమ్ || శతశస్వ ధర్మఇతివత్వతే
 బుద్ధై శ్శబరస్య వావదతపోధనస్య వా || ౯౬ ||. గ || తత్స
 కులాచారాదప్రమాద్య తేమహ్య మయు క్తకారిణాపిత్వ
 యాకియద్దూరంప్రకాశ్యతేతపసీవబాహవప్యాహూపు
 రుషీకా || ౯౭ || ౨ || సందృశ్యతేఖిలుతప స్రవశుద్ధమేతద్య
 జ్జంతుహింసనం ధౌదృఢబద్ధ కచ్చమ్ | ఆస్తామిదంభుజబ
 రకులస్యలవా రాధర్మాత్ ఆస్రమాద్య తేతమత్యజతత్వథాః*జుగుప్సా
 విరాజేత్త్వాదినాఆపాదానత్వం . మహ్యంమాంప్రతీత్యథాః-అయుక్తంకు
 లశీలానుచితంమృగహింసనంకరోతీతికాదిణాత్వయాపి -తపసీవబాహవ
 పిణ్డతయఃప్ర ఆహూపురిషీకాఆత్మోత్సాహాభిమానః || ❀ || ఆహూ
 పురిషీకావహాద్యాశ్చా త్సంభావనాత్సనీత్యమరః - కేయద్దూరంప్రకా
 శ్యతేఇతి అతఃకించిరపినప్రకాశనీరేంత్యథాః - పరిత్యక్తకులధర్మణాఃకి
 ణ్ణాపాతపః - కోనామవాబాహుస్రలావర్తలిభావః - ❀❀❀❀❀❀ || ౯౭ ||
 అ || శమాప్రతాపయోనిఃస్సారత్వ మేవవిశదయతి || సందృశ్యతేఇతి ||
 హేమునై - యత్తవతపః - జంతూనాం ప్రాణినాంహింసనవిధౌపధకర్మణివి

మయో-దృఢం యథాతథా బద్ధః కచ్చః మధ్యబంధనపట్టయోగతథో క్తం దృఢసం
కల్పమిత్యర్థః - తదేతత్తవతపశ్శుద్ధం నిదో ిషంసత్ సందృశ్యతే ఖల్వితి కా
కుఃన సందృశ్యతే ఏవేత్యర్థః - కిం చెతి చాథః - యత్తవ భుజయోర్బలమస్తి క
మృగస్య వరాహస్యాత్యయోహింసాయాం నిషయే - మనుసంబంధినశ్చ ర
స్య సాహాయ్యకం తస్మాత్ సహాయకృత్యం యేవ జీవతి తిపేక్షత ఇత్యర్థః -
తదిదంతవ భుజబలమప్యస్తాంతిష్ఠతు ధిగితి యావత్ - మయ్యముంచతి జా
ణం న సాన్యాదేవ త్వద్వాలోవరాహమిత్యర్థః || ౯౦ || ఈదృశీమితి || హే
మునెకింబహునా - ఈశ్వరీంశాపస్యవేత్త్యాదిత్ర కారాం - వచనానాం
తింతపాస్యకశ్శుద్ధం - ఏహింసమీపమాగచ్ఛ - సాంత్యయావరాధిన

ప్రాయస్కమామిత్యనునయమాం ప్రతీత్యర్థః - త్వంకియాససిత్వణి

లంచమృగాత్యయేస్తిక సాహాయ్యకం యదు పజీవతి మేశర

స్య || ౯౦ || ప || ఈదృశీం వచనరీతి మహాస్యన్నేహిసాం

త్వయికియాససిమేత్వమ్ || అక్షికించదగుణిమ్నిజగత్యామం

తకోపినుదతీవబిభీయాత్ || ౯౧ || X || ఇతి శంకరస్యా

హంకారవాదేన సాంకయంతురుపలశశాంకః - పునరపికామ

ప్రాయశ్చర్యః - యతః అక్షికుమలోచనైకించదీవత్ అరుణీ మాయస్వత

ధోత్తేకునాకశోణాయమానైసతీత్యర్థః - కోపాదితిభావః - జగత్వాంలో

కైతంతకోమృత్యురపి - మతోమత్తః అతీవభృశం బిభీయాత్ ప్రస్మేత్ - కి

ముతాన్యకత్యర్థః - అత్రాంతకస్యాపి మల్లోచనశోణిమ్నోభయోత్ప

త్తైకిముతభవాదృశాంక్షీణసారాణామిత్యధాంతరస్యకైముత్యైస్సిద్ధై

రథాశ త్తి-ఏవం లోచనారుణ్యమాత్రేణాంతకప్రాసరూపవాక్యార్థ

స్మసాంత్యవాదకరణం ప్రతిహేతుత్వాద్వాక్యార్థహేతుకంకావ్యలిం

గంచద్వయోరేకవాచకానుప్రవేశసంకరః || స్వాగతా || ౯౧ || ఇతితిః ఇత్యు

క్తప్రకారేణ శంకరస్యకపటశబరస్యవంబంధినా అహంకారవాదేన తిస్తా

రేవాత్మైన - సాంకయంతురుపలశశాంకః - ఏహింసమీపమాగచ్ఛ - సాంత్యయావరాధిన

పోతా || ౧౧ || సుక్తానశంకాస్వేన కథిత్యనురం - కురుకులస్మశశాంకశ్చం
 ద్రోజువానం - పునరపి హంసితవాచ్యాంగితం వాచమేవ వత్సమాణాశ్ర
 కాతే - అంగరమూసా సదాచాచ్యేభాః || ౧౦౦ || యస్తాదితి || హేవ
 నెదరకులాభాను - ఆరణ్యం పశదన్మత్తస్త్వం - స్వజనస్యకి రాత్యాదేః - మ
 నఃపులకయకాహమకాయంస్వక - యస్తాత్కారణాదేవముక్తప్రకారం
 ల్పసికదసే - తస్మాదుపాంతజుషఃసూపవర్తిన్యాఃకి రాత్యాఃత్వత్పత్నాః
 తాటంకంకపోలస్యమి త్రంసహచారిణం - ననహనేకపోలం తాటంకభూషి
 తంశక్షునుసే వేద్యభాః - ఆపంశయబ్రువం - త్వన్మరణేవతదైవవ్యం
 జరయసి - త్వనుద్యాహం నిహన్తితివాపరమాభాః - వీరరసాసుగుణ్యే
 ప్రాప్తతికోధోయం - వాస్తవాధాన్త హేవ నెదరయస్తాదేవంశ్చ

పిగిరమేవ గంతురయామాన || ౧౦౦ || ప || యస్తాద్భవ
 చరంబాధనుజల్పసిన్వమేవంమనఃపులకయకాస్వజనస్య
 త్వత్వః | తస్మాదసంకయముపాంతజుషఃకిరాత్యా' తాటంక
 మేవవకం సేనకపోలమిత్రమ్ || ౧౦౦ || ప || తాబ్ధ్యవ
 శ్రృవణదాహిమునేనిశక్యవర్వేగణాహృదిరుషాబు

దుబుద్ధిరంగై త్యాదినాకులాభమేదేజల్పసిన్వ గహింససేనత్యక్తకులగర్వత
 యాపలాభనుత్తేనమాంకనయసత్కృతభాః - తస్మాత్కిరాత్యాః తాటంక
 మేవవకం తాటంకమాత్రంకపోలమిత్ర తిమ్భాచణంససహసేనిశ్చ ద్విర
 వాదనుసేనత్యక్తగ్భూషాంకంక్షేత్యభాః అనవాతాట కంకపోలమిత్రం
 ససహసంవకింబున్నద్విరవారమేదేభాః - సహకణానకారుకివ్యాక
 తావరణభయాత్తత్కాన్యశక్తభావః - అత్రభగవతఃసహసేనిససామ
 చితః || ౧౧ || అపిమగిని శ్రేణావాసస్థానహవానిసప్రమృతవశయఃక
 చ్చిజ్జేణాస్సుగినివాగ్భూషాభివరులభావిత్తేభ్యః క్రామసాధ
 హేనఖలుశేషాస్త్రాగ్రంకంకపాదానిచురబుజ్జ || ౧౧ || త్యాకాచిత్తాదిభి
 హేవర్వరస్తుతిభాగస్యాపిప్రకారేతి త్వదితి || ౧౦౦ || తాగ్భుగితి || తాద్య

గుక్తవిధం శ్ర వశేదహతీతిశద్దాహికణక రోకం తాద్భిలికోణినిః మునెర
జానస్య వచోనిశమ్య సర్వేగణాః ప్ర సుతాః రుషాకోపెనహృదిమనసిని
హంతుమిచ్ఛవఃనిజిహూంసవోపినంతఃస్త్రితంగర్భేమద్యేయాయాస్తాస్త్యేరా
గండోకపోలాయస్యతత్ దేవ్యాఃపార్వత్యాఃవదనవిలోక్యతూణాన్నిషం
గాత్అథాంకృష్టఃపిశిఖఃబాణఃయేనతేనకరేణఉపబక్షిశాస్త్రస్థఃపైవ్యాఅ
పరాధభయదిపిభావఃఅశ్రపుశ్రవత్సలదేవీస్యైరాననావలోకనస్యచ్చిత్రేవ
ణగత్యాగణానాంబాణమోచనాదాసీన్యంప్రతిహేతుత్వాత్పదార్థావే
తుకంకావృలింగం || ౧౦౨ || అధై|| ధిల్లఃసుల్లకిరాతశ్రేన్యఃకురువల్లభా
జానశ్చఉభౌపరిపుల్లైఃఅతిప్రకాశైఃభిల్లానాంబాణవిశేషాణాంకులా
నాంసమూహేనాంశల్యానిఅగ్రాణిపల్లివాసీశేసృష్టిపమావీకశ్రప్రేమా

హంసవోపి | తెవ్యా విలోక్య వదనంస్త్రితంగర్భగండంతూ
తానశ్చష్టపిశిఖేనకరేణతస్యః || ౧౦౨ || ౪ || అధధిల్లి
మల్లకురువల్లభాపుభౌపరిపుల్లభల్లకులశల్యపల్లవైః | ధ
గీణావలోకనసంతి చివాకసాంసమరంభయంకరిజవంవితే
నతుః || ౧౦౩ || ౪ || శ్లధిబంధగయస్థిరేషబాశైశ్శ్రవ

తాలంబిజపాశుసూత్రశుమాత్ | వ్రమశేషమవాకిరత్త

అన్యశ్రభావాతిశయంచధ్వనయితైఃస్థగితాచ్చన్నావలోకనరణిఃవీక్ష
ణమాగ్గఃయాభ్యాంశ్శోక్తాసంతాభయంకరజవఃకరాదానాదాలాఘవం
యస్త్రితాన్తథోక్తంసమరంయుద్ధంవితేనతుఃచక్రక్షి-నుంజుభాషిణీ|| ౧౦౩ ||
శ్లధేతి || ఏషోజుకనఃశ్రవశేకణేఅలంబినాజవస్యాతుసూత్రేణుప
మాలికయాఘసాల్ శ్లదాఃపిలిలాఃబంభాఃబంధనామైషాంతాన్యశాగ
రుతఃకంకాచప్రాణియేషాంతైబాశైఃప్రహధేకంపటశబరంతపి
యంప్రమధేశనబుధిప్రతిమామయంలింగమచా-రూపంప్రసూనపుంజై
రివలవాకిగ్గఆచ్ఛాదితవాఅశ్రాపున్యవమయాబాణానాంపుష్పమా
దవాపాదకోభగవతఃప్రభావాతిశయబృతిధ్వననాదలంకారేణవస్తుధ్వ

నిః ౧౮౮ సురుషీః || హరేశబరే-సురుషీవనవస్తుతః కృష్ణ ఇత్య భాః-స
 శరణ్యభాతపాపిక్ష్వప్తచాపెసతిశైలస్యను శా పా గ్వత్వపితైలవశే
 ౧౮౮ శ్రాద్ధగీరత్వంసూచయతి-జాతాశంకాకింసస్యంప్రహరతితివితకణః
 యస్యాస్తధోక్తాసతీ-మమవత్సతస్యాజ్ఞానస్యనుగృహ్య యేనాధాం
 యానాశ్చమరిత శ్రుతిమనసాజ్ఞాపకధ్యో-పుత్రవాన్సల్యస్యతస్మిన్మా
 ర్షముక్తత్వాదితిభావః- శ్రు- యాతఇమస్మిన్చమాశివబహువతేదనుః-
 శివాశరవ్యాయాతవతయానోరుద్రచ్ఛృణోయతిశ్రుః || అథాస్తు- రోద
 యతిజగద్రోహిణిఇతిహేరుద్ర-తేతవ-యాఇమః బాణఃశివతమాఅతిశయ
 శుభప్రదాబహువ-యతైధనుశ్శివంబహువ-యాతవశరవ్యాఅత్యుంశివా

దీయతిప్రతిమా లింగమివ ప్రసూనపుంజైః || ౧౮౮ || ప ||

సురుషీవహరేవిక్ష్వప్తచాపె సశరం శైలనుతాపిజాతశం
 కా || మమవత్సతీమంగళాయదేవీమనవాయాతయిమః
 శ్రుతింజజాత్ || ౧౮౮ || ప || ససంభ్రమాత్పప్తధనుగుణో
 పశంభుంక్యపాంభోనిధిరింద్రునా || సుబంధమాత్రాణా
 కతిచిచ్ఛదేహిచక్రేపరాధ్ధాకతిచిచ్ఛదాణా || ౧౮౯

ప || విగాహ్యంభుంవిజయస్య బాణాఃపునఃపదత్వంపుపు

బహుననియాకష్టాతేనధనుమాతయాశరవ్యాయాచనోస్తామృడయను
 ఖియనమా రయే శ్యభాః || ౧౮౯ || ససంభ్రమేతి||ససంభ్రమంయభాత
 ధాత్వపప్తధనుగుణోప- ఇంద్ర సూనౌఅజ్ఞానైవిషయే పాంభోనిధిశం
 భుః-కతిచిచ్ఛదాణాదేహేఅజ్ఞానైవిషయే సుబంధమాత్రాస్సృష్టప్రా
 త్రాకతిచిచ్ఛదాణాఅపరాధ్ధాఅత్యుచ్యతాచక్ర || ౧౯౦ || అపరా
 ధ్ధవపప్తాసాలత్యాద్యశ్చురసాయకఇత్యనురః-అత్రకయాసముద్రత్వ
 స్యవిశేషణగత్యాశరాణాంస్పృశమాత్రలత్యుచ్యతికరణత్వయంప్రతి
 హేతుత్వాన్నదాధాహేతుకంకావ్యలింగం || ౧౯౧ || విగాహ్యతి | విజ
 యస్యాజ్ఞానస్య - బాణాశ్చభుంవిగాహ్యప్రవిశ్య - పునర్భూవ్యోపద

త్వం నైశ్ర విషయత్వం - నపుపునుఃనపుశ్యంతస్త - అంశహిణాబాహుపురి
 శ్యంకః - తథాహి మార్గాణాః యావత్కాః బాహుశ్చ - ఉదారాత్ మహానః
 శాతుశ్చ - నరాన్త సుమ్యోగజుగోనావృత్తి తంశ్యైత్వైతిల్య బ్లోపెపంచమీ
 లుబ్ధంశ్చవణంతే రాతంచ - అభిగమ్య ప్రాశస్త్య ప్రకాశం లోకం గోచ త్స
 చ - రగూంతిఖలు - పామాన్యై నవిశేషనమధానరూపాధాంకం న్యాసైశ్చ
 మస కీణః || ౧౦౭ || నిశ్చేదకః || నిమగ్నయోస్తూనీగయోః య త్సైవ
 భావధనమూన్యై సతి - నితరా మహామీ త్కృత్యః నాజుగోనః - అంతఃపవిత్ర
 శిబిండస్య శిరఃస్థస్యై త్రంసత్పతంసహవత్రిచ - ప్రణంతుశ్చ ౧౦౮
 త్సన్నితవర్తమానసామీ ప్యేవ ర్తమానసిదేశశః - వెగాశ్చష్టిభావ
 గూల్బాధో భాగాభ్యా ప్రముక్తధరణిః భూర్దేవతభోక్తః - పాదార్తనూ

మనకద్యప్త్యః | నరాదుదారాదభిగమ్య లుబ్ధంసమార్గా
 ణాయాంతిఖలు ప్రకాశమ్ || ౧౦౭ || ప | నిశ్చేదకం యుగళేరి
 త కామమహాచాపెన మూర్ధ్ని - గిరిశంపురపవదేన్యః |
 పాష్టిక ప్రముక్తధరణిః ప్రజహార వేగాశ్చుర్వక ప్రణంస
 తుటిలంశశేఖర మిత్రమ్ || ౧౦౮ || ప | ధనుమాభిగతా
 త్సముత్థితై ధరకన్యారజుణస్య మస్తకాత్ | విపులైరివర

త్రావస్థిశస్సన్నిత్యంకః - ఉన్నతత్వాచ్చివస్యైతిభావః - యత్తురుద్రస్థి
 తిదేశం ప్రతిధావన్నిత్యంకః ఇతిన్యసింహః - తస్య - పాష్టిక త్యాగేనధావంత
 త్తానాయాముక్తస్థావస్థాయోగాత్ ప్రత్యుత్తరకాంతరైర్దధావంత
 హిర్వదిమినోతతస్య మెవేదిబహిభాగయోక్త్య దేవస్యే హస్తానా
 మైవలక్షణీయత్వాత్ - దెవ్యాః వార్వశ్యాః పురస్సమక్షమేవైతి కారుణ్య
 క్తే - చాపేన గాండివేన - గిరౌక్తైలాసై శేతభ్రతగిరిశంశంభు - మూర్ధ్నిక
 శీరసే ప్రజహార తాడితవాన్ - శూరాణాం యావజ్జీవితంరణోత్సాహాత్
 భావః || ౧౦౮ || ధనుషేతి || ధనుషాగాండివేన - అభిహతాధరకన్యారజు
 ణస్య పార్వతీవతైర్నస్తకాచ్చిరసః - సముత్థితైః ఉద్ధతైః ఫణాభ్య తాంభూ

మాసగ్నాశాం జ్వలంతిభిస్సీరోరతైః - విశ్వైర్వహస్యైః - రక్షశీకరైః
 నివబింబభిరివే వ్యత్రైః - నిపతేనిపతితం - పతతేభాః తలెట్ - యైర్వ
 ప్రతిజ్ఞానధనుఃప్రహరేణరుక్మిరసారక్తానీతచ్ఛి ర్ఘస్సగ్నరూపభూషణ
 మణయోన్యపతన్వితీవ కారస్య సముచ్చయబోధకత్వమాహవృసంహః - భు
 విమహతాంరక్తపాతస్యలోకమాత్రాశ్రేయస్కరత్వోక్తైరైజ్ఞాన
 సృజగదీశ్వరప్రసాదరూపశ్రేయోవణానాసంగత్వాగదీయశివః ద్వేషవి
 లసిక మేవైతదితనాన్తాకంహోద్యావకాశః - వైశాళీయం || ౧౦౮ || దేవ
 స్మృతి || జగతాంసర్వలోకానాం - జనకస్యపితృకపితృనస్య దేవస్య శంభో
 శ్చిత్తైః సుసం - భూషాధున్యాః శిరోభూషణభూతగంగాయాః - తటభువిశీర
 దేశైశిరోరూప - ద్విపవక్త్రస్యవినాయకస్య బాల్యేయావప్రక్రియాస్త్ర

క్షశీకరైః వివిధేషైః తేనుణిభిః ఫణాభృతామ్ || ౧౦౮ || ప ||

దేవస్యతస్యజగతాంజనకస్య చిత్రైః పాథాః ప్రహరేజనుషః

ప్రమదాంబురాశేః భూషాధునీతటభువిద్విపవక్త్రబాల్యవ

ప్రక్రియాభిరుదితః ప్రమదః కనోభూత్ || ౧౦౯ || గ || స

టోజ్ఞాతక్రిడాస్తాభిరుదితః జనితః ప్రమదస్సంతోషః - పాథేనప్రహ
 రాగ్లాంఢీవతాజనాజ్ఞానజన్మయస్యతస్య - ప్రమదవివాంబురాశేః స
 ముక్తస్య సంబంధీకణః సూక్ష్మతేనోభూత్ - తతోవృ
 త్రసుత్రవాత్సల్యాధిక్యాదతివేలం దేవస్తుష్టభవదిత్యధః - యత్తుభూష
 ణరూపేణవర్తమానాయాగంగాయాస్తటభూతైస్సశిరస్యేవవినాయకస్య
 గజాననత్వాత్తదీయప్రక్రియాయాంకించదపివేదనానజాతేతిశాస్త్ర్య
 మితిన్యసంహః - తత్తదీయశివః ద్వేషిశావలసితమేవ - యతః పాథాః ప్రహ
 రవేదనాయాః ప్రసక్తిమాన్యా యాః విఘ్నే శవప్రక్రియావేదనాధ్యవ
 ణానాన్ వ్యాత్సల్యరససంవిధానసంరంభిజః కవస్తాత్పర్యాచమరోధిత్వా
 ప్రమదశబ్దైరవేదనాలక్షణాయాంముఖ్యథాబాధాదిహేతుప్రయా
 భావాచ్చేతి -
 ౧౦౦ || సకతి || సః ప్రహరేనాధనంగాండివదండోపి - ఖాంజవేతద్దాహ

కాలత్యక్తః - తక్షకస్యవధ్వాఃపథేసాధనతయా - చిరంబహుకాలాద
యసుస్తాకంతుస్యవిరోధీతత్ప్రతిహేతోః - క్రోధనైఃశ్రుద్ధైః - తస్య
దైవస్యశంభోజఃటావివననంతస్త్రికాకుటుంబిభినివాసినిః - కుండలిభిస్స
ర్వైభఃశీతతవేత్య త్రేతా - తత్త్వణంప్రశనప్రహరక్షణవివ-నాలత్య
తనదృష్టః - అజానెనేతిశేషభగవతఃప్రభావాత్స ప్యంశహిణోశూది
త్యథః - లక్షతేకర్మణిలక్ష్ || ౧౦౧ || తతః || తతఃగాండివస్యావ్యంత
ధానాద్భేః - అయంబాణచాపతిరోధానం - దైవవివర్యఃదైవప్రాతికూ
ల్యంకిం - ఉతలముష్యకీరాతస్యనూయావింద్రజాలికంకిం - ఉభయగ్రకింక
బ్దోవితకే - ఇత్యుక్తప్రకారేణ - చింతాయాఃపరతంత్రేణపరాధీననాపిత్రే

గాండివదండోపిఖండవేతక్షక వధూవధసాధనతయాచిర
మయమస్త్రశ్శులవీరోధీతక్రోధనైస్తస్యైవదేవస్యజటావన
కుటుంబిభిఃకుండలిభిర్భూతైశ్చతత్త్వణంనాలత్యత || ౧౦౧ || గ ||
తతోయందైవఃపర్యయఃకిముతాముష్యమామూకిమితిచింతా
పరతంత్రేణాపిదైర్యదత్తహస్తోత్సాహేనతీవృత్తివృజ్జాత్త
న్నైవజుజానంనిజిత్య యశఃఅజితుమిచ్ఛసీతికృతత
జానెనసితవాహనెనవృషవాహనాప్రతీనియోధ్యుమారే
భే || ౧౦౨ || ప || పరుషేమునిముష్టితాడనెపతితేలుజ్ఞక్త

ర్యేణసుఖేదుఃఖేనాలవికృతచిత్తత్వాత్తకేనదత్తహస్తఃకృతావలంబిత
త్సహఃరణాద్యమఃయస్యతేన - హేదురాక్షాదుఃఖగణ్యఃఆత్మాస్వ
కూశంయస్యేతిచ - తిష్ఠతిష్ఠ - ఏవంబాణచాపతిరోధాపనైవత్యథః - అ
జానంనిజిత్య - యశఃకీర్తింఅజితుంసంపాదయితుంశ్చచ్ఛసీతికాకుః -
త్వదిచ్ఛానివృత్తిరైవేత్యథః - ఇత్యుక్తప్రకారంకృతతజ్జరంభత్స
సంయెనతేన - సితవాహనెనఅజానెన - వృషవాహనంశివంప్రతీనియో
ధ్యుంతేనసహబాహుయుద్ధంకర్తుమిత్యథః - ఆరేభేషక్రాంతం - రభ
తేభావేలిట్ || ౧౦౨ || పరుషైతి || పరుషేతికతిని - మునెరజాన

శ్రీమద్భీష్మ ఉవాచ - లుభకస్య కిరాతస్య వామవక్షసివక్షోవాన దౌతే - ౩౩

సు. సంధిపతి తలపై సతి - శిథిలాశ్లాఘాః కేరతికాయాః పారవశ్యా
 స్థితిః - నిశగుణానణిగుయ్య. హరయప్తయస్స రాః - జగతుః
 రుద్ధి - అగ-నారీశ్వరస్య దేవస్య పత్యోవాన జితాద్దేవీవక్షసోనతిరేనా
 తినివా - ఔపచ్య-నసికం || ౧౦౩ || ఉపవాసేతి || మరోపి - ఉపవాసే
 నానశరప్రకేనకృత - మునెరజానస్య ఉరసి - అస్యాజానస్య పృష్ఠం
 న-నసిద్ధిం - స్వనూన్యానపీడనాన్మ హరవ్యధాతః - పరిహర్తుంమోహ
 యతుమివేత్సుః ప్రేతా-భృశ స్వీకృతం మష్టేత స్మ హరత్యత్య భాః - మా

నాన వక్షసి । శిథిలాజగ్రహః కిరాతకాయాస్సినగుంజానాని
హోర ముప్తయః ॥ ౧౧౩ ॥ ప ॥ ఉపవాసకృతేభ్యశంముతే
సంసర్జ్యేకృతమప్తిమాదకావః । ప్రజహరహరౌపిషీడనా
ష్టరిశాస్త్రుంస్సమినాస్సహృద్ధతమ్ ॥ ౧౧౪ ॥ ౫ ॥ ఇతి
కన్దుఃఖప్తిప్రహరవృష్టిపరీక్షుప్తవనకుసుమపరాగభిస్తాం
గరాకౌ - సరభసమేకేనబాహునాజటాసుగృహీత్వాతప
రేణబాహునావలయుతకంఠనారే - తౌశబరశపాదనాయ
దామహత్వామధిత్వకాయామాపతతాం - తదయుపితిస్సు

దావంజై శిల్పయోనతథో క్తస్థ - ప్రజహరతాడితవా ॥౧౧౮॥ ఇతిశి
ఇక్ష్వక్తప్రకారేణ - పరస్పరముష్టిప్రహరై రెవమృష్ట్యా వషేణపరిక్ష్వా
ష్టాత్కాలితోవనకుసుమపరాగనుయోభస్తమయశ్చలంగరాగఃయయోష్టా-
వకేనబాహునా - జటాసుశరభసంగృహీత్వా - అపరేణబాహునావలయ
తంవేష్టితంకంఠనాళం యాభ్యాం తౌ-పరస్పరమిత్య త్రాపియోక్త్యం
తాశబరతపోధనాకిరాతాజ్ఞానా - మహత్యామధిత్య కాయాంహిమశ్చై
లోద్వకభూమా - యదాత పతతాంపతతఃస్త - తదాతావదేవ - అయ
మువీధరవహిణిమవా - యుతిదీనత్వరం-ఘటతంపిహితంద్వారంయూ
సాంతాసాంతత్వతనయోభాదిభావః-సవత్తదరీణాంకంధరాణాంగర్వే

మమ ద్యేషునిరుద్ధేస్సిద్ధానాం దేవయోనివ శేషాణామిభున్ద్రాంతైః
 నిబద్ధాః పీఠావాహాకారాః స్థిరస్థానైః - తీరయోజనైః పూర్వ
 మత్పూర్వేనాం వ్యాప్తునంతీవాహీనీనాంతరంగాణాం పేగ్గడతా
 నిడున్నా లిశాని అక్కన్టాచముః జనానాం పణశాలాసహస్రా
 దృశః సుతస్రవంత్యాః గంగాయాః పూరః ప్రవాహాయ స్థిరస్థానైః - చ
 ర్వికగాణాం సగ్ధాణాం భోజేన సృకంధరాణాం స్థివాణాం ఖర్జురరణే
 భుగ్నీకృతపటుస్పహరణః భారయస్యోధోక్తశ్చాపసేయత్రాక్షుభేయ
 ప్రయస్కృతపసజనత్వేన నృసింహప్రలపితంతదః మృష్టవిధేయాంశిత్వ
 దాహపతేరుపేక్ష్యం || ౧౦౫ || అవాఙ్ముఖేతి || శంభునాకిరాతవేషణ -
 అవాఙ్ముఖత్వేన నిపాత్య అధోముఖం యథాతథా పాతంబుత్వే త్యథాః స

టితిద్వారదరీగర్భనిరుద్ధేద్ధ మిభుననిబద్ధహాహాకారః - తీ
 రవనదూరాన్నిర్వికీచేగోష్ఠాటిశాక్ష్మమనిరసపణశా
 లాసహస్రసుంస్రవణేపూరః - దర్శికరవిభుకంధరాఖర్జు
 కరణశబ్దభారోయమర్చిదరపతిరాసేత్ || ౧౦౫ || ప || అవా
 ఙ్ముఖత్వేన నిపాత్య శంభునాసముజ్జిహ్వయంత్య శేవిమోహి
 తః తతవాన్యజామాతరిమేదన మిహంజివేదయేత్త్యక్రిమవ
 బ్రువకారహః || ౧౦౬ || ప || పాథాస్య తస్య భుజయోః పరమే
 శ్వరోసావీర్యం విలోక్య యుధివిస్తయమానచేతాః చాపస్త్ర

మూర్త్యుః క్షయః పాపభ్యామిహ భావః - అసంపద శేషేణ మోహితః మూ
 ర్చ్ఛాంతః - అయమజానః - హౌతద్రోహజామాతరికన్యాభరతిశతి
 భావపయ - మిగున ఇమాంతశామనిస్థాం - ౨ వేదయః జ్ఞాపయ - ఇత్యుక్త
 ప్రకారం అద్రింహి మగిరి ప్రతి - రహః బ్రువకాథయన్నివేత్తు త్పైతౌ -
 దదృశే దృష్ట్యత్ర తత్రైతి శేషః || ౧౦౬ || పాథాస్యేతి || అసావతమేశ్వర
 శ్చ భుః - యుధియైః - తస్య పాథః సృభుజయోవీర్యం విలోక్య - విస్తయ
 మానం చేతయస్యోధోక్తస్థ - అసంపదాపేసగాండివేన యద్రోణం
 తస్మా - సురనదీకన్తైః గంగాజలబింధుభిః సేకే ఉక్తే జేవిషయే ౨ - తావత
 కళామపి - ఉత్పన్నజా అగణయంత్యన్నాన్రూప్రశాంతజల సేకే స్థాతవేదనా

కరత్వ సహ్యచింతయన్నిలియావత్ ఉత్తమాం గంధిరః - ముహురకంపయత్
 స్నాఘయామా సెన్యధః - అత్ర యశ్చైతాద్భుజపీఠ్యం లోకనజనితపి
 స్తయస్య విశేషగత్యతదావిధిరఃకంపన హతుత్వా హ్లావ్యలింగభేదః
 ౧౦౭ తథావిదత్తైః తదాః ధః అవాబ్జుఖంపతితపి వాసా అజానః - చిర
 దాచరిత్యతః తేనానాస్సృజ్ఞాయాసాస్వి గజాచారః సుఖాగమనక్రి
 యాయస్తిం స్రుధా క్తస్సక - శస్తై రుద్దాయ-పురతః అక్ర - ఘంటానాం
 క్రై వెయాశాం ఘణమునా హ్లా రస్య సహన రేణిమి త్రేణ తస్మి శ్రితే నేతి
 యావత్ - కలతస్య గజః - తేన హుంకార తర వేణ - కణః యోః కల్పితః సుధా

జేయక సదీకణ సేకశంకా మపున్యత్పూజా ముహురకంపయ
 మస్తమాంగమ్ || ౧౦౭ || గ || తదాః ధః సాచిరాదా
 చరిత తేతనాస్వాగ తాచారః - శస్తై రుద్దాయపురతోమం
 టాఘః ఘణ తా రసహవ రేణకం తరజి తేనకణ
 యోః కల్పిత సుధారస మోక్షే మహిమోక్షే నిషేజివాంసం
 భుజమూల ప్రసారిత గిరిజాపాణియుగళనఖ రాంకురధోర
 బీర్విగుణీకృత హార మణిరమణీయవక్షుః - పారిషదగణాం
 జలికనులవనమధ్య రాజహంసాయమానం - మాదవభరిత
 శాకూలచర్త నిర్మితపల్య యసపర్యకోపరిభాగతిర్యగర్పి

రసస్య అమృతస్య మోక్షః పషాం యోనతస్త్రి - మహిమోక్షే వృషభతా
 జేనిషేనివాంసం అసేనం - భుజమోర్ములాభ్యాంకతోభ్యాం ప్రసారితస్య గి
 రిజాయాః పార్వత్యాః పాణియుగళస్య సఖాంకురాణాంధోరణ్యావజ్ఞాద్వి
 గుణకృతైః హారమణిభిరూక్తికైః రమణీయం వక్షుః స్యసధోక్తం - పారి
 షదానాంగణస్య ప్రమథనమూహస్య అంజలీనామెవకమలానాం వసస్య మ
 ధ్యే రాజహంసవదారంతం రాజహంసాయమానం || శ్లో || కృజంతాల్లటశ్శా
 నచ్ - మాదవభరితేనాతిమ్బగునాశాకూలచర్తణానిర్మితస్య పల్యయన
 స్య వాహనస్య స్థానరణస్తైవపర్యంకస్య శయనస్థోపరిభాగైః - పల్యయన

వల్లవెతిపారెళియవంశజులవెత్తునుతనమాన - శిష్యగర్విశిష్యవ్య
దైత్యవరణశ్లువతివతస్యసంవాహనైశ్చునుకుదానోపరణవ్యాప్తతన -
శలాదకుమారణరంభిశేష్ఠరణవ - దహృతేదుల్లాలనస్థుడువనస్థుని
వారణాయ - ముఖేవత్రైబధ్నా తీతిబంధనైకన కమయినశృంభితేనిఖ
లీనెన - నిగుధ్యముహున్ముహుః - కరపుతేనపుటికృతమామైనలస్థానితం
ఆశ్వాసాఖాంపరామృష్టంకమనస్యశృంగండుపరిభాగంయెరతెన - భృంగి
శాస్త్రముఖేమోవగ్వాభ్యాం - లత్యమానోడ్రూపపాశాపాశ్వ
శిశౌయస్యకంలత్యమానోభయపక్షభాగం - గాండివదండతడనెనపరి

శనకశని నగువాహన శరేణిలాదకుమారేణివందు
అలననివారణాయముబబద్ధకనకశృంగాలేననిగున్ము
సూన్యముఃకరపుటాస్థానితకమనశ్శ్రేణోశ్చగిణాదల
శ్యమానోభయపక్షభాగం - గాండివదండతడనపరిభాగ
చూడాశీనమాశ్వాగ్రయతాచవిశిష్టరుకుణకరైరింపర
తరుకుసుమనీకరైరపకీర్యమాణం - జటాగస్త్యశవీరభా
రిభిస్తైరైవచతుర్భిరాహ్నయపురుషైఃపరిత్యమానక
తరుగ్రీయవిరుదప్రబంధ - అబరేనకథమపలంబమానై
స్తుంబురుప్రభృతిభిస్సురవైణీకైరుపవీణ్యమానభక్తజన

వీడితంచూడాయాంశశినంశీతాచంద్రం - ఆశ్వాగ్రయతుమవతకద్విఃప్రా
పున్వద్భిగుడూవాంసక్షాత్రాణానికరైరివస్థితైః పుకతరుకుసుమానాంప
మైరవకీర్యమాణంవ్యాప్తమానం - జటాగస్త్యశుశాస్త్రరాణివధరంజీతి
తద్ధరైః - తైఃకైరాతేశ్వరకుపభారిభిరైవచతుర్భిరాహ్నయపురుషైర్వై
దపురుషైఃపరితఃపర్శమానఃక్రీడ్యమానశతరుగ్రీయంసుగ్రాభ్యాముపవ
విరుదప్రబంధఃయస్యగోక్షంసవిధంసమీపంయదాతథా - అబరైకాశే
ఆపలంబమానైఃఅవతరద్విఃకుంబురుఃప్రభృతిరాదిర్యమాంతేస్యకాణాం
వైణీకైవీణాశ్చిత్రైఃగంధర్వైరుపవీణ్యమానానివిణాభిగీయమానాని

భక్తానాంజనానాంమార్తం దేయాదీనాంరక్షణాన్యకంయత్ అన్యథాగం ప్రా
ప్తినచారిత్రంతప్య ప్రకరణానినాటకంవప్రకరణమిత్థాద్విరాప్రసిద్ధదక
రూపకాన్యత మానియన్యకభోక్తం - కణాపూరీకృతానూఃకణావ
తంలకృతానూతమాంజన్యాఃతాపి-చృగుచ్చస్య మధురఃసురద
స్యమిషేణ - సాత్రాన్మాతీభూతామిస్థితాంకృతాం - కటాత్రావ
షణ్తం - ప్రజ్వలద్భిఃప్రకాశమానైః - అశవపనూతైశ్శక్రవ్రజైరివపి
తైః - పరిష్కారవన్నగానాంకూచనేహుకసన్యాశాంభానుకృతైశ్శి
రజ్యమానాశోణాయమానావయనాయస్యజ్జ-అవత-సశశిః శాయాః
శీర్షభూసణదండ్రఖండాత్పరిగళితానాంప్రశ్నానా కిరణానాంధా
రామూఃపజ్జ్యోభూతేపయిచ్ఛితంతదసహిష్ణుతయాతత్సహనాశక్త్యైవే

తత్రాసదానప్రకరణ - కణాపూరీకృతతమాలమంజరీసు
ధుమిషేణః తాత్రాన్మాత్రాద్భూతామివవషణ్తం - ప్రజ్వ
లద్భిఃసుహృదవన్నభణారతైఃసూతైఃశ్శక్రవ్రజైరివా
మరజ్యమానావయవం-అవతంసశశిః రావగళిత కిరణానా
పాతశీతాసహిష్ణుతయేవదంతపటగర్భవతిఃసాస్తితేనసూ
చితహృదయప్రసాదం - భగవతః సుహృదేషుద్వీక్ష్య

భృత్యైత్రా-దంతానాంపటఅధరపవతస్యగర్భమధ్యైవర్తతతి వర్తనా
స్త్వలెనతస్త్విషేణైశ్శరణః - సూచితఃజ్ఞాపితఃహృదయేనుసేనప్రసాదఃఅను
గ్రహపవనైర్త్వల్యంయస్యతం - భగవతంసుహృదేవముద్వీక్ష్య - పక్షుణా
రేవతటయోః సుహంతజాయంత ఇతి తేహంనిమేషాణామెవపటసాంవృ
త్రాణాంసముత్పాటనేపటభిఃనినిమేషీకరణసనుభైరిత్యశః-ప్రమో
దాశ్రుపూరైరానందబాష్పప్రవాహైః - నదీకాశ్చకాయుకాణాఃనదీజ
లపథితాశివావరంతఃపులకాంకురాయవ్యతభోక్తస్స - సవినయాయ
థాతథా - ఉపసృత్యపాదారవిందయోఃసుహృదేవపాదపద్మయోః - సహ
స్రకృత్వఃసహస్రవాతంప్రాణసీతప్రణామానకరంత || ❀ || సమరేక

తన నిలుచి ॥ ౧౧౧ ॥ పాపమున్నది ॥ హేపాపమునకు పాపనేర - రణేయ్యే - తే
జనే వేత్తయినచియ - జడధియాయూఢుద్ధినానుయొక ప్రాణ - పాపా
తలేనిధనుపాపృథముష్టిపాకరణేన - చతుర్విధం య నా గుఱపరాధః - తే
తనత్వాం ప్రతీతియావత్ - అకారికృత - తత్ - చతుర్విధ మాగః - కరు
ణాణా వేనడయాసముక్తేణ - అతపకభవతాఅన్యకుంతవ్యం ! ౧౧౧ ॥ ఇ
తీతి ॥ ఇత్తుక్తప్రకారేణవిష్ణువయంతంతుమావయ్య - పారిజాతస్సర్వ
వత్సలజస్యత్రేంకినలయన్యప్రతిమస్సప్రతివీరస్య తస్య దృశస్యే తియా
వత్ - పాణితలస్యవరాహశానేన - ప్రముషితానిరస్తా ప్రస్తావిణజవత

చక్కెరలుతుహ విటపిసమున్నాటనవటుభిప్రమోదానా
 ప్పూరై నాదీగాత్త కాయహాణిపులకాంకురః - సువినయ
 మువన్నుజ్జవాదారంధ యోగ్యహస్తకృత్కృష్ణాణంసీత

౧౦౮ || ప || స్వామిన్మయాజఢధియాత్వయిదేవదేవేవా
చాశరేణుసహస్రధమ్మహి నావ | యిత్రైవతుర్విధమకారి
తశేతదాగమంతప్యనుష్ఠభవతాకరుణాణావే || ౧౦౯ ||

గ || ఇతిఃజ్ఞాపయంతేనంపారిజాతపల్లవతల్లజప్రతిగల్ల
 స్యపాణితలఘ్వరామశశనప్రముషితప్రణవేదనాంఽం
 ప్లవంగకేతుమనంగశాసనోఽప్యేవమవాదీత్ || ౧౨౦ || ప ||
 యథాత్మతీయోనయుధిప్రవీరితివాపరాధేనభవామితుష్ట |
 తథానభక్త్యాతపసాంఽఽహిత్యా తరుప్రసూనావశసయా

కృతై ర్వైకనామైహంతామృతాన్యం గానియన్మతఃప్రచంగోవానూనాన్
 కేతనైయన్మతమజ్ఞానప్రశ్నితనంగశాసనోపహాషోపి. ఎ. ఎ. త్త్యమా
 నివిధయాతివాటితోడ క్తవాన్ - చదతే: కత-రిలున్ - ష్శ ష్శ ష్శ ష్శ ష్శ ష్శ
 ౧౨౦ || యథే|| హే ప్రవీరతవసంబంధినాయుధిప్తతీయేనలల రాశేనచాప
 కృతేన - యథాప్రయోధవామి-తథామహత్వాభక్త్యా-తపనాంపిసూత్యా
 సమృద్ధ్యా - తరూణాంప్రసూనైరచనయావా - తుష్టోనభవామి - శౌ
 గ్యాదన్మన్నమూరాణాంలభ్యహేతతనమితిభావః-ఉపేంద్రవజ్రా

౧౦౧ | ఇతీతి | ఇత్యుక్త ప్రకారం - సుధాయాఅమృతస్య - మాధుర్యాః స
 ధు త్వస్యధురీణంభారవహం - వచనసుభిధాయ ఉక్తైశ్చ త్తరేణ సం
 భాగ్యతే || ౧౦౨ || తత్తేజాదితి || ఃభుఃవ్యాపకః అని వాచ్యమహిమాశం
 భు - ఉదే ననుః అంతహీతం గాండివం - సత్త్వన్యదిత్యథాః - తానేన ఇ
 షూక బాణానపి - పాండవాయాజ్ఞానాయైత్యథాః - సన్ని ధావ్య - స
 న్ని ధిప్రాశుర్య దత్తై తియావత్ - ధనురాహతేః గాండివ తాపంస్య
 యాః తిః పక్తి - సైన్యాః - పారితోషికం పరితోషదానమివ - స్వంస్వకీరును
 పి - అప్రపంచాశుపతమిన్యథాః కునాన్ ప్రదిదేశదత్తవా - దిశేకర్తరితి
 త్ - ఉత్తే త్రౌలంకారః | తస్యేతి | అథ పాశుపతదానానంతరం అశ్వర్యావృ

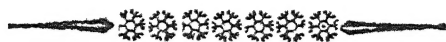
హ హత్వా || ౧౦౧ || గ || ఇతి సుధామాధురీణం వచనమ
 భిధాయ || ౧౦౨ || ప || తత్తేజాద్ధ నురిమానపితాం
 ప్రా సన్నిధావ్యవిభుర స్త్రమపి స్వమ్ | పాండవాయ ధను
 రాహణి తేః పారితోషికమివ ప్రదిదేశ | ౧౦౩ || ప || త
 స్యాధపాశుపతలాభదురాపదీ ప్రేతత్తోస్సనుక్షుమపరిష్టవ
 పక్షపక్షే | ఆశ్చర్యవృత్తిరఖిలైరనుగామిభి స్సైవ్యరంతద
 ధైరభగవానమృతాంశుమాళిః | ❀ | ఇత్య నంతభ
 ట్టకృతౌచమ్పూ భారతే చతుర్థా స్తవకః - ❀❀❀❀❀

త్రైచరిత్రం యస్య తథోక్తః - తత్తాదృగవకారిణి కారుణ్యస్య కుశావ్య
 ద్భన్తసరత్వాదితిభావః - అన్యతాంశుమాళిః చంద్రచూడస్సభగవాన్ మ
 హాదేవః - పాశుపతస్య నామాస్త్రస్య లాభేన మరాపాశక్రమనిఃకీర్త్యా
 దీప్తిప్రభాయస్య తథోక్తస్య - అపరిష్టవాః నిమిషోన్మేష రాహిత్యాదవం
 చలానుక్షుశాంపక్షయోయస్య తథోక్తస్య - తస్య అజ్ఞానస్యాత్తోస్సను
 క్షుంభరిషవ - అఖిలైస్సైన్యసీన్వయైః - అనుగామిభిః భృత్యైః ప్రమతైస్స
 హ - అంతదాధై అంతహీతవా || ❀ || ఇతి శ్రీ సదాశివవచారవిం
 దవందనానందసాంద్రస్య - కురవికులచంద్రస్య రామకవీంద్రస్య కృతౌ
 చంపూభారతవ్యాఖ్యానే లాస్యాభిధాన నైఋత్య స్తవకః - ❀❀❀❀❀

శ్రీరస్తు

శ్రీమేధానక్షిణామూతకయేనమః

సన్యాభ్యాసే - చంద్రాభారతే పంచమస్తవక ప్రారంభః

అధ్యే || అథపాశుపతలాభానంతరం-సవి కేశమీ పెయెతపోధనామున
యః త్రైకృతాశీః - అమరపతేరిం ద్రస్య సుబధిధృతంశాసనంస్వగంప్ర
త్యాగంతవ్యమిత్యాత్మకంయేనతథోక్తః - ఇం ద్రాజ్ఞాపరతం త్రైత్యభః-

ప || అథసవిధతపోధనైఃకృతాశీరమరపతేధృతాశా
సనస్సపాథః || రయజితపవనంసమాతలిస్సకరథవధిరు
హ్యముదాదివంప్రతస్థే || ౧ || ప || నాకమేత్యధనురంకితదో
ష్టానాయకోదివిషదామతిహృష్టః | నామఫల్లనశ్చితిబ్రువ
తాస్త్వంసందనేనజగృహేపదయుక్తే || ౨ || ప || పాణినా

అతఏవసపాథః - రయజితపవనఃపామయ్యేనతం - తథమైం
ద్రం - మాతలిసాఇంద్రసారధినాసహితఃసమాతలిస్సక - అధిరుహ్య-దివం
స్వగంప్రతి-ప్రతస్థే - భగవదనుగ్రహస్యోత్తరోత్తరశ్రేయస్కురత్వా
దితిభావః - ఆత్రేంద్రాజ్ఞాస్వగ-గమనయోహోతు హేతుమతోపక్తై
హేత్వలంకారః - పుష్పితాగ్రా || ౧ || నాకమితి | నాకంస్వగంఏత్య
ధనుమాంకితఃవిహితఃదోర్భావఃయస్యతేన-ఫల్లనశ్చితిస్వంనామబ్రు
వతాకథయతా - నందనేనపుత్రేణాద్భుతేన - దివిషదాంజేవానాంనాయకః
ఇంద్రఃఅతిహృష్టస్సక - పదయుక్తజగృహేగృహితః - అద్భుతాహమభివా
దయశ్చితివదన్మింద్రం ప్రణనామేత్యభః-స్వభావోక్తి-స్వాగతా || ౨ ||

పాణినైతః | ఇం ద్రుః ఆముం ప్రణతః ఆర్జునం - పాణినాపరిమృశకా ప్రత్యగ్రహ
గద్ర ఇథా నేమసంస్పృశన్మశవజపత్తులీకృతాప్రవృత్తా జయంతే నామ్నిపు
త్రైమహా శ్రీమ్యా అతూరోయంకి మేతే నైత్యాన్తి కాయస్యతథో క్తస్యకా
నాకినాండే వానాం యోగణాన్సంఘాః తేషాంధుర్యగై - ఆదరేణ ప్రేష్టా - ఆ
సనాథా అథా సనాథిరోపయతిస్స - తత్రో పదేశితవానిత్యథాః -
అప్రిజుకాగస్యాణికకుకణౌగతిబుద్ధిత్యాది నాకగ్నత్వం - అనేకపదాథకా
హోకుకం కాన్యలింగం || ౩ || సదసీతి || తస్మిన్మైంద్రే సదసినభాయాం -
పసంవరణానానై - కిపటశబరస్యభగవతఃబాణైః - కల్పి తానిత్రాణా
నానిత్రాణానియస్యతథాత్వే - కురూణాంసార్వభౌమజ్జానై - ని

పరమృశన్మముమింద్రుఃపత్తులీకృతజయంతము హేష్టాః ||

ఆదరేణధురినాకి | తానామాసనాథావధిరోపయతిస్స || ౩ ||

సదసీతి సతితస్మిన్ సార్వభౌమేకురూణాంకపటశబరబాణైఃక

ల్పితాద్రాప్రణేపి | కిఖిలసురవధూనాం నేత్ర సంఘాస్య

మేత సీతపలితకల్పానిదాయంసన్నిపేతుః || ౪ || ప || ఆ

స్థానసీమ్నితనయాద్ధిరిశేనయుద్ధమాకణ్యహాక్షాపికస

న్యసోహఘోనః | అంగేఖలెప్రసరతాంపులకాంకురాణా

శితేనతీష్టేనకులిశేనవ శ్రేణసదృశాస్త్రకల్పః || ౪ || ఈషదసమాప్తా
కల్పవే - నిఖిలానాంసురవధూనాంఅపరసాం నేత్రసంఘాః - కటాక్షబృంతా
ని - సమేతామిళితాస్సంతః - నిదాయంయథాతథా - శన్ని పేతుఃస్యవతా -
సప్రేమసాదరంచపశ్యంతిస్తైత్యథాః - స్వాథకమాత్ర పరాయణానాం
కుతఃపరానుకూల్యచింతేతిభావః - అతపీతవిరూపసుభునాత్మ కోవిషమత్ర
భేదః - మాలినీ || ౪ || అస్థానైతి || అస్థానసీమ్నిసభాయాం - తనయాత్ అ
జ్ఞానాత్ - గిదిశేనకపటకిరాతేనసహ - యుద్ధాటకణ్య - హామేణవి
క్రంతే పూర్వ మాణంమనోయాస్య తస్య మఘోనఇంద్రస్య - అఖిలెతం
గతి వయవేప్రసరతాంప్ర రోహతాంపులకానామేవాంకురాణాం - అ

